

RAPORT ANUAL

2008

LISTA ABREVIERILOR

AID	Asociația Internațională pentru Dezvoltare
APC	Acord de Parteneriat și Cooperare
BEI	Banca Europeană de Investiții
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BIM	Biroul Internațional al Muncii
BIRD	Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BM	Banca Mondială
BMNCD	Banca Mării Negre pentru Comerț și Dezvoltare
BNM	Banca Națională a Moldovei
BNS	Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova
BT	Bonuri de trezorerie
CBN	Certificate ale Băncii Naționale a Moldovei
CEB	Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei
CDN	Sistemul de compensare cu decontare pe bază netă
CHIBID	Rata medie a dobânzilor la care băncile contribuții sunt disponibile să împrumute pe piața monetară interbancară mijloace bănești în lei moldovenești de la alte bănci
CHIBOR	Rata medie a dobânzilor la care băncile contribuții sunt disponibile să împrumute pe piața monetară interbancară mijloace bănești în lei moldovenești altor bănci
CHIBID ON	Rata medie a dobânzilor la care băncile contribuții sunt disponibile să împrumute pe piața monetară interbancară mijloace bănești în lei moldovenești de la alte bănci, overnight
CHIBOR ON	Rata medie a dobânzilor la care băncile contribuții sunt disponibile să împrumute pe piața monetară interbancară mijloace bănești în lei moldovenești altor bănci, overnight
c.i.f.	Cost, asigurare și navlu
CNT	Capitalul normativ total
CSI	Comunitatea Statelor Independente
DAI	Departamentul audit intern
DBTR	Sistemul de decontare pe bază brută în timp real
DST, XDR	Drepturi Speciale de Tragere
EUR	Moneda unică europeană
EX	Export de bunuri
FIDA	Fondul Internațional de Dezvoltare a Agriculturii
FMI	Fondul Monetar Internațional
f.o.b.	Franco la bord
IM	Import de bunuri
IMM	Întreprinderi mici și mijlocii
IPC	Indicele prețurilor de consum
MEFP	Memorandumul privind Politicile Economice și Financiare
MDL	Leul moldovenesc
MOLICO	Proiectului Consiliului Europei și Comisiei Europene împotriva Corupției, Spălării Banilor și Finanțării Terorismului în Republica Moldova
NEER	Cursul de schimb nominal efectiv al monedei naționale
OS	Obligațiuni de stat
PIB	Produsul intern brut
PRGF	Facilitatea pentru Reducerea Sărăciei și Creșterea Economică acordată de FMI
REER	Cursul de schimb real efectiv al monedei naționale
REPO	Acord de comercializare a hârtiilor de valoare cu condiția răscumpărării lor la o dată determinată și la un preț anumit
RM	Republica Moldova
SAPI	Sistemul automatizat de plăți interbancare
SBECE	Grupul Supraveghetorilor Bancari din Europa Centrală și de Est
SIC	Sistemul de înscrieri în conturi
SIFIM	Serviciile intermediarilor financiari indirect măsurate
UE	Uniunea Europeană
USD	Dolarul SUA
VMS	Valori mobiliare de stat
VS	Valută străină

C U P R I N S

Economia mondială în anul 2008	3
Situația economică a Republicii Moldova	5
Sectorul real	5
Evoluția prețurilor	10
Situația financiară	12
Balanța de plăți	14
Datoria externă	25
Activitatea Băncii Naționale a Moldovei	29
Realizarea politicii monetare și valutare în anul 2008	29
Cadrul legislativ și macroeconomic în anul 2008	29
Obiectivele politicii monetare și valutare	30
Implementarea și promovarea politicii monetare și valutare pe parcursul anului 2008	30
Rezultatele politicii monetare și valutare pe parcursul anului 2008	32
Dinamica indicatorilor monetari	33
Instrumentele politicii monetare	41
Politica ratelor dobânzilor	41
Operațiunile Băncii Naționale a Moldovei de dirijare a lichidității	42
Monitorizarea datoriei creditoare	45
Conlucrarea Băncii Naționale a Moldovei cu Guvernul Republicii Moldova	45
Piața monetară	46
Piața monetară interbancară	46
Piața primară a valorilor mobiliare de stat	48
Piața secundară a valorilor mobiliare de stat	51
Evidența valorilor mobiliare în Sistemul de înscrieri în conturi la BNM (SIC)	52
Evoluția pieței valutare	54
Colaborarea internațională	66
Supravegherea și reglementarea activității băncilor	72
Sistemul de plăți	81
Tehnologia informației	82
Operațiuni cu numerar	83
Personalul Băncii Naționale a Moldovei și perfecționarea profesională	83
Auditul intern	84
Activitatea Consiliului de administrație	84
Raportul auditorilor independenți	85
Anexe	123

Economia mondială în anul 2008

În anul 2008 ritmul de creștere a economiei mondiale a fost estimat la un nivel real de 3.4 la sută. Evoluția economiei mondiale a fost determinată în mare parte de problemele pe de piața financiară a Statelor Unite ale Americii apărute la mijlocul anului 2007, care s-au extins în restul lumii și începând cu luna septembrie 2008, s-au transformat într-o criză financiară internațională. În urma turbulențelor de pe piețele financiare și a deficitului de lichiditate, criza s-a extins și în sectorul real al economiei mondiale. Ca rezultat al

Tabelul nr. 1. Rata inflației și ritmul de creștere a produsului intern brut în anul 2008

	Rata inflației (la sfârșit de perioadă), %	Produsul intern brut, %
SUA	0.1	1.1
Japonia	0.4	-0.7
UE 27	2.2	0.9
Zona Euro	1.6	0.8
Germania	1.1	1.3
Franța	1.2	0.8
China	1.2	9.0
Rusia	13.3	5.6
Ucraina	22.3	2.1

întrăutățirii condițiilor de creditare, scăderii veniturilor menajelor și deteriorării încrederii acestora, s-a început reducerea consumului, inclusiv a celui privat. La începutul anului 2008 ritmul inflației era relativ înalt (în special ca rezultat al creșterilor prețurilor mondiale la resursele energetice și la produsele alimentare), însă spre finele anului ritmul inflaționist s-a redus considerabil provocând în unele economii riscul deflației. Acest proces de desinflație a permis băncilor centrale de a reduce în mai multe etape ratele de politică monetară, având drept scop combaterea deficitului de lichiditate,

recuperarea încrederii între instituțiile financiar-bancare și, prin urmare, stimularea activității economice.

Economia *Statelor Unite ale Americii* a sporit în anul 2008 cu 1.1 la sută, comparativ cu 2.0 și 2.8 la sută în anul 2007 și, respectiv, în anul 2006. Scăderea ritmului real de creștere economică a fost cauzată în principal de înrăutățirea condițiilor de pe piețele financiare și scăderea consumului intern. Ca rezultat al contractării activității economice rata șomajului a crescut față de nivelul anului precedent, înregistrând valoarea de 7.2 la sută în luna decembrie 2008. Inflația la sfârșitul anului 2008 a constituit 0.1 la sută (comparativ cu 4.1 la sută în anul 2007), reflectând impactul scăderii prețurilor mondiale la resursele energetice și la produsele alimentare, dar și diminuarea consumului privat.

În anul 2008 creșterea economică în *zona euro* a continuat, deși cu un ritm mai lent comparativ cu anul 2007. În termeni reali, produsul intern brut s-a majorat în anul 2008 cu 0.8 la sută, față de 2.6 la sută în anul precedent. Reducerea ritmului de creștere a fost determinată în special, începând cu trimestrul II, de scăderea consumului privat, a investițiilor, precum și de reducerea exporturilor. Totodată, creșterea economică a fost susținută în principal de ritmurile pozitive ale consumului public.

Ritmul anual al inflației s-a redus până la 1.6 la sută, față de 3.1 la sută în anul 2007, ca rezultat al scăderii puternice a prețurilor la resursele energetice și la produsele alimentare, iar rata șomajului s-a majorat până la 8.3 la sută. Economii Germaniei și Franței în această perioadă au realizat un spor de 1.3 și 0.8 la sută, respectiv.

Cele **27 de țări ale Uniunii Europene** au înregistrat în perioada dată o rată de creștere de 0.9 la sută, față de 2.9 la sută în anul 2007, inflația situându-se la nivelul de 2.2 la sută.

În anul 2008 creșterea economică a **Japoniei** a fost negativă, în special ca urmare a diminuării contribuției exportului net ca rezultat al contractării cererii externe. Ritmul anualizat de creștere a economiei nipone a atins în anul 2008 nivelul de minus 0.7 la sută, comparativ cu 2.0 la sută în anul 2007. Prețurile de consum în anul 2008 au crescut cu 0.4 la sută față de anul precedent.

Pe lângă impactul crizei economice mondiale, economia **Chinei** a fost afectată și de calamitățile naturale din anul 2008, ritmul de creștere diminuându-se radical pe parcursul anului, de la 10.6 la sută în primul trimestru până la 6.8 la sută în trimestrul IV al anului 2008. Creșterea economică reală pentru anul 2008 constituie 9.0 la sută, fiind cu 4.0 puncte procentuale mai puțin față de anul 2007. Totodată, rata inflației s-a diminuat cu 3.6 puncte procentuale până la 1.2 la sută.

Federația Rusă a realizat în perioada de raportare o majorare a produsului intern brut cu 5.6 la sută. Inflația în anul 2008 a constituit 13.3 la sută.

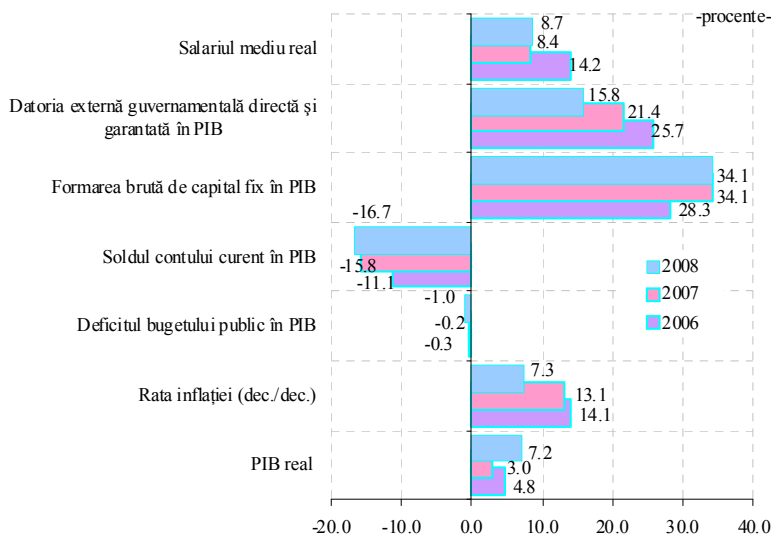
Economia **Ucrainei** și-a redus considerabil ritmul de creștere reală, constituind 2.1 la sută în anul 2008, cu 5.8 puncte procentuale mai puțin față de anul 2007. Inflația anuală s-a majorat cu 5.7 puncte procentuale față de nivelul din anul 2007, constituind 22.3 la sută.

Situația economică a Republicii Moldova în anul 2008

Sectorul real*

Produsul intern brut (PIB) al Republicii Moldova, estimat pentru anul 2008, a crescut în termeni reali cu 7.2 la sută comparativ cu anul precedent. Pe partea ofertei, creșterea PIB a fost susținută de rezultatele pozitive din sectorul bunurilor (în special din cel al agriculturii)

Graficul nr. 1. Evoluția indicatorilor macroeconomici

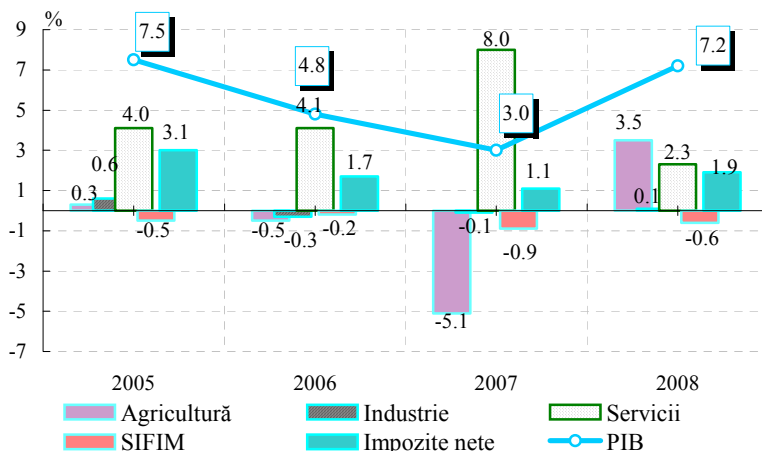

și de sporirea considerabilă a impozitelor nete pe produs și import. Consumul final a sporit de asemenea cu un ritm de creștere mai mare comparativ cu anul 2007. La fel și exportul net a avut o contribuție pozitivă.

Produsul intern brut (PIB), estimat în prețuri curente pentru anul 2008, a constituit 62840.3 mil. lei. Volumul PIB pe cap de locuitor a constituit, respectiv, 17601.8 lei (echivalentul a cca 1694.2 dolari SUA), fiind în creștere nominală cu 17.8 la sută față de anul 2007. Deflatorul PIB, ce caracterizează

dinamica nivelului general al prețurilor în economie, a constituit 9.7 la sută (comparativ cu 15.9 la sută în anul 2007).

Graficul nr. 2. Contribuția componentelor la creșterea reală a PIB (% față de anul precedent)

Pe categorii de resurse, creșterea PIB a fost determinată de majorarea valorii adăugate brute din sectorul bunurilor cu 14.7 la sută (inclusiv în agricultură – cu 35.2 la sută, în industrie – cu 0.3 la sută) și din sectorul serviciilor cu 3.8 la sută (în comerț – cu 9.5 la sută, în transporturi și comunicații – cu 4.5 la sută, construcții – cu 1.1 la sută) (graficul nr. 2). Volumul impozitelor nete pe produs și import s-a majorat cu 11.4 la sută.

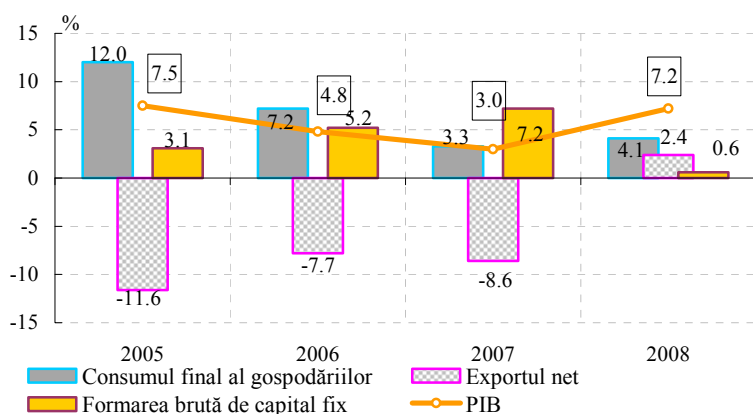
În structura PIB pe categorii de resurse serviciile au continuat să dețină ponderea cea mai mare în formarea PIB (61.3 la

* În baza informației Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova.

sută, față de 61.2 la sută în anul 2007), urmate de impozitele nete pe produs și import cu o pondere de 17.6 la sută (față de 16.9 la sută), industrie – cu 14.5 la sută (față de 14.2 la sută), agricultura – cu 8.9 la sută (față de 10.0 la sută) și serviciile intermediarilor financiari indirect măsurate (SIFIM) – cu minus 2.3 la sută.

Componentele ofertei au contribuit la creșterea reală a PIB astfel: agricultura – cu 3.5 puncte procentuale, serviciile – cu 2.3 puncte procentuale (inclusiv comerțul – cu 1.2 puncte procentuale, transporturile și comunicațiile – cu 0.6 puncte procentuale, alte servicii – cu 0.5 puncte procentuale), impozitele nete pe produs și import – cu 1.9 puncte procentuale, industria – cu 0.1 puncte procentuale și serviciile intermediarilor financiari indirect măsurate (SIFIM) – cu minus 0.6 puncte procentuale.

Graficul nr. 3. Contribuția componentelor PIB după utilizări (%)

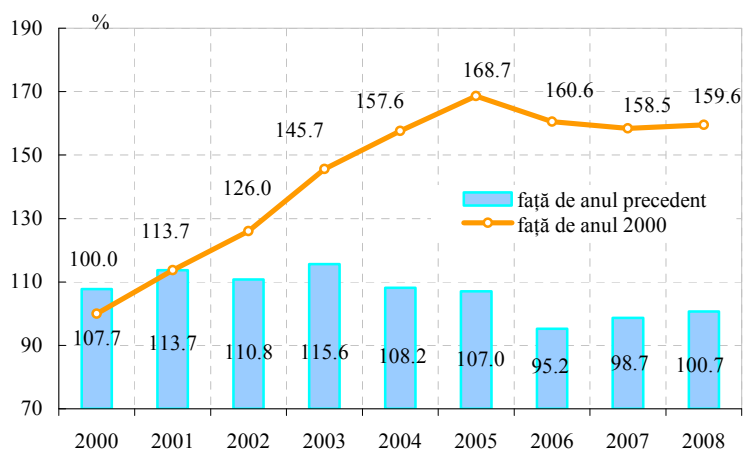

Din punctul de vedere al **utilizării PIB**, creșterea cererii agregate interne cu 3.2 la sută s-a manifestat printr-un spor al consumului final al administrației publice și private cu 5.0 la sută, gospodăriilor – cu 4.5 la sută și prin creșterea formării brute de capital fix cu 1.8 la sută (graficul nr. 3). Soldul negativ al exportului net a scăzut cu 4.6 la sută față de anul 2007, consemnând o scădere a importurilor cu 6.1 la sută și a exporturilor – cu 7.8 la sută.

În *structura PIB pe categorii de utilizări* ponderea consumului final în anul 2008 a crescut cu 0.3 puncte procentuale față de anul 2007, constituind 113.8 la sută. Totodată, formarea brută de capital a scăzut până la 37.0 la sută din volumul PIB.

Rata de investire, determinată prin raportul dintre formarea brută de capital fix și valoarea adăugată brută pe economie, a constituit 41.4 la sută, nivel superior celor din anii precedenți (41.0 la sută în anul 2007 și 34.0 la sută în anul 2006).

Graficul nr. 4. Indicele creșterii reale a volumului producției industriale

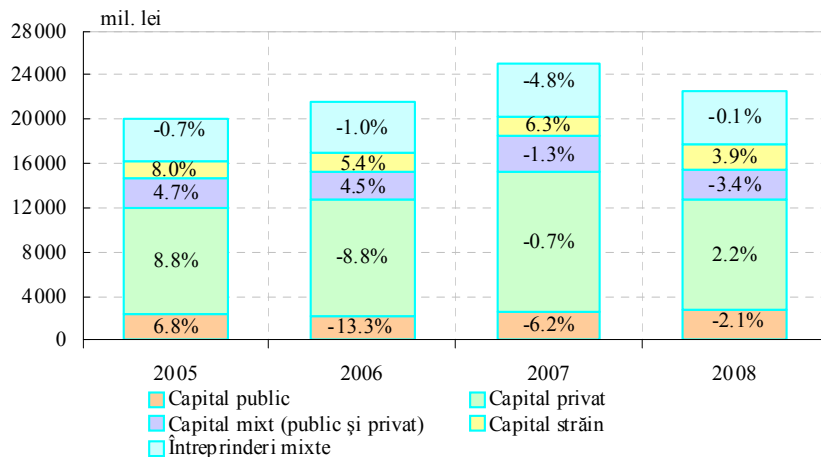

În anul 2008 **producția industrială** a întreprinderilor de toate formele de proprietate a consemnat o creștere reală cu 0.7 la sută față de anul precedent, constituind 29654.6 mil. lei în prețuri curente. Față de anul 2000 volumul de producție în anul 2008 a crescut cu 59.6 la sută.

În anul 2008 **producția industrială** a întreprinderilor mari și mijlocii

cuprinse în evidența statistică lunară a însumat 22582.4 mil. lei în prețuri curente, înregistrând o creștere de 0.7 la sută față de anul precedent (graficul nr. 4). Acest fapt a fost determinat, în principal, de creșterea volumului de producție la întreprinderile din industria prelucrătoare cu 0.9 la sută în termeni reali, contribuind la creșterea producției industriale totale cu 0.8 puncte procentuale.

Graficul nr. 5. Volumul și ritmul de creștere a producției industriale pe forme de proprietate*

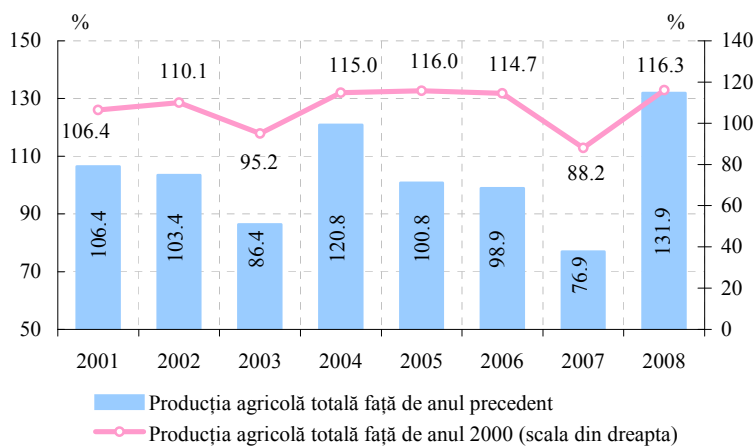

* Pentru 2008 datele sunt prezentate pe întreprinderile mari, cuprinse în evidența statistică lunară

Totodată, s-au înregistrat reduceri în industria extractivă cu 1.9 la sută și în activitatea energie electrică și termică, gaze și apă – cu 0.6 la sută

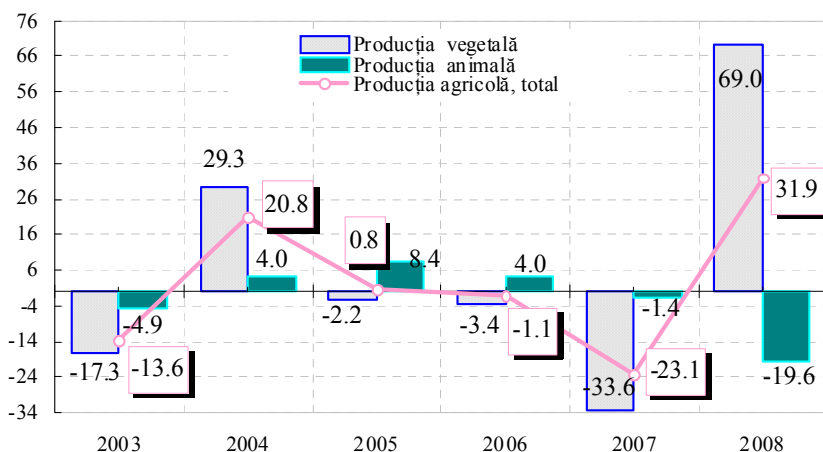
comparativ cu perioada similară din anul trecut.

Graficul nr. 6. Indicele creșterii reale a volumului producției agricole

Productivitatea muncii în industrie în ianuarie–decembrie 2008 a crescut cu 10.4 la sută față de perioada similară a anului trecut. De menționat că, din numărul întreprinderilor supuse evidenței lunare (668 întreprinderi), în 53.3 la sută s-a redus volumul producției industriale față de anul precedent.

Graficul nr. 7. Evoluția producției agricole (față de anul precedent, %)

Analiza volumului producției industriale prin profilul formei de proprietate relevă creșteri pozitive la întreprinderile cu capital străin – cu 3.9 la sută și la cele cu capital privat – cu 2.2 la sută, cărora le-a revenit 53.8 la sută din volumul total de producție. Totodată, la întreprinderile cu alte forme de proprietate s-au înregistrat diminuări ale volumului producției industriale (graficul nr. 5).

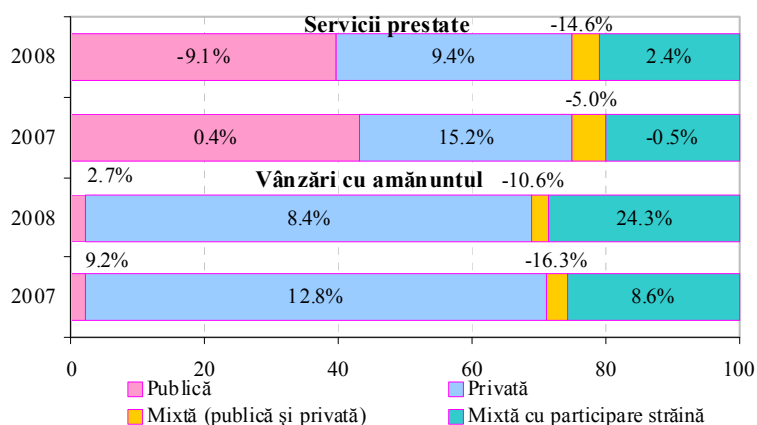
Producția agricolă, conform estimărilor preliminare, a însumat 16410.0 mil. lei în anul

2008, majorându-se în termeni reali cu 31.9 la sută față de anul precedent și cu 16.3 la sută față de anul 2000 (graficul nr. 6). Majorarea producției agricole a fost cauzată în special de creșterea accentuată a producției vegetale (cu 69.0 la sută), pe când producția animalieră s-a redus cu 19.6 la sută față de anul precedent (graficul nr. 7). Astfel, producția vegetală a contribuit cu 40.1 puncte procentuale la creșterea producției totale, în timp ce producția animalieră – cu minus 8.2 puncte procentuale asupra volumului producției agricole globale.

Volumul total al **comerțului cu amănuntul** a însumat 34573.6 mil. lei, fiind superior cu 8.4 la sută în termeni reali nivelului consemnat în anul precedent.

Volumul comerțului cu amănuntul desfășurat în anul 2008 *prin intermediul unităților comerciale* a constituit 21295.1 mil. lei, fiind cu 11.7 la sută mai mare în termeni reali față de anul precedent.

Graficul nr. 8. Structura și dinamica comerțului cu amănuntul și a serviciilor prestate pe forme de proprietate (%)

Totodată, analiza volumului de vânzări în structura pe proprietate relevă diminuarea volumului comerțului cu amănuntul doar în unitățile comerciale mixte (publică și privată), cu 10.6 la sută (graficul nr. 8). Cea mai mare parte a comerțului s-a desfășurat prin intermediul unităților comerciale private (ceea ce reprezintă 67.1 la sută din total), la care a fost înregistrată o creștere cu 8.4 la sută. Creșteri ale volumelor de

vânzări s-au înregistrat, de asemenea, la unitățile comerciale cu forma de proprietate publică și mixtă (cu participarea capitalului străin), respectiv, cu 2.7 la sută și 24.3 la sută.

În anul 2008 în piețele republicii (conform estimărilor) au fost comercializate mărfuri în valoare de 13278.5 mil. lei, volum superior cu 3.5 la sută celui înregistrat în anul trecut.

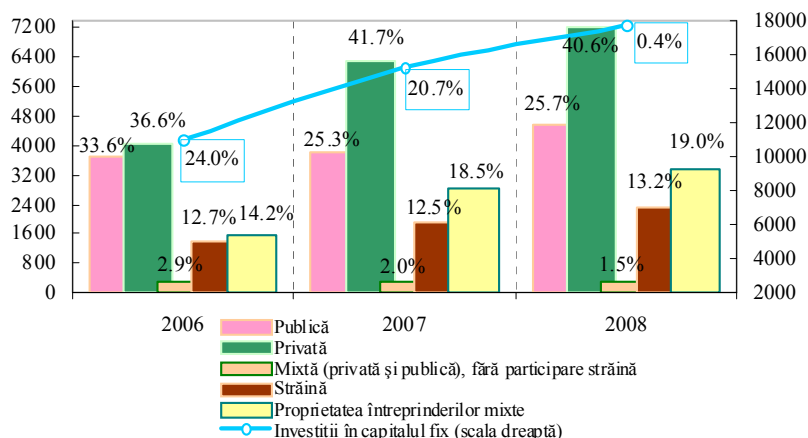
În anul 2008 **serviciile prestate populației** s-au soldat cu un volum de 13110.4 mil. lei și cu o reducere în termeni reali cu 2.4 la sută față de nivelul din anul 2007.

Serviciile prestate populației de către întreprinderile oficial înregistrate s-au soldat cu un volum de 11026.4 mil. lei, realizând o scădere în termeni reali cu 1.2 la sută față de nivelul din anul 2007.

Această scădere s-a produs ca urmare a reducerii volumului de servicii în unitățile cu proprietate mixtă (publică și privată) - cu 14.6 la sută și publică - cu 9.1 la sută, care dețin o pondere în valoarea totală a serviciilor de 4.4 și 39.6 la sută, respectiv. Totodată, a crescut volumul serviciilor în unitățile cu proprietate privată și în cele cu proprietate mixtă (cu participarea capitalului străin) și străină cu 9.4 și 2.4 la sută, respectiv, comparativ cu anul 2007.

Persoanele fizice au prestat servicii populației în perioada analizată în valoare de 2084.0 mil. lei, sau cu 8.0 la sută mai puțin față de anul precedent.

Graficul nr. 9. Volumul și structura investițiilor în capitalul fix pe forme de proprietate (mil. lei)

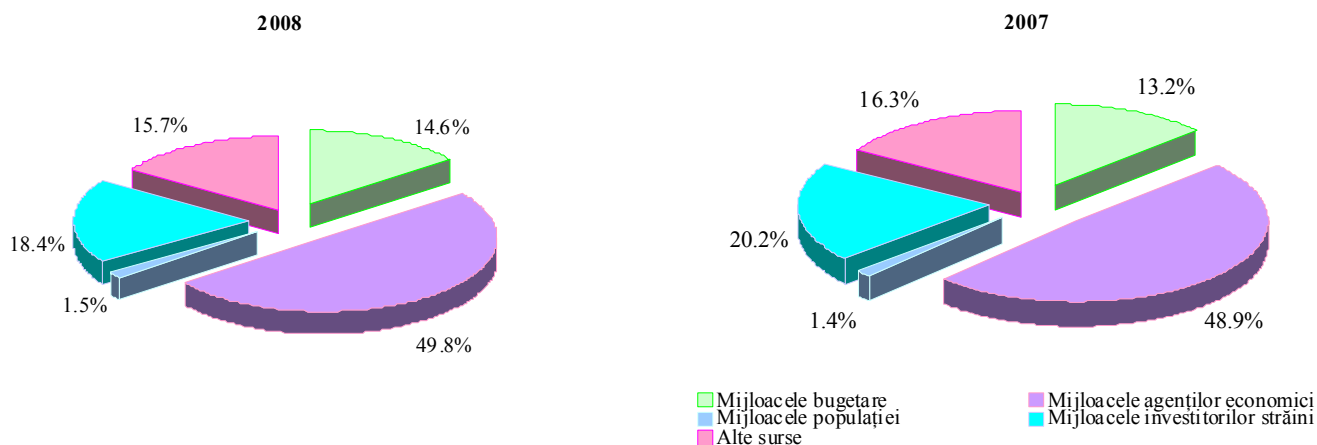

În anul 2008 în economie au fost alocate **investiții în capitalul fix** în valoare de 17710.3 mil. lei, ceea ce reprezintă 100.4 la sută față de nivelul din anul 2007 (graficul nr. 9). Volumul lucrărilor de construcții-montaj (57.3 la sută din totalul investițiilor) s-a majorat cu 0.4 la sută în prețuri comparabile față de nivelul înregistrat în anul precedent. Analiza investițiilor în capitalul fix alocate în economie conform formelor de proprietate relevă creșteri reale ale investițiilor

în proprietatea străină (cu 6.4 la sută) și în întreprinderile mixte (cu 2.5 la sută). Totodată, investițiile în sectorul privat și în întreprinderile cu proprietate mixtă (publică și privată) fără participare străină au fost cu 2.2 și 24.5 la sută în diminuare față de anul precedent.

Cea mai mare parte a investițiilor a fost realizată în continuare din fondul mijloacelor proprii ale agenților economici și al populației – 51.3 la sută și al investițiilor străine – 18.4 la sută. Bugetele de stat și local au contribuit cu 14.6 la sută (graficul nr. 10).

Graficul nr. 10. Structura surselor de investiții în capitalul fix (%)

Analiza structurii specifice a investițiilor în capital fix relevă orientarea părții majoritare a investițiilor (31.7 la sută din volumul total) spre construcția clădirilor (exclusiv de locuit) și edificiilor, urmate de investițiile orientate spre procurarea utilajului și mașinilor (29.7 la sută). Pentru construcția clădirilor de locuit au fost direcționate 19.1 la sută din investițiile în capitalul fix, iar pentru mijloacele de transport – 7.2 la sută.

În anul 2008 **populația economic activă** (conform datelor anchetelor trimestriale desfășurate în 12000 gospodării) a constituit 1302.8 mii de persoane, fiind în scădere cu 0.8 la sută în comparație cu anul 2007. *Rata de activitate** a populației în vârstă de 15 ani și

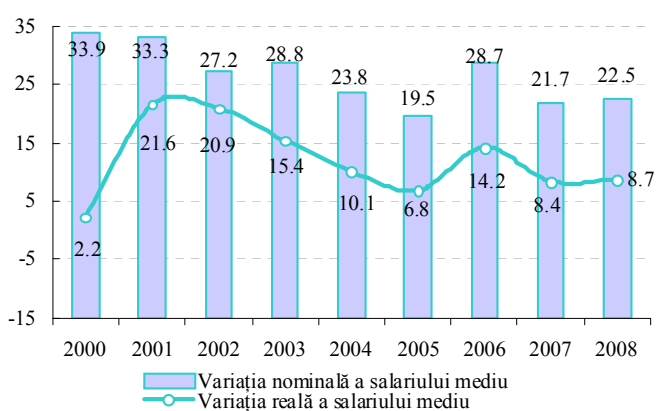
* Raportul dintre populația activă de 15 ani și mai mare și numărul total al populației în vârstă de 15 ani și mai mare

mai mare a alcătuit 44.3 la sută. Numărul șomerilor, conform standardelor Biroului Internațional al Muncii (BIM) a fost de cca 51.7 mii persoane (diminuându-se cu 15 mii persoane față de anul precedent) corespunzător unei *rate a șomajului* de 4.0 la sută (5.1 la sută în anul 2007).

Numărul salariaților în economie* (618.1 mii salariați) s-a redus comparativ cu anul 2007 cu 3.1 mii persoane (cu 0.5 la sută). Cea mai mare restrângere a personalului salarizat (cu 11.8 la sută) a avut loc în sectorul agricol. De asemenea, au fost înregistrate reduceri de personal în industria prelucrătoare (cu 3.0 la sută), în administrația publică (cu 1.5 la sută), în activitatea energie electrică și termică, gaze și apă (cu 1.3 la sută), în învățământ (cu 0.3 la sută), în domeniul sănătății și asistenței sociale (cu 0.1 la sută). Totodată, au avut loc

creșteri de personal în comerț (cu 13.8 la sută), în activitatea financiară (cu 10.4 la sută), tranzacții imobiliare (cu 4.8 la sută), transport și comunicații (cu 1.4 la sută).

Graficul nr. 11. Evoluția salariului mediu anual (%)

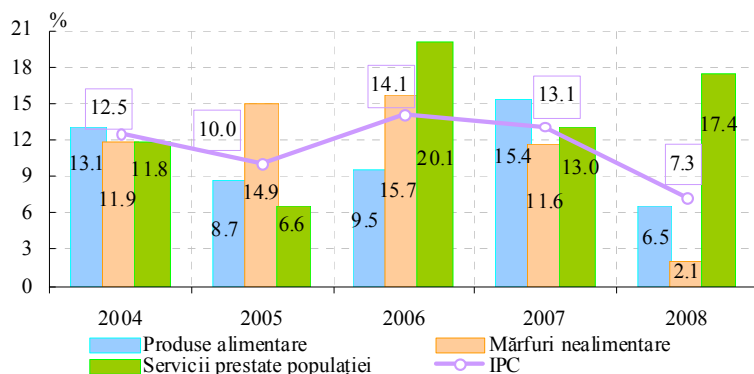
Salariul mediu lunar al unui angajat în economia națională în anul 2008 a constituit 2529.7 lei, majorându-se cu 22.5 la sută, iar în termeni reali cu 8.7 la sută comparativ cu anul precedent (graficul nr. 11).

Fondul de remunerare a muncii* a constituit 17245.5 mil. lei. La 31 decembrie 2008 restanțele pentru retribuirea muncii au însumat 102.0 mil. lei, majorându-se cu 29.5 mil. lei față de 31 decembrie 2007.

Evoluția prețurilor

Rata inflației la 31 decembrie a anului 2008, măsurată prin indicele prețurilor de consum, a constituit 7.3 la sută comparativ cu nivelul de 13.1 la sută înregistrat la finele anului 2007 (graficul nr. 12). În structura pe componente cea mai mare creștere (cu 17.4 la sută) a fost consemnată la serviciile prestate populației, urmate de produsele alimentare (cu 6.5 la sută) și mărfurile nealimentare (cu 2.1 la sută).

Graficul nr. 12. Dinamica inflației în structură

Inflația anuală calculată prin intermediul indicelui prețurilor de consum pe parcursul anului 2008 a avut o evoluție contradictorie (graficul nr. 13), în prima etapă înscriindu-se pe un trend ascendent în primele cinci luni

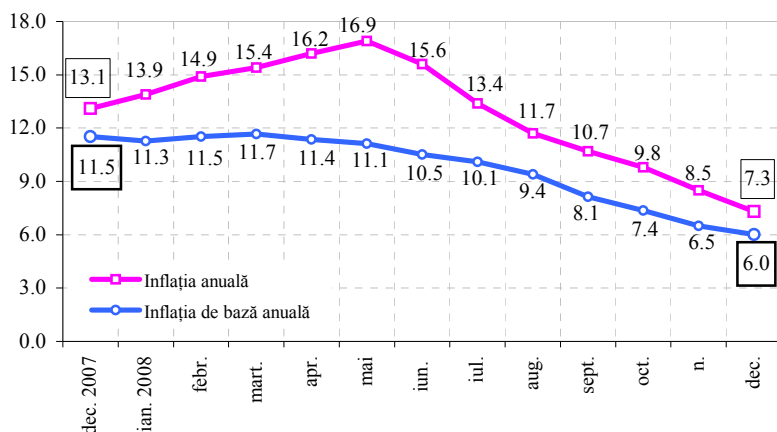
(graficul nr. 13), în prima etapă înscriindu-se pe un trend ascendent în primele cinci luni

* La întreprinderile cu numărul de salariați 20 și mai mare (5952 agenți economici și sociali)

ale anului (de la 13.1 la sută la 31 decembrie 2007 până la 16.9 la sută la data de 30 mai 2008), după care procesul s-a inversat, înregistrând un trend descendent în lunile următoare care s-a soldat cu o inflație anuală de 7.3 la sută la finele anului.

Inflația de bază* anuală a avut o evoluție ascendentă în primele 3 luni ale anului 2008

Graficul nr. 13. Dinamica inflației și inflației de bază (%)

(11.7 la sută în luna martie 2008), după care a descrescut continuu până la sfârșitul anului, înregistrând în luna decembrie 2008 valoarea de 6.0 la sută, cu 1.3 puncte procentuale mai puțin decât inflația indicelui prețurilor de consum pentru aceeași perioadă. De menționat că, pe parcursul întregului an 2008, inflația de bază a înregistrat valori inferioare inflației IPC (graficul nr. 13).

Cea mai mare contribuție la creșterea prețurilor pe parcursul anului 2008 a revenit serviciilor prestate populației cu cca 4.1 puncte procentuale, sau cca 56.2 la sută din rată, urmate de produsele alimentare cu o contribuție de 2.3 puncte procentuale, sau cca 31.5 la

Tabelul nr. 2. Contribuția componentelor (%)

	2007			2008		
	creșterea prețurilor	contribuția	contribuția / IPC	creșterea prețurilor	contribuția	contribuția / IPC
IPC	13.1	13.1	100.0%	7.3	7.3	100.0%
Produse alimentare	15.4	4.9	37.4	6.5	2.3	31.5
Mărfuri nealimentare	11.6	5.3	40.5	2.1	0.9	12.3
Servicii cu plată	13.0	2.9	22.1	17.4	4.1	56.2

Sursa: BNS și BNM

sută și de produsele nealimentare – cu 0.9 puncte procentuale, sau cu 12.3 la sută (tabelul nr. 2).

În anul 2008 cele mai însemnate scumpiri în cadrul **produselor alimentare** au fost înregistrate la carne, preparate și conserve

din carne – cu 33.1 la sută, pâine din făină de grâu – cu 10.8 la sută, lapte și produse lactate – cu 4.3 la sută. Totodată, reduceri de prețuri au fost consemnate la legume (cu 25.8 la sută) și fructe (cu 9.9 la sută).

Ritmul de creștere a prețurilor la **mărfurile nealimentare** în anul 2008 a fost generat, în principal, de majorările de prețuri la medicamente (cu 4.3 la sută), confecții (cu 3.4 la sută), încălțăminte (cu 1.3 la sută). Totodată, reduceri de prețuri au fost consemnate la combustibil (cu 10.7 la sută).

Inflația în grupul **serviciilor prestate populației** a fost cauzată, în special, de scumpirea cu 29.2 la sută a serviciilor comunal–locative, în cadrul cărora cel mai mult au crescut tarifele

* Indice calculat prin metoda excluderii (au fost excluse produsele alimentare, combustibilul, produsele și serviciile cu prețuri administrate), în baza IPC calculat de către Biroul Național de Statistică a Republicii Moldova.

la încălzirea centralizată (cu 75.9 la sută). De asemenea, au fost înregistrate creșteri de prețuri la transportul de pasageri (cu 20.1 la sută).

Inflația medie anuală a constituit 12.7 la sută în anul 2008 față de 12.3 la sută în anul 2007, inclusiv la produsele alimentare – 6.0 la sută, la mărfurile nealimentare – 8.3 la sută și la serviciile prestate populației – 16.5 la sută.

Prețurile producătorului în industrie s-au majorat de la începutul anului 2008 cu 3.4 la sută (inclusiv pe piața internă – cu 12.8 la sută), inclusiv în industria extractivă – cu 12.0 la sută, în industria prelucrătoare – cu 1.6 la sută (inclusiv pe piața internă – cu 10.1 la sută) și în activitatea energie electrică, termică, gaze și apă – cu 43.2 la sută. Totodată, indicii prețurilor producției industriale destinate pieței externe în perioadă analizată a scăzut cu 9.5 la sută, inclusiv în activitatea de bază – industria prelucrătoare – cu 9.6 la sută.

Situația financiară*

În anul 2008 veniturile **bugetului public național** au fost prevăzute în sumă de 25317.6 mil. lei, iar cheltuielile – de 26740.7 mil. lei.

Veniturile la bugetului public național, conform datelor preliminare, au însumat 25488.2 mil. lei, gradul de realizare față de prevederile bugetare anuale fiind de 100.7 la sută, ceea ce este cu 14.3 la sută (3196.2 mil. lei) mai mult față de anul 2007. Potrivit datelor operative, cheltuielile bugetului public național au totalizat 26119.1 mil. lei, reprezentând 97.7 la sută în raport cu prevederile bugetare anuale. Bugetul public național a fost executat cu un deficit de 630.9 mil. lei (1.0 la sută din produsul intern brut pentru anul 2008).

Veniturile fiscale (84.5 la sută din totalul veniturilor) au constituit 21531.3 mil. lei și au fost executate în proporție de 100.5 la sută față de veniturile fiscale prevăzute pe anul 2008.

Acumulările **încasărilor nefiscale** au însumat 1048.8 mil. lei, sau 101.9 la sută din prevederi. Ponderea lor în suma totală de venituri colectate la bugetul public național este de 4.1 la sută. **Veniturile din mijloacele speciale ale instituțiilor publice** au însumat 1578.9 mil. lei, **veniturile fondurilor speciale** – 265.0 mil. lei și **granturile** – 1064.2 mil. lei, din care 1021.7 mil. lei au fost granturi externe.

Din volumul total al cheltuielilor bugetului public național 65.4 la sută au fost utilizate pentru realizarea programelor cu caracter social - cultural, 13.3 la sută – pentru domeniile economiei naționale, 6.7 la sută – pentru apărare, menținerea ordinii publice și securitatea națională, 5.5 la sută – pentru servicii de stat cu destinație generală.

În anul 2008 acumulările la venituri în **bugetul de stat** au constituit 15972.0 mil. lei, depășind cu 1913.4 mil. lei (13.6 la sută) volumul celor colectate în anul 2007. Cheltuielile bugetului de stat au constituit 16461.2 mil. lei, fiind cu 15.5 la sută mai mari comparativ cu anul precedent.

Bugetul de stat în anul 2008 s-a soldat cu un deficit în sumă de 489.2 mil. lei.

* În baza informației preliminare a Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova

În anul 2008 în **bugetele unităților administrativ-teritoriale** au fost acumulate venituri în sumă de 6129.0 mil. lei, fiind în proporție de 108.5 la sută față de anul 2007. Cheltuielile au fost executate la nivel de 114.3 la sută față de anul precedent, însumând 6432.2 mil. lei. În ansamblu, bugetele unităților administrativ-teritoriale s-au soldat cu un deficit de 303.2 mil. lei.

La 31 decembrie 2008, **datoria de stat externă** a constituit 778.5 mil. USD (echivalentul a 8096.6 mil. lei), majorându-se cu 12.7 mil. USD comparativ cu nivelul de la finele anului 2007. **Datoria de stat internă** s-a cifrat la 3509.9 mil. lei, formată complet din valori mobiliare de stat. Din suma totală a datoriei de stat interne, datoria față de Banca Națională a Moldovei a constituit 2213.4 mil. lei. Valorile mobiliare de stat emise prin licitație au constituit 1296.5 mil. lei.

Balanța de plăți a Republicii Moldova pentru anul 2008 (date preliminare)

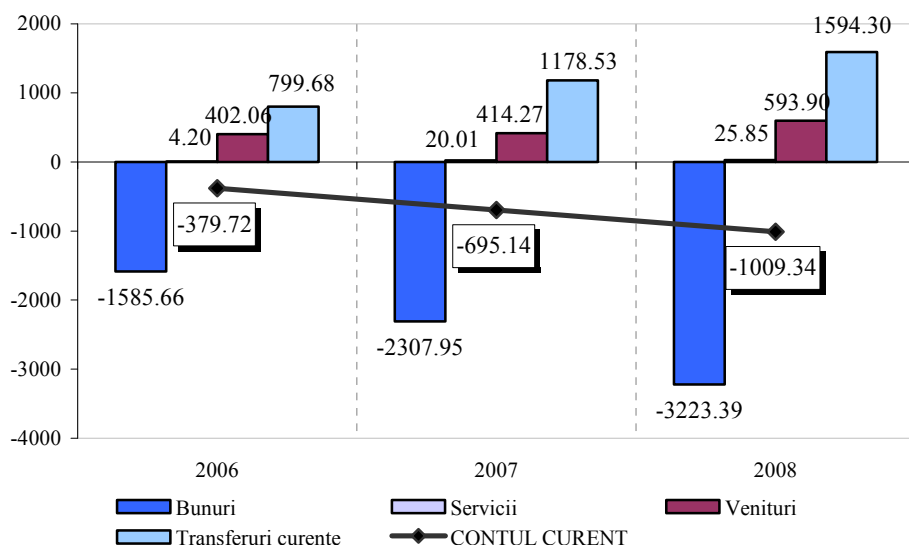
Anul 2008 s-a caracterizat prin instabilitate pe principalele piețe internaționale, înregistrându-se creșteri și scăderi considerabile ale prețurilor la resursele energetice și fluctuații ale principalelor valute. Balanța de plăți a Republicii Moldova și-a păstrat trendurile.

Tabelul nr. 3. Sinteza balanței de plăți (agregate principale) (mil. USD)

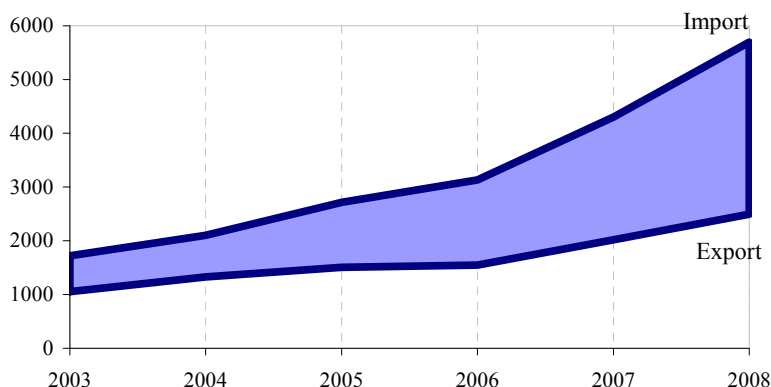
	2006	2007	2008 (pr.)
CONTUL CURENT	-379.72	-695.14	-1009.34
Bunuri și servicii	-1581.46	-2287.94	-3197.54
Bunuri	-1585.66	-2307.95	-3223.39
export (FOB)	1058.76	1368.46	1646.65
import (FOB), din care:	-2644.42	-3676.41	-4870.04
<i>resurse energetice (fără energie electrică)</i>	<i>-544.89</i>	<i>-644.70</i>	<i>-903.26</i>
Servicii	4.20	20.01	25.85
export	488.55	649.72	849.80
import	-484.35	-629.71	-823.95
Venituri	402.06	414.27	593.90
intrări, din care:	605.84	709.97	904.78
veniturile rezidenților din munca peste hotare	573.00	649.00	842.00
ieșiri, din care:	-203.78	-295.70	-310.88
dividende și profituri distribuite ale filialelor	-55.08	-52.77	-37.84
venit reinvestit și profituri nedistribuite ale filialelor	-41.59	-112.81	-99.48
dobânzi către plată la împrumuturi și la titluri de angajamente***	-53.18	-67.83	-77.93
Transferuri curente	799.68	1178.53	1594.30
intrări, din care:	859.63	1258.80	1721.07
transferuri personale de peste hotare	602.82	842.26	1046.02
ieșiri	-59.95	-80.27	-126.77
CONTUL DE CAPITAL ȘI FINANCIAR	315.42	543.92	925.82
Transferuri de capital	-22.78	-7.96	-14.67
Investiții directe	251.79	481.39	679.40
din care: în economia națională	251.05	493.42	712.76
capital social și venit reinvestit	160.61	342.07	534.48
credite de la companii afiliate	90.44	151.35	178.28
Investiții de portofoliu	-4.79	-4.51	6.38
Active*	-0.21	-0.07	-0.04
titluri de participare	-0.21	-0.07	-0.03
titluri de creanțe			-0.01
Pasive**	-4.58	-4.44	6.42
titluri de participare	1.78	1.72	11.36
titluri de angajamente	-6.36	-6.16	-4.94
Derivate financiare – bancare	0.19	-0.47	0.94
Alte investiții	231.77	604.33	705.78
Active*	-49.36	41.32	26.66
credite comerciale	17.42	-7.61	52.11
valută și depozite în străinătate	-66.78	48.93	-25.45
Pasive**	281.13	563.01	679.12
credite comerciale	44.89	107.08	136.86
împrumuturi pe termen lung***	184.50	313.54	377.94
utilizare	367.39	551.05	805.45
rambursare	-182.89	-237.51	-427.51
împrumuturi pe termen scurt	7.18	20.58	43.99
depozite ale nerezidenților în sistemul bancar național	53.32	60.56	53.12
alte pasive**	-8.76	61.25	67.21
Active de rezervă ale statului*	-140.76	-528.86	-452.01
Erori și omisiuni	64.30	151.22	83.52
Informativ:			
<i>Transferuri de mijloace bănești din străinătate efectuate de persoane fizice prin băncile din Republica Moldova</i>	<i>854.55</i>	<i>1218.23</i>	<i>1660.06</i>

* (-) majorare (+) micșorare; ** (+) majorare (-) micșorare; *** inclusiv reeșalonări

Graficul nr. 14. Contul curent – componente principale (mil. USD)

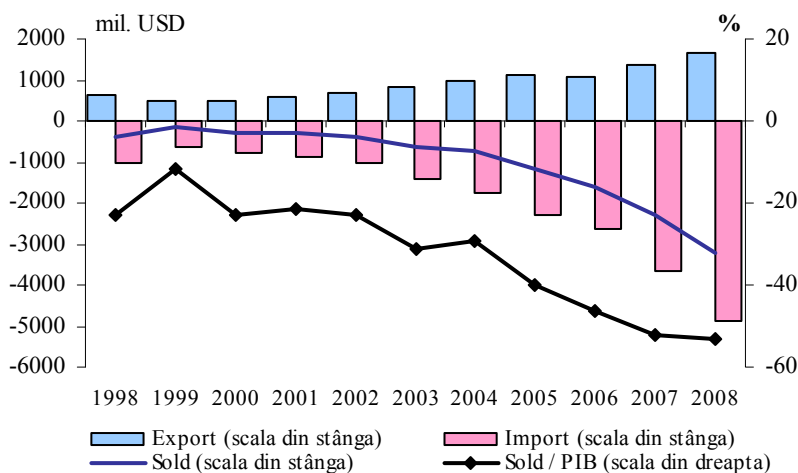

Graficul nr. 15. Deficitul din comerțul exterior cu bunuri și servicii (mil. USD)

exporturilor de bunuri și servicii cu 23.7 la sută, cât și de creșterea importurilor cu 32.2 la sută. Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi s-a redus comparativ cu anul precedent cu 3.1 puncte procentuale și a constituit 43.8 la sută.

Graficul nr. 16. Soldul balanței comerciale

Contul curent al balanței de plăți, conform datelor preliminare, a înregistrat în anul 2008 un deficit în valoare de 1009.34 mil. USD, cu 45.2 la sută mai mult comparativ cu anul precedent, raportul acestuia la PIB constituind 16.7 la sută. Deteriorarea contului curent a fost determinată de majorarea deficitului comercial. Excedentul cumulativ din venituri și transferuri curente, în creștere cu 37.4 la sută, a

acoperit deficitul din comerțul exterior cu bunuri și servicii (în creștere cu 39.8 la sută) în proporție de 68.4 la sută.

Evoluția componentelor principale ale contului curent este prezentată în graficul nr.14.

Volumul comerțului exterior cu bunuri și servicii s-a majorat față de anul precedent cu 29.5 la sută, însumând 8190.44 mil. USD. Acest spor a fost determinat de creșterea exporturilor de bunuri și servicii cu 23.7 la sută, cât și de creșterea importurilor cu 32.2 la sută. Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi s-a redus comparativ cu anul precedent cu 3.1 puncte procentuale și a constituit 43.8 la sută.

Deficitul din comerțul exterior cu bunuri și servicii a însumat 3197.54 mil. USD, majorându-se cu 39.8 la sută (graficul nr. 15).

Deficitul din comerțul exterior cu bunuri s-a majorat cu 39.7 la sută comparativ cu anul precedent, până la nivelul de 3223.39 mil. USD (prețuri f.o.b.). Raportul dintre soldul comerțului cu bunuri și PIB a constituit 53.3 la sută (graficul nr.

Tabelul nr. 4. Evoluția comerțului exterior cu bunuri

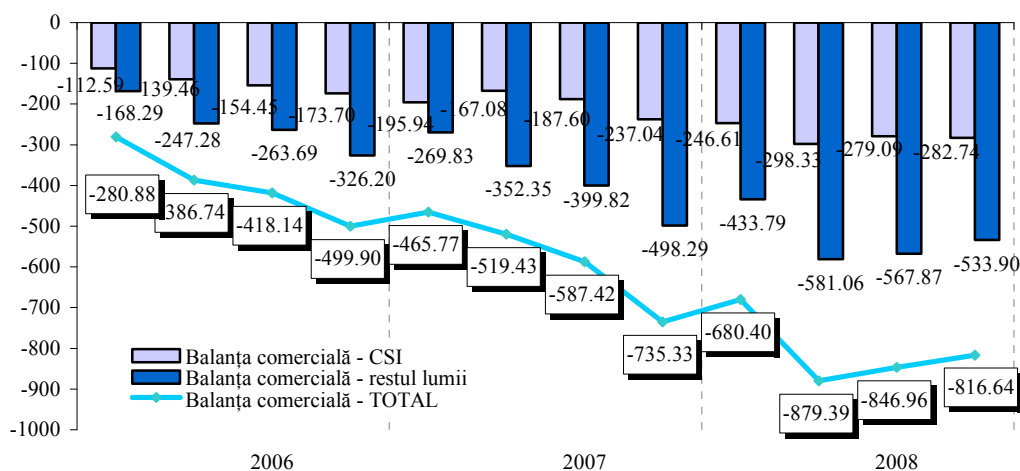
		2006	2007	2008
Exportul de bunuri (EX)	mil. USD	1058.76	1368.46	1646.65
	% față de anul precedent	95.9	129.3	120.3
Importul de bunuri (IM)	mil. USD	-2644.42	-3676.41	-4870.04
	% față de anul precedent	115.2	139.0	132.5
Soldul balanței comerciale (EX-IM)	mil. USD	-1585.66	-2307.95	-3223.39
	% față de anul precedent	133.1	145.6	139.7
Comerțul exterior cu bunuri (EX+IM)	mil. USD	3703.18	5044.87	6516.69
	% față de anul precedent	108.9	136.2	129.2
Export / PIB	%	31.1	31.1	27.2
Import / PIB	%	77.6	83.5	80.5
Soldul balanței comerciale / PIB	%	46.5	52.4	53.3
Gradul de acoperire a importului prin exporturi	%	40.0	37.2	33.8
Gradul de deschidere a economiei (EX+IM) / PIB	%	108.7	114.6	107.7

16). De menționat că, deficitul comercial în valoare absolută a devansat exporturile de bunuri.

Indicatorii agregați ce reflectă evoluția comerțului exterior

cu bunuri sunt prezentați în tabelul nr. 4.

Graficul nr. 17. Balanța comerțului exterior cu bunuri (f.o.b. – f.o.b.) pe zone geografice, prezentare trimestrială (mil. USD)

La fel ca și în perioadele precedente, schimburile comerciale de bunuri atât cu CSI, cât și cu restul lumii s-au încheiat cu solduri negative (graficul nr. 17), cu restul lumii deficitul fiind în valoare de 2116.62

mil. USD (în creștere cu 39.2 la sută față de anul precedent), iar cu CSI – de 1106.77 mil. USD, sporind cu 40.5 la sută.

Conform datelor Biroului Național de Statistică (BNS)*, majorarea deficitului comercial în anul 2008 s-a produs pe seama comerțului cu Ucraina, România, Rusia, Germania și China. De asemenea, a fost consemnat un spor esențial al deficitului comercial cu Belarus. Totodată, în comerțul exterior cu bunuri cu Kazahstan, Marea Britanie, Azerbaidjan, Elveția au fost înregistrate solduri pozitive.

La capitolul exporturi, cei mai importanți parteneri ai Republicii Moldova în anul 2008 au fost România, Rusia, Italia, Ucraina, Belarus, Germania, Polonia, Marea Britanie, Kazahstan și Elveția. Volumul cumulativ al exportului în aceste țări constituie 82.2 la sută din volumul total al exporturilor pentru perioada dată.

În structura pe secțiuni a exporturilor, în anul 2008 au predominat: *produsele agroalimentare* – 37.3 la sută și *materialele textile și articolele din acestea* – 19.7 la sută (tabelul nr. 6).

* Datele BNS nu includ ajustările la comerțul exterior cu bunuri operate de către Direcția balanța de plăți a Băncii Naționale a Moldovei, cum ar fi exporturile / importurile efectuate de persoanele fizice, reparații de bunuri, bunuri procurate în porturi de către cărauși etc. Importurile sunt evaluate în prețuri c.i.f., repartitia pe țări a acestora fiind după principiul țării de livrare.

Tabelul nr. 5. Exporturile de bunuri pe grupuri de țări

	2006	2007	2008	Ponderea în total		Anul 2008
				2007	2008	față de
				%		anul 2007
milioane USD			%			
Uniunea Europeană 27	537.66	679.27	820.18	50.6	51.3	120.7
Uniunea Europeană 25, din care:	367.99	440.82	462.02	32.9	28.9	104.8
Italia	116.87	140.17	167.07	10.4	10.5	119.2
Germania	51.92	86.28	63.80	6.4	4.0	73.9
Polonia	39.22	48.36	56.14	3.6	3.5	116.1
Marea Britanie	27.34	34.12	52.27	2.5	3.3	153.2
Franța	23.85	24.77	21.37	1.8	1.3	86.3
Ungaria	14.63	5.07	18.48	0.4	1.2	de 3.6 ori
Olanda	9.29	14.40	13.15	1.1	0.8	91.3
Austria	13.14	30.88	12.47	2.3	0.8	40.4
Belgia	14.13	11.22	9.65	0.8	0.6	86.0
Grecia	5.89	9.64	9.01	0.7	0.6	93.5
Suedia	0.20	0.76	8.75	0.1	0.5	de 11.5 ori
Lituania	8.55	10.17	8.06	0.8	0.5	79.3
Slovacia	22.72	8.87	7.62	0.7	0.5	85.9
Cehia	5.59	5.93	5.34	0.4	0.3	90.1
Uniunea Europeană 2	169.67	238.45	358.16	17.8	22.4	150.2
România	155.56	211.18	335.82	15.7	21.0	159.0
Bulgaria	14.11	27.27	22.34	2.0	1.4	81.9
Țările balcanice, din care:	32.50	40.89	48.12	3.0	3.0	117.7
Turcia	28.46	32.09	33.44	2.4	2.1	104.2
CSI, din care:	424.13	550.24	627.86	41.0	39.3	114.1
Rusia	182.01	232.73	318.40	17.3	19.9	136.8
Ucraina	128.79	167.86	142.82	12.5	8.9	85.1
Belarus	73.96	81.97	92.75	6.1	5.8	113.2
Kazahstan	24.15	45.54	44.51	3.4	2.8	97.7
Alte țări, din care:	57.32	71.34	101.11	5.3	6.3	141.7
Elveția	14.23	22.58	39.69	1.7	2.5	175.8
S.U.A.	16.23	15.18	15.10	1.1	0.9	99.5
Brazilia	2.09	1.39	5.92	0.1	0.4	de 4.3 ori
Sudan	1.73	10.85	5.01	0.8	0.3	46.2
Panama	3.55	0.08	4.59	0.3	0.3	de 57.4 ori
Republica Arabă Siria	4.32	2.58	3.90	0.2	0.2	151.2
Irak	1.65	1.57	3.85	0.1	0.2	de 2.5 ori
China	0.37	1.00	2.26	0.1	0.1	de 2.3 ori
Israel	1.27	1.39	1.34	0.1	0.1	96.4
Total	1051.61	1341.74	1597.27	100.0	100.0	119.0

Sursa: BNS, fără exportul efectuat de persoane fizice

Exportul de produse agroalimentare a însumat 595.35 mil. USD, în creștere cu 17.3 la sută, din care: băuturi alcoolice – 193.24 mil. USD (un spor de 44.0 la sută); fructe comestibile și nuci – 85.38 mil. USD (o reducere cu 8.0 la sută); uleiuri vegetale – 62.77 mil. USD (în creștere cu 14.4 la sută); preparate din legume, fructe sau din alte părți de plante – 51.40 (în scădere cu 35.3 la sută); cereale – 50.27 mil. USD (o majorare de 2.9 ori); semințe de

Tabelul nr. 6. Exportul de bunuri, pe principalele secțiuni

	2006	2007	2008	Ponderea	Anul 2008
				în totalul	față de
				anului 2008	anului 2007
mil. USD			%		
I. Animale vii și produse ale regnului animal	16.23	13.58	10.14	0.6	74.7
II. Produse ale regnului vegetal	136.49	162.87	210.08	13.2	129.0
III. Grăsimi și uleiuri animaliere sau vegetale	34.86	55.26	62.89	3.9	113.8
IV. Produse alimentare; băuturi; tutun	276.35	275.97	312.24	19.5	113.1
V. Produse minerale	27.43	57.12	63.46	4.0	111.1
VI. Produse ale industriei chimice	20.81	27.16	33.95	2.1	125.0
VII. Materiale plastice, cauciuc și articole din acestea	15.99	33.08	38.19	2.4	115.4
VIII. Piele brute, tăbăcite; blănuri și produse din acestea	23.65	29.07	33.33	2.1	114.7
IX. Lemn și articole din lemn (fără mobilier)	3.98	4.32	5.39	0.3	124.8
X. Pastă de lemn, hârtie, carton și articole din acestea	18.40	27.34	16.72	1.0	61.2
XI. Materiale textile și articole din acestea	228.27	276.28	314.00	19.7	113.7
XII. Încălțăminte, pălării, umbrele și articole similare	30.95	40.25	48.00	3.0	119.3
XIII. Articole din piatră, ipsos, ciment, ceramică, sticlă și din materiale similare	32.58	51.28	52.51	3.3	102.4
XIV. Perle, pietre prețioase sau semiprețioase, metale prețioase, metale placate și articole din acestea, imitații de bijuterii, monede	0.14	0.05	0.22	0.0	de 4.4 ori
XV. Metale comune și articole din acestea	75.84	110.50	119.12	7.5	107.8
XVI. Mașini și aparate; echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reproduc sunetul și imaginile	53.13	90.70	171.06	10.7	188.6
XVII. Vehicule, aeronave, vase și echipamente de transport	16.29	18.72	16.07	1.0	85.8
XVIII. Instrumente și aparate optice, fotografice, cinematografice, medico-chirurgicale; ceasornicărie; instrumente muzicale; părți și accesorii ale acestora	12.49	23.44	28.88	1.8	123.2
Altele	27.73	44.75	61.02	3.8	136.4
TOTAL	1051.61	1341.74	1597.27	100.0	119.0

Sursa: BNS, fără exportul efectuat de persoane fizice

rapiță – 38.15 mil. USD (au sporit de 3.7 ori); *semințe de floarea-soarelui* – 21.81 mil. USD (s-au redus cu 26.6 la sută).

Din exportul de *materiale textile și articole din acestea* în sumă de 314.00 mil. USD (s-au majorat cu 13.7 la sută), 264.79 mil. USD constituie exportul de *îmbrăcăminte și accesorii de îmbrăcăminte* (un spor de 11.4 la sută) și 34.11 mil. USD – exportul de *covoare și alte acoperitoare de podea din materiale textile* (în creștere cu 19.9 la sută).

Alte categorii importante de export au fost: *fire, cabluri și alte conductoare electrice izolate, cabluri de fibre optice* – 101.97 (o majorare de 4.8 ori); *fontă, fier, oțel și articole din acestea* – 77.49 mil. USD (un spor de 43.7 la sută); *recipiente din sticlă* – 41.67 mil. USD (în creștere cu 5.7 la sută); *mobilă* – 39.47 mil. USD (un spor de 47.2 la sută).

Exporturile de băuturi alcoolice s-au majorat datorită reluării exporturilor către Rusia, care au crescut de 15.7 ori.

Exporturile după prelucrare (lohn) s-au majorat comparativ cu perioada precedentă cu 34.6 la sută, până la nivelul de 464.07 mil. USD, ceea ce constituie 29.1 la sută din valoarea totală a exporturilor din perioada respectivă (tabelul nr. 7). Din punct de vedere structural, exporturile după prelucrare sunt formate preponderent din: *materiale textile și articole din acestea* – 262.01 mil. USD (56.5 la sută din total), *fire, cabluri și alte conductoare electrice izolate* – 94.11 mil. USD (20.3 la sută din total), *încălțăminte și părți de încălțăminte* – 45.42 mil. USD (9.8 la sută din total).

Tabelul nr. 7. Exportul de bunuri după prelucrare

	2007			2008			Modificarea ponderii	Anul 2008 față de anul 2007	Gradul de influență**
	Export de bunuri			Export de bunuri					
	total	după prelucrare	pondera în total [*]	total	după prelucrare	pondera în total*			
	mil. USD		%	mil. USD		%			
România	211.18	77.97	36.9	335.82	179.66	53.5	16.6	de 2.3 ori	29.5
Italia	140.17	125.73	89.7	167.07	151.78	90.8	1.1	120.7	7.6
Marea Britanie	34.12	28.87	84.6	52.27	33.80	64.7	-19.9	117.1	1.4
Germania	86.28	30.92	35.8	63.80	28.91	45.3	9.5	93.5	-0.6
Turcia	32.09	22.42	69.9	33.44	23.47	70.2	0.3	104.7	0.3
Polonia	48.36	13.01	26.9	56.14	11.77	21.0	-5.9	90.5	-0.4
Franța	24.77	9.72	39.2	21.37	6.88	32.2	-7.0	70.8	-0.8
Belgia	11.22	8.98	80.0	9.65	5.61	58.1	-21.9	62.5	-1.0
Olanda	14.40	7.64	53.1	13.15	3.79	28.8	-24.2	49.6	-1.1
Slovacia	8.87	4.83	54.5	7.62	3.77	49.5	-5.0	78.1	-0.3
S.U.A.	15.18	5.31	35.0	15.10	2.75	18.2	-16.8	51.8	-0.7
Alte țări	715.10	9.37	1.3	821.84	11.88	1.4	0.1	126.8	0.7
TOTAL	1341.74	344.77	25.7	1597.27	464.07	29.1	3.4	134.6	34.6

Sursa: BNS

* ponderea exportului de bunuri după prelucrare în totalul exporturilor de bunuri în țara respectivă

** gradul de influență a țărilor la creșterea (+), scăderea (-) exportului de bunuri după prelucrare

*** puncte procentuale

În anul 2008, conform datelor BNS, atât componența, cât și ordinea topului celor 10 țări din care Republica Moldova importă majoritatea bunurilor au rămas practic neschimbate: Ucraina, România, Rusia, Germania, Italia, Turcia, Belarus, China, Polonia, Ungaria.

În structura importurilor pe secțiuni de bunuri (tabelul nr. 9), cea mai mare pondere – 23.0 la sută, este deținută în continuare de *produsele minerale*, care s-au majorat comparativ cu anul precedent cu 42.8 la sută și au totalizat 1126.02 mil. USD, din care: *uleiuri din petrol sau din minerale bituminoase* – 586.22 mil. USD; *gaz de sondă și alte hidrocarburi gazoase* – 333.48 mil. USD; energie electrică – 137.96 mil. USD.

Tabelul nr. 8. Importurile de bunuri pe grupuri de țări (prețuri c.i.f.)

	2006	2007	2008	Ponderea în total		Anul 2008 față de anul 2007
				2007	2008	
				milioane USD		
Uniunea Europeană 27	1333.81	1825.28	2351.29	49.5	48.0	128.8
Uniunea Europeană 25, din care:	818.21	1103.12	1421.02	29.9	29.0	128.8
Germania	196.81	286.65	366.94	7.8	7.5	128.0
Italia	155.71	202.13	248.76	5.5	5.1	123.1
Polonia	85.61	114.00	139.15	3.1	2.8	122.1
Ungaria	42.13	60.77	86.33	1.6	1.8	142.1
Franța	63.96	65.06	73.47	1.8	1.5	112.9
Austria	31.31	46.04	61.28	1.2	1.3	133.1
Olanda	24.89	44.04	56.94	1.2	1.2	129.3
Cehia	30.17	42.96	54.84	1.2	1.1	127.7
Belgia	37.00	43.56	47.64	1.2	1.0	109.4
Uniunea Europeană 2	515.60	722.16	930.27	19.6	19.0	128.8
România	478.02	664.47	870.49	18.0	17.8	131.0
Bulgaria	37.58	57.69	59.78	1.6	1.2	103.6
Țările Balcanice, din care:	112.82	157.84	228.96	4.3	4.7	145.1
Turcia	106.31	149.78	219.06	4.1	4.5	146.3
CSI, din care:	1057.58	1396.61	1815.51	37.9	37.1	130.0
Ucraina	563.34	745.88	923.49	20.2	18.9	123.8
Rusia	408.82	500.82	660.80	13.6	13.5	131.9
Belarus	74.38	121.24	201.57	3.3	4.1	166.3
Alte țări, din care:	188.98	309.80	503.13	8.4	10.3	162.4
China	66.71	120.30	202.45	3.3	4.1	168.3
S.U.A.	22.62	30.03	58.87	0.8	1.2	196.0
Israel	7.51	11.95	34.95	0.3	0.7	de 2.9 ori
Elveția	21.32	28.43	33.64	0.8	0.7	118.3
Coreea de Sud	12.21	26.01	25.44	0.7	0.5	97.8
Emiratele Arabe Unite	5.71	11.77	21.81	0.3	0.4	185.3
Brazilia	9.00	7.57	16.77	0.2	0.3	de 2.2 ori
India	7.08	10.67	14.39	0.3	0.3	134.9
Vietnam	3.90	6.98	11.13	0.2	0.2	159.5
Total	2693.19	3689.53	4898.89	100.0	100.0	132.8

Sursa: BNS (fără importul efectuat de persoane fizice), selecții la import după principiul țării de livrare

Printre secțiuni importante de bunuri importate putem menționa: *mașini și aparate, echipamente electrice și mecanice* – 765.53 mil. USD; *materii textile și articole din acestea* – 285.43 mil. USD; *fontă, fier, oțel și articole din acestea* – 280.64 mil. USD; *materiale plastice, cauciuc și articole din acestea* – 276.80 mil. USD; *autoturisme și alte autovehicule pentru transportul persoanelor* – 212.07 mil. USD; *produse farmaceutice* – 151.42 mil. USD; *mobilier* – 77.82 mil. USD; *țigări, trabucuri și țigarete* – 68.74 mil. USD.

Tabelul nr. 9. Importul de bunuri, pe principalele secțiuni (prețuri c.i.f.)

	2006	2007	2008	Ponderea în totalul anului 2008	Anul 2008 față de anul 2007				
						mil. USD		%	
I. Animale vii și produse ale regnului animal	51.92	61.67	100.34	2.0	162.7				
II. Produse ale regnului vegetal	72.76	150.37	166.71	3.4	110.9				
III. Grăsimi și uleiuri animaliere sau vegetale	11.12	16.02	20.87	0.4	130.3				
IV. Produse alimentare; băuturi; tutun	179.80	237.85	343.42	7.0	144.4				
V. Produse minerale	663.73	788.42	1126.02	23.0	142.8				
VI. Produse ale industriei chimice	223.26	317.68	416.76	8.5	131.2				
VII. Materiale plastice, cauciuc și articole din acestea	168.54	224.92	276.80	5.7	123.1				
VIII. Piei brute, tăbăcite; blănuri și produse din acestea	22.80	27.50	33.18	0.7	120.7				
IX. Lemn și articole din lemn (fără mobilier)	52.08	67.66	89.32	1.8	132.0				
X. Pastă de lemn, hârtie, carton și articole din acestea	75.52	101.42	117.21	2.4	115.6				
XI. Materiale textile și articole din acestea	206.54	249.60	285.43	5.8	114.4				
XII. Încălțăminte, pălării, umbrele și articole similare	17.89	21.38	30.89	0.6	144.5				
XIII. Articole din piatră, ipsos, ciment, ceramică, sticlă și din materiale similare	79.93	102.16	138.70	2.8	135.8				
XIV. Perle, pietre prețioase sau semiprețioase, metale prețioase, metale placate și articole din acestea, imitații de bijuterii, monede	6.40	8.83	10.87	0.2	123.1				
XV. Metale comune și articole din acestea	219.42	336.70	372.58	7.6	110.7				
XVI. Mașini și aparate; echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reproduc sunetul și imaginile	379.80	544.64	765.53	15.6	140.6				
XVII. Vehicule, aeronave, vase și echipamente de transport	162.39	286.09	390.65	8.0	136.5				
XVIII. Instrumente și aparate optice, fotografice, cinematografice, medico-chirurgicale; ceasornicărie; instrumente muzicale; părți și accesorii ale acestora	33.49	51.80	74.63	1.5	144.1				
Altele	65.80	94.82	138.98	2.8	146.6				
TOTAL	2693.19	3689.53	4898.89	100.0	132.8				

Sursa: BNS (fără importul efectuat de persoane fizice), selecții la import după principiul țării de livrare

În anul curent importul de resurse energetice înregistrat în balanța de plăți a însumat 903.26 mil. USD (prețuri f.o.b.), fiind cu 40.1 la sută superior celui din anul 2007, fapt datorat în

special majorării prețurilor de import. Principalii furnizori de resurse energetice în 2008 au fost România (35.3 la sută), Rusia (33.7 la sută), Ucraina (14.0 la sută) și Belarus (11.5 la sută).

Tabelul nr. 10. Importul de produse energetice (prețuri f.o.b.)

	2006	2007	2008	Pondere	Anul 2008
				în totalul anului 2008	față de anul 2007
				%	
Resurse energetice-total (mil. USD)	544.89	644.70	903.26	100.0	140.1
Din CSI (mil. USD)	335.93	407.31	546.79	60.5	134.2
Cărbune (mil. USD)	12.05	15.83	19.28	2.1	121.8
(mii tone)	170.47	179.71	148.50		82.6
Gaz natural (mil. USD)	170.20	203.13	256.50	28.4	126.3
(mil m ³)	1418.16	1305.41	1226.90		94.0
Combustibil (mil. USD)	153.68	188.35	271.01	30.0	143.9
Păcură (mil. USD)	4.56	1.62	6.35	0.7	de 3.9 ori
(mii tone)	16.53	5.48	14.00		de 2.6 ori
Combustibil diesel (mil. USD)	91.71	118.32	178.85	19.8	151.2
(mii tone)	154.90	186.09	188.04		101.0
Benzine auto (mil. USD)	13.49	19.64	18.69	2.1	95.2
(mii tone)	21.36	30.40	21.70		71.4
Altele (mil. USD)	43.92	48.77	67.12	7.4	137.6
Din restul lumii (mil. USD)	208.96	237.39	356.47	39.5	150.2
Cărbune (mil. USD)	0.10		13.12	1.5	–
(mii tone)	1.63		57.31		–
Păcură (mil. USD)	0.19	1.30	0.60	0.1	46.2
(mii tone)	0.39	2.36	0.77		32.6
Combustibil diesel (mil. USD)	92.83	100.18	160.70	17.8	160.4
(mii tone)	152.99	144.94	163.27		112.6
Benzine auto (mil. USD)	107.00	125.32	167.09	18.5	133.3
(mii tone)	171.83	177.12	189.78		107.1
Altele (mil. USD)	8.84	10.59	14.96	1.7	141.3

Volumul fizic al gazului natural importat a scăzut cu 6.0 la sută, în timp ce volumul combustibilului importat s-a majorat după cum urmează: păcura – cu 88.4 la sută; combustibilul diesel – cu 6.1 la sută; benzinele auto – 1.9 la sută. De asemenea, s-a majorat volumul

cărbunelui importat cu 14.5 la sută (tabelul nr. 10).

În anul 2008 la **balanța serviciilor** s-a înregistrat un sold excedentar în valoare de 25.85 mil. USD, ceea ce constituie 0.4 la sută din valoarea PIB.

Volumul comerțului exterior cu servicii s-a majorat cu 30.8 la sută. De menționat că, ritmurile de creștere a exporturilor și a importurilor de servicii au fost egale.

Tabelul nr. 11. Servicii

	2006	2007	2008	Anul 2008 față
				de anul 2007
				mil. USD
				%
Balanța serviciilor	4.20	20.01	25.85	129.2
Export	488.55	649.72	849.80	130.8
Import	-484.35	-629.71	-823.95	130.8
Transport	52.18	47.18	55.80	118.3
Export	223.75	292.06	380.40	130.2
Import	-171.57	-244.88	-324.60	132.6
Călătorii	-75.61	-48.80	-71.34	146.2
Export	111.75	164.24	202.40	123.2
Import	-187.36	-213.04	-273.74	128.5
Comunicații	42.19	48.12	67.19	139.6
Export	71.19	85.67	114.56	133.7
Import	-29.00	-37.55	-47.37	126.2
Alte servicii	-14.56	-26.49	-25.80	97.4
Export	81.86	107.75	152.44	141.5
Import	-96.42	-134.24	-178.24	132.8

Serviciile de transport s-au soldat cu un excedent în valoare de 55.80 mil. USD. În anul 2008 valoarea serviciilor de transport prestate în favoarea nerezidenților a însumat 380.40 mil. USD, majorându-se cu 30.2 la sută comparativ cu anul precedent, din care 74.2 la sută constituie transportul de mărfuri (282.21 mil. USD).

În perioada de gestionare au fost importate servicii de transport în valoare de 324.60 mil. USD, ceea ce constituie cu 32.6 la sută mai mult comparativ cu anul precedent. În serviciile

de transport importate, de asemenea, a predominat, cu o pondere de 68.4 la sută, transportul de mărfuri – 221.97 mil. USD.

În anul 2008 deficitul înregistrat la serviciile de călătorii s-a majorat cu 46.2 la sută, până la 71.34 mil. USD, iar serviciile de comunicații au consemnat un excedent în valoarea de 67.19 mil. USD, în creștere cu 39.6 la sută.

De menționat, de asemenea, majorarea substanțială (cu 41.5 la sută) a volumului de alte servicii prestate în exterior.

Balanța veniturilor s-a soldat cu un excedent în valoare de 593.90 mil. USD.

Intrările de venituri au constituit 904.78 mil. USD, cu 27.4 la sută mai mult comparativ cu anul precedent, iar ieșirile – 310.88 mil. USD, crescând cu 5.1 la sută.

Veniturile din munca rezidenților în străinătate au fost estimate la 842.00 mil. USD, ceea ce constituie 93.1 la sută din totalul intrărilor de venituri.

Veniturile din investiții au înregistrat un sold negativ în valoare de 169.10 mil. USD.

Principalele plăți preconizate, conform orarului, pentru serviciul procentual au fost următoarele: al obligațiunilor de stat – 0.98 mil. USD, al împrumuturilor BNM – 1.46 mil. USD, celor guvernamentale – 25.03 mil. USD (inclusiv 9.78 mil. USD dobânda calculată conform condițiilor de reeșalonare a împrumuturilor bilaterale din acordurile cu Clubul Creditorilor de la Paris), băncilor comerciale – 11.20 mil. USD și întreprinderilor din alte sectoare – 39.26 mil. USD (inclusiv serviciul împrumuturilor primite de la companii afiliate – 14.63 mil. USD).

Soldul **transferurilor curente** unilaterale în anul 2008 a înregistrat un excedent în valoare de 1594.30 mil. USD, sau echivalentul a 26.4 la sută din PIB, comparativ cu 26.8 la sută în anul 2007.

Tablel nr. 12. Transferuri curente

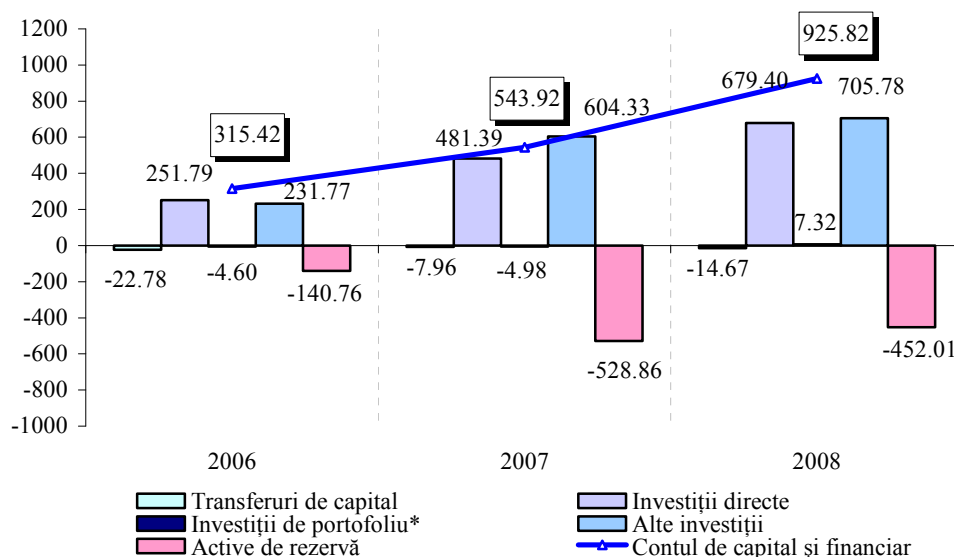
	2006	2007	2008	Anul 2008 față de anul 2007
	mil. USD			%
Balanța transferurilor curente	799.68	1178.53	1594.30	135.3
Credit	859.63	1258.80	1721.07	136.7
Debit	-59.95	-80.27	-126.77	157.9
Granturi și asistență tehnică	146.14	209.60	271.69	129.6
Credit	147.61	209.94	272.96	130.0
Debit	-1.47	-0.34	-1.27	de 3.7 ori
Învățământ și perfecționarea cadrelor	15.67	18.20	18.95	104.1
Credit	16.43	19.00	19.23	101.2
Debit	-0.76	-0.80	-0.28	35.0
Ajutor umanitar	10.50	7.88	59.37	de 7.5 ori
Credit	10.50	7.93	59.41	de 7.5 ori
Debit		-0.05	-0.04	80.0
Cotizații în organizații internaționale	-5.85	-3.90	-5.82	149.2
Credit	0.05	0.06	0.09	150.0
Debit	-5.90	-3.96	-5.91	149.2
Transferuri personale	596.36	826.47	1032.75	125.0
Credit	602.82	842.26	1046.02	124.2
Debit	-6.46	-15.79	-13.27	84.0
Alte	36.86	120.28	217.36	180.7
Credit	82.22	179.61	323.36	180.0
Debit	-45.36	-59.33	-106.00	178.7

Intrările de transferuri s-au majorat cu 36.7 la sută față de anul precedent, iar ieșirile – cu 57.9 la sută (tabelul nr. 12). Valoarea granturilor și asistenței tehnice acordate Republicii Moldova în anul 2008, de către organismele internaționale și guvernele străine a fost evaluată la 272.96 mil. USD. Intrările de ajutor umanitar înregistrate de

statistica vamală au constituit 59.41 mil. USD. Suma cotizațiilor internaționale plătite s-a cifrat la 5.91 mil. USD.

Cea mai însemnată pondere (60.8 la sută) în totalul intrărilor de transferuri curente din exterior a fost cea a transferurilor personale, efectuate de persoane fizice nerezidente, estimate la 1046.02 mil. USD.

Graficul nr. 18. Contul de capital și financiar – componente principale (mil. USD)

* inclusiv derivate financiare

Contul de capital și financiar al balanței de plăți a înregistrat în anul 2008 intrări nete în valoare de 925.82 mil. USD (graficul nr. 18).

Transferurile de capital au însumat ieșiri nete în valoare de 14.67 mil. USD.

Tabelul nr. 13. Active și pasive externe, fluxuri nete (mil. USD)

	2006	2007	2008
Contul financiar	338.20	551.88	940.49
Active externe	-189.71	-500.16	-458.81
Investiții directe	0.74	-12.03	-33.36
Investiții de portofoliu	-0.21	-0.07	-0.04
Derivate financiare	-0.12	-0.52	-0.06
Alte investiții	-49.36	41.32	26.66
credite comerciale	17.42	-7.61	52.11
valută și depozite	-66.78	48.93	-25.45
Active de rezervă	-140.76	-528.86	-452.01
Pasive externe	527.91	1052.04	1399.30
Investiții directe	251.05	493.42	712.76
Investiții de portofoliu	-4.58	-4.44	6.42
Derivate financiare	0.31	0.05	1.00
Alte investiții	281.13	563.01	679.12
credite comerciale	44.89	107.08	136.86
împrumuturi	191.68	334.12	421.93
valută și depozite	53.32	60.56	53.12
alte pasive	-8.76	61.25	67.21

Operațiunile financiare s-au soldat cu un excedent în valoare de 940.49 mil. USD (tabelul nr. 13).

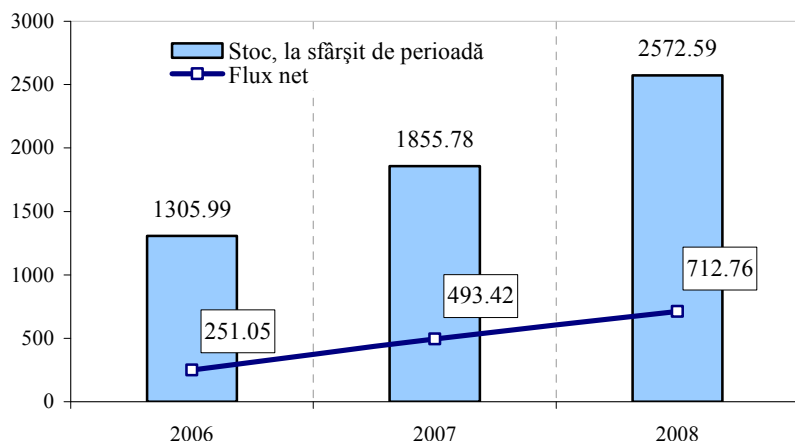
În anul 2008 activele externe (creanțele) s-au majorat cu 458.81 mil. USD, în special în urma sporirii activelor oficiale de rezervă ale statului.

Angajamentele externe au crescut cu 1399.30 mil. USD, în principal, grație majorării substanțiale a investițiilor străine directe în economia națională, valorificării de noi împrumuturi, precum și a creditelor comerciale

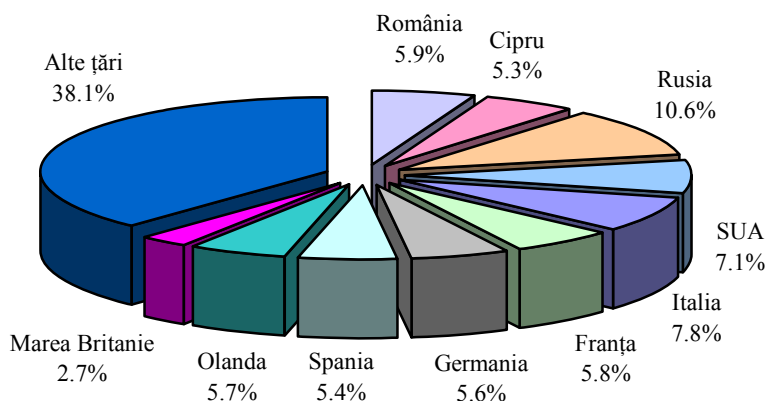
Tabelul nr. 14. Investiții directe (mil. USD)

	2006			2007			2008		
	intrări	ieșiri	net	intrări	ieșiri	net	intrări	ieșiri	net
Investiții directe	384.87	133.08	251.79	574.61	93.22	481.39	867.76	188.36	679.40
peste hotare	8.51	7.77	0.74	5.51	17.54	-12.03	19.02	52.38	-33.36
în economia națională	376.36	125.31	251.05	569.10	75.68	493.42	848.74	135.98	712.76
capital social	129.12	10.10	119.02	251.67	22.41	229.26	475.22	40.22	435.00
sector bancar	33.18		33.18	39.98		39.98	30.06		30.06
alte sectoare	95.94	10.10	85.84	211.69	22.41	189.28	445.16	40.22	404.94
venit reinvestit	41.59		41.59	112.81		112.81	99.48		99.48
sector bancar	7.09		7.09	27.57		27.57	22.68		22.68
alte sectoare	34.50		34.50	85.24		85.24	76.80		76.80
alt capital (alte sectoare)	205.65	115.21	90.44	204.62	53.27	151.35	274.04	95.76	178.28
Structura intrărilor de investiții directe în economia națională (%)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
sector bancar	10.7		16.0	11.9		13.7	6.2		7.4
alte sectoare	89.3	100.0	84.0	88.1	100.0	86.3	93.8	100.0	92.6

Graficul nr. 19. Investiții străine directe în economia națională, dinamică anuală (mil. USD)

Graficul nr. 20. Investiții străine directe – capital social acumulat până la 31.12.2008, repartitia pe țări

Tabelul nr. 15. Investiții de portofoliu (mil. USD)

	2006	2007	2008
Investiții de portofoliu	-4.79	-4.51	6.38
Active (tranzacții cu titluri emise de nerezidenți)	-0.21	-0.07	-0.04
Titluri de participare	-0.21	-0.07	-0.03
Alte sectoare	-0.21	-0.07	-0.03
Obligațiuni și alte titluri de creanță			-0.01
Bănci			-0.01
Pasive (tranzacții cu titluri emise de rezidenți)	-4.58	-4.44	6.42
Titluri de participare	1.78	1.72	11.36
Bănci	1.66	1.47	10.98
vânzarea acțiunilor	1.73	1.65	12.38
răscumpărarea acțiunilor	-0.07	-0.18	-1.40
Alte sectoare	0.12	0.25	0.38
vânzarea acțiunilor	0.25	0.79	0.66
răscumpărarea acțiunilor	-0.13	-0.54	-0.28
Obligațiuni și alte titluri de angajamente	-6.36	-6.35	-6.36
Sector guvernamental	-6.36	-6.35	-6.36
Instrumente ale pieței monetare		0.19	1.42
Sector guvernamental		0.19	1.42
vânzarea bonurilor de trezorerie		0.19	4.56
răscumpărarea bonurilor de trezorerie			-3.14

Notă: Tranzacțiile nerezident – nerezident nu sunt reflectate în balanța de plăți

acordate din exterior agenților economici din țară.

Stocurile creanțelor și angajamentelor externe acumulate în economia națională sunt specificate în poziția investițională internațională.

Fluxurile de investiții străine directe (tabelul nr. 14) în economia națională au fost evaluate în valoare netă la 712.76 mil. USD, din care 435.00 mil. USD – în capital social.

Venitul reinvestit de nerezidenți a fost estimat la 99.48 mil. USD.

Tragerile de noi împrumuturi de la companii nerezidente afiliate (alt capital) au constituit 274.04 mil. USD, majorându-se față de anul precedent cu 33.9 la sută. Conform orarului au fost preconizate rambursări în sumă de 95.76 mil. USD, real s-au plătit 85.73 mil. USD.

Volumul de investiții străine directe acumulat până la sfârșitul anului 2008 a fost evaluat la 2572.59 mil.

USD, din care: capital social și venit reinvestit – 1883.46 mil. USD, alt capital – 689.13 mil. USD. Pe cap de locuitor au revenit 721 USD (graficul nr. 19).

Repartiția pe țări a investițiilor străine directe (capital social acumulat) în economia națională este prezentată în graficul nr. 20.

Investițiile directe nete efectuate de rezidenți peste hotare au fost evaluate la 33.36 mil. USD, fiind determinate atât de vărsări în capital social

(16.13 mil. USD), cât și de împrumuturile acordate de agenții economici rezidenți întreprinderilor afiliate nerezidente (17.23 mil. USD).

Investițiile de portofoliu (tabelul nr. 15) au constituit 6.38 mil. USD în valoare netă, intrările fiind determinate de procurarea de către nerezidenți a acțiunilor în sectorul bancar și a bonurilor de trezorerie, iar ieșirile – de serviciul euroobligațiunilor.

Alte investiții s-au soldat cu intrări nete de capital în valoare de 705.78 mil. USD, creanțele financiare externe diminuându-se cu 26.66 mil. USD, iar angajamentele față de nerezidenți majorându-se cu 679.12 mil. USD.

Rambursările nete efectuate de către nerezidenți din *creditele comerciale* acordate anterior de agenții economici autohtoni (active) au fost evaluate în anul 2008 la 52.11 mil. USD, iar creșterea netă a creditelor comerciale primite de la partenerii străini (pasive) – la 136.86 mil. USD.

Activele externe sub formă de *valută și depozite* s-au majorat în valoare netă cu 25.45 mil. USD, din care activele băncilor licențiate au sporit cu 36.20 mil. USD, iar cele ale agenților

economici din alte sectoare și ale persoanelor fizice s-au redus cu 10.75 mil. USD.

Depozitele nerezidenților în băncile licențiate autohtone (pasive) s-au majorat în valoare netă cu 53.12 mil. USD.

Împrumuturile

externe repartizate pe sectoare sunt prezentate în tabelul nr. 16.

În anul 2008 BNM a valorificat din programul de finanțare al FMI 37.56 mil. USD, rambursând din împrumuturile anterioare 25.43 mil. USD.

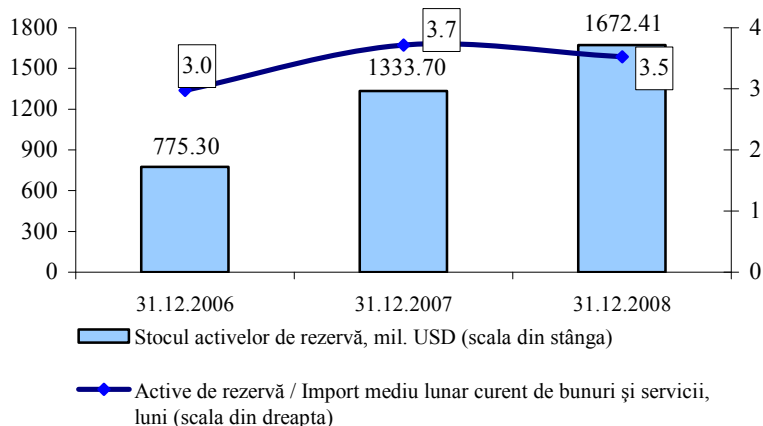
Tabelul nr. 17. **Alte pasive** (mil. USD)

	2006	2007	2008
Alte pasive	-8.76	61.25	67.21
Sector guvernamental	-60.90	-0.13	
acumularea arieratelor la principal	19.35	21.18	21.74
acumularea arieratelor la dobândă	6.74	10.76	9.78
achitarea arieratelor la principal	-0.05	-0.09	
achitarea arieratelor la dobândă		-0.04	
reeșalonarea arieratelor	-86.94	-31.94	-31.52
Alte sectoare	52.14	51.08	77.51
acumularea arieratelor la principal	52.00	63.02	93.47
acumularea arieratelor la dobândă	2.95	5.75	9.46
achitarea arieratelor la principal	-2.81	-17.63	-25.42
achitarea arieratelor la dobândă		-0.06	
Sector bancar		10.30	-10.30

Guvernul Republicii Moldova a efectuat trageri reale de împrumuturi în valoare de 43.30 mil. USD. Spre rambursare au fost preconizate 54.73 mil. USD, achitățile reale însumând 32.99 mil. USD. Sumele reeșalonate conform condițiilor Clubului Creditorilor de la Paris au constituit 31.52 mil. USD, din care suma principalului – 21.74 mil. USD.

Băncile licențiate au valorificat din exterior 243.70 mil. USD, cu 51.0 la

Graficul nr. 21. Activele oficiale de rezervă ale Republicii Moldova

sută mai mult decât în anul 2007.

Agenții economici din alte sectoare au împrumutat din exterior 526.30 mil. USD. Spre rambursare conform orarului au fost preconizate 311.30 mil. USD, realmente s-au achitat 260.48 mil. USD, sumele neachitate (arieratele) fiind înregistrate la alte pasive.

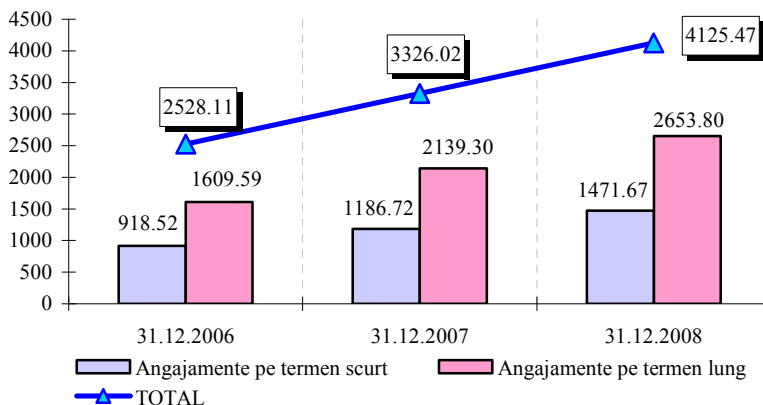
Alte pasive (arierate și alte angajamente neonorate) pe parcursul

Tabelul nr. 18. Datoria externă – prezentare sectorială (mil. USD)

	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008
Sector guvernamental	718.23	765.80	778.30
<i>Pe termen scurt</i>	<i>0.13</i>		
Alte angajamente aferente datoriei	0.13		
Arierate	0.13		
<i>Pe termen lung</i>	<i>718.10</i>	<i>765.80</i>	<i>778.30</i>
Obligațiuni și alte titluri de angajamente	19.04	12.69	6.35
Împrumuturi	699.06	753.11	771.95
Autorități monetare	140.96	159.36	166.97
<i>Pe termen lung</i>	<i>140.96</i>	<i>159.36</i>	<i>166.97</i>
Împrumuturi	140.96	159.36	166.97
Bănci	150.77	373.45	581.75
<i>Pe termen scurt</i>	<i>106.78</i>	<i>207.24</i>	<i>273.74</i>
Împrumuturi		18.45	46.70
Valută și depozite	106.78	178.49	227.04
Alte angajamente aferente datoriei		10.30	
<i>Pe termen lung</i>	<i>43.99</i>	<i>166.21</i>	<i>308.01</i>
Împrumuturi	43.99	166.21	308.01
Alte sectoare	1134.45	1470.82	1866.90
<i>Pe termen scurt</i>	<i>789.14</i>	<i>949.32</i>	<i>1155.51</i>
Împrumuturi	8.60	11.07	25.61
Credite comerciale	387.41	501.73	628.13
Alte angajamente aferente datoriei	393.13	436.52	501.77
Arierate	68.84	89.80	137.82
Altele	324.29	346.72	363.95
din care datoria pentru resurse energetice	319.74	345.10	362.33
<i>Pe termen lung</i>	<i>345.31</i>	<i>521.50</i>	<i>711.39</i>
Împrumuturi	345.31	521.50	711.39
Investiții directe: creditare între companii afiliate	383.70	556.59	731.55
Angajamente față de investitorii străini, aferente datoriei	383.70	556.59	731.55
Arierate	22.47	30.16	42.42
Altele	361.23	526.43	689.13
TOTAL	2528.11	3326.02	4125.47

Notă: datele pentru anul 2007 au fost revizuite

Graficul nr. 22. Datoria externă pe termene de scadență (mil. USD)

anului 2008 s-au majorat în valoare netă cu 67.21 mil. USD (tabelul nr. 17). Arieratele agenților economici din alte sectoare s-au majorat cu 77.51 mil. USD. Alte pasive bancare înregistrate în anul 2007 reflectă majorarea angajamentelor față de investitorii nerezidenți pentru acțiunile ce au fost emise în anul 2008.

La sfârșitul anului 2008 activele oficiale de rezervă ale statului au însumat 1672.41 mil. USD (graficul nr. 21).

Pentru serviciul datoriei externe din rezerve au fost îndreptate 81.80 mil. USD, pentru întreținerea ambasadelor – 12.58 mil. USD, pentru cotizații în organizațiile internaționale – 3.70 mil. USD.

Datoria externă a Republicii Moldova

Datoria externă brută a țării la sfârșitul anului 2008 a constituit 4125.47 mil. USD.

Angajamentele pe termen scurt au deținut 35.7 la sută din total (graficul nr. 22).

Tabelul nr. 19. Datoria externă publică, public garantată și datoria privată negarantată (mil. USD)

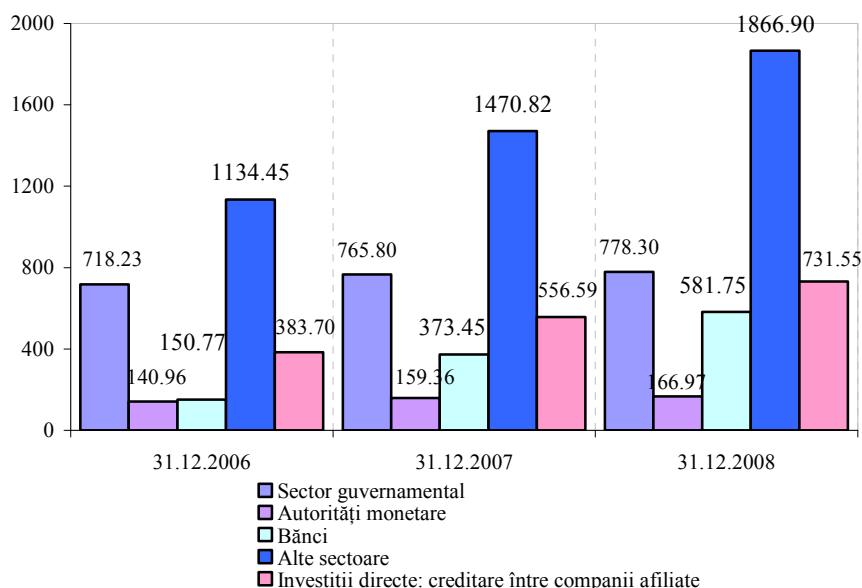
	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008
Datoria publică și public garantată	876.38	943.99	957.05
<i>Pe termen scurt</i>	<i>0.13</i>	<i>0.04</i>	<i>0.12</i>
Alte angajamente aferente datoriei	0.13	0.04	0.12
Arierate (principal și dobândă)	0.13	0.04	0.12
din care: datoria corporațiilor publice*		0.04	0.12
<i>Pe termen lung</i>	<i>876.25</i>	<i>943.95</i>	<i>956.93</i>
Obligațiuni și alte titluri de angajamente	19.04	12.69	6.35
Împrumuturi	857.21	931.26	950.58
din care: datoria corporațiilor publice		5.29	0.73
Datoria privată negarantată	1651.73	2382.03	3168.42
<i>Pe termen scurt</i>	<i>895.92</i>	<i>1156.51</i>	<i>1429.12</i>
Împrumuturi	8.60	29.52	72.31
Valută și depozite	106.78	178.49	227.04
Credite comerciale	387.41	501.73	628.13
Alte angajamente aferente datoriei	393.13	446.77	501.64
Arierate (principal și dobândă)	68.84	89.75	137.69
Altele	324.29	357.02	363.95
<i>Pe termen lung</i>	<i>372.11</i>	<i>668.93</i>	<i>1007.75</i>
Împrumuturi	372.11	668.93	1007.75
Investiții directe: creditare între companii afiliate	383.70	556.59	731.55
Angajamente față de investitorii străini, aferente datoriei	383.70	556.59	731.55
Arierate	22.47	30.16	42.42
Altele	361.23	526.43	689.13
Total	2528.11	3326.02	4125.47

*reclasificare

Notă: Din septembrie 2007 datoria externă publică include și angajamentele corporațiilor publice (agenților economici în care statul deține 50.0 la sută sau mai multe acțiuni).

ulterioare – 21.8 la sută, împrumuturilor pe termen scurt cu arieratele acumulate (inclusiv

Graficul nr. 23. Datoria externă – prezentare sectorială (mil. USD)

4.52 mil. USD.

Majorarea pe parcursul anului 2008 a angajamentelor sectorului bancar de la 373.45 mil. USD până la 581.75 mil. USD, sau cu 55.8 la sută a avut loc ca urmare a valorificării de noi împrumuturi în cadrul liniilor de credit de la instituțiile financiare internaționale și de la

Datoria pe termen scurt include: creditele comerciale (constituite din avansuri încasate pentru exportul ulterior de bunuri și servicii și plățile amânate pentru importurile deja efectuate), împrumuturile pe termen scurt plus arieratele (constituite din angajamente neonorate la scadență) și depozitele nerezidenților.

Din totalul datoriei externe pe termen scurt (1471.67 mil. USD), creditelor comerciale în formă de plăți amânate pentru importuri le revine 16.5 la sută, iar în formă de avansuri pentru exporturi

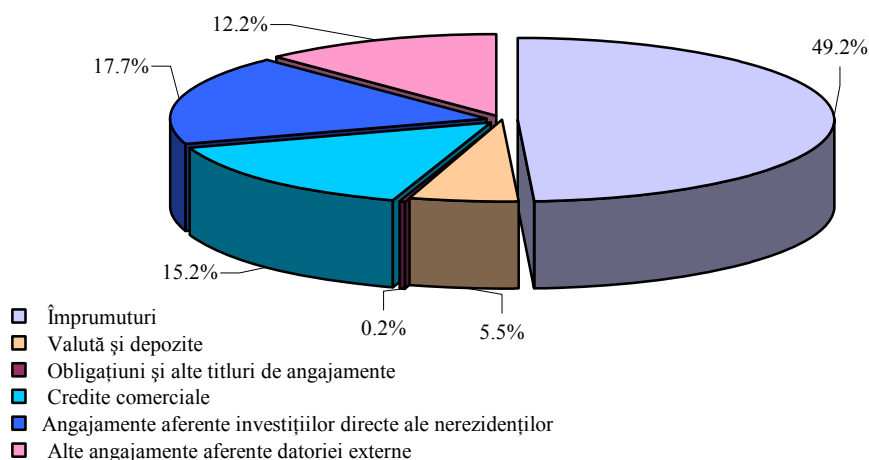
cele la împrumuturile de la creditorii afiliați) – 17.2 la sută, datoriei istorice pentru resursele energetice importate – 24.6 la sută, depozitelor nerezidenților (atât la vedere, cât și la termen) – 15.4 la sută.

Datoria Băncii Naționale a Moldovei față de FMI s-a majorat cu 4.8 la sută, în urma valorificării a două tranșe în valoare de 37.56 mil. USD, din creditele precedente a fost rambursată suma de 25.43 mil. USD, iar fluctuația ratei altor valute față de dolarul SUA a diminuat stocul cu

băncile afiliate din străinătate, precum și ca urmare a creșterii depozitelor nerezidenților.

Stocul datoriei externe publice și public garantate s-a majorat pe parcursul anului 2008 cu

Graficul nr. 24. Structura datoriei externe pe tipuri de angajamente

1.4 la sută, înregistrând 957.05 mil. USD. Datoria externă privată negarantată a constituit 3168.42 mil. USD, fiind în creștere cu 33.0 la sută față de sfârșitul anului 2007 (tabelul nr. 19).

În structura datoriei pe sectoare instituționale ponderea majoră o dețin agenții economice din alte sectoare – 45.3 la sută (graficul nr. 23).

Tabelul nr. 20. Împrumuturi și titluri de angajamente externe* (mil. USD)

	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008
Autorități monetare	140.96	159.36	166.97
Împrumuturi (de la FMI)	140.96	159.36	166.97
Datoria de stat	718.23	765.80	778.30
<i>Datoria de stat directă</i>	<i>698.40</i>	<i>747.22</i>	<i>762.77</i>
Împrumuturi	679.36	734.53	756.42
Titluri de angajamente	19.04	12.69	6.35
<i>Datoria garantată asumată de stat**</i>	<i>19.83</i>	<i>18.58</i>	<i>15.53</i>
Alte sectoare	19.83	18.58	15.53
Împrumuturi	19.70	18.58	15.53
Arierate la împrumuturi	0.13		
Datoria corporațiilor publice	-	5.33	0.85
Bănci	-	0.59	
Împrumuturi	-	0.59	
Alte sectoare	-	4.74	0.85
Împrumuturi	-	4.70	0.73
Arierate la împrumuturi	-	0.04	0.12
Datoria privată garantată de stat***	17.19	13.50	10.93
Alte sectoare	17.19	13.50	10.93
Împrumuturi	17.19	13.50	10.93
Datoria privată negarantată de stat	833.25	1344.79	1949.30
Bănci	43.99	184.07	354.71
Împrumuturi	43.99	184.07	354.71
Alte sectoare	789.26	1160.72	1594.59
Împrumuturi	697.95	1040.80	1414.48
Arierate la împrumuturi	91.31	119.92	180.11
TOTAL	1709.63	2288.78	2906.35

*inclusiv arieratele la principal și dobândă

** creditele sub garanția guvernului, al căror serviciu a fost efectuat de către guvern

*** creditele sub garanția guvernului, al căror serviciu a fost efectuat de agenții economice din sectorul privat

Tabelul nr. 21. Împrumuturi și titluri de angajamente externe, specificarea creditorilor* (milioane USD)

	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008
Autorități monetare	140.96	159.36	166.97
FMI	140.96	159.36	166.97
Datoria guvernamentală directă	698.4	747.22	762.77
<i>Organisme internaționale</i>	<i>412.65</i>	<i>461.65</i>	<i>480.24</i>
BIRD și AID	393.37	434.49	436.40
BERD	4.41	3.44	2.47
FIDA	12.24	19.31	31.64
CEB	2.63	4.41	8.79
BEI			0.94
<i>Relații bilaterale</i>	<i>266.71</i>	<i>272.88</i>	<i>276.18</i>
SUA	56.99	56.74	56.41
Japonia	22.26	22.51	26.89
Rusia	137.31	135.84	133.51
altele	50.15	57.79	59.37
<i>Titluri de angajamente</i>	<i>19.04</i>	<i>12.69</i>	<i>6.35</i>
Datoria garantată asumată de guvern**	19.83	18.58	15.53
<i>Organisme internaționale</i>	<i>0.13</i>		
BERD	0.13		
<i>Alți creditori</i>	<i>19.70</i>	<i>18.58</i>	<i>15.53</i>
Datoria corporațiilor publice		5.33	0.85
<i>Alți creditori</i>		<i>5.33</i>	<i>0.85</i>
Datoria privată garantată de guvern***	17.19	13.50	10.93
<i>Organisme internaționale</i>	<i>17.19</i>	<i>13.50</i>	<i>10.93</i>
BERD	17.19	13.50	10.93
Datoria privată negarantată de guvern	833.25	1344.79	1949.30
<i>Organisme internaționale</i>	<i>79.63</i>	<i>100.02</i>	<i>166.68</i>
Alți creditori	753.62	1244.77	1782.62
TOTAL	1709.63	2288.78	2906.35

*inclusiv arieratele la principal și dobândă

** creditele sub garanția guvernului, al căror serviciu a fost efectuat de către guvern

*** creditele sub garanția guvernului, al căror serviciu a fost efectuat de agenții economice din sectorul privat

Structura datoriei externe pe tipuri de angajamente relevă în continuare preponderența

împrumuturilor (49.2 la sută) în totalul datoriei (graficul nr. 24).

Angajamentele sub formă de împrumuturi și titluri de valoare (tabelul nr. 20) au însumat 2906.35 mil. USD și sunt repartizate astfel: 67.4 la sută aparțin sectorului privat (inclusiv datoria privată garantată de stat), iar 32.6 la sută – sectorului public (inclusiv datoria BNM, datoria de stat și cea asumată de stat în urma executării garanțiilor, precum și datoria corporațiilor publice).

Stocul datoriei externe de stat s-a majorat cu 12.50 mil. USD, sau cu 1.6 la sută: datoria de stat directă a crescut cu 2.1 la sută, cea garantată asumată de stat s-a micșorat cu 16.4 la sută. Majorarea datoriei de stat a fost determinată de valorificări de împrumuturi în sumă de 43.30 mil. USD, de rambursări de principal la împrumuturi și la titluri de valoare – 39.32 mil. USD, precum și de dobânzile acumulate spre reeșalonare – 9.78 mil. USD (conform condițiilor de reeșalonare negociate la Clubul Creditorilor de la Paris) și de fluctuația ratei de schimb a principalelor valute față de dolarul SUA.

În perioada de raportare nu au fost contractate credite noi cu garanția guvernului, din creditele anterioare agenții economici au achitat 2.55 mil. USD.

Sectorul privat a beneficiat de noi împrumuturi în sumă de 1044.06 mil. USD și a achitat din principal – 422.56 mil. USD.

Creditorii Republicii Moldova sunt specificați în tabelul nr. 21. De menționat că, ponderea

Tabelul nr. 22. Indicatorii ce vizează datoria externă

		2006	2007	2008
Datoria externă la sfârșit de an	mil. USD	2528.11	3326.02	4125.47
Export de bunuri și servicii	mil. USD	1547.31	2018.18	2496.45
Datoria externă sub formă de împrumuturi și titluri de angajamente	mil. USD	1709.63	2288.78	2906.35
Serviciul datoriei externe publice sub formă de împrumuturi și titluri de angajamente* (conform orarului)	mil. USD	123.76	92.69***	91.33***
Serviciul datoriei externe publice sub formă de împrumuturi și titluri de angajamente* (plăți efective)	mil. USD	98.16	92.75***	91.25***
Serviciul datoriei externe guvernamentale** (plăți efective)	mil. USD	66.45	53.16	54.89
Serviciul datoriei externe publice sub formă de împrumuturi și titluri de angajamente* (conform orarului)/export de bunuri și servicii	%	8.0	4.6	3.7
Serviciul datoriei externe publice sub formă de împrumuturi și titluri de angajamente* (plăți efective)/export de bunuri și servicii	%	6.3	4.6	3.7

*inclusiv serviciul împrumuturilor sub garanția guvernului

**inclusiv serviciul împrumuturilor sub garanția guvernului efectuat de guvern

*** inclusiv serviciul împrumuturilor corporațiilor publice începând cu 09.09.2007

organismelor internaționale este în continuă scădere, astfel acestea au deținut 28.4 la sută din totalul împrumuturilor acumulate la sfârșitul anului 2008, 32.1 la sută – în anul 2007 și 38.1 la sută – în anul 2006.

Evoluția indicatorilor ce relevă gradul de îndatorare a țării este prezentată în tabelul nr. 22.

Activitatea Băncii Naționale a Moldovei

Realizarea politicii monetare și valutare în anul 2008

Atribuția de bază a Băncii Naționale a Moldovei este stabilirea și implementarea politicii monetare și valutare în stat în cadrul politicii economice unice a statului. Politica monetară și valutară este definită ca un ansamblu al acțiunilor întreprinse de Banca Națională a Moldovei în scopul îndeplinirii obiectivului fundamental, prin crearea condițiilor monetare favorabile pentru menținerea stabilității macroeconomice și încurajarea creșterii economice durabile.

Obiectivul fundamental al Băncii Naționale a Moldovei este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor. Fără prejudicierea obiectivului fundamental, Banca Națională a Moldovei promovează și menține un sistem financiar bazat pe principiile pieței și sprijină politica economică a statului.

Pentru atingerea acestui obiectiv Banca Națională a Moldovei stabilește și menține condițiile pieței monetare, de credit și valutare care conduc la dezvoltarea economică susținută, stabilă a statului și, în special, a sistemului financiar și valutar bazat pe legile pieței.

Cadrul legislativ și macroeconomic în anul 2008

Politica monetară și valutară pentru anul 2008 a fost elaborată în temeiul Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei, fiind definitivată în concluzie cu organele economice și financiare respective ale Guvernului Republicii Moldova și aprobată de către Consiliul de administrație al Băncii Naționale a Moldovei la 20 decembrie 2007.

La elaborarea Politicii monetare și valutare pentru anul 2008 a Băncii Naționale a Moldovei au fost utilizate:

1. Scenariile dezvoltării economiei Republicii Moldova prezentate în Cadrul de cheltuieli pe termen mediu pe anii 2008-2010.
2. Strategia Guvernului Republicii Moldova și a Băncii Naționale a Moldovei cu privire la dezvoltarea sectorului financiar al Republicii Moldova în perioada 2005-2010.
3. Legea bugetului de stat pe anul 2008.

În vederea creării condițiilor pentru creșterea economică durabilă, politica monetară și valutară pe parcursul anului 2008 a fost orientată spre reducerea nivelului inflației, consolidarea în continuare a sistemului bancar și menținerea condițiilor favorabile dezvoltării economice pe piața valutară, financiară și de credit. În acest sens, politica monetară și valutară în anul 2008 s-a bazat pe următoarele asumări și așteptări:

- Produsul intern brut se va majora cu 6.0 la sută în termeni reali;
- ritmurile de creștere a agregatelor monetare vor fi sub nivelul anului 2007;
- se va menține ritmul de creștere a intrărilor de valută străină în țară;
- balanța comerțului cu bunuri și servicii se va ameliora pe seama creșterii exporturilor cu ritmuri mai accelerate;

- reducerea treptată a așteptărilor inflaționiste.

În anul 2008 Guvernul Republicii Moldova, Banca Națională a Moldovei și Fondul Monetar Internațional au continuat implementarea prevederilor Memorandumului cu privire la Politicile Economice și Financiare pentru anii 2006-2008.

Pe parcursul anului 2008 coordonarea politicii monetare, valutare și bugetar-fiscale s-a efectuat inclusiv în cadrul Comitetului de Gestionare a Lichidității, instituit de către Banca Națională a Moldovei și Ministerul Finanțelor în anul 2006, având drept obiectiv colaborarea eficientă în vederea realizării atribuțiilor de gestionare și monitorizare a lichidităților pe piața financiară.

Obiectivele politicii monetare în anul 2008

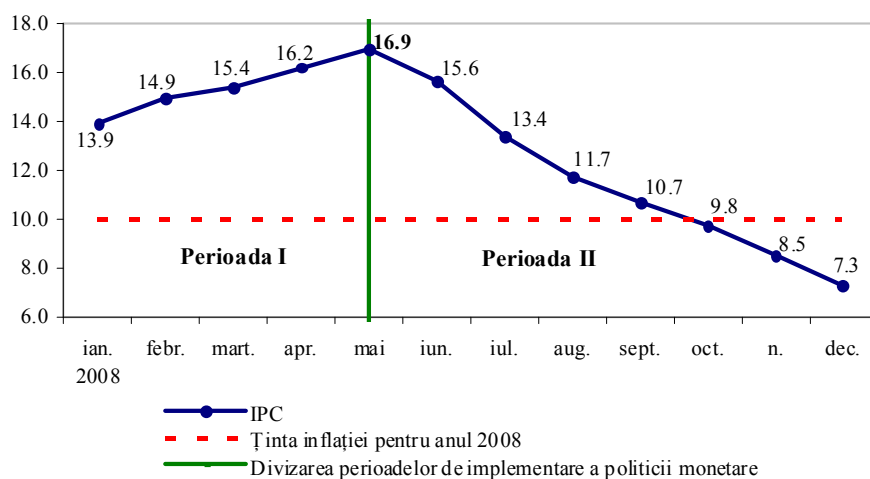
În anul 2008 politica monetară și valutară a Băncii Naționale a Moldovei a fost axată pe asigurarea și menținerea ratei inflației în limita până la 10.0 la sută. Fără prejudicierea obiectivului fundamental, Banca Națională a Moldovei a promovat și a menținut un sistem financiar bazat pe principiile pieței și a sprijinit politica economică generală a statului.

În anul 2008 Banca Națională a Moldovei a promovat politica monetară și valutară bazată pe următoarele principii:

- menținerea ratei de bază a Băncii Naționale a Moldovei la un nivel real pozitiv;
- stabilirea normei rezervelor obligatorii în funcție de nivelul inflației, așteptările inflaționiste, de situația economică și de condițiile pieței monetare interne;
- optimizarea instrumentelor politicii monetare în scopul eficientizării operațiunilor de piață deschisă;
- menținerea în continuare a regimului cursului de schimb valutar flotant;
- temperarea așteptărilor inflaționiste, inclusiv prin mediatizarea deciziilor luate și a rezultatelor obținute.

Implementarea și promovarea politicii monetare și valutare pe parcursul anului 2008

Graficul nr. 25. Evoluția inflației și perioadele de implementare a politicii monetare pe parcursul anului 2008

În implementarea și promovarea politicii monetare și valutare pe parcursul anului 2008 pot fi evidențiate două perioade (graficul nr. 25):

a) *de la începutul anului până la finele lunii mai*, perioadă în care indicele inflației s-a majorat rapid și a atins nivelul de 16.9 la sută pentru ultimele douăsprezece luni;

b) *din luna iunie până la finele anului 2008.* Pe parcursul acestei perioade în lunile iunie–iulie a fost înregistrată o deflație de 2.0 la sută, urmată de creșterea moderată a inflației pe parcursul lunilor august, septembrie, octombrie și noiembrie 2008 de 0.7, 0.6, 0.8 și 0.0 la sută, respectiv, și în luna decembrie a fost consemnată o deflație de 0.2 la sută, fapt ce a condiționat un nivel al inflației anuale de 7.3 la sută.

În prima perioadă majorarea rapidă a inflației până la 16.9 la sută față de luna mai a anului 2007 a fost determinată de:

- scumpirea semnificativă a produselor alimentare, drept consecință a condițiilor climaterice nefavorabile din anul 2007 în Republica Moldova și în regiune;
- majorarea prețurilor la resursele energetice și a tarifelor la servicii, condiționată de evoluția prețurilor mondiale;
- sporirea ofertei de bani, ca urmare a majorării fluxurilor de valută și a creșterii rapide a creditului bancar.

Pe parcursul acestei perioade, în scopul inversării trendului inflației și readucerea acesteia în limita de până la 10.0 la sută în valoarea anuală, Banca Națională a Moldovei a majorat de trei ori rata de bază:

- la 31 ianuarie 2008 – cu 2.5 puncte procentuale, până la 16.0 la sută anual;
- la 12 martie 2008 – cu 1.0 puncte procentuale, până la 17.0 la sută anual;
- la 23 mai 2008 – cu 1.5 puncte procentuale, până la 18.5 la sută anual.

Totodată, în scopul temperării așteptărilor inflaționiste și reorientării populației de la consumul curent spre economisire, Banca Națională a Moldovei a utilizat și norma rezervelor obligatorii ca instrument al politicii monetare.

La 12 martie 2008 Consiliul de administrație al Băncii Naționale a Moldovei a decis majorarea normei rezervelor obligatorii atât în lei moldovenești, cât și în valută liber convertibilă cu 1.0 punct procentual, stabilind-o în mărime de 16.0 la sută din baza de calcul începând cu perioada de urmărire a mijloacelor atrase 6 – 20 aprilie 2008. La data de 23 mai 2008 a fost aprobată majorarea eșalonată a normei rezervelor obligatorii cu 6.0 puncte procentuale.

Revenirea în luna iunie a nivelului inflației pe un trend descendent a fost rezultatul aplicării unor măsuri comune de către Banca Națională a Moldovei și Guvernul Republicii Moldova, și anume: înăsprirea politicii monetare și valutare, promovarea politicii bugetar – fiscale echilibrate și asigurarea activității pieței bazate pe principiile concurenței libere.

Un alt factor care a influențat reducerea nivelului inflației în lunile septembrie – decembrie a fost reducerea prețurilor la resursele petroliere, ca urmare a evoluției acestora pe piața mondială și efectele pozitive ale recoltei din anul 2008.

A doua etapă în promovarea și implementarea politicii monetare a fost caracterizată prin liberalizarea treptată a politicii monetare, ca urmare a inversării trendului inflației și încadrării prognozei inflației în limita stabilită pentru anul 2008.

Având în vedere lagul temporal de 3 – 6 luni dintre deciziile aprobate și efectul acestora asupra obiectivului fundamental, Banca Națională a Moldovei a menținut nivelul ratei de

bază până în luna septembrie 2008.

Ulterior, odată cu inversarea trendului inflației, reducerea așteptărilor inflaționiste, Consiliul de administrație al Băncii Naționale a Moldovei a adoptat următoarele decizii:

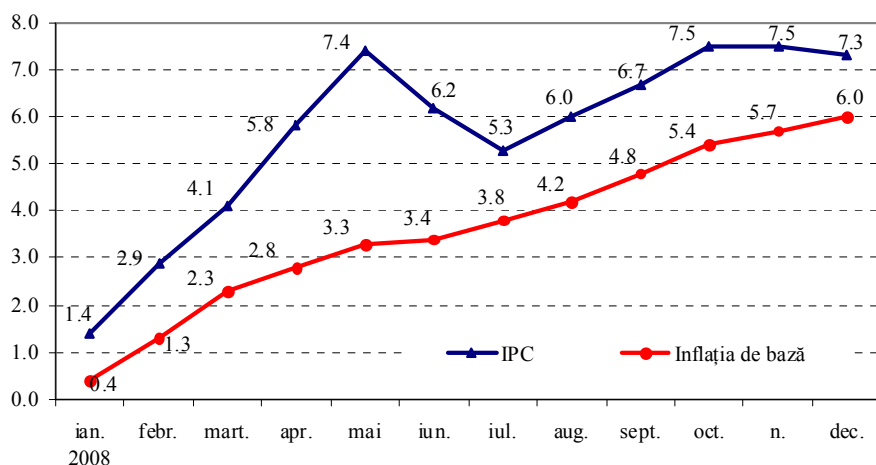
- La 25 septembrie 2008 a micșorat rata de bază cu 1.5 puncte procentuale, până la 17.0 la sută anual și a redus cu 1.5 puncte procentuale norma rezervelor obligatorii, stabilind-o în mărime de 20.5 la sută din baza de calcul începând cu perioada de urmărire a mijloacelor atrase 6 octombrie – 20 octombrie 2008.
- La 27 noiembrie 2008 a micșorat rata de bază cu 1.5 puncte procentuale, până la 15.5 la sută anual și a redus cu 1.5 puncte procentuale norma rezervelor obligatorii, stabilind-o în mărime de 19.0 la sută din baza de calcul începând cu perioada de urmărire a mijloacelor atrase 21 noiembrie – 5 decembrie 2008.
- La 18 decembrie 2008 a micșorat rata de bază cu 1.5 puncte procentuale, până la 14.0 la sută anual și a redus cu 1.5 puncte procentuale norma rezervelor obligatorii, stabilind-o în mărime de 17.5 la sută din baza de calcul începând cu perioada de urmărire a mijloacelor atrase 21 decembrie 2008 – 5 ianuarie 2009.

Rezultatele politicii monetare și valutare pe parcursul anului 2008

Conform calculelor Biroului Național de Statistică creșterea PIB real în anul 2008 a constituit 7.2 la sută. În aceeași perioadă ritmul creșterii exporturilor de bunuri și servicii a constituit 23.7 la sută, iar cel al importurilor – 32.2 la sută în comparație cu anul precedent. Cursul mediu de schimb al monedei naționale pentru anul 2008 a constituit 10.3895 MDL

pentru 1 dolar SUA. Bugetul de stat a înregistrat un deficit de 0.8 la sută din PIB.

Graficul nr. 26. Evoluția cumulativă a indicilor prețurilor de consum pentru anul 2008 (%)

La finele anului 2008 inflația a constituit 7.3 la sută, inclusiv prețurile la produsele alimentare s-au majorat cu 6.5 la sută, la mărfurile nealimentare cu 2.1 la sută și la serviciile prestate populației cu 17.4 la sută (graficul nr. 26).

Indicele inflației de bază* pentru anul 2008 a constituit 6.0 la sută, fiind sub nivelul ratei inflației cu 1.3 puncte procentuale și cu 4.0 puncte procentuale mai mic față de limita indicatorului inflației inițial prognozat, fapt ce denotă influența mai redusă a factorului monetar la majorarea prețurilor de consum în anul 2008.

* Indice calculat prin metoda excluderii (au fost excluse produsele alimentare, combustibilul, produsele și serviciile cu prețuri administrate), în baza IPC calculat de către Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova.

Dinamica indicatorilor monetari

Pe parcursul anului 2008 Banca Națională a Moldovei, utilizând instrumentele politicii monetare, a contribuit la diminuarea esențială a ritmurilor de creștere a agregatelor monetare în comparație cu anul 2007 și a îndeplinit prevederile respective trasate în politica monetară și valutară pentru anul 2008.

Baza monetară

În anul 2008 *baza monetară** s-a majorat cu 22.0 la sută (2096.4 mil. lei) față de anul precedent și a constituit 11633.6 mil. lei la sfârșitul lunii decembrie 2008. Creșterea bazei

Tabel nr. 23. Componentele bazei monetare la sfârșitul perioadei (mil. lei)

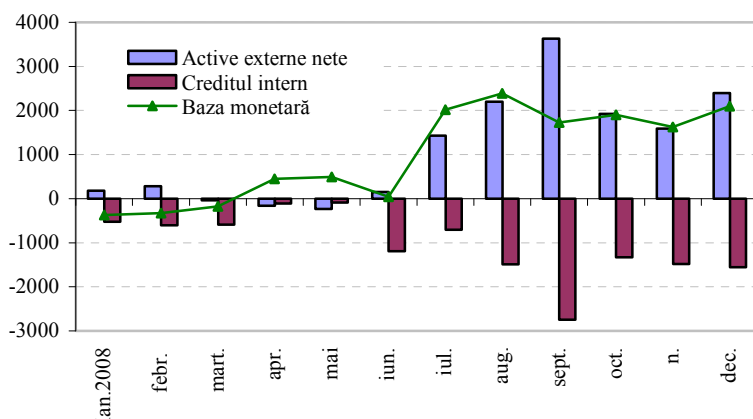
	2007	2008	Modificarea	
			relativă %	absolută mil. lei
Baza monetară	9537.2	11633.6	22.0	2096.4
Bani în circulație	6664.9	7578.7	13.7	913.8
Rezerve bancare	2872.2	4051.3	41.1	1179.1
Rezerve obligatorii	1948.0	2886.3	48.2	938.3
Alte rezerve	924.2	1165.0	26.1	240.8
Depozite ale întreprinderilor de stat	0.1	3.6		3.5

monetare a fost determinată preponderent de evoluția *activelor externe nete* ale Băncii Naționale a Moldovei, care au sporit cu 2396.0 mil. lei, sau cu 18.1 la sută față de sfârșitul anului 2007. Factorul principal care a stat la baza evoluției acestora au fost

cumpărările nete de valută străină pe piața valutară interbancară.

În acest context de menționat că, în perioada ianuarie-mai 2008 activele externe nete au

Graficul nr. 27. Componentele sporului bazei monetare față de decembrie 2007 (mil. lei)

avut o evoluție relativ stabilă. Dar, odată cu majorarea procurărilor de valută străină de către Banca Națională a Moldovei de piața interbancară în perioada iulie-septembrie 2008, ritmurile de creștere a activelor externe nete au crescut esențial. Astfel, în trimestrul III, 2008 procurările de valută străină au constituit 55.7 la sută din volumul anual al cumpărărilor pe piața valutară interbancară (graficul nr. 27).

În același timp, *activele interne nete* s-au diminuat cu 299.6 mil. lei, sau cu 8.1 la sută față de finele anului 2007, ca urmare a scăderii *creditului intern* cu 1556.1 mil. lei, sau cu 50.1 la sută (inclusiv a cererilor de plăți față de Guvern cu 386.9 mil. lei și a cererilor de plăți ale Băncii Naționale a Moldovei față de bănci cu 1169.2 mil. lei), precum și a creșterii altor articole cu 1256.5 mil. lei. Micșorarea activelor interne nete s-a datorat sterilizărilor masive a excedentului de

* Baza monetară include banii în circulație (în afara sistemului bancar), rezervele bancare (rezervele băncilor în lei menținute în conturile corespondente la Banca Națională a Moldovei și numerarul în casele băncilor) și depozitele la vedere ale altor organizații la Banca Națională a Moldovei.

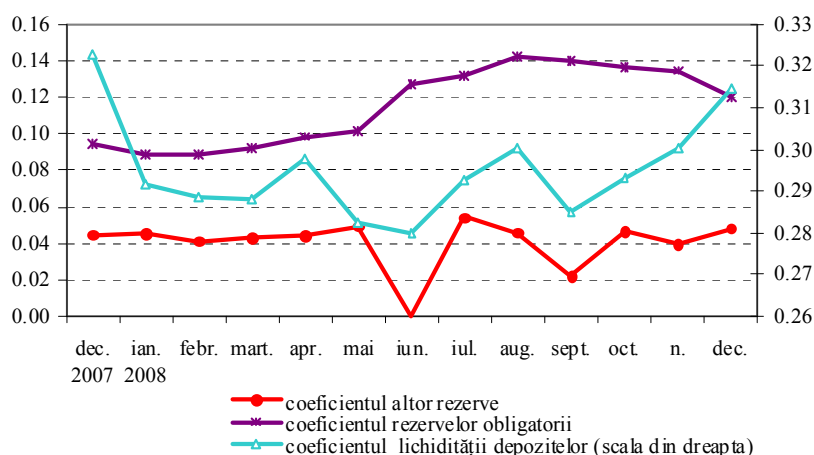
lichiditate ca urmare a promovării politicii monetare restrictive și politicii bugetar-fiscale echilibrate.

La sfârșitul anului 2008 ponderea banilor în circulație în structura bazei monetare s-a diminuat cu 4.8 puncte procentuale, de la 69.9 la sută până la 65.1 la sută. În același timp, ponderea rezervelor bancare a sporit de la 30.1 la sută până la 34.9 la sută. Creșterea ponderii rezervelor bancare pe parcursul anului 2008 a fost condiționată de majorarea normei rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în moneda națională și în valută străină cu câte 4.0 puncte procentuale (de la 15.0 la sută la finele anului 2007 până la 19.0 la sută la sfârșitul anului 2008).

Multiplicatorul monetar M3 (raportul dintre baza monetară și masa monetară M3) în perioada de referință a scăzut de la 2.87 până la 2.72, fapt ce denotă creșterea bazei monetare cu ritmuri superioare creșterii masei monetare M3.

Pe parcursul anului 2008 efectul de multiplicare a banilor a avut o tendință contradictorie, fapt determinat de comportamentul populației și al sistemului bancar în ceea ce privește nivelul de economisire, al lichidității și al creditării economiei naționale.

Graficul nr. 28. Dinamica componentelor multiplicatorului monetar M3 pe parcursul anului 2008 (%)

În aceste condiții dinamica multiplicatorului monetar M3 a fost determinată de fluctuațiile componentelor sale, și anume, ale coeficientului rezervelor obligatorii (care s-a încadrat în limitele de 0.14 la sută și 0.09 la sută), ale coeficientului altor rezerve bancare (0.005 la sută și minus 0.0006 la sută), precum și ale coeficientului lichidității (0.32 la sută și 0.28 la sută) (graficul nr. 28).

În același timp, utilizarea eficientă a instrumentelor politicii monetare orientată spre diminuarea rezervelor excesive ale sistemului bancar și corespunzător a ritmurilor de creștere a volumului creditelor acordate economiei naționale a condus la diminuarea multiplicării banilor și ca rezultat multiplicatorul monetar M2 (raportul dintre baza monetară și masa monetară M2) în perioada de referință a scăzut de la 1.93 până la 1.87. De menționat că, rezervele excesive medii anuale ale sistemului bancar în anul 2008 comparativ cu anul 2007 s-au diminuat cu 89.9 mil. lei (de 2.1 ori), de la 169.7 mil. lei până la 79.8 mil. lei.

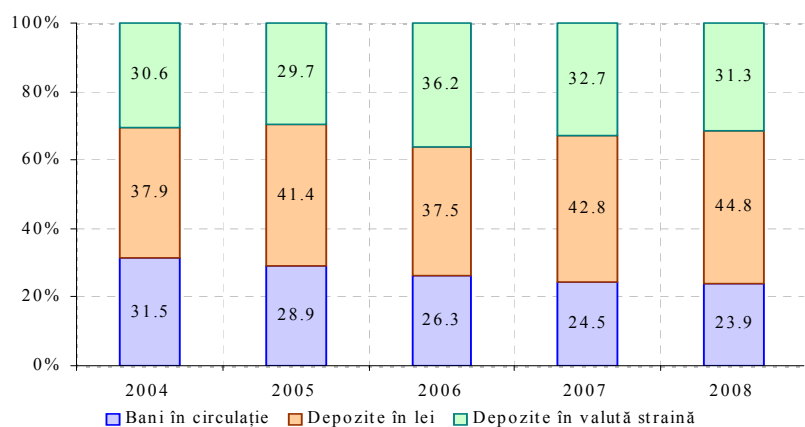
Evoluția masei monetare

Masa monetară (M2)* la finele anului 2008 a constituit 21774.0 mil. lei, majorându-se cu 3377.3 mil. lei, sau cu 18.4 la sută față de finele anului 2007.

* Masa monetară M2 include banii în circulație (M0), depozitele în lei și instrumentele pieței monetare.

În același timp, *masa monetară (M3*)* a crescut cu 4336.6 mil. lei, sau cu 15.9 la sută și a constituit 31680.7 mil. lei la 31 decembrie 2008.

Graficul nr. 29. Structura componentelor masei monetare M3 în anii 2004–2008

Analiza componentelor pasive ale masei monetare (M3) denotă că majorarea acestora a fost determinată, în special, de creșterea semnificativă a *depozitelor în moneda națională*, care au contribuit cu 56.8 la sută din sporul masei monetare M3 (graficul nr. 29). *Depozitele în valută străină și banii în circulație* au contribuit cu 22.1 la sută și 21.1

la sută, respectiv, la creșterea masei monetare M3.

Astfel, la sfârșitul anului 2008 în comparație cu anul 2007, ponderea depozitelor în moneda națională în volumul masei monetare M3 a sporit cu 2.0 puncte procentuale, cifrându-se la

Tabelul nr. 24. Componentele pasive ale masei monetare la sfârșitul perioadei (mil. lei)

	2007	2008	Creșterea %	Ponderea în M3 2008 %
Masa monetară (M3)	27344.1	31680.7	15.9	100.0
Masa monetară (M2)	18396.7	21774.0	18.4	68.7
Banii în circulație (M0)	6664.9	7578.7	13.7	23.9
Depozitele	20661.9	24085.2	16.6	76.1
în lei	11714.5	14178.5	21.0	44.8
în valută străină	8947.4	9906.7	10.7	31.3
Instrumentele pieței monetare	17.3	16.8	-2.7	0.0

44.8 la sută, iar ponderea depozitelor în valută străină și a banilor în circulație s-a diminuat cu 1.4 și 0.6 puncte procentuale, constituind 31.3 și 23.9 la sută, respectiv (tabelul nr. 24).

Banii în circulație (M0) în anul 2008 s-au majorat cu 13.7 la sută (913.7 mil. lei) față de anul precedent, totalizând 7578.7 mil. lei la finele lunii decembrie 2008.

Ritmul mediu lunar al creșterii banilor în circulație a constituit 1.1 la sută. Pe parcursul anului 2008 banii în circulație au avut un trend diferit față de anii precedenți, evidențiindu-se o creștere semnificativă a acestora în luna decembrie (cu 7.3 la sută, sau cu 515.7 mil. lei față de luna noiembrie 2008).

Pe parcursul perioadei analizate factorul principal care a stat la baza majorării agregatului monetar (M0) au fost procurările – vânzările valutei străine de către persoanele fizice. Volumul net al operațiunilor de cumpărare de către bănci a valutei străine de la persoanele fizice în anul 2008 a constituit 2272.3 mil. USD, comparativ cu volumul de 1628.1 mil. USD înregistrat în anul 2007.

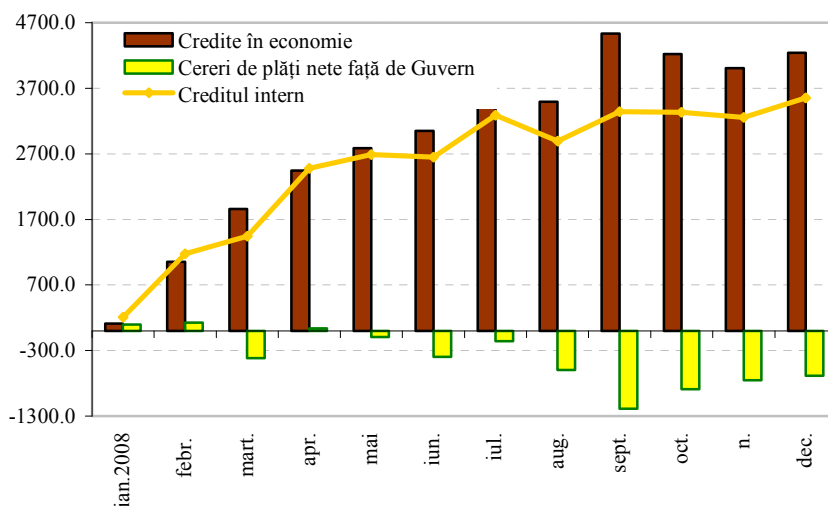
Majorarea masei monetare M3 pe parcursul anului 2008 s-a datorat evoluției ascendente a componentelor sale, în special, sporirii *activelor interne nete* ale sistemului bancar cu 3501.1 mil. lei (22.4 la sută) față de sfârșitul anului 2007.

* Masa monetară M3 include masa monetară M2 și depozitele în valută străină ale rezidenților exprimate în lei.

Totodată, **creditul intern** pe sistemul bancar s-a majorat cu 3551.8 mil. lei (16.6 la sută), până la nivelul de 25014.0 mil. lei, creșterea acestuia fiind determinată de majorarea **soldului creditelor în economie**. În același timp, **cererile de plăți nete față de Guvern** s-au

reduc în anul 2008 cu 687.0 mil. lei, sau de 1.2 ori (graficul nr. 30).

Graficul nr. 30. Componentele sporului creditului intern față de decembrie 2007 (mil. lei)

La finele anului 2008 ponderea cererilor de plăți față de guvern s-a diminuat cu 4.3 puncte procentuale și a constituit minus 0.6 la sută din activele interne nete ale sistemului bancar. Cererea de plăți față de economie s-a micșorat cu 2.2 puncte procentuale și a atins nivelul de 131.3 la sută din totalul activelor interne nete.

Activele externe nete (convertibile) ale sistemului bancar s-au majorat cu 171.7 mil. USD, atingând 1205.8 mil. USD.

Majorarea **activelor externe nete** ale sistemului bancar pe parcursul anului 2008 a fost determinată de majorarea **rezervelor internaționale nete ale sistemului bancar** cu 178.3 mil. USD. În structura acestora, **rezervele internaționale nete ale Băncii Naționale a Moldovei** au sporit cu 332.0 mil. USD față de finele anului 2007 și au atins nivelul de 1505.3 mil. USD, iar **rezervele internaționale nete ale băncilor** s-au diminuat cu 153.8 mil. USD, până la nivelul de minus 279.7 mil. USD.

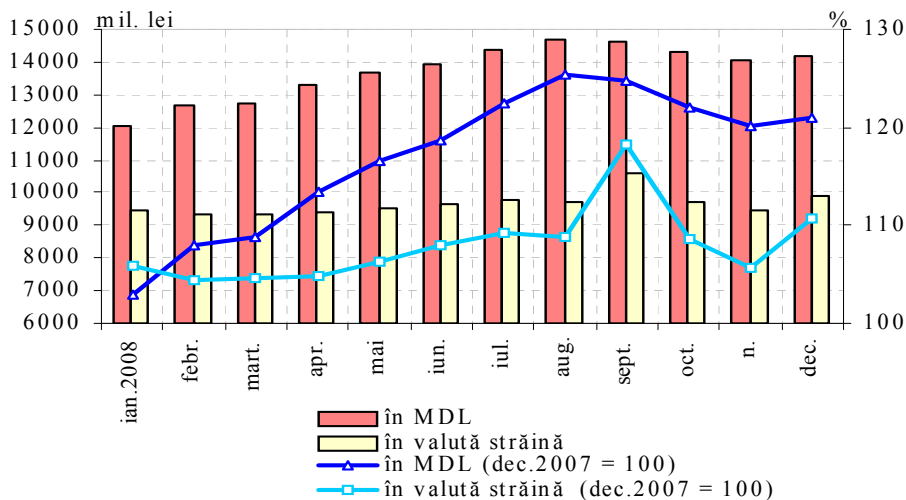
În aceste condiții **rezervele internaționale nete ale Băncii Naționale a Moldovei** în structura activelor externe nete ale sistemului bancar au sporit față de sfârșitul anului 2007 cu 11.3 puncte procentuale, în timp ce **rezervele internaționale nete ale băncilor** au scăzut de 2.2 ori la finele anului 2008.

Piața depozitelor

Soldul depozitelor* în sistemul bancar a totalizat la finele anului 2008 un volum de 24085.2 mil. lei, depășind cu 16.6 la sută (3423.3 mil. lei) nivelul anului precedent (graficul nr. 31). Creșterea soldului total al depozitelor a fost generată de ambele componente, cea în moneda națională având o dinamică mai accelerată (21.0 la sută) comparativ cu cea în valută străină (10.7 la sută). Dominarea depozitelor în moneda națională asupra celor în valută străină s-a datorat stabilizării relative a cursului de schimb și creșterii încrederii populației în moneda națională, totodată fiind sprijinită și de ratele înalte la depozitele în moneda națională.

* Conform metodologiei FMI, din totalul depozitelor în sistemul bancar sunt excluse mijloacele băncilor comerciale și ale altor instituții financiare, conturile bugetului de stat, mijloacele extrabugetare, depozitele persoanelor fizice și juridice nerezidente

Graficul nr. 31. Evoluția depozitelor în anul 2008

Majorarea **soldului depozitelor în moneda națională** în anul 2008 (cu 2464.1 mil. lei, sau cu 21.0 la sută), până la nivelul de 14178.5 mil. lei, a fost mai redusă decât în anul 2007 (cu 4390.1 mil. lei, sau cu 59.9 la sută).

Cu o pondere de 32.0 la sută în totalul masei monetare (M3), **depozitele la termen în moneda națională** au sporit cu

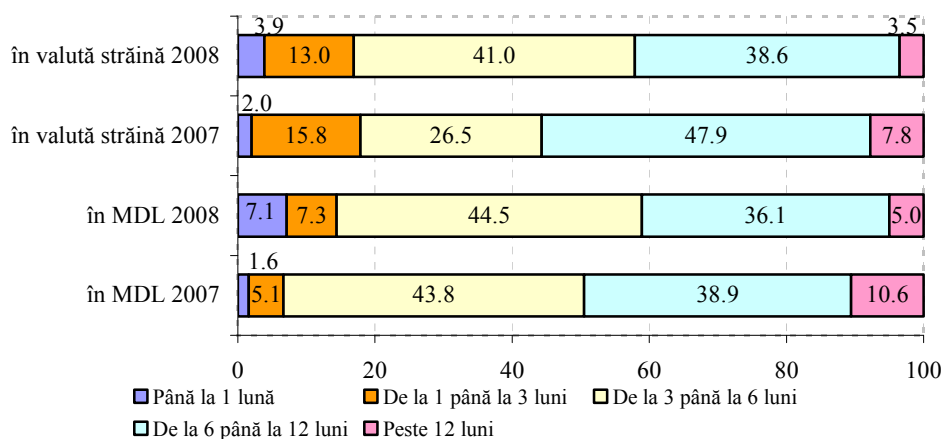
2692.1 mil. lei, până la 10148.0 mil. lei. Creșterea acestora s-a datorat, în special, depozitelor persoanelor fizice, care au crescut cu 31.4 la sută (1984.6 mil. lei) față de finele anului 2007.

Soldul **depozitelor în valută străină** ale rezidenților, exprimat în lei, a însumat 9906.7 mil. lei (echivalentul a 952.5 mil. USD), sporind cu 959.3 mil. lei, ceea ce reprezintă 28.0 la sută din creșterea anuală a depozitelor în sistemul bancar.

Soldul depozitelor la termen în valută străină ale rezidenților a sporit cu 18.4 la sută, până la 7955.6 mil. lei. Exprimate în dolari SUA, acestea s-au majorat cu 171.4 mil. USD și au constituit 764.9 mil. USD la finele anului 2008. De menționat că, 88.0 la sută din această creștere le-a revenit **depozitelor la termen în valută străină ale persoanelor fizice**, care au sporit cu 18.4 la sută (1089.0 mil. lei, echivalentul a 150.9 mil. USD) față de finele anului 2007.

Ca urmare, ponderea **depozitelor în valută străină** în structura depozitelor totale a scăzut cu 2.2 puncte procentuale, astfel condiționând scăderea cotei depozitelor în valută străină de la 43.3 la sută în decembrie 2007 până la 41.1 la sută în decembrie 2008.

Graficul nr. 32. Structura volumul depozitelor la termen atrase în MDL și în valută străină (%)

Volumul depozitelor la termen atrase de bănci în anul de raportare a constituit 33766.3 mil. lei, majorându-se cu 60.4 la sută în comparație cu anul 2007. În anul 2008 s-a menținut tendința majorării ritmurilor de creștere a depozitelor atrase la termen în moneda națională (79.4 la sută în anul 2008 față

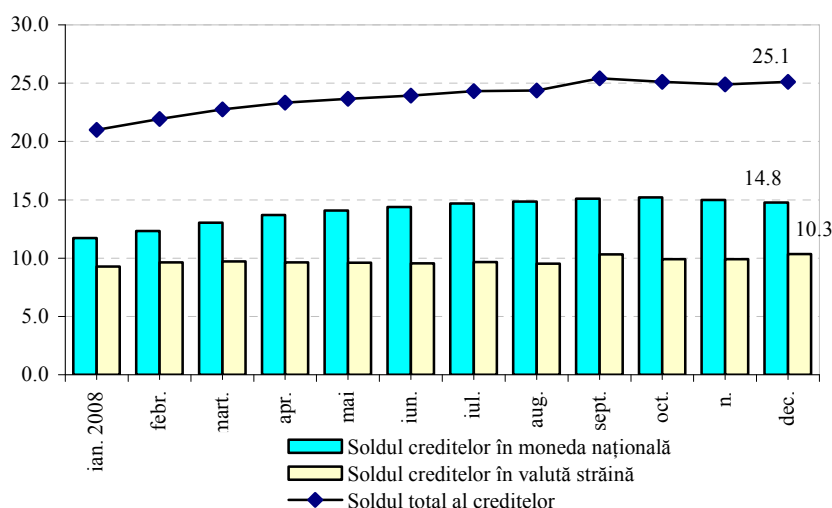
de creșterea cu 70.9 la sută în anul 2007), atingându-se un volum de 18219.8 mil. lei. În structură, ca și în anul precedent, segmentul de bază (44.5 la sută) a aparținut depunerilor pe termene de la 3 până la 6 luni, fiind urmate de cele pe termene de la 6 până la 12 luni, a căror pondere a scăzut cu 2.8 puncte procentuale, până la 36.1 la sută (graficul nr. 32).

Volumul depozitelor la termen în valută străină atrase în anul 2008 s-a majorat cu 4647.5 mil. lei (42.6 la sută), până la 15546.5 mil. lei. Din totalul resurselor atrase la termen în valută străină, 86.8 la sută au fost deținute de persoanele fizice. Conform termenelor de atragere, în structura depozitelor în valută străină dominante au fost depozitele pe termene de la 3 până la 6 luni, care au constituit 41.0 la sută din total, sau 6367.7 mil. lei (în creștere cu 14.5 puncte procentuale, sau cu 3484.3 mil. lei), în defavoarea celor pe termene de la 6 până la 12 luni, cu o pondere de 38.6 la sută (în descreștere cu 9.3 puncte procentuale comparativ cu anul precedent).

Piața creditelor

Evoluția pieței creditelor pe parcursul anului 2008 poate fi divizată în două segmente cu dinamică diametral opusă. Prima etapă – ianuarie-iunie s-a soldat cu un ritm mediu de creștere a creditelor de 51.2 la sută pentru ultimele douăsprezece luni. În scopul inversării trendului inflației și temperării dinamicii creditelor, Banca Națională a Moldovei a majorat norma rezervelor obligatorii și rata de bază. Ca rezultat, în a doua jumătate a anului 2008 s-a observat diminuarea ritmului de creștere a creditelor care la finele anului a constituit 20.3 la sută față de sfârșitul anului 2007. Totodată, este necesar de menționat că dinamica

Graficul nr. 33. Evoluția creditelor în economie (mlrd. lei)

creditelor a fost afectată în perioada septembrie-decembrie și de criza financiară internațională. **Soldul total al creditelor acordate în economie*** a însumat 25122.6 mil. lei la finele anului 2008, majorându-se cu 20.3 la sută, sau cu 4238.8 mil. lei în comparație cu sfârșitul anului 2007 (graficul nr. 33).

Soldul creditelor în moneda națională

a înregistrat o creștere cu 3011.0 mil. lei (25.6 la sută), până la 14779.9 mil. lei, ceea ce reprezintă 58.8 la sută din totalul creditelor bancare.

Volumul creditelor acordate în moneda națională a crescut cu 18.0 la sută și a însumat 17127.2 mil. lei. În structura pe scadențe, creditele cu termene de peste 12 luni au rămas preponderente și au înregistrat o creștere cu 1341.6 mil. lei (15.2 la sută), până la nivelul de 10166.2 mil. lei, ceea ce reprezintă 59.4 la sută din totalul creditelor acordate în moneda

* Conform metodologiei FMI, din totalul creditelor în economie (inclusiv dobânda calculată la credite) sunt excluse creditele interbancare și creditele acordate Guvernului.

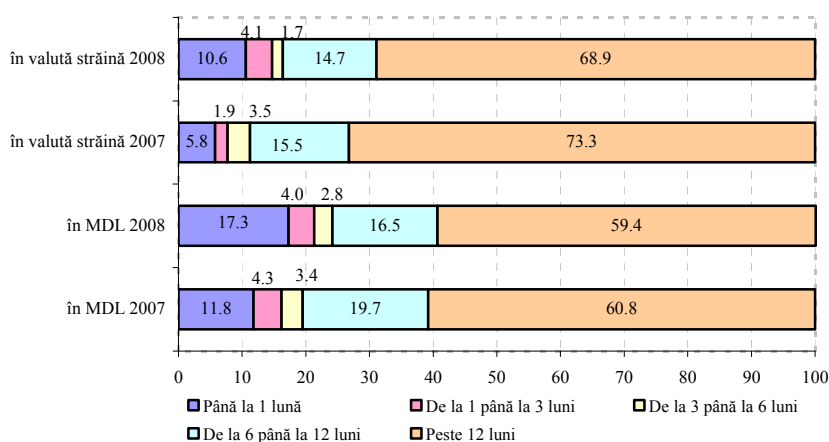
națională în anul 2008. Volumul creditelor cu termene de până la o lună s-a majorat cu 1250.5 mil. lei (73.0 la sută), deținând o pondere de 17.3 la sută.

În același timp, de menționat scăderea cu 29.9 mil. lei, sau cu 1.0 la sută a volumului creditelor cu termene de la 6 până la 12 luni, a căror pondere a constituit 16.5 la sută în anul 2008.

Soldul creditelor în valută străină a constituit 10342.7 mil. lei (994.5 mil. USD) la finele anului 2008 și a crescut cu 1227.8 mil. lei (189.2 mil. USD, sau cu 23.5 la sută).

Analiza ofertei de credite din partea sistemului bancar economiei naționale la finele anului

Graficul nr. 34. Structura volumului creditelor acordate pe termene (%)

2008 relevă faptul că, creditele acordate în sectorul industriei și comerțului au rămas majoritare, constituind 12275.2 mil. lei (48.9 la sută din total la finele anului 2008), în creștere cu 19.9 la sută, sau cu 2039.3 mil. lei (graficul nr. 34).

Creșterea creditelor pentru imobil, construcție și dezvoltare a fost de 36.9 la sută (994.7 mil. lei) în

comparație cu sfârșitul anului 2007. Ponderea acestora a crescut cu 1.8 puncte procentuale, constituind 14.7 la sută din total (tabelul nr. 25). În comparație cu sfârșitul anului 2007, s-a diminuat ponderea creditelor de consum (cu 1.3 puncte procentuale, până la nivelul de 12.9 la sută), în pofida sporirii soldului acestora cu 9.9 la sută (293.9 mil. lei).

Tabelul nr. 25. Structura soldului creditelor acordate pe ramuri (mil. lei)

	La 31.12.2007 mil. lei	Ponderea în 2007 (%)	La 31.12.2008 mil. lei	Ponderea în 2008 (%)	Creșterea absolută mil. lei	Creșterea relativă (%)
Credite agriculturii și industriei alimentare	2918.70	14.0	3344.52	13.3	425.8	14.6
Credite pentru imobil, construcție și dezvoltare	2692.87	12.9	3687.62	14.7	994.7	36.9
Credite de consum	2962.21	14.2	3256.13	12.9	293.9	9.9
Credite industriei energetice și a combustibilului	427.84	2.1	499.13	2.0	71.3	16.7
Credite industriei/comerțului	10235.92	49.0	12275.23	48.9	2039.3	19.9
Credite pentru construcția drumurilor și transportare	469.43	2.2	396.70	1.6	-72.7	-15.5
Alte credite	1176.80	5.6	1663.24	6.6	486.4	41.3
Total	20883.77	100.0	25122.59	100.0	4238.8	20.3

Volumul creditelor acordate în valută străină pe parcursul anului 2008 s-a cifrat la 10684.6 mil. lei, în scădere cu 10.8 la sută față de anul anterior. Totodată, echivalentul acestora în valută străină a crescut cu 41.9 mil. USD (4.2 la sută) și a constituit 1028.4 mil. USD.

În perioada de referință creditele în valută străină acordate pe o perioadă mai îndelungată

(de peste 12 luni) și-au menținut cota superioară (68.9 la sută din total), micșorându-se cu 14.3 mil. USD.

Dinamica ratelor dobânzii la depozite și credite

Pe parcursul anului 2008, în scopul temperării proceselor inflaționiste, Banca Națională a Moldovei a intensificat operațiunile de sterilizare prin majorarea ratei de bază și a normei rezervelor obligatorii. Politica monetară restrictivă s-a manifestat prin scumpirea banilor și ca rezultat ratele medii la depozite și la credite au avut un trend ascendent.

Rata medie ponderată anuală a dobânzii la depozitele la termen atrase în moneda națională s-a majorat cu 2.96 puncte procentuale față de anul 2007, constituind 18.09 la sută în anul 2008.

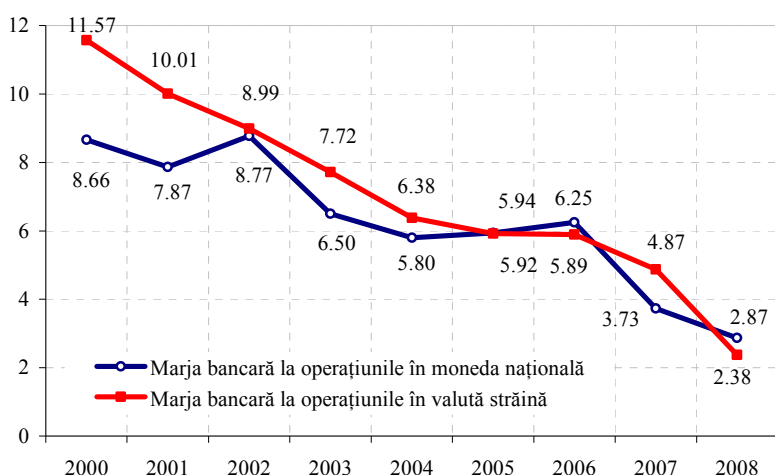
Rata medie ponderată anuală la depozitele la termen în valută străină a sporit cu 3.63 puncte procentuale comparativ cu nivelul anului precedent, alcătuind 9.64 la sută.

Rata medie anuală ponderată a dobânzii la creditele acordate în moneda națională a crescut cu 2.11 puncte procentuale, de la 18.85 la sută în anul 2007 până la 20.96 la sută în anul 2008.

Rata medie anuală ponderată la creditele acordate în valută străină s-a majorat cu 1.14 puncte procentuale față de anul 2007, constituind 12.02 la sută în anul 2008.

Majorarea normei rezervelor obligatorii și a ratei de bază a condiționat inversarea trendului inflației și odată cu readucerea ei în limitele programate Banca Națională a Moldovei a recurs la liberalizarea politicii monetare. Acțiunile date nu au generat micșorarea consecutivă a ratelor dobânzilor la credite și depozite, ea fiind cauzată de turbulențele pe

Graficul nr. 35. Evoluția marjei bancare la operațiunile în moneda națională și în valută străină (puncte procentuale)

piețele internaționale și de efectul crizei financiare internaționale asupra economiei naționale în perioada septembrie-decembrie 2008.

Pe parcursul anului 2008 **marja bancară** (diferența dintre rata medie la credite și depozite) și-a continuat trendul descendent înregistrat în perioada anilor 2000-2007. Astfel, marja bancară aferentă operațiunilor în moneda națională a scăzut cu 0.86 puncte procentuale, până la nivelul de 2.87 puncte procentuale, iar cea

asociată tranzacțiilor în valută străină s-a redus cu 2.49 puncte procentuale, constituind 2.38 puncte procentuale în anul 2008 (graficul nr. 35). De menționat că, în anul 2008 ritmul de scădere a marjei bancare a fost mult mai accelerat față de ritmul mediu de diminuare a acesteia în anii precedenți. Dacă în perioada 2000-2007 ritmul mediu de scădere a marjei bancare la operațiunile în moneda națională a constituit 10.0 la sută și la

cele în valută străină - 10.2 la sută, în anul 2008 marja bancară la operațiunile în moneda națională s-a diminuat cu 23.1 la sută și la cele în valută străină - cu 51.1 la sută.

Îndeplinirea prevederilor Memorandumului cu privire la Politicile Economice și Financiare pentru anii 2006-2008.

În anul 2008 Banca Națională a Moldovei a îndeplinit pe deplin prevederile Memorandumului Politicilor Economice și Financiare semnat între Fondul Monetar Internațional, Guvernul Republicii Moldova și Banca Națională.

Tabelul nr. 26. Îndeplinirea criteriilor de performanță stipulate în Memorandumul Politicilor Economice și Financiare (mil. lei)

	Efectiv la 31.12.2008	Plafon la 31.12.2008	Diferența față de plafon
Baza monetară	11633.6	12040.0	- 406.4
Active interne nete la cursul de program*	- 8713.0	- 8238.0	- 475.0
Rezerve internaționale nete la cursul de program*	20353.2	20278.0	75.2

* cursul de program a fost stabilit în mărime de 13.2911 MDL/USD

prevăzută fiind de 12040.0 mil. lei, **rezerva constituind 406.4 mil. lei.**

Activele interne nete au constituit minus 8713.0 mil. lei, limita prevăzută fiind de minus 8238.0 mil. lei, **rezerva constituind 475.0 mil. lei.**

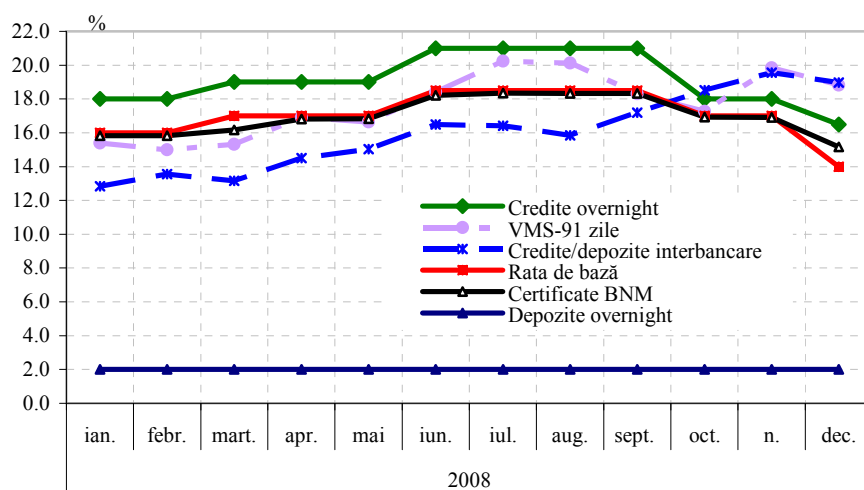
Rezervele internaționale nete au constituit 20353.2 mil. lei, limita prevăzută fiind de 20278.0 mil. lei, **rezerva constituind 75.2 mil. lei.**

Instrumentele politicii monetare

Politica ratelor dobânzilor

Pe parcursul anului 2008 Banca Națională a Moldovei a promovat o politică prudentă a ratelor, reacționând operativ la evoluția inflației, indicatorilor monetari și la așteptările inflaționiste.

Graficul nr. 36. Evoluția coridorului ratelor dobânzilor în anul 2008

În primul semestru al anului 2008 Banca Națională a Moldovei a majorat rata aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt ale BNM cu 2.5 puncte procentuale, de la 16.0 până la 18.5 la sută anual (tabelul nr. 27, graficul nr. 36). Evoluția ulterioară a ratei inflației și diminuarea așteptărilor inflaționiste au permis

Băncii Naționale să reducă în perioada septembrie–decembrie rata de bază cu 4.5 puncte procentuale, de la 18.5 până la 14.0 la sută anual.

Tabelul nr. 27. Ratele dobânzilor la instrumentele monetare

Data intrării în vigoare a deciziei *	Decizia
8 februarie 2008	– Rata de bază se menține la nivelul de 16.0 la sută anual; – Rata la creditele overnight se menține la nivelul de 18.0 la sută anual; – Rata la depozitele overnight se menține la nivelul de 2.0 la sută anual.
18 martie 2008	– Rata de bază a fost majorată de la 16.0 până la 17.0 la sută anual; – Rata la creditele overnight a fost majorată de la 18.0 până la 19.0 la sută anual; – Rata la depozitele overnight se menține la nivelul de 2.0 la sută anual.
30 mai 2008	– Rata de bază a fost majorată de la 17.0 până la 18.5 la sută anual; – Rata la creditele overnight a fost majorată de la 19.0 până la 21.0 la sută anual; – Rata la depozitele overnight se menține la nivelul de 2.0 la sută anual.
30 septembrie 2008	– Rata de bază a fost diminuată de la 18.5 până la 17.0 la sută anual; – Rata la creditele overnight a fost diminuată de la 21.0 până la 18.0 la sută anual; – Rata la depozitele overnight se menține la nivelul de 2.0 la sută anual.
2 decembrie 2008	– Rata de bază a fost diminuată de la 17.0 până la 15.5 la sută anual; – Rata la creditele overnight a fost diminuată de la 18.0 până la 17.5 la sută anual; – Rata la depozitele overnight se menține la nivelul de 2.0 la sută anual.
23 decembrie 2008	– Rata de bază a fost diminuată de la 15.5 până la 14.0 la sută anual; – Rata la creditele overnight a fost diminuată de la 17.5 până la 16.5 la sută anual; – Rata la depozitele overnight se menține la nivelul de 2.0 la sută anual.

* data publicării hotărârii Consiliului de administrație al BNM în Monitorul Oficial al Republicii Moldova

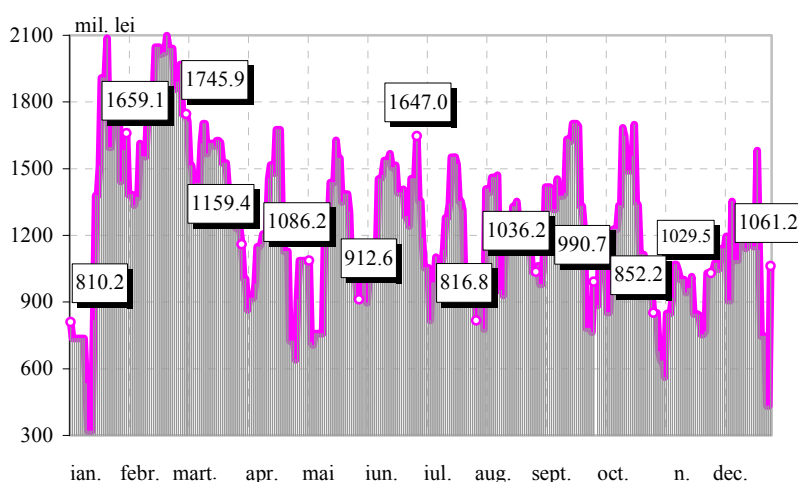
Rata de bază la creditele pe termen lung a fost menținută pe parcursul anului 2008 la nivelul de 10.5 la sută anual.

Operațiunile Băncii Naționale a Moldovei de dirijare a lichidității

În anul 2008 BNM a recurs la absorbția excesului de lichiditate prin emiterea certificatelor Băncii Naționale a Moldovei (CBN) cu anunțarea prețului minim (rata minimă a dobânzii), acceptând integral cererile de procurare din partea băncilor.

În scopul gestionării mai eficiente a lichidităților de pe piața monetară, BNM a asociat rata dobânzii certificatelor BNM emise cu rata de politică monetară (rata de bază) și a recurs la trecerea treptată spre finele anului 2008 la o singură scadență – 7 zile. Astfel, începând cu luna iunie 2008 licitațiile de CBN de 28 zile au fost substituite cu licitații de CBN de 14 zile, iar în ultima lună a anului, BNM a emis certificate pe o singură scadență – 7 zile (excepție fiind ultima licitație din luna decembrie, la care au fost oferite spre plasare CBN de 14 zile).

Graficul nr. 37. Soldul operațiunilor de sterilizare efectuate de BNM în anul 2008

Rata medie ponderată a operațiunilor de sterilizare în anul 2008 s-a cifrat la 17.0 la sută anual, față de 14.4 la sută în anul 2007.

Rata înaltă la operațiunile de sterilizare a permis menținerea soldului zilnic al sterilizărilor preponderent peste limita de 1000.0 mil. lei. Valori maxime ale soldului mediu zilnic al sterilizărilor au fost înregistrate în trimestrul I. 2008, când pe parcursul lunii februarie soldul s-a menținut timp de o decadă

peste nivelul de 2000.0 mil. lei (graficul nr. 37).

Comparativ cu anul precedent, în anul 2008 soldul mediu zilnic al sterilizărilor s-a diminuat cu 21.9 la sută, constituind 1239.1 mil. lei, fapt datorat în principal, utilizării mai intense în anul gestionar a mecanismului rezervelor obligatorii care s-a realizat prin majorarea pe parcursul trimestrelor II și III ale anului a normei rezervelor obligatorii aplicate mijloacelor atrase de către bănci în lei și în valută străină.

În pofida faptului că ratele acceptate de BNM au fost mai înalte, scăderea soldului mediu al operațiunilor de sterilizare comparativ cu anul precedent a condus la reducerea costului suportat de BNM pentru sterilizarea excesului de lichiditate, de la 226.7 mil. lei în anul 2007 până la 210.8 mil. lei în anul gestionar.

Rezerve obligatorii

Pe parcursul anului 2008 norma rezervelor obligatorii a fost utilizată ca instrument al politicii monetare, susținând instrumentul monetar principal – rata de bază.

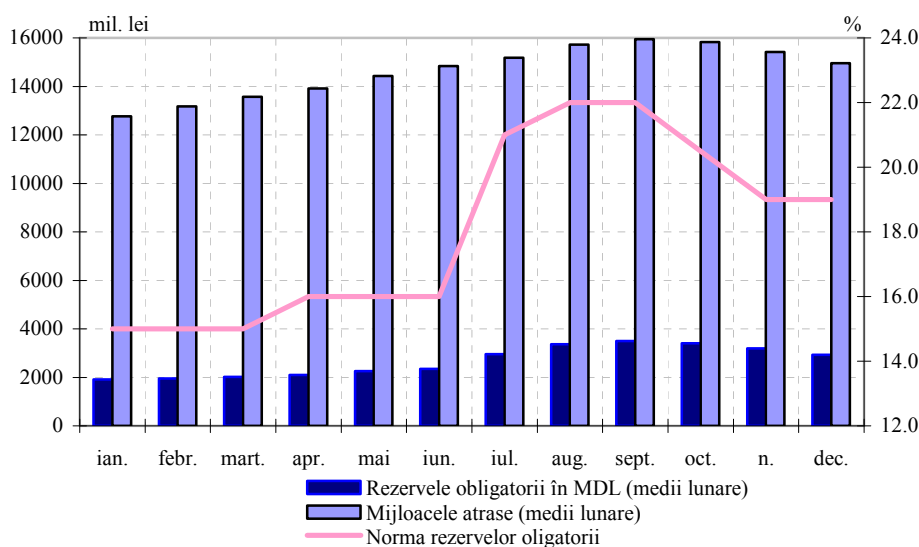
Pentru eficientizarea procesului de gestionare a lichidității din sistemul bancar în regimul de constituire a rezervelor obligatorii, începând cu luna februarie 2008, au intervenit schimbări ce vizează majorarea până la 15 zile a lag-ului între începutul perioadei de urmărire a mijloacelor atrase și începutul perioadei de menținere a rezervelor obligatorii în lei moldovenești în conturile „Loro” ale băncilor (Hotărârea Consiliului de administrație al BNM nr. 338 din 27 decembrie 2007).

Pe parcursul anului 2008 evoluția nivelului rezervelor obligatorii constituite de bănci a fost determinată de mărimea normei rezervelor obligatorii și de suma mijloacelor atrase.

În perioada ianuarie – septembrie 2008, ca rezultat al evoluției pozitive a mijloacelor atrase și a majorării normei, rezervele obligatorii în MDL au înregistrat o creștere de la 1887.6

până la 3525.6 mil. lei. Pe parcursul lunilor octombrie – decembrie, ca urmare a diminuării normei și a mijloacelor atrase de către bănci, nivelul rezervelor obligatorii se înscrie pe o curbă descendentă, însumând la finele anului 2886.3 mil. lei (graficul nr. 38).

Graficul nr. 38. Evoluția mijloacelor atrase și a rezervelor obligatorii în MDL, norma rezervelor obligatorii în anul 2008

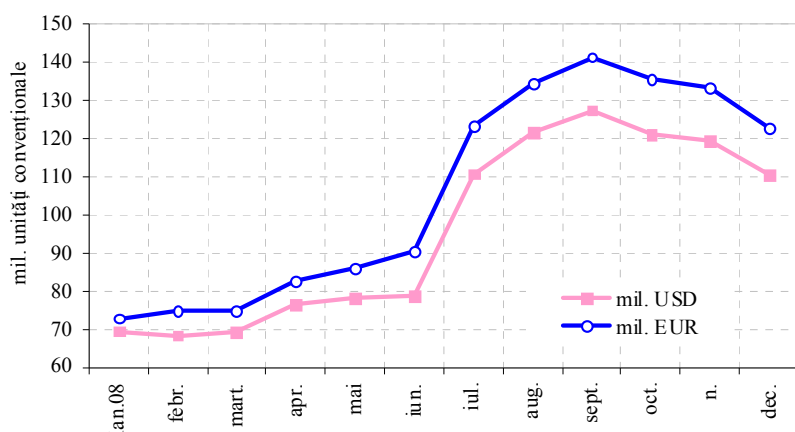

comportament similar rezervelor obligatorii în lei moldovenești.

La 31 decembrie 2008 suma rezervelor obligatorii menținute de bănci în dolari SUA și în

EUR au constituit 110.4 mil. USD și 122.5 mil. EUR, fiind în creștere cu 42.6 mil. dolari SUA și 53.2 mil. EUR, sau de 1.6 și 1.8 ori respectiv, comparativ cu rezervele obligatorii menținute de bănci la sfârșitul lunii decembrie 2007.

Graficul nr. 39. Evoluția rezervelor obligatorii în USD și în EUR în anul 2008

Micșorarea consecutivă a normei rezervelor obligatorii a eliberat mijloacele bănești în lei și în valută liber convertibilă ale băncilor, determinând astfel creșterea lichidităților în sistemul bancar și majorarea resurselor creditoare, favorizând micșorarea ratelor de dobândă la credite.

În scopul diminuării costurilor aferente activelor bancare, impuse suplimentar băncilor prin

necesitatea constituirii rezervelor obligatorii, la cota din rezervele obligatorii ce depășește 5.0 la sută din pasivele în baza cărora se calculează aceste rezerve, BNM în anul 2008 a plătit băncilor o dobândă în sumă de 49.05 mil. lei.

Facilitățile permanente

Regimul de funcționare a facilităților permanente (depozite și credite overnight), stabilit de Banca Națională a Moldovei pe parcursul anului 2008, a permis băncilor gestionarea eficientă a lichidităților proprii și a oferit Băncii Naționale a Moldovei o flexibilitate suplimentară în realizarea politicii monetare.

Facilitatea de depozit overnight

În anul 2008 comparativ cu anul 2007, la facilitatea de depozit overnight au apelat majoritatea băncilor, fapt ce denotă o capacitate mai bună a băncilor de administrare a mijloacelor pe termen scurt.

Volumul plasamentelor overnight la Banca Națională în anul de referință a însumat 14566.5 mil. lei, fiind superior volumului consemnat în anul precedent cu 1216.9 mil. lei, sau cu 9.1 la sută.

Soldul mediu zilnic al depozitelor plasate overnight în anul 2008 a constituit 51.8 mil. lei.

Facilitatea de credit overnight

În anul 2008 facilitatea de credit overnight a fost solicitată de către bănci mai frecvent comparativ cu anul precedent, ca urmare a politicii monetare restrictive promovate de Banca Națională a Moldovei în primele nouă luni ale anului și de restrângerea excesului de lichiditate din piață în lunile septembrie-decembrie 2008.

Creditele overnight acordate în anul 2008 au constituit 1041.2 mil. lei, fiind în creștere de 2.4 ori comparativ cu anul precedent. Creditele overnight, calculate ca sold mediu zilnic, s-au cifrat la 4.7 mil. lei comparativ cu soldul de 1.2 mil. lei înregistrat în anul 2007.

Monitorizarea datoriei creditoare

Banca Națională a Moldovei în anul 2008 a continuat monitorizarea creditelor acordate băncilor în anii 1992–2002 pentru creditarea cooperativelor de construcție a locuințelor în baza unor hotărâri ale Parlamentului și Guvernului Republicii Moldova.

În anul 2008 soldul creditelor acordate băncilor s-a diminuat cu 21.2 la sută, înregistrând la finele anului 26.4 mil. lei.

Volumul creditelor achitate pe parcursul anului a însumat 7.1 mil. lei, inclusiv înainte de termen au fost rambursate 6.5 mil. lei, sau 91.5 la sută din suma creditelor achitate în anul 2008.

Conlucrarea Băncii Naționale a Moldovei cu Guvernul Republicii Moldova

Datoria Guvernului față de Banca Națională a Moldovei

Gestiunea datoriei interne a statului în anul 2008 a fost efectuată de către Banca Națională a Moldovei în baza Legii bugetului de stat pentru anul 2008 nr. 254-XVI din 23 noiembrie 2007, Legii cu privire la datoria publică, garanțiile de stat și recreditarea de stat nr. 419-XVI din 22 decembrie 2006, Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548-XIII din 21 iulie 1995.

În conformitate cu prevederile *Acordului cu privire la soldul datoriei statului contractate anterior de la Banca Națională a Moldovei pe anul 2008*, încheiat între Ministerul Finanțelor și Banca Națională a Moldovei la 24 august 2007, și *Planului de convertire a împrumuturilor de stat contractate anterior de la Banca Națională a Moldovei în valori mobiliare de stat (VMS)*, aprobat de Ministerul Finanțelor și Banca Națională a Moldovei în luna septembrie 2007, Banca Națională a Moldovei pe parcursul anului 2008 a efectuat reemisiuni ale valorilor mobiliare de stat din portofoliul propriu ajunse la scadență și a convertit împrumuturile de stat în valori mobiliare de stat la ratele pieței.

Ca rezultat al efectuării pe parcursul trimestrului I, 2008 a convertirii în VMS a împrumuturilor conform Planului de convertire, datoria de stat față de BNM a fost restructurată, astfel, încât la finele anului 2008 a fost formată integral din valori mobiliare de stat.

La 31 decembrie 2008 datoria statului față de BNM a totalizat 2213.4 mil. lei (la prețul de cumpărare), diminuându-se cu 118.8 mil. lei comparativ cu finele anului 2007, ca rezultat al rambursării efectuate la 27 martie 2008 de către Ministerul Finanțelor.

Valorile mobiliare de stat, obținute în portofoliul propriu al BNM ca rezultat al reemisiunilor și convertirii împrumuturilor efectuate pe parcursul anului 2008, au avut scadențe cuprinse între 84–182 zile. Ratele dobânzilor la titlurile emise au variat de la 15.04 la 20.61 la sută anual, iar rata medie ponderată a dobânzii la VMS deținute în portofoliu la 31 decembrie 2008 a înregistrat nivelul de 19.05 la sută anual. Scadența medie a valorilor mobiliare de stat din portofoliu în ultima zi a perioadei gestionare s-a cifrat la 57 zile, fiind cu 10 zile sub scadența medie constituită în ultima zi a lunii decembrie 2007.

În urma reflectării dobânzilor calculate și a evaluării valorilor mobiliare de stat deținute în

portofoliu BNM la prețurile de piață, valoarea de bilanț a datoriei statului la 31 decembrie 2008 a constituit 2304.2 mil. lei.

Depozitele statului plasate la Banca Națională a Moldovei

În baza Acordului dintre Banca Națională a Moldovei și Ministerul Finanțelor din 5 decembrie 2007 și ținând cont de prevederile Regulamentului cu privire la acceptarea depozitelor de la Ministerul Finanțelor, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al BNM nr. 358 din 28 decembrie 2006, Ministerul Finanțelor în anul 2008 a plasat la Banca Națională a Moldovei depozite la termen în lei moldovenești pe termen de la 1 lună până la 1 an în volum total de 1270.5 mil. lei, cu 372.5 mil. lei mai mult față de suma depozitelor plasate la BNM în anul 2007.

Depozitele au fost plasate la o rată a dobânzii calculată reieșind din ratele medii ponderate a dobânzii pe sistemul bancar la depozitele cu același termen, disponibile pentru ultimele trei luni.

Rata medie ponderată la depozitele plasate pe parcursul anului 2008 a înregistrat nivelul de 16.96 la sută anual, față de 11.83 la sută anual pentru depozitele plasate în anul 2007.

La 31 decembrie 2008 soldul depozitelor plasate la BNM a constituit 825.0 mil. lei, fiind în majorare cu 458.0 mil. lei comparativ cu finele anului precedent.

Rata medie ponderată la depozitele în sold la sfârșitul anului 2008 a constituit 18.16 la sută anual, în creștere cu 3.16 puncte procentuale față de rata înregistrată pentru depozitele în sold la finele anului trecut.

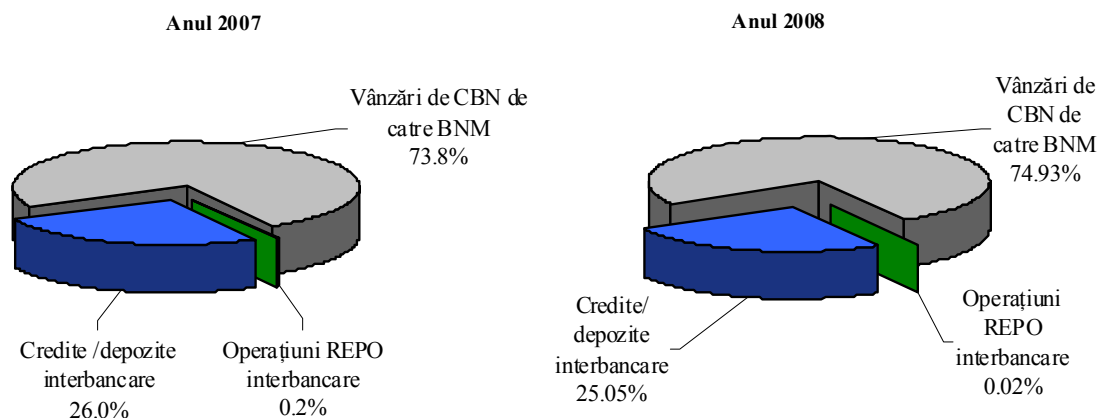
Termenul mediu la depozitele în sold la finele anului a constituit 253 zile, în descreștere cu 48 zile față de anul precedent.

Piața monetară

Piața monetară interbancară

Pe parcursul anului 2008, indicatorii cantitativi ai pieței monetare interbancare (inclusiv segmentul tranzacțiilor cu BNM) s-au majorat considerabil însumând 61514.8 mil. lei, în creștere cu 17709.6 mil. lei, sau cu 40.4 la sută comparativ cu anul 2007.

Graficul nr. 40. Operațiunile pe piața interbancară

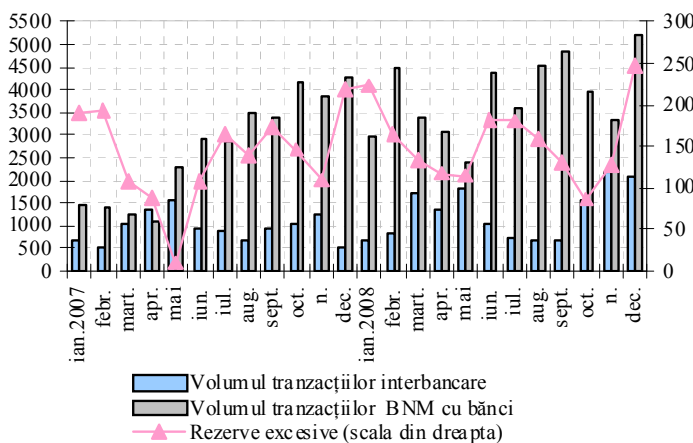

Creșterea s-a produs preponderent datorită intensificării operațiunilor care au avut drept contraparte Banca Națională a Moldovei, volumul tranzacțiilor pe segmentul interbancar înregistrând o creștere mai moderată.

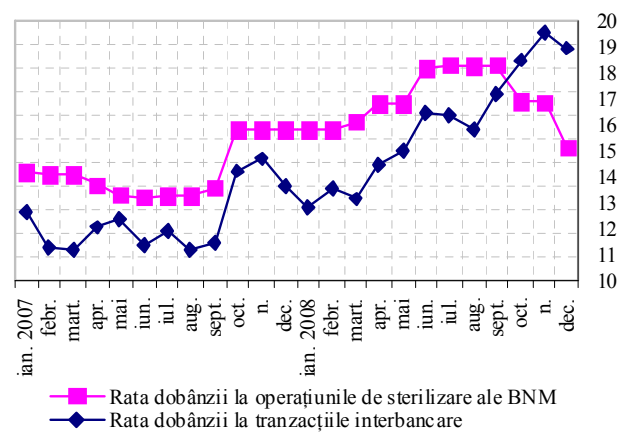
Volumul integral al tranzacțiilor băncilor cu Banca Națională a Moldovei în anul 2008 a constituit 46091.5 mil. lei, sau 74.9 la sută din totalul rulajului pieței interbancare, față de nivelul de 74.0 la sută, consemnat în anul 2007.

Volumul tranzacțiilor pe segmentul interbancar în anul de referință a însumat 15423.3 mil. lei, în majorare cu 3971.2 mil. lei, sau cu 34.7 la sută față de anul 2007. Intensificarea tranzacțiilor pe acest segment al pieței s-a produs ca rezultat al majorării excesului de lichiditate în sistemul bancar și a ratei atractive la mijloacele pe termen scurt tranzacționate pe piața interbancară.

Graficul nr. 41. Tranzacții interbancare (mil. lei)

Graficul nr. 42. Evoluția ratelor dobânzilor (%)

În anul de referință, analogic anilor precedenți, suma principală în rulajul tranzacțiilor pe segmentul interbancar tradițional a fost reprezentată de creditele/depozitele interbancare, care s-a cifrat la 15409.2 mil. lei (99.9 la sută din total), operațiunile REPO interbancare constituind doar 14.1 mil. lei (0.1 la sută).

În anul 2008, similar anului 2007, volumul esențial al creditelor și depozitelor interbancare a fost înregistrat pe scadența minimă, ponderea tranzacțiilor overnight reprezentând 94.3 la sută din volumul total.

În anul de referință tranzacțiile pe segmentul interbancar au evoluat neuniform, în funcție de intensitatea operațiunilor de sterilizare ale Băncii Naționale a Moldovei și, respectiv, de fluctuațiile lichidității din sistem.

Pe parcursul anului 2008 ratele dobânzilor la tranzacțiile interbancare (exclusiv BNM) au avut o tendință de creștere, urmând în linii generale traiectoria evoluției ratei dobânzii aplicate de BNM la operațiunile de sterilizare.

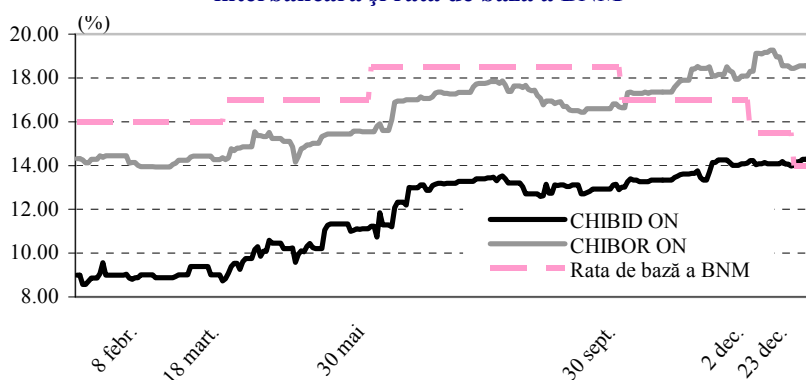
Media lunară a ratei la tranzacțiile credite/depozite interbancare la finele anului de referință a constituit 18.98 la sută anual, cu 5.34 puncte procentuale superior ratei înregistrate în luna decembrie 2007. În același timp, rata medie anuală a dobânzii la tranzacțiile interbancare a crescut în anul 2008 comparativ cu anul precedent – cu 3.99 puncte procentuale, constituind 16.42 la sută anual.

Ratele dobânzilor de referință pe piața monetară interbancară

Pe parcursul anului 2008 curba ratelor CHIBOR/CHIBID s-a manifestat adecvat ratei de bază a BNM atât timp cât aceasta a fost în ascensiune; începând însă cu trimestrul IV al anului, când BNM a coborât treptat rata de bază cu 4.5 puncte procentuale, ratele de referință interbancare și-au continuat creșterea, semnalele ratelor dobânzilor BNM având pentru ele un efect întârziat. O scădere a cotațiilor, de până la un punct procentual, s-a observat doar la finele lunii decembrie.

Cotațiile medii CHIBOR/CHIBID în anul 2008 au crescut în medie cu 4 - 5 puncte procentuale față de anul 2007 pe întreg spectrul de scadențe.

Graficul nr. 43. Ratele dobânzilor de referință pe piața interbancară și rata de bază a BNM

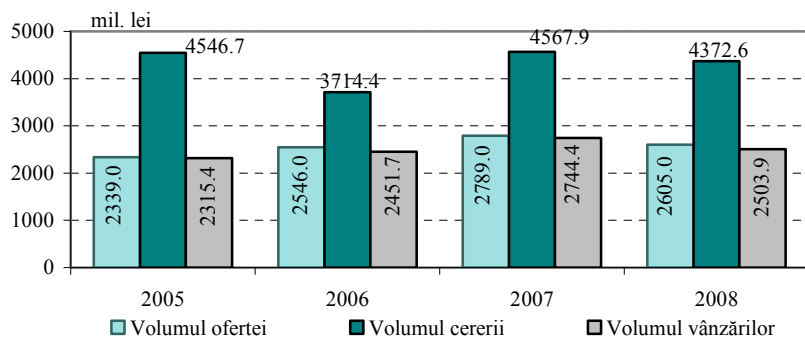
Marja ratelor dobânzilor de referință overnight (scadența overnight fiind principala la care piața creditelor/depozitelor interbancare a apelat pe parcursul anului 2008) a descrescut concomitent cu creșterea acestora, înregistrând valori maxime de peste 5 puncte procentuale în primele 3 luni ale anului și valori minime în jur de 3 puncte

procentuale în luna septembrie (graficul nr. 43).

Piața primară a valorilor mobiliare de stat

Acționând ca agent fiscal al statului în organizarea plasării și deservirii valorilor mobiliare de stat (VMS) în formă de înscriere în conturi, Banca Națională a Moldovei în anul 2008 a derulat 171 emisiuni de titluri de stat.

Graficul nr. 44. Volumul ofertei, cererii și vânzărilor de VMS (mil. lei)

Ministerul Finanțelor a oferit spre vânzare la licitații valori mobiliare de stat în volum de 2605.0 mil. lei, cu 184.0 mil. lei mai puțin comparativ cu anul 2007, astfel diminuându-și cheltuielile pentru deservirea datoriei de stat interne (graficul nr. 44).

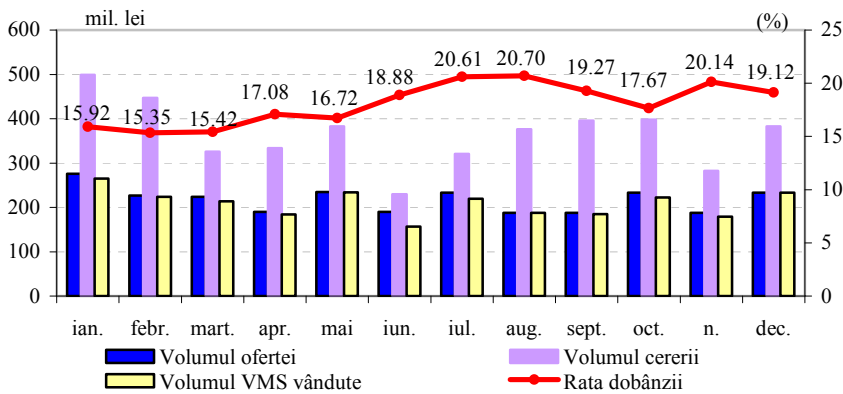
Ca și în anii precedenți cererea a devansat oferta Ministerului Finanțelor, acoperirea constituind 167.9 la sută, totodată înregistrându-se o diminuare a acesteia comparativ cu anul 2007 cu 195.3 mil. lei.

Valoarea titlurilor de stat puse în circulație s-a cifrat la 2503.9 mil. lei, gradul de

adjudecare diminuându-se de la 98.4 la sută în anul 2007 până la 96.1 la sută în anul de referință.

Cererea lunară de titluri de stat a fost constant superioară ofertei, maxima fiind înregistrată în luna ianuarie - 498.6 mil. lei, iar minima în luna iunie 229.6 mil. lei (graficul nr. 45).

Graficul nr. 45. Dinamica lunară a volumului ofertei, cererii și vânzării de VMS la licitațiile pe piața primară în 2008

De menționat că, evoluția cererii pe piața VMS a fost în mare măsură influențată de politica monetară promovată de Banca Națională a Moldovei pe parcursul anului, așa ca modificarea normei rezervelor obligatorii și a ratei de bază a BNM,

precum și de procurările de valută.

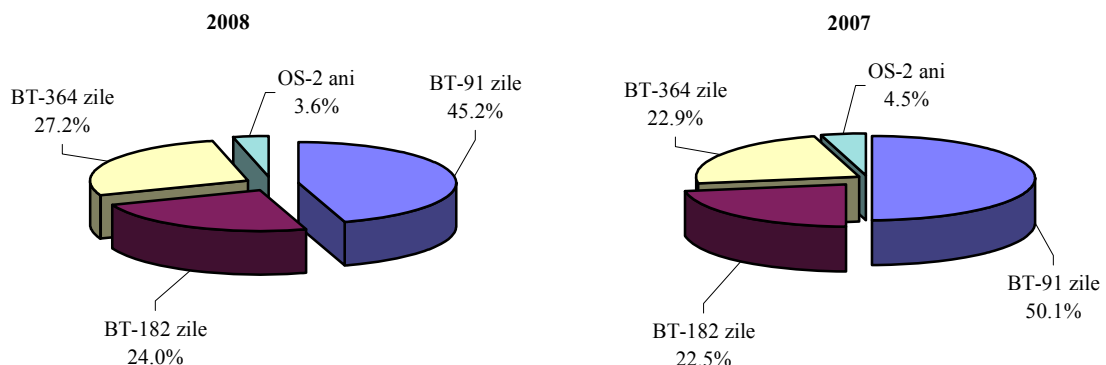
Gradul lunar de adjudecare a titlurilor de stat a înregistrat valoarea minimă în luna iunie - 82.4 la sută, în restul lunilor au fost consemnate valori de peste 94.0 la sută. S-a reușit plasarea integrală a ofertei anunțate numai în luna decembrie.

Ratele înalte oferite la VMS pe parcursul anului 2008 au orientat investitorii nebankari spre piața titlurilor de stat, astfel încât aceștia au procurat VMS în volum de 270.6 mil. lei, atingând cota de 10.8 la sută în volumul total al VMS vândut la licitații față de 7.4 la sută în anul precedent. Respectiv, s-au diminuat procurările de către bănci în portofoliile proprii atât ca valoare absolută, cât și ca pondere.

De rând cu aceasta, s-a consemnat o sporire a activității investitorilor străini pe piața VMS, mai ales în luna august când dobânzile au înregistrat cele mai ridicate valori. Procurările nerezidenților în anul 2008 au înregistrat 48.4 mil. lei, sau 2.0 la sută din totalul de VMS emise.

Față de anul 2007 în structura emisiunilor de titluri de stat din anul 2008 nu au intervenit modificări esențiale (graficul nr. 46).

Graficul nr. 46. Structura emisiunilor de VMS, în profilul tipurilor

Titlurile de stat cu scadența până la un an au fost emise pe trei termene: 91 zile, 182 zile și 364 zile, a căror pondere sumară în volumul emis a constituit 96.4 la sută.

Ca și în anii precedenți, majoritatea titlurilor de stat au fost emise pe scadența de 91 zile, sau 45.2 la sută din volumul total al emisiunilor lansate de Ministerul Finanțelor.

Obligațiunile de stat (OS) cu dobândă flotantă și maturitatea de 2 ani oferite de Ministerul Finanțelor au fost mai puțin atractive pentru bănci și investitori, aceștia preferând investițiile pe termen mai redus. Astfel, Ministerul Finanțelor a reușit să plaseze OS în proporție de numai 76.5 la sută din ofertă, cota acestora în VMS emise diminuându-se de la 4.5 la sută în anul 2007 până la 3.6 la sută în anul 2008.

Scadența medie anuală a titlurilor de stat emise în anul gestionar s-a majorat de la 203 zile în anul 2007, până la 206 zile în anul gestionar.

Ratele dobânzilor la valorile mobiliare de stat cu scadența până la un an, emise pe parcursul anului 2008 au avut în general o tendință de creștere, poziționându-se la cele mai înalte niveluri atinse în ultimii cinci ani.

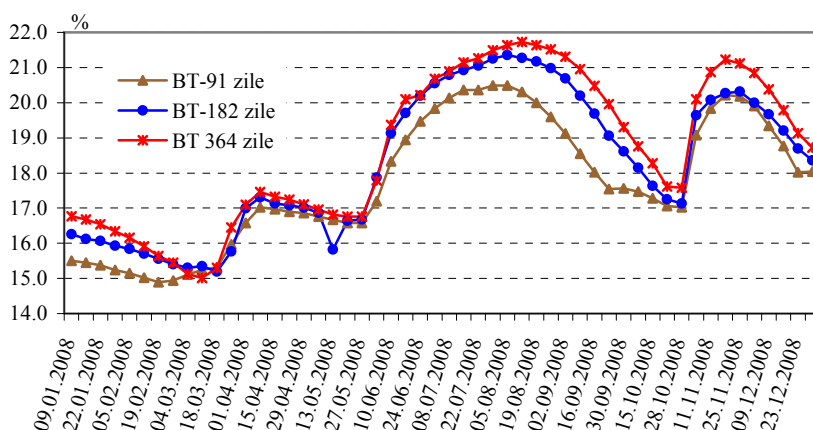
Pe fonul prelungirii trendului ascendent al ratei de politică monetară a BNM și a ratelor interbancare, ratele medii la titlurile de stat s-au menținut în mare parte ascendente pe parcursul primelor opt luni ale anului 2008, valori de peste 20.0 la sută înregistrându-se în lunile iulie și august. Începând cu primele licitații din luna august Ministerul Finanțelor a orientat ratele spre scădere prin neacceptarea cererilor la rate înalte. Diminuarea în luna septembrie a dobânzilor la instrumentele BNM a menținut caracterul descendent al curbei ratelor până la finele lunii octombrie, pierzându-se astfel din randamente circa 3 puncte procentuale.

În luna noiembrie a fost din nou înregistrată o creștere a ratelor, comparabilă cu evoluția dobânzilor de pe piața interbancară a creditelor și depozitelor, generată de cererea redusă de valori mobiliare de stat din această perioadă, ca urmare a diminuării lichidităților de pe piața monetară pe fondul scăderii mijloacelor atrase de către bănci.

Ultimele două reduceri ale ratelor dobânzilor BNM din luna decembrie au influențat readucerea ratelor la VMS la finele anului pe o traiectorie descendentă.

Pe parcursul anului 2008 ratele reale ale dobânzilor la titlurile de stat adjudecate au fost

Graficul nr. 47. Dinamica ratelor nominale ale dobânzilor la VMS cu scadența până la un an emise în 2008

pozitive, devenind pentru o perioadă de timp cel mai atractiv instrument de investiții pentru bănci și investitori.

Ca și în anul precedent ratele titlurilor de stat cu termenul până la un an emise pe parcursul anului au fost foarte apropiate ca valoare pe toate trei scadențe (graficul nr. 47).

La ultimele emisiuni de VMS ale anului 2008 ratele medii ale

dobânzilor au fost înregistrate în mărime de 18.04, 18.36 și 18.72 la sută anual la titlurile cu scadențe de 91, 182 și 364 respectiv, depășind cu circa 2 puncte procentuale valorile consemnate la finele anului precedent.

Rata medie anuală a dobânzii la valorile mobiliare de stat cu scadența până la un an adjudecate în 2008 s-a majorat, înregistrând 17.95 la sută anual comparativ cu 13.02 la sută anual în anul 2007.

Tabelul nr. 28. Ratele medii ponderate ale profitului la VMS comercializate (%)

	BT 91 zile	BT 182 zile	BT 364 zile	OS 2 ani
Anul 2007	12.66	13.32	13.65	15.31*
Anul 2008	17.70	18.10	18.39	19.02*

*rata efectivă a dobânzii

Ratele nominale medii ponderate anuale ale dobânzii la valorile mobiliare de stat comercializate pe parcursul ultimilor doi ani

la licitațiile pe piața primară, în profilul scadențelor, sunt prezentate în tabelul nr. 28.

Piața secundară a valorilor mobiliare de stat

Anul 2008 a înregistrat creșteri ușoare ale indicatorilor cantitativi și evoluții ascendente sensibile ale ratelor pe piața secundară a valorilor mobiliare.

Astfel, valoarea operațiunilor de vânzare-cumpărare a VMS s-a majorat până la 209.3 mil. lei, față de 179.4 mil. lei în anul 2007, cu o vizibilă schimbare în direcția unui număr mai mare de tranzacții cu valori mai reduse decât anul trecut. Numărul de tranzacții negociate în anul 2008 a constituit 263 comparativ cu 133 în anul 2007.

În ceea ce privește structura tranzacțiilor, aceasta reflectă caracteristica principală a pieței secundare a valorilor mobiliare de stat - o activitate destul de redusă a tranzacțiilor interbancare cu VMS. Din totalul tranzacțiilor realizate, 83.3 la sută sunt operațiunile de vânzare-cumpărare realizate între bănci și clienții acestora.

Analiza structurii pe scadențe a VMS tranzacționate pe piața secundară denotă un interes sporit al participanților pieței pentru VMS cu termenele cuprinse între 28 și 91 zile, a căror pondere a reprezentat 60.3 la sută din volumul total al tranzacțiilor realizate cu VMS față de 38.6 la sută în anul 2007.

Pe parcursul anului a existat o normalizare a prețului valorilor mobiliare de stat tranzacționate, la care atât cumpărătorii, cât și vânzătorii, au fost dispuși să tranzacționeze. Valorile mobiliare de stat au ajuns la prețurile minime din ultimii doi ani, garantând randamente ridicate pentru investitori.

Rata nominală medie ponderată a dobânzii la VMS până la un an a evoluat pe un trend ascendent (excepție fiind lunile martie și octombrie, când s-au înregistrat fluctuații minore în direcție opusă), de la nivelul minim de 14.61 la sută (ianuarie) până la 18.19 la sută (decembrie), nivelul maxim de 18.84 la sută a fost înregistrat în septembrie. Astfel, pentru întregul an 2008 rata nominală medie anuală a dobânzii la valorile mobiliare de stat cu scadența până la un an tranzacționate pe piața secundară a înregistrat 17.45 la sută, fiind în creștere cu 4.54 puncte procentuale față de anul trecut.

Tranzacțiile cu valori mobiliare încheiate prin **acorduri REPO** pe piața interbancară în anul de gestiune au însumat 14.1 mil. lei, dintre care volumul de 10.1 mil. lei a fost realizat cu valorile mobiliare de stat la o rată de 16.77 la sută, iar 4.0 mil. lei cu certificatele Băncii Naționale (CBN) cu o rată de 18.50 la sută.

Evidența valorilor mobiliare în Sistemul de înscrieri în conturi la BNM (SIC)

Pentru Banca Națională a Moldovei importanța Sistemului de înscrieri în conturi ale valorilor mobiliare (SIC) constă în interacțiunea pe care acesta îl are cu sistemul de plăți, precum și în rolul pe care îl au valorile mobiliare înregistrate în SIC pentru operațiunile de politică monetară.

Banca Națională a Moldovei este administrator al Sistemului de înscrieri în conturi ale valorilor mobiliare care în interacțiune cu Sistemul automatizat de plăți interbancare (SAPI) asigură depozitarea și decontarea operațiunilor cu valorile mobiliare de stat și certificatele Băncii Naționale a Moldovei.

SIC procesează operațiuni derulate de participanți în relația cu emitentul (înregistrarea rezultatelor pieței primare, plăți de dobândă și/sau cupon, răscumpărări totale) și operațiuni derulate de participanți pe piața secundară (tranzacții de vânzare/cumpărare, operațiuni repo, transferuri de portofoliu).

La 31 decembrie 2008 în Sistemul de înscrieri în conturi au fost înregistrate valori mobiliare în suma totală de 4869.5 mil. lei la valoarea nominală, care în profilul emitenților constituie după cum urmează:

I. Ministerul Finanțelor – VMS în suma totală 3802.6 mil. lei, inclusiv:

- 1437.7 mil. lei, sau 37.8% constituie VMS emise prin intermediul licitațiilor pe piața primară;
- 2364.9 mil. lei, sau 62.2% constituie VMS emise și livrate Băncii Naționale a Moldovei.

II. Banca Națională a Moldovei – Certificatele BNM în suma totală de 1066.9 mil. lei, emise prin intermediul licitațiilor pe piața primară.

Suma totală a VMS înregistrate în SIC la valoarea nominală este repartizată în profilul deținătorilor în felul următor:

Bănci

- la 31.12.2008 - 1306.1 mil. lei;
- la 31.12.2007 - 1404.8 mil. lei.

Alți investitori (*inclusiv Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar*)

- la 31.12.2008 - 131.6 mil. lei;
- la 31.12.2007 - 124.5 mil. lei.

Ministerul Finanțelor (*VMS gajate Băncii Naționale a Moldovei ca garanție a împrumuturilor reperfectate*)

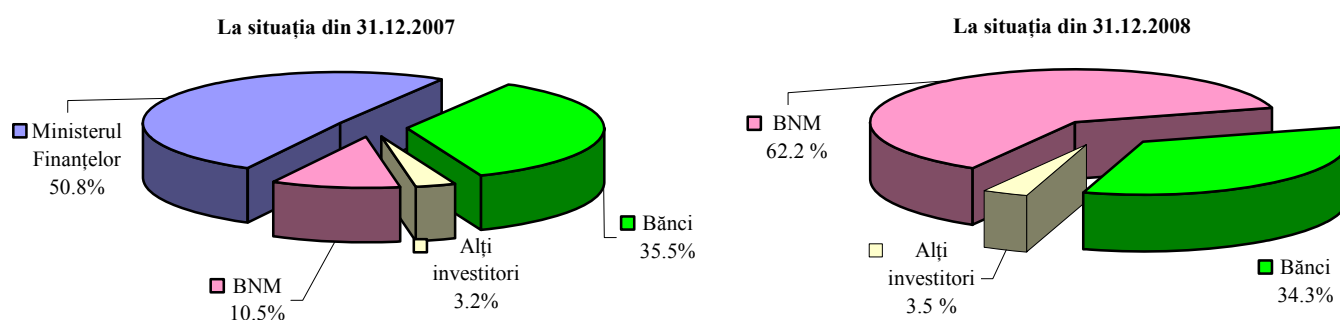
- la 31.12.2008 - -
- la 31.12.2007 - 2006.5 mil. lei.

Banca Națională a Moldovei (*VMS livrate BNM ca rezultat al convertirii împrumuturilor acordate anterior statului și reemise ulterior*)

- la 31.12.2008 - 2364.9 mil. lei;
- la 31.12.2007 - 415.5 mil. lei.

Analiza structurii VMS înregistrate în SIC după deținători la situațiile din 31 decembrie 2007 și 31 decembrie 2008 denotă micșorarea cotei deținute de către bănci concomitent cu ridicarea neesențială a cotei altor investitori, care în calitate de alternative de investiții au preferat să-și asume riscuri mai mici, investind în piața valorilor mobiliare de stat (graficul nr. 48). Schimbările survenite în structura deținătorilor majoritari - Banca Națională a Moldovei și Ministerul Finanțelor, reies din convertirea împrumuturilor de stat contractate anterior de la BNM în valori mobiliare de stat, conform *Planului de convertire*, aprobat prin Hotărârea Colegiului Ministerului Finanțelor și Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei.

Graficul nr. 48. Structura valorilor mobiliare de stat aflate în circulație, în profilul portofoliilor

Certificatele BNM în sumă de 1064.1 mil. lei au fost înregistrate în portofoliile băncilor, iar 2.8 mil. lei în portofoliul altor investitori.

Pe parcursul anului de referință în SIC la Banca Națională a Moldovei au fost înregistrate 8479 operațiuni în valoare de 114023.3 mil. lei (cu 24178.6 mil. lei mai mult ca în anul precedent), dintre care:

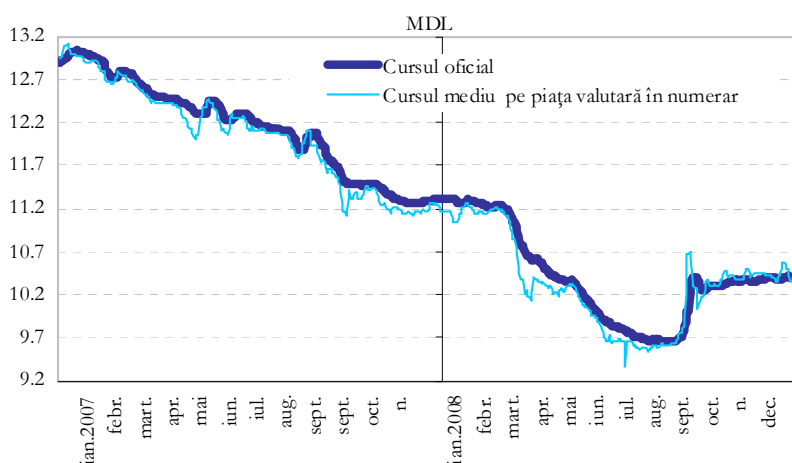
- operațiuni pe piața primară (emiteri noi) – 56035.3 mil. lei;
- răscumpărarea de către Ministerul Finanțelor a valorilor mobiliare de stat la data scadenței acestora – 9879.8 mil. lei;
- răscumpărarea de către Banca Națională a Moldovei a certificatelor BNM la data scadenței acestora – 46053.6 mil. lei;
- operațiuni de vânzare-cumpărare – 209.7 mil. lei (0.4 mil. lei – volum realizat între clienții aceleiași bănci);
- operațiuni REPO interbancare (etapa I și II) – 29.3 mil. lei;
- operațiuni de gajare – 1814.1 mil. lei;
- alte operațiuni – 1.5 mil. lei.

Evoluția pieței valutare

Dinamica cursului valutar în anul 2008

Pe parcursul anului 2008 **cursul oficial nominal al monedei naționale** față de dolarul SUA s-a apreciat cu 8.1 la sută (de la 11.3192 lei pentru un dolar SUA la 31 decembrie 2007 până la 10.4002 lei pentru un dolar SUA la 31 decembrie 2008) (graficul nr. 49), iar față de euro – cu 11.4 la sută (respectiv, de la 16.6437 până la 14.7408 lei pentru un euro).

Graficul nr. 49 Evoluția cursului de schimb al monedei naționale față de dolarul SUA pe piața valutară internă

De la începutul anului și până la 3 septembrie 2008 pe piața valutară internă a fost înregistrat un trend de apreciere al monedei naționale în raport cu dolarul SUA. Pe parcursul acestei perioade cursul oficial nominal s-a apreciat cu 14.7 la sută. Începând cu 4 septembrie și până la finele anului 2008, pe fondul creșterii cererii de valută ca urmare a schimbării așteptărilor, cursul oficial nominal al monedei naționale

față de dolarul SUA s-a depreciat cu 7.8 la sută (de la 9.6507 lei pentru un dolar SUA la 3 septembrie 2008 până la 10.4002 lei pentru un dolar SUA la 31 decembrie 2008).

Evoluția **cursului mediu de schimb** al monedei naționale în raport cu dolarul SUA pe piața valutară internă în numerar a avut aceeași tendință ca și cursul oficial al monedei naționale față de dolarul SUA. Cursul oficial mediu de schimb al monedei naționale în raport cu dolarul SUA în anul 2008 a constituit 10.3895 lei pentru un dolar SUA, comparativ cu 12.1362 lei pentru un dolar SUA în anul 2007. Cursul oficial mediu de schimb al monedei naționale față de euro în anul 2008 a constituit 15.2916 lei pentru un euro, comparativ cu 16.5986 lei pentru un euro în anul 2007.

Pe parcursul anului 2008 evoluția cursului de schimb al monedei naționale în raport cu dolarul SUA pe piața valutară internă a fost influențată de un șir de factori, care au condiționat aprecierea cursului oficial de schimb al leului moldovenesc față de dolarul SUA (de la începutul anului și până la 3 septembrie 2008), precum și tendința de depreciere (de la 4 septembrie și până la sfârșitul anului 2008).

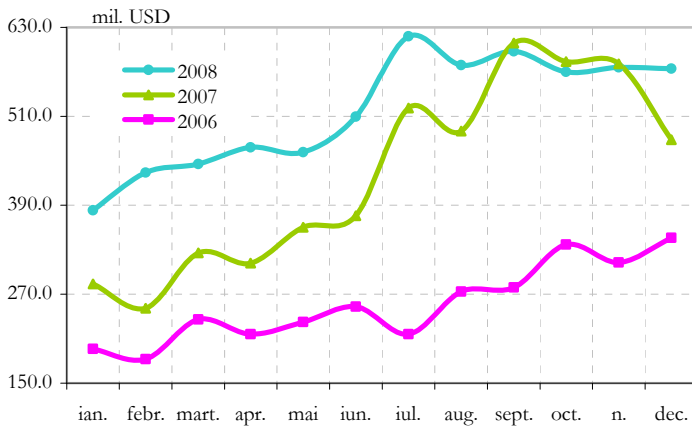
I. Factorii care au determinat aprecierea cursului oficial de schimb al leului moldovenesc față de dolarul SUA:

- **Majorarea volumului lichidităților în valută străină pe piața valutară internă pe fondul persistenței afluxurilor semnificative de valută în țară.**

Volumul de lichidități în valută străină pe piața valutară internă a crescut ca rezultat al majorării ofertei nete de valută de la persoane fizice, al fluxului net aferent investițiilor

directe, de portofoliu și creditelor contractate de la persoanele afiliate, al fluxului net aferent creditelor externe private, granturilor și asistenței tehnice.

Graficul nr. 50. Evoluția lunară a intrărilor de valută străină prin intermediul băncilor

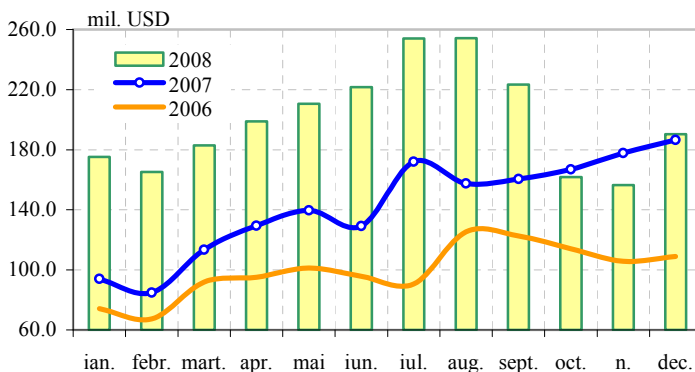

În perioada ianuarie - august 2008 comparativ cu perioada respectivă a anului 2007:

- volumul ofertei nete de valută străină de la persoane fizice a sporit cu 62.9 la sută, constituind echivalentul a 1662.4 mil. dolari SUA;
- fluxul net aferent creditelor externe private, granturilor și asistenței tehnice a sporit cu 40.8 la sută, atingând echivalentul a 219.9 mil. dolari SUA;

- fluxul net aferent investițiilor directe, de portofoliu și creditelor contractate de la persoanele afiliate s-a majorat cu 76.6 la sută, constituind echivalentul a 197.9 mil. dolari SUA.

Graficul nr. 51. Dinamica ofertei nete de valută de la persoanele fizice

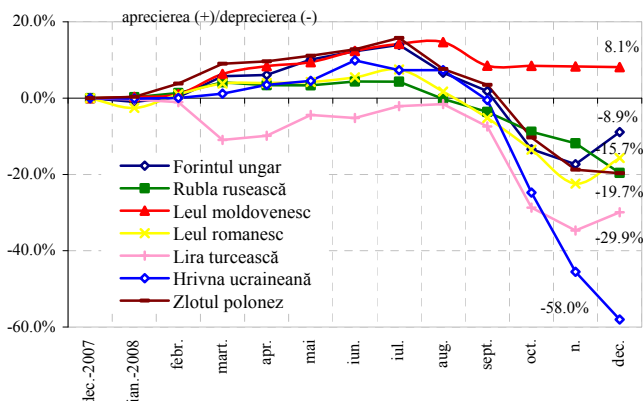
- *Sporirea ofertei de valută, ca urmare a majorării depozitelor în lei moldovenești condiționată de convertirea parțială a mijloacelor din valută străină în moneda națională.*

Atractivitatea leului moldovenesc în calitate de monedă de tezaurizare a contribuit la convertirea unei părți din mijloacele în valută străină (VS) și plasarea acestora la bănci sub formă de depozite la vedere și la termen în moneda națională, fapt ce a condiționat sporirea ofertei de valută pe piața valutară internă.

moneda națională, fapt ce a condiționat sporirea ofertei de valută pe piața valutară internă.

II. Factorii care au determinat preponderent deprecierea cursului oficial de schimb al leului moldovenesc față de dolarul SUA:

Graficul nr. 52. Modificarea cursului nominal de schimb față de dolarul SUA

- *Deprecierea valutelor unor țări din regiune, inclusiv a principalilor parteneri comerciali ai Republicii Moldova.*

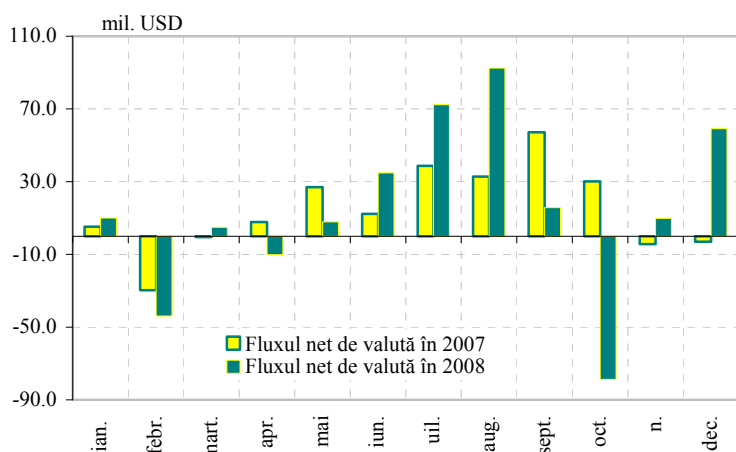
Impactul crizei financiare internațională, însoțite de un declin economic, a exercitat o presiune asupra situației macroeconomice în diferite țări. Atacurile speculative din partea unor participanți ai pieței valutare pe lângă dezechilibrele crescânde pe piața externă, au generat

presiuni considerabile asupra economiei principalilor parteneri comerciali ai Republicii Moldova și au alimentat deprecierea monedelor naționale în aceste țări pe parcursul anului 2008 (graficul nr. 52).

În Republica Moldova, de la începutul lunii septembrie până la finele lunii decembrie 2008, cursul oficial nominal al monedei naționale față de dolarul SUA a avut o tendință de depreciere mai lentă în comparație cu evoluția cursului de schimb a unor valute din regiune. Astfel, în perioada septembrie - decembrie 2008 cursul oficial nominal al monedei naționale față de dolarul SUA s-a depreciat cu 7.7 la sută, comparativ cu deprecierea semnificativă față de dolarul SUA a altor valute din regiune, cum ar fi: hrivna ucraineană (cu 70.5 la sută), zlotul polonez (cu 29.6 la sută), lira turcească (cu 27.9 la sută), rubla rusească (cu 19.4 la sută), leul românesc (cu 17.7 la sută) și forintul ungar (cu 16.7 la sută). Din cele menționate se poate concluziona că tendința de depreciere față de dolarul SUA este un fenomen mondial caracteristic nu numai pentru Republica Moldova, ci și pentru alte state.

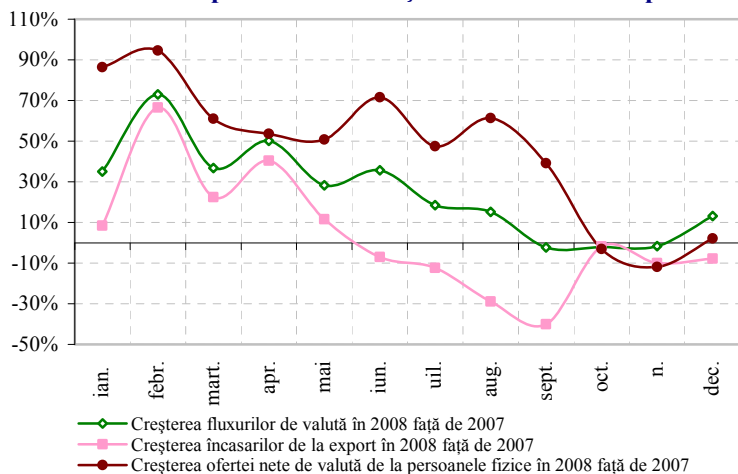
• **Scăderea fluxului net de valută pe piața internă în perioada septembrie - noiembrie 2008 față de nivelul acestora, înregistrat în perioada respectivă a anului 2007.**

Graficul nr. 53. Dinamica fluxului net de valută pe parcursul perioadei 2007 - 2008

Pe parcursul perioadei septembrie - noiembrie 2008 s-a înregistrat un flux net negativ, constituind echivalentul a minus 53.2 mil. USD comparativ cu fluxul net pozitiv de valută de 82.9 mil. USD în perioada respectivă a anului 2007, preponderent influențat de scăderea încasărilor de la exportul de mărfuri și servicii cu 18.0 la sută și a fluxului net aferent investițiilor directe și de portofoliu – cu 82.7 la sută (graficul nr. 53).

Graficul nr. 54. Dinamica ritmului lunar al ofertei nete de valută de la persoanele fizice și încasărilor de la export

Comparativ cu perioada similară a anului 2007, în luna septembrie 2008 încasările de la exportul de mărfuri și servicii s-au diminuat cu 40.1 la sută, în luna octombrie 2008 – cu 1.8 la sută și în luna noiembrie 2008 – cu 10.0 la sută (graficul nr. 54).

Oferta netă de valută de la persoanele fizice s-a diminuat în lunile octombrie și noiembrie 2008 cu 3.0 și 12.0 la sută, respectiv, față de perioada similară a anului 2007 (în lunile corespunzătoare ale anului 2007 s-a înregistrat o creștere de 46.2 și 68.0 la sută, respectiv, comparativ

cu perioada similară a anului 2006).

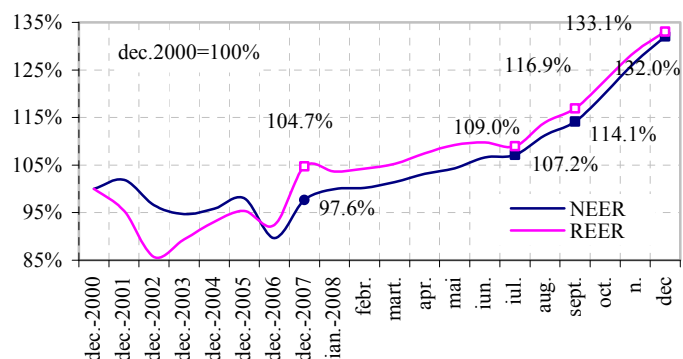
Pe parcursul anului 2008 cursul de schimb nominal efectiv al monedei naționale (NEER), calculat față de luna decembrie 2000 reieșind din ponderea principalilor parteneri comerciali în cadrul tranzacțiilor de comerț exterior, s-a apreciat cu 34.4 puncte procentuale. Aprecierea cursului de schimb nominal efectiv al monedei naționale de la 97.6 la sută în luna decembrie 2007 până la 132.0 la sută în luna decembrie 2008 a avut loc ca urmare a deprecierei semnificative în anul 2008 a cursului de schimb față de dolarul SUA a valutei principalelor parteneri comerciali ai Republicii Moldova, cum ar fi: hrivna ucraineană (cu 58.0 la sută), rubla rusească (cu 19.6 la sută) și leul românesc (cu 15.7 la sută), care dețin o pondere de cca 44.5 la sută în comerțul exterior al republicii.

Cursul real efectiv al monedei naționale (REER) care este un indicator ce reflectă modificarea cursului leului în termeni reali față de valutele principalelor parteneri comerciali (calculat comparativ cu luna decembrie 2000, luând în considerație nivelul inflației din țările parteneri comerciali și modificarea cursului de schimb mediu lunar) a constituit 133.1 la sută în luna decembrie 2008. Pe parcursul anului 2008 cursul real efectiv al monedei naționale s-a apreciat cu 28.4 puncte procentuale.

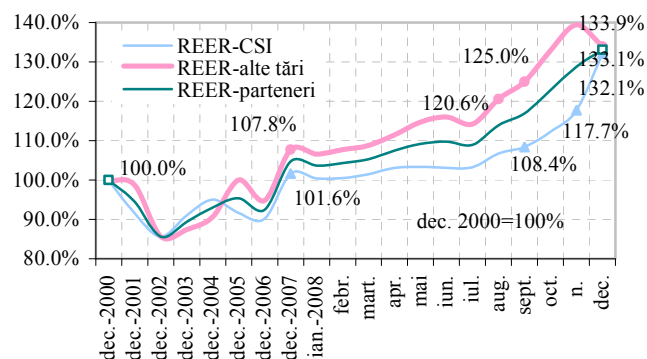
Cursul real efectiv al monedei naționale, calculat față de valutele partenerilor comerciali din CSI în comparație cu luna decembrie 2000, a constituit 132.1 la sută în luna decembrie 2008 și a fost însoțit de creșterea în anul 2008 a exporturilor de mărfuri în această regiune cu 14.1 la sută comparativ cu anul 2007. Pe parcursul anului 2008 cursul real efectiv al monedei naționale, calculat față de valutele partenerilor comerciali din CSI, s-a apreciat cu 30.5 puncte procentuale.

Cursul real efectiv al monedei naționale, calculat față de valutele partenerilor comerciali din alte țări (excluzând CSI), a constituit 133.9 la sută în luna decembrie 2008 comparativ cu luna decembrie 2000 și a fost însoțit de creșterea în anul 2008 a exporturilor de mărfuri în această regiune cu 22.5 la sută comparativ cu anul 2007. Pe parcursul anului 2008 cursul real efectiv al monedei naționale calculat față de valutele partenerilor comerciali din alte țări (excluzând CSI) s-a apreciat cu 26.1 puncte procentuale.

Graficul nr. 55. Dinamica cursului efectiv nominal și real al monedei naționale calculat în baza ponderii principalilor parteneri comerciali

Graficul nr. 56. Evoluția cursului real efectiv al monedei naționale calculat în baza ponderii principalilor parteneri comerciali (inclusiv pentru țările CSI și alte țări)

Aprecierea cursului real efectiv al monedei naționale pe parcursul anului 2008 nu a afectat evoluția exporturilor de mărfuri care au sporit cu 19.0 la sută comparativ cu anul 2007, datorită altor factori, cum ar fi: competitivitatea produselor autohtone pe piețele externe

(asigurată în principal de costurile mici ale forței de muncă și ale unor materii prime autohtone), diversificarea comerțului exterior și reorientarea de la piețele din CSI spre piețele țărilor din Uniunea Europeană, etc.

Piața valutară a Republicii Moldova. Activitatea Băncii Naționale a Moldovei pe piața valutară.

Analiza pieței valutare a Republicii Moldova în anul 2008 denotă trendul ascendent al tranzacțiilor efectuate pe piața valutară internă contra MDL. Rulajul total al valutilor tranzacționate contra MDL în această perioadă a însumat echivalentul a 13908.1* mil. USD, majorându-se cu 51.9 la sută față de anul 2007 (tabelul nr. 29). În structura rulajului total, cumpărările de valută pe piața valutară internă contra MDL au constituit 7082.9 mil. USD, iar vânzările – 6825.2 mil. USD.

Tabelul nr. 29. Rulajul total al operațiunilor pe piața valutară internă (cumpărări/vânzări de valută străină contra MDL) (echivalentul în milioane USD)

	Piața valutară internă prin virament*						Piața valutară internă în numerar**			Piața valutară internă
	BNM	bănci rezidente	bănci nerezidente	persoane juridice	diverse	total	CSV ale băncilor	case de schimb valutar	total	
<i>Echivalentul în milioane dolari SUA</i>										
2007	377.5	461.6	45.1	4694.7	551.2	6130.1	2392.6	630.9	3023.5	9153.6
2008	590.4	521.4	21.2	7626.7	1182.0	9941.7	3309.8	656.6	3966.4	13908.1
<i>Pondere, %</i>										
2007	4.1	5.1	0.5	51.3	6.0	67.0	26.1	6.9	33.0	100.0
2008	4.2	3.8	0.2	54.8	8.5	71.5	23.8	4.7	28.5	100.0
<i>Ritmul creșterii față de anul precedent, %</i>										
2008	56.4	13.0	-53.0	62.5	de 2.1 ori	62.2	38.3	4.1	31.2	51.9

*Sursa: Rapoartele privind operațiunile de cumpărare și vânzare a valutei, efectuate de către bănci pe piața valutară, și soldurile în conturile în valută străină ale clienților băncilor, precum și datele BNM.

**Sursa: Rapoartele privind volumul de cumpărare-vânzare a valutei străine înregistrat de către casele de schimb valutar și punctele de schimb de pe lângă hoteluri, precum și datele BNM.

Volumul tranzacțiilor valutare efectuate pe piața valutară internă pe parcursul anului 2008 a înregistrat o tendință de creștere, înregistrând în trimestrul II, 2008 valoarea maximă de 3883.6 mil. USD.

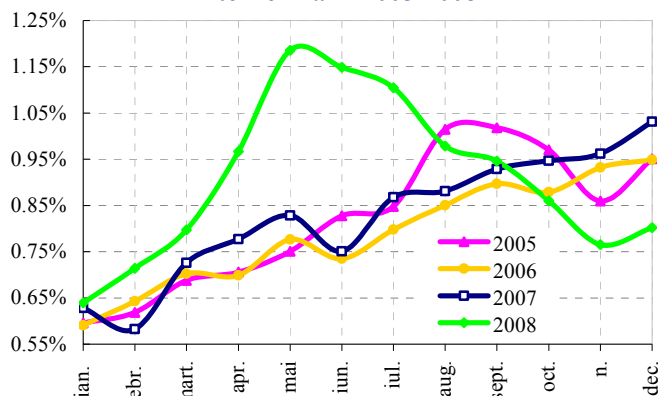
În anul 2008 rulajul pe piața valutară prin virament a sporit cu 62.2 la sută comparativ cu anul 2007, iar rulajul pe piața valutară în numerar – cu 31.2 la sută.

Ponderea pieței valutare în virament în rulajul total al pieței valutare interne a crescut cu 4.5 puncte procentuale (de la 67.0 la sută în anul 2007 până la 71.5 la sută în anul 2008), iar ponderea pieței valutare în numerar a scăzut în aceeași proporție (de la 33.0 la sută în anul 2007 până la 28.5 la sută în anul 2008).

În structura rulajului total al operațiunilor efectuate pe piața valutară internă de participanții principali ai pieței, în anul 2008 comparativ cu anul precedent, s-a majorat ponderea persoanelor juridice cu 3.5 puncte procentuale, a Băncii Naționale a Moldovei – cu 0.1 puncte procentuale și s-a diminuat ponderea caselor de schimb valutar ce aparțin băncilor – cu 2.3 puncte procentuale, a caselor de schimb valutar ce nu aparțin băncilor – cu 2.2 puncte procentuale, a băncilor rezidente – cu 1.3 puncte procentuale și a băncilor nerezidente – cu 0.3 puncte procentuale.

* Sumă nu include cumpărările/vânzările contra MDL efectuate de BNM cu Ministerul Finanțelor, alte ministere.

Graficul nr. 57. Lichiditatea pieței valutare interne în anii 2005-2008

Lichiditatea pieței valutare* s-a majorat de la 0.83 la sută în 2007 până la 0.91 la sută în anul 2008. Componentele acestui indicator, și anume, rulajul mediu zilnic al tranzacțiilor în valută străină contra MDL s-a majorat comparativ cu anul trecut cu 18.3 mil. USD (de la 36.5 până la 54.8 mil. USD (graficul nr. 57)). Valori maxime ale lichidității în valută au fost înregistrate în trimestrul II, 2008, în special, în luna mai - 1.19 la sută.

parteneri comerciali ai Republicii Moldova,

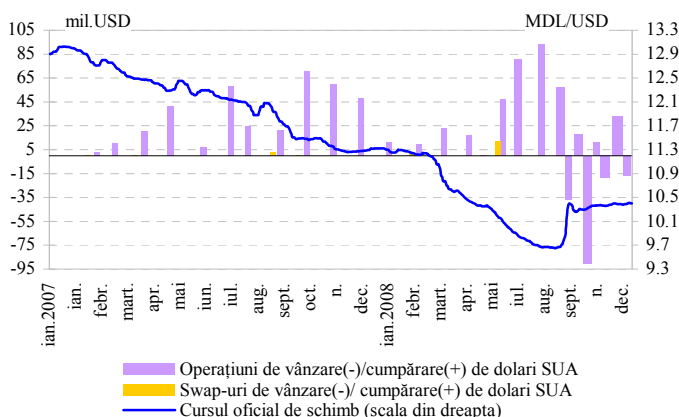
Tabelul nr. 30. Lichiditatea piețelor valutare străine (%)

	2007	2008
Federația Rusă	3.08	3.44
Moldova	0.83	0.91
Ucraina	0.59	0.76
Belarus	0.45	0.66

Comparativ cu statele vecine și principalii indicele lichidității pieței valutare în Republica Moldova este mai redus decât în Federația Rusă (3.44 la sută) și mai înalt decât în Ucraina (0.76 la sută) și în Republica Belarus (0.66 la sută) (tabelul nr. 30).

2008 BNM a intervenit pe piața valutară internă utilizând următoarele instrumente: operațiuni de cumpărare/vânzare de dolari SUA în valoare netă de 237.5 mil. dolari SUA și

Graficul nr. 58. Evoluția cursului oficial MDL/USD și intervențiile BNM

În scopul atenuării fluctuațiilor excesive ale cursului oficial nominal al monedei naționale în raport cu dolarul SUA, pe parcursul anului instrumente reversibile de tip swap (de vânzare/cumpărare) în sumă de 1.0 mil. dolari SUA (graficul nr. 58).

Rezervele valutare ale statului s-au majorat pe parcursul anului 2008 cu 338.7 mil. USD, sau cu 25.4 la sută, de la 1333.7 până la 1672.4 mil. USD, care estimativ acoperă 3.5 luni de import.

tranzacțiilor în valute liber convertibile. În anul 2008 ponderile medii anuale ale valutilor în rulajul total au evaluat astfel: dolarul SUA – 54.9 la sută, euro – 34.8 la sută, rubla rusească – 9.5 la sută și alte valute 0.8 la sută (tabelul nr. 31).

Analiza structurii rulajului total al tranzacțiilor valutare pe piața valutară internă pe parcursul anilor 2007 și 2008 pe profilul valutilor relevă predominarea

Dolarul SUA continuă să predomine în tranzacțiile de pe piața valutară din Republica Moldova. Totuși, pe parcursul anului 2008 comparativ cu anul 2007 dolarul american a cedat 7.1 puncte procentuale din cota sa pe piața valutară internă a Republicii Moldova, iar ponderea euro s-a majorat cu 0.5 puncte procentuale. În 2008 ponderea monedei euro pe

* Reprezintă raportul dintre rulajul mediu zilnic al tranzacțiilor contra lei moldovenești și produsul intern brut, exprimat în procente.

piața valutară în numerar la capitolul cumpărări a crescut cu 7.8 puncte procentuale (de la

Tabelul nr. 31. Structura rulajului pe valute

	Piața valutară prin virament		Piața valutară în numerar		Total piața valutară		În rulajul total
	cumpărări	vânzări	cumpărări	vânzări	cumpărări	vânzări	
2007	<i>Ponderea, %</i>						
USD	66.7	71.3	48.9	40.0	57.8	66.4	62.0
EUR	29.7	25.3	47.5	53.9	38.6	29.8	34.3
Ruble rusești	3.3	2.9	2.5	2.9	2.9	2.9	2.9
Alte valute	0.3	0.5	1.1	3.2	0.7	0.9	0.8
Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
2008	<i>Ponderea, %</i>						
USD	49.3	71.0	37.6	31.4	43.9	66.0	54.9
EUR	25.5	25.8	55.3	61.5	39.3	30.3	34.8
Ruble rusești	25.0	2.8	6.0	3.4	16.2	2.9	9.5
Alte valute	0.2	0.4	1.1	3.7	0.6	0.8	0.8
Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

47.5 la sută în anul 2007, până la 55.3 la sută în anul 2008), iar la capitolul vânzări – cu 7.6 puncte procentuale (de la 53.9 la sută până la 61.5 la sută). Creșterea ponderii tranzacțiilor în euro pe piața valutară în numerar a fost

condiționată de majorarea volumului transferurilor efectuate în euro a cetățenilor Republicii Moldova care lucrează în străinătate.

Comparativ cu anul 2007, cumpărările de valută efectuate de către băncile din Republica Moldova pe piața valutară internă în 2008 au sporit cu 2438.9 mil. USD, sau cu 56.5 la sută. Această creștere s-a datorat, în principal, majorării cumpărărilor de la persoanele juridice cu 1009.4 mil. USD (62.5 la sută) și de la persoanele fizice – cu 868.7 mil. USD (40.7 la sută) (tabelul nr. 32). În anul 2008 cumpărările de valută de către bănci pe piața valutară internă au fost efectuate preponderent de la persoane fizice (44.5 la sută), persoane juridice (38.9 la sută), bănci rezidente (3.8 la sută), BNM (2.6 la sută) și bănci nerezidente (0.3 la sută).

Tabelul nr. 32. Sursele principale de cumpărare a valutei străine de către băncile din Republica Moldova pe piața valutară internă^{*} (echivalentul în milioane USD)

	Cumpărări de valută pe piața valutară internă contra MDL de la:							TOTAL
	BNM	bănci rezidente	bănci nerezidente	persoane juridice	case de schimb valutar	persoane fizice	diverse	
<i>Echivalentul în milioane dolari SUA</i>								
2007	5.1	231.7	38.9	1616.3	0.1	2136.5	286.3	4314.9
2008	176.0	255.4	20.6	2625.7	0.0	3005.2	670.9	6753.8
<i>Ponderea, %</i>								
2007	0.1	5.4	0.9	37.5	0.0	49.5	6.6	100.0
2008	2.6	3.8	0.3	38.9	0.0	44.5	9.9	100.0
<i>Ritmul creșterii față de anul precedent, %</i>								
2008	de 34.5 ori	10.2	-47.0	62.5	-100.0	40.7	de 2.3 ori	56.5

^{*}Sursa: Rapoartele privind operațiunile de cumpărare și vânzare a valutei, efectuate de către bănci pe piața valutară, și soldurile în conturile în valută străină ale clienților băncilor, precum și datele BNM.

Comparativ cu anul 2007, în perioada de gestiune a crescut ponderea cumpărărilor de la BNM (cu 2.5 puncte procentuale), de la persoanele juridice (cu 1.4 puncte procentuale). Totodată, a avut loc o scădere a ponderii cumpărărilor de la persoanele fizice (cu 5.0 puncte procentuale), de la băncile rezidente (cu 1.6 puncte procentuale) și de la băncile nerezidente (cu 0.6 puncte procentuale).

Comparativ cu anul 2007, vânzările de valută efectuate de către băncile din Republica Moldova pe piața valutară internă în anul 2008 au sporit cu 2289.9 mil. USD, sau cu 54.4 la sută, fiind condiționate, în special, de creșterea vânzărilor către persoanele juridice cu 1922.6 mil. USD (62.5 la sută), către persoanele fizice – cu 186.5 mil. USD (43.8 la sută) și către BNM – cu 42.0 mil. USD (11.3 la sută) (tabelul nr. 33).

Tabelul nr. 33. Direcțiile principale de vânzare a valutei străine de către băncile din Republica Moldova pe piața valutară internă* (echivalentul în milioane USD)

	Vânzări de valută pe piața valutară contra MDL							Total
	BNM	bănci rezidente	bănci nerezidente	persoane juridice	case de schimb valutar	persoane fizice	diverse	
<i>Echivalentul în milioane dolari SUA</i>								
2007	372.4	229.9	6.2	3078.4	0.0	425.7	95.2	4207.8
2008	414.4	266.0	0.6	5001.0	0.0	612.2	203.5	6497.7
<i>Ponderea, %</i>								
2007	8.8	5.5	0.1	73.2	0.0	10.1	2.3	100.0
2008	6.4	4.1	0.0	77.0	0.0	9.4	3.1	100.0
<i>Ritmul creșterii față de anul precedent, %</i>								
2008	11.3	15.7	-90.3	62.5	-	43.8	de 2.1 ori	54.4

*Sursa: Rapoartele privind operațiunile de cumpărare și vânzare a valutei, efectuate de către bănci pe piața valutară, și soldurile în conturile în valută străină ale clienților băncilor, precum și datele BNM.

Vânzarea valutei de către bănci pe piața valutară internă în anul 2008 s-a efectuat preponderent persoanelor juridice (77.0 la sută), persoanelor fizice (9.4 la sută), BNM (6.4 la sută), băncilor rezidente (4.1 la sută).

În anul 2008 comparativ cu anul 2007 a crescut

ponderea vânzărilor de valută străină către persoanele juridice (cu 3.8 puncte procentuale). Totodată, este de menționat scăderea ponderii vânzărilor de valută străină către Banca Națională a Moldovei (cu 2.4 puncte procentuale), către băncile rezidente (cu 1.4 puncte procentuale), către persoanele fizice (cu 0.7 puncte procentuale) și către băncile nerezidente (cu 0.1 puncte procentuale).

Excedentul de valută pe piața valutară internă în sumă totală de 2880.4 mil. USD (derivă, în principal, de la persoanele fizice - 2393.0 mil. USD, sau 83.1 la sută), procurat de bănci

Tabelul nr. 34. Soldul net al operațiunilor de vânzare/cumpărare de valută contra MDL (echivalentul în milioane USD)

	Soldul net							Total
	BNM	bănci rezidente	bănci nerezidente	persoane juridice	case de schimb valutar	persoane fizice	diverse	
<i>Echivalentul în milioane dolari SUA</i>								
2007	-367.3	1.8	32.7	-1462.1	0.1	1710.8	191.1	107.1
2008	-238.4	-10.6	20.0	-2375.3	0.0	2393.0	467.4	256.1

valută străină contra MDL în anul 2008 a constituit 256.1 mil. USD (tabelul nr. 34).

Dinamica activelor și obligațiilor în valută străină ale băncilor

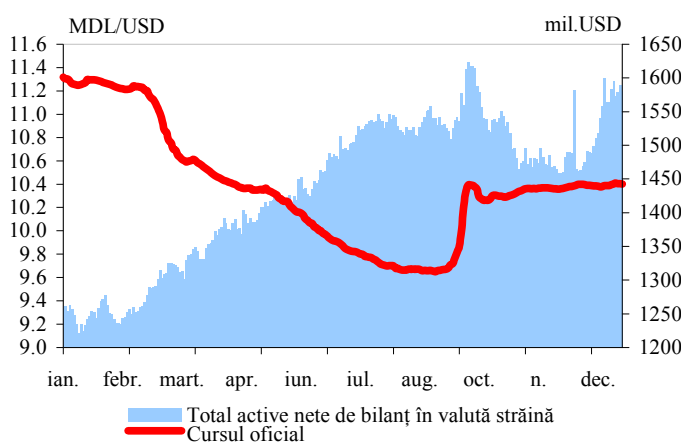
La 31 decembrie 2008 **activele nete de bilanț în valută străină** ale băncilor (credite acordate, disponibilități, rezerve obligatorii și alte active în valută străină) s-au majorat în comparație cu 31 decembrie 2007 cu echivalentul a 352.1 mil. USD, sau cu 28.7 la sută, constituind 1580.2 mil. USD (tabelul nr. 35, graficul nr. 59).

Tabelul nr. 35. Active nete de bilanț în valută străină ale băncilor (echivalentul în mil. USD)

	Soldul la 31.12.2007	Ponderea în total %	Soldul la 31.12.2008	Ponderea în total %	Modificarea față de 31.12.2007 %
Credite acordate	803.5	65.4	988.3	62.5	23.0
Disponibilități în valuta străină	219.0	17.8	246.7	15.6	12.6
Rezerve obligatorii în valută străină	169.8	13.9	284.0	18.0	67.3
Alte active în valută străină	35.8	2.9	61.2	3.9	70.9
Total active nete de bilanț în valută străină	1228.1	100.0	1580.2	100.0	28.7

Din totalul activelor nete de bilanț în valută străină, ponderea cea mai mare revine soldului **creditelor acordate în valută străină**, care a constituit 62.5 la sută la 31 decembrie 2008, micșorându-se cu 2.9 puncte procentuale față de sfârșitul anului 2007. Acest indicator a

Graficul nr. 59. Evoluția activelor nete de bilanț în valută străină ale băncilor și a cursului oficial de schimb al monedei naționale față de dolarul SUA în anul 2008

variat pe parcursul anului 2008 de la nivelul minim de 61.4 la sută până la nivelul maxim de 69.1 la sută. Comparativ cu sfârșitul anului 2007, soldul creditelor acordate în valută străină la 31 decembrie 2008 s-a majorat cu echivalentul a 184.8 mil. USD (de la 803.5 până la 988.3 mil. USD), sau cu 23.0 la sută.

După structura valutară soldul creditelor acordate în valută străină la finele anului 2008 a înregistrat următoarea pondere pe valute: euro – 63.4 la sută, dolarul SUA – 36.6 la sută. La 31 decembrie 2008 în

comparație cu finele anului 2007, ponderea soldului creditelor acordate în euro în soldul

Tabelul nr. 36. Credite acordate în valută străină în sistemul bancar (echivalentul în mil. USD)

	Soldul la 31.12.2007	Ponderea în total %	Soldul la 31.12.2008	Ponderea în total %	Modificarea față de 31.12.2007 %
Euro	442.4	55.1	626.2	63.4	41.5
Dolari SUA	361.0	44.9	361.9	36.6	0.2
Ruble rusești	0.1	0.0	0.2	0.0	de 2.0 ori
Total	803.5	100.0	988.3	100.0	23.0

total al creditelor acordate în valută străină s-a majorat cu 8.3 puncte procentuale (de la 55.1 până la 63.4 la sută), (tabelul nr. 36).

La 31 decembrie 2008 ponderea *disponibilităților în valută străină* a constituit 15.6 la sută în totalul activelor nete de bilanț în

valută străină ale băncilor. Acest indicator a variat pe parcursul anului 2008 de la nivelul minim de 11.1 la sută până la nivelul maxim de 19.4 la sută. La sfârșitul perioadei de raportare disponibilitățile în valută străină, comparativ cu 31 decembrie 2007, s-au majorat în valori absolute cu echivalentul a 27.7 mil. dolari SUA (de la 219.0 până la 246.7 mil. USD), sau cu 12.6 la sută, iar ca pondere în totalul activelor nete de bilanț în valută străină s-au diminuat cu 2.2 puncte procentuale (de la 17.8 până la 15.6 la sută).

Disponibilitățile în valută străină ale băncilor la 31 decembrie 2008 au avut următoarea structură: conturile “Nostro” deschise în străinătate – 40.0 la sută, numerarul de valută străină – 28.0 la sută, mijloacele plasate overnight – 16.5 la sută, plasări în străinătate ale băncilor din Moldova – 15.4 la sută și hârtiile de valoare în valută străină – 0.1 la sută.

Tabelul nr. 37. Disponibilități în valută străină ale băncilor pe tipuri de valute în anul 2008 (echivalentul în mil. USD)

	Soldul la 31.12.2007	Ponderea în total %	Soldul la 31.12.2008	Ponderea în total %	Modificarea față de 31.12.2007 %
Euro	122.2	55.8	116.4	47.2	- 4.7
Dolari SUA	82.9	37.9	116.0	47.0	39.9
Ruble rusești	7.7	3.5	10.4	4.2	35.1
Alte valute	6.2	2.8	3.9	1.6	- 37.1
Total	219.0	100.0	246.7	100.0	12.6

La sfârșitul anului 2008 soldul disponibilităților în valută străină a înregistrat următoarea structură pe tipuri de valute: euro – 47.2 la sută, dolarul SUA – 47.0 la sută, ruble rusești – 4.2 la sută, alte valute – 1.6 la sută (tabelul nr. 37).

La 31 decembrie 2008 soldul *rezervelor obligatorii în valută străină* a constituit

18.0 la sută din totalul activelor nete de bilanț în valută străină ale băncilor și pe parcursul anului a variat între nivelul minim de 13.7 la sută și nivelul maxim de 21.3 la sută.

Obligațiunile nete de bilanț în valută străină ale băncilor în perioada de gestiune au înregistrat o majorare cu echivalentul a 370.1 mil. USD (de la 1200.0 mil. USD la 31 decembrie 2007 până la 1570.1 mil. USD la 31 decembrie 2008), sau cu 30.8 la sută (tabelul nr. 38).

Tabelul nr. 38. Obligațiuni nete de bilanț în valută străină (echivalentul în mil. USD)

	Soldul la 31.12.2007	Ponderea în total %	Soldul la 31.12.2008	Ponderea în total %	Modificarea față de 31.12.2007 %
Depozite la termen ale clienților	620.1	51.7	792.0	50.4	27.7
Depozite la vedere ale clienților	230.8	19.2	219.1	14.0	-5.1
Credite primite	174.8	14.6	325.6	20.7	86.3
Depozite la termen ale băncilor din străinătate	116.2	9.7	155.6	9.9	33.9
Conturi „LORO” ale băncilor din străinătate	5.0	0.4	5.7	0.4	14.0
Alte obligațiuni în valută străină	53.1	4.4	72.1	4.6	35.8
Total	1200.0	100.0	1570.1	100.0	30.8

Depozitelor la termen în valută străină ale clienților la finele anului 2008 le-a revenit cea mai semnificativă pondere din totalul obligațiunilor nete de bilanț în valută străină (50.4 la sută). Soldul depozitelor în cauză la

sfârșitul anului 2008 s-a majorat cu echivalentul a 171.9 mil. USD comparativ cu finele anului 2007 (de la 620.1 până la 792.0 mil. USD), sau cu 27.7 la sută.

La sfârșitul perioadei de gestiune soldul *depozitelor la vedere în valută străină* ale clienților a constituit 14.0 la sută din totalul obligațiunilor nete de bilanț în valută străină, diminuându-se în valori absolute cu echivalentul a 11.7 mil. USD (de la 230.8 mil. USD la 31 decembrie 2007 până la 219.1 mil. USD la 31 decembrie 2008), sau cu 5.1 la sută.

La 31 decembrie 2008 ponderea soldului creditelor *primite în valută străină* în totalul obligațiunilor nete de bilanț în valută străină ale băncilor a constituit 20.7 la sută, majorându-se în valori absolute cu echivalentul a 150.8 mil. USD (de la 174.8 până la 325.6 mil. USD), sau cu 86.3 la sută.

Soldul *depozitelor la termen în valută străină ale băncilor din străinătate* la finele anului 2008 s-a majorat în comparație cu 31 decembrie 2007 cu echivalentul a 39.4 mil. USD (de la 116.2 până la 155.6 mil. USD), sau cu 33.9 la sută. Ponderea acestora în totalul obligațiunilor nete de bilanț în valută străină la sfârșitul anului 2008 a constituit 9.9 la sută, majorându-se cu 0.2 puncte procentuale față de finele anului precedent.

Soldul *conturilor „LORO” ale băncilor din străinătate* s-a majorat în perioada analizată cu 0.7 mil. USD (de la 5.0 mil. USD la 31 decembrie 2007 până la 5.7 mil. USD la 31 decembrie 2008), sau cu 14.0 la sută, ponderea acestora în totalul obligațiunilor nete de bilanț în valută străină la sfârșitul anului 2008 a constituit 0.4 la sută.

Obligațiunile de bază de bilanț în valută străină ale băncilor (depozitele la termen și depozitele la vedere ale clienților) s-au majorat cu echivalentul a 160.2 mil. USD (de la 850.9 mil. USD la 31 decembrie 2007 până la 1011.1 mil. USD la sfârșitul anului 2008), sau cu 18.8 la sută.

În anul 2008 euro a fost valuta preferată de tezurizare a clienților băncilor. Ponderea soldului depozitelor în euro în totalul depozitelor în valută străină ale clienților a constituit la sfârșitul perioadei de gestiune 70.6 la sută, majorându-se față de 31 decembrie 2007 cu

Tabelul nr. 39. Total depozite în valută străină ale clienților băncilor (echivalentul în mil. USD)

	Soldul la 31.12.2007	Ponderea în total %	Soldul la 31.12.2008	Ponderea în total %	Modificarea față de 31.12.2007 %
Euro	561.1	65.9	714.3	70.6	27.3
Dolari SUA	283.0	33.3	290.6	28.7	2.7
Ruble rusești	3.1	0.4	2.6	0.3	- 16.1
Alte valute	3.7	0.4	3.6	0.4	- 2.7
Total pe valute	850.9	100.0	1011.1	100.0	18.8

4.7 puncte procentuale, ponderea minimă fiind de 65.6 la sută, iar cea maximă – 72.3 la sută (tabelul nr. 39). Soldul depozitelor clienților în euro s-a majorat cu echivalentul a 153.2 mil. USD, sau cu 27.3 la sută comparativ cu 31 decembrie 2007 și la sfârșitul anului 2008 a constituit echivalentul a 714.3 mil. USD.

La finele anului 2008 ponderea soldului depozitelor clienților în dolari SUA s-a micșorat cu 4.6 puncte procentuale în comparație cu sfârșitul anului 2007 (de la 33.3 până la 28.7 la sută). Ponderea maximă a acestor depozite a fost de 33.6 la sută, iar cea minimă – de 26.5 la sută. Soldul depozitelor în dolari SUA la finele perioadei de gestiune a constituit 290.6 mil. USD, înregistrând o creștere cu 7.6 mil. USD, sau cu 2.7 la sută comparativ cu 31 decembrie 2007. Depozitele în ruble rusești și în alte valute constituie o parte nesemnificativă din depozitele în valută străină ale clienților pe sistemul bancar. La sfârșitul perioadei analizate, depozitele în ruble rusești au constituit echivalentul a 2.6 mil. USD, ponderea acestora în totalul depozitelor clienților fiind de 0.3 la sută.

Activele și obligațiunile condiționale în valută străină ale băncilor la sfârșitul perioadei de

Tabelul nr. 40. Active și obligațiuni condiționale ale băncilor în valută străină, anul 2008 (echivalentul în mil. USD).

	Soldul la 31.12.2007	Ponderea în total %	Soldul la 31.12.2008	Ponderea în total %	Modificarea față de 31.12.2007 %
Active condiționale în valută străină					
Cumpărări curente	196.0	47.2	22.9	25.9	-88.3
Cumpărări la termen	216.9	52.2	59.5	67.4	-72.6
Alte active condiționale	2.3	0.6	5.9	6.7	de 2.6 ori
Total active condiționale	415.2	100.0	88.3	100.0	-78.7
Obligațiuni condiționale în valută străină					
Vânzări curente	196.0	46.1	22.8	28.6	-88.4
Vânzări la termen	228.8	53.8	56.3	70.6	-75.4
Alte obligațiuni condiționale	0.2	0.1	0.6	0.8	de 3.0 ori
Total obligațiuni condiționale	425.0	100.0	79.7	100.0	-81.2
Capital normativ total (CNT)	455.1		642.8		
(Active condiționale – Obligațiuni condiționale)/CNT (%)	-2.2		1.3		

gestiune au înregistrat o diminuare semnificativă față de 31 decembrie 2007, respectiv, activele condiționale s-au diminuat cu 78.7 la sută, iar obligațiunile condiționale – cu 81.2 la sută (tabelul nr. 40).

La 31 decembrie 2008 activele condiționale în valută străină au avut următoarea structură: cumpărări la termen – 67.4 la sută, cumpărări curente – 25.9 la sută și alte active

condiționale – 6.7 la sută. Concomitent, structura obligațiunilor condiționale în valută străină a fost următoarea: vânzări la termen – 70.6 la sută, vânzări curente – 28.6 la sută, alte obligațiuni condiționale – 0.8 la sută.

Diferența dintre activele condiționale și obligațiunile condiționale în valută străină raportate la capitalul normativ total s-a majorat de la minus 2.2 la sută la 31 decembrie 2007 până la 1.3 la sută la 31 decembrie 2008.

Poziția valutară deschisă (lungă) a băncilor la toate valutele la sfârșitul anului 2008 față de finele anului 2007 s-a majorat cu 22.1 la sută (de la 24.4 până la 29.8 mil. USD), inclusiv în dolari SUA – cu 98.9 la sută (de la 8.8 până la 17.5 mil. USD). Comparativ cu finele anului 2007, poziția valutară deschisă lungă în euro a băncilor în perioada analizată s-a micșorat cu 34.1 la sută (de la 8.8 până la 5.8 mil. USD). În același timp, poziția valutară deschisă lungă în ruble rusești s-a majorat în perioada de gestiune cu 10.9 la sută (de la 4.6 până la 5.1 mil. USD).

Reglementarea valutară în anul 2008

La 21 martie 2008 Parlamentul Republicii Moldova a aprobat Legea privind reglementarea valutară (nr. 62-XVI), elaborată de către Banca Națională a Moldovei. Parlamentul a stabilit termenul de intrare în vigoare a legii în cauză de 6 luni de la data publicării - la 18 ianuarie 2009.

În anul 2008 modificarea de către Banca Națională a Moldovei a actelor normative în domeniul reglementării valutare a fost condiționată preponderent de modificarea legislației în vigoare a Republicii Moldova.

I. În scopul concretizării categoriilor de nerezidenți și a operațiunilor valutare pe care acestea le pot efectua, în Regulamentul privind reglementarea valutară pe teritoriul Republicii Moldova, în definiția noțiunii „nerezidenți” au fost incluse și organizațiile internaționale constituite în conformitate cu tratatele internaționale. Concomitent, au fost modificate și alte puncte din regulament, astfel încât prevederile care se referă la misiunile diplomatice (regimul conturilor, efectuarea plăților /transferurilor) să se aplice și organizațiilor internaționale.

II. Urmare a amendamentelor la unele acte legislative, în anul 2008 au fost operate modificări și completări în Instrucțiunea nr.10018-25 „Condițiile de activitate a magazinelor duty-free cu valută străină” (în continuare - Instrucțiunea nr.10018-25).

Astfel, conform modificărilor operate la Codul vamal nr.1149-XIV din 20 iulie 2000, a fost permisă amplasarea magazinelor duty-free și în punctele internaționale de trecere a frontierei de stat, dar pentru înființarea magazinului duty-free persoana juridică urmează să obțină licența eliberată de Camera de Licențiere cu acordul Băncii Naționale a Moldovei, pentru comercializarea mărfurilor contra valută străină liber convertibilă. Anterior, documentul care permitea activitatea magazinelor duty-free era autorizația de activitate a magazinului duty-free, eliberată de Ministerul Economiei și Comerțului, dar BNM elibera autorizații pentru comercializarea mărfurilor contra valută străină.

Luând în considerare cele expuse, Instrucțiunea nr.10018-25 a fost completată cu prevederile aferente activității magazinelor duty-free amplasate în punctele internaționale de trecere a frontierei de stat și a fost stabilită procedura de eliberare a acordului BNM pentru comercializarea mărfurilor contra valută străină liber convertibilă.

În contextul modificării Legii nr.451-XV din 30 iulie 2001 privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător, în Instrucțiunea nr.10018-25 au fost modificate prevederile aferente controlului activității magazinelor duty-free.

III. Ținând cont de modificările operate în Legea instituțiilor financiare nr.550-XIII din 21 iulie 1995, în special în legătură cu substituirea sintagmei „bancă autorizată” prin sintagma „bancă licențiată” și ca urmare a excluderii prevederilor privind autorizarea de către Banca Națională a activităților financiare suplimentare și acordarea diferitelor categorii de autorizații în funcție de cuantumul minim al capitalului deținut de bancă, au fost modificate un șir de acte normative ale BNM în domeniul reglementării valutare.

IV. În anul de raportare au fost operate următoarele modificări și completări în actele normative în domeniul reglementării valutare care conțin prevederi aferente raportării la Banca Națională a Moldovei a operațiunilor valutare.

- Luând în considerare trecerea la modul de prezentare de către bănci la Banca Națională a Moldovei a rapoartelor în forma electronică, într-un șir de acte normative ale BNM au fost operate amendamente, conform cărora rapoartele prezentate de băncile licențiate la Banca Națională a Moldovei urmează a fi transmise doar sub formă electronică.

- Referitor la Raportul privind operațiunile de cumpărare și vânzare a valutei efectuate de către bancă pe piața valutară și soldurile în conturile în valută străină ale clienților băncii, în instrucțiunea respectivă au fost introduse modificări menite să precizeze sursa de date în baza căreia se întocmește raportul, și anume, luând în considerare scopurile informației din raport, în instrucțiune a fost stipulat expres că raportul se întocmește în baza datelor din evidența analitică, reflectate în conturile bilanțiere ale băncii.

- A fost modificat raportul cu privire la sumele de valută străină cumpărate și vândute de către bancă contra lei moldovenești, prin introducerea informației privind statutul de rezident/nerezident al persoanei cu care banca a încheiat tranzacția de cumpărare /vânzare.

- A fost aprobată instrucțiunea care reglementează modul de întocmire și prezentare a raportului privind conturile corespondente și alte plasări ale băncii licențiate, în redacție nouă.

Colaborarea internațională

Fondul Monetar Internațional (FMI)

Republica Moldova este membru al Fondului Monetar Internațional (FMI) din 12 august 1992. La sfârșitul anului 2008 cota de subscriere a Republicii Moldova la FMI constituia 123.2 mil. DST (echivalentul a 190.7 mil. dolari SUA).

În anul 2008, plățile totale aferente deservirii creditelor acordate de către FMI au constituit 26.9 mil. dolari SUA (echivalentul a 16.9 mil. DST), din care plățile de principal aferente creditelor respective au constituit 25.4 mil. dolari SUA (echivalentul a 16.0 mil. DST), iar plățile de dobânzi – 1.5 mil. dolari SUA (echivalentul a 0.9 mil. DST).

Pe parcursul anului 2008 relațiile Băncii Naționale a Moldovei cu FMI s-au derulat în contextul misiunilor FMI de evaluare a performanțelor în ceea ce privește realizarea

Tabelul nr. 41. Aranjamentele financiare cu FMI

Tipul facilității	Suma aprobată mil. DST	Suma debursată până la 31.12.2008 mil. DST	Ponderea debursărilor în suma total aprobată, %	Stoc la 31.12.2008 mil. DST	Stoc la 31.12.2008 mil. USD
Facilitatea de Finanțare Extinsă (EFF)	135.0	87.5	64.8	4.2	6.5
Facilitatea pentru Reducerea Sărăciei și Creșterea Economică (PRGF)	221.8	115.7	52.2	103.7	160.5

angajamentelor din cadrul programului PRGF*, precum și a consultărilor anuale bilaterale în baza Articolului IV al Statutului FMI.

În cadrul misiunii din luna martie 2008 (cea de-a treia misiune de evaluare a mecanismului de finanțare pentru creșterea economică și reducerea sărăciei), experții FMI au evaluat performanța implementării politicilor macroeconomice și reformelor structurale convenite în Memorandumul privind Politicile Economice și Financiare din 29 noiembrie 2006, menționând că Republica Moldova a dat dovadă de performanțe economice încurajatoare, în pofida multiplelor șocuri. De asemenea, la menținerea stabilității macroeconomice au contribuit politicile echilibrate ale autorităților. Finalizarea evaluărilor a permis debursarea la data de 28 martie 2008 a sumei echivalente cu 11.44 mil. DST (circa 18.9 mil. dolari SUA).

Misiunea FMI a luat cunoștință de activitatea Guvernului Republicii Moldova și a Băncii Naționale a Moldovei în contextul realizării angajamentelor asumate în cadrul programului finanțat prin intermediul PRGF și a evaluat perspectivele macroeconomice pentru anul 2008.

La 7-20 mai 2008 misiunea Departamentului European al Fondului Monetar Internațional a efectuat a patra evaluare în cadrul programului PRGF.

Misiunea a notat cu satisfacție că rezultatele economice atinse de Republica Moldova sunt promițătoare, iar rezultatele realizării programului PRGF sunt pozitive. Totodată însă, misiunea a împărtășit îngrijorarea Guvernului privind impactul majorării prețurilor la produsele alimentare și resursele energetice.

De asemenea, s-a propus evaluarea perspectivei macroeconomice pentru perioada rămasă a anului 2008 și s-a negociat *Memorandumul privind Politicile Economice și financiare (MEFP)*, actualizat pentru lunile rămase ale anului 2008.

În iulie 2008 Consiliul Directorilor Executivi a aprobat acordarea celei de-a 6-a tranșe, astfel, la 28 iulie 2008 a fost debursată suma echivalentă cu 11.44 mil. DST (circa 18.7 mil. dolari SUA).

În perioada 24 - 25 iulie 2008 la Banca Națională a Moldovei a avut loc un seminar pe tema: „Implementarea eficientă a cerințelor de precauție privind clientela”, organizat de Fondul Monetar Internațional în colaborare cu BNM și Consiliul European. În cadrul lucrărilor seminarului au prezentat alocuțiuni membrii misiunii FMI, aflate în această perioadă într-o vizită de lucru în Republica Moldova. De asemenea, la discuție au luat

* Mecanismul de finanțare pentru creșterea economică și reducerea sărăciei (PRGF) este mecanismul de creditare al FMI cu regim preferențial pentru statele cu venituri mici. Rata dobânzii pentru creditele în baza PRGF constituie 0.5 la sută anual. Creditele se acordă pe un termen de 10 ani, cu o perioadă de grație de 5.5 ani.

parte și alți reprezentanți ai instituțiilor menționate mai sus, precum și ai Băncii Naționale a Ucrainei, ai băncilor autohtone și ai Asociației băncilor din Republica Moldova.

În contextul misiunii din perioada 11-18 septembrie 2008, experții FMI au apreciat progresul în ceea ce privește reducerea inflației, menționând că în pofida impactului secetei din anul trecut creșterea economică a țării ar putea atinge un nivel mai înalt decât cel preconizat. De asemenea, misiunea a purtat discuții pe marginea proiectului Bugetului de Stat pentru anul 2009.

În perioada 24 - 26 noiembrie 2008 la Banca Națională a Moldovei s-a desfășurat o masă rotundă pe tema: „Regimul de supraveghere contra spălării banilor și finanțării terorismului în sistemul bancar”, organizată de Fondul Monetar Internațional în colaborare cu BNM. La reuniune au participat și reprezentanți ai autorităților financiare din Guernsey, Ungaria, România și Italia.

În perioada 4 - 15 decembrie a avut loc ce-a de-a cincea evaluare a rezultatelor programului PRGF. Misiunea FMI a apreciat stabilitatea sistemului financiar al Moldovei în condițiile crizei mondiale, remarcând cu satisfacție performanța în contextul reducerii ratei inflației sub zece la sută și creșterea economică robustă. Reformele prevăzute în cadrul programului au fost realizate în termenele stabilite.

În perioada 1 august 2008 - 31 iulie 2009 BNM beneficiază de o asistență tehnică din partea unui consultant al FMI în domeniul țintirii inflației și implementării politicii monetare.

Grupul Băncii Mondiale (BM)

La 31 decembrie 2008 valoarea angajamentelor totale ale Republicii Moldova față de Banca Mondială a constituit 440.1 mil. dolari SUA, din care 128.6 mil. dolari SUA (29.2 la sută) au constituit datoria Republicii Moldova față de Banca Internațională pentru Reconstrucții și Dezvoltare (BIRD) și 311.5 mil. dolari SUA (70.8 la sută) reprezintă stocul împrumuturilor acordate de către Asociația Internațională pentru Dezvoltare (AID).

Pe parcursul anului 2008 Banca Mondială a aprobat acordarea următoarelor credite pentru Republica Moldova:

- Creditul AID în valoare de 6.0 mil. dolari SUA, în cadrul Finanțării Adiționale a Proiectului 2 pentru Investiții și Servicii Rurale;

- Al doilea credit pentru Susținerea Reducerii Sărăciei în sumă totală de 10.0 mil. dolari SUA;

- Creditul AID în sumă totală de 14.0 mil. dolari SUA, în cadrul Proiectului Național de alimentare cu apă și canalizare etc.

Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD)

Pe parcursul anului 2008 BERD a aprobat 4 proiecte în valoarea totală a echivalentului de circa 128.2 milioane euro, inclusiv: 2 proiecte în sistemul financiar, 1 proiect în sectorul agrobusiness și 1 proiect în domeniul transportului.

La 30 septembrie 2008 de către Consiliul de Directori al BERD a fost aprobat un împrumut pe termen lung în valoare de 18.0 mil. USD în favoarea companiei Efes Vitanta Brewery.

Împrumutul va fi utilizat pentru modernizarea și extinderea capacității de producție a companiei, precum și pentru construcția unei stații de tratare a apelor uzate.

La 11 noiembrie 2008 BERD-ul a aprobat cel de-al doilea proiect de modernizare a Aeroportului Internațional Chișinău, acordând un împrumut de 25.5 mil. euro, reprezentând cel mai mare proiect de infrastructură finanțat în Moldova în anul 2008 de către BERD. Banca Europeană de Investiții cofinanțează acest proiect cu un împrumut de 20.0 mil. euro. Fondurile BERD vor fi utilizate pentru reabilitarea și îmbunătățirea pistelor actuale de decolare, a pistelor de rulare, a suprafețelor de manevrare și încărcare a aparatelor de zbor, precum și a altor mijloace fixe ale aeroportului.

La 25 noiembrie 2008 Consiliul de Directori al BERD a aprobat acordarea în favoarea unei bănci din Republica Moldova a unui împrumut în valoare de 20.0 milioane euro, în două tranșe, în vederea acordării de credite întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-urilor) și companiilor mai mari din Moldova. Resursele financiare vor fi utilizate pentru a acorda finanțări pe termen mediu și lung companiilor private pentru activitatea de producere, investiții, comerț, servicii și pentru majorarea capitalului circulant.

La 19 februarie 2008 BERD a aprobat facilitatea cadru pentru Sectorul Financiar în suma totală a echivalentului de circa 70.0 milioane EUR.

În cadrul acestei facilități BERD va extinde Instituțiilor Financiare Partenere o gamă largă de produse financiare, inclusiv finanțarea de credite ipotecare, linii de credite pentru întreprinderile mici și mijlocii, credite de consum, linii de credite pentru eficiența energetică, finanțarea de leasing, facilități de garanții, împrumuturi sindicalizate, împrumuturi subordonate și investiții de capital. De asemenea, a fost aprobată acordarea în favoarea unei bănci din Republica Moldova în cadrul acestei facilități a unei linii de credit în valoare de 20.0 mil. dolari SUA.

Uniunea Europeană (UE)

Cadrul legal de derulare a relațiilor de colaborare cu Uniunea Europeană reprezintă Acordul de Parteneriat și Cooperare (APC), semnat la 28 noiembrie 1994 (în vigoare pentru Republica Moldova din 1 iulie 1998), încheiat pentru o perioadă inițială de 10 ani.

Documentul de bază care vizează implementarea APC reprezintă Planul de Acțiuni Republica Moldova–Uniunea Europeană (RM-UE), care stabilește obiectivele strategice ale cooperării dintre UE și Republica Moldova pentru perioada 22 februarie 2005 – 22 februarie 2008. Pe parcursul anului 2008 Banca Națională a Moldovei a implementat toate măsurile prevăzute în Planul de Acțiuni RM-UE, în particular măsurile aferente domeniului „Economie de piață funcțională” în cadrul obiectivului „Consolidarea creșterii economice și asigurarea durabilității acesteia pe termen mediu”, Asistența acordată Republicii Moldova de Uniunea Europeană se derulează în cadrul Strategiei Europene a Republicii Moldova și se desfășoară în mare parte sub egida Instrumentului European de Vecinătate și Cooperare.

În anul 2008 Republica Moldova a beneficiat de cele 2 tranșe rămase în valoare totală de 25.0 mil. euro din cadrul asistenței macrofinanciare (45.0 mil. euro) acordată de Uniunea Europeană sub formă de grant.

În luna iulie 2008 Comisia Europeană și Guvernul Republicii Moldova au semnat un nou Acord de Finanțare în vederea susținerii bugetului sectorului social. În acest context, în luna septembrie 2008 Comisia Europeană a debursat 5.0 mil. euro, aceasta fiind prima tranșă din valoarea totală de 20.0 mil. euro acordată Republicii Moldova în vederea susținerii bugetului sectorului social și pentru reformarea sistemului social.

La 17 septembrie 2008 a fost lansat primul proiect Twinning în Moldova.

Proiectele Twinning sunt un component important al cadrului de asistență acordată Republicii Moldova de către Comisia Europeană, scopul lor fiind stabilirea contactelor directe dintre instituțiile naționale din Republica Moldova și instituțiile omoloage din statele-membre ale Uniunii Europene.

Banca Mării Negre pentru Comerț și Dezvoltare (BMNCD)

Republica Moldova este membru-fondator al Băncii Mării Negre pentru Comerț și Dezvoltare care și-a început activitatea în anul 1999.

În Strategia pentru Republica Moldova adoptată de către BMNCD pentru perioada 2007-2010 au fost stipulate următoarele domenii prioritare de finanțare: finanțarea comerțului în vederea sporirii exporturilor, promovarea comerțului regional, promovarea noilor instrumente financiare, precum ipoteca, leasingul, etc.

La 5 octombrie 2008, la Istanbul, Republica Moldova a subscris adițional la acțiuni în contextul majorării capitalului statutar al Băncii Mării Negre pentru Comerț și Dezvoltare pentru a menține cota deținută anterior (1.0 la sută). Capitalul autorizat al BMNCD s-a majorat cu 2.0 mlrd. DST (de la 1.0 mlrd. DST până la 3.0 mlrd. DST). Anterior, Republica Moldova deținea 10000 acțiuni din capitalul băncii de 1.0 mlrd. DST. În urma majorării capitalului BMNCD, Republica Moldova deține 20000 acțiuni, adică 20.0 mil. drepturi speciale de tragere (DST), ceea ce permite de a menține 1.0 la sută din capitalul subscris al băncii.

Pe parcursul anului 2008 a fost semnat un acord de creditare în sumă de 5.0 mil. dolari SUA cu o bancă din Republica Moldova pentru susținerea întreprinderilor mici și mijlocii.

Colaborarea cu alte organisme internaționale

La 13 iunie 2008, echipa Proiectului Consiliului Europei și Comisiei Europene împotriva Corupției, Spălării Banilor și Finanțării Terorismului în Republica Moldova – MOLICO, în cooperare cu Banca Națională a Moldovei și Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției, a organizat o conferință pe tema „Aplicarea abordării în funcție de risc în activitățile băncilor de contracarare a spălării banilor”. La conferință au participat reprezentanți ai organismelor internaționale menționate și ai autorităților autohtone, cum ar fi Banca Națională a Moldovei, Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției, Comisia Națională a Pieței Financiare, conducători și specialiști ai băncilor comerciale din țară.

În perioada 8-12 decembrie 2008, la Strasbourg, Franța, a avut loc cea de-a 28-a ședință plenară a Comitetului de experți în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor-MONEYVAL, la care a participat delegația Republicii Moldova formată din reprezentanți ai Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției, Ministerului Justiției,

Băncii Naționale a Moldovei și Comisiei Naționale a Pieței financiare. În cadrul ședinței a fost prezentat raportul de progres privind implementarea recomandărilor elaborate de către experții Comitetului MONEYVAL, ca urmare a celei de-a 3-a runde de evaluare.

Grupul Supraveghetorilor Bancari din Europa Centrală și de Est (SBECE)

Banca Națională a Moldovei face parte din cadrul Grupului Supraveghetorilor Bancari din Europa Centrală și de Est, la care a aderat în luna iunie 1996 prin semnarea Acordului privind regulile de organizare și dirijare ale Grupului SBECE.

Calitatea de membru al Grupului SBECE permite Băncii Naționale a Moldovei să participe la schimbul de experiență între membrii grupului, la procesul de perfecționare continuă a calificării personalului, la elaborarea noilor standarde, precum și să beneficieze de asistență metodologică în domeniul reglementării prudențiale a băncilor.

Cele expuse facilitează creșterea competitivității sectorului bancar autohton, capacitatea acestuia de a atrage investiții, inclusiv străine, și ca urmare sporirea posibilității băncilor de a satisface cerințele diferitelor ramuri ale economiei în servicii bancare.

În anul 2008 Banca Națională a Moldovei a semnat Acordul Grupului Supraveghetorilor Bancari din Europa Centrală și de Est și Statutul Operațional al Secretariatului modificate în cadrul desfășurării Conferinței a 21-a a membrilor SBECE în vederea includerii ca membru al Grupului SBECE a Autorității Pieței Financiare a Austriei.

Colaborarea cu băncile centrale ale altor state

În anul 2008 Banca Națională a Moldovei a conlucrat activ cu băncile centrale ale altor state.

În cadrul procesului de autorizare și supraveghere, Banca Națională a Moldovei a conlucrat cu autoritățile de supraveghere din alte țări pentru realizarea unui schimb de informații relevante în vederea confirmării administratorilor băncilor din Republica Moldova, precum și eliberării permisiunilor scrise pentru deținerea cotelor substanțiale în capitalul băncilor din Republica Moldova de către persoane nerezidente.

În anul 2008 colaboratorii BNM au participat la cursuri și seminare organizate de următoarele bănci centrale: Deutsche Bundesbank, Banca Franței, Banca Națională a Poloniei, Banca Națională a Cehiei, Banca Centrală a Italiei, etc.

Supravegherea și reglementarea activității băncilor*

Informație generală

La 31 decembrie 2008 în Republica Moldova funcționau 16 bănci licențiate de Banca Națională a Moldovei, inclusiv trei sucursale ale băncilor străine. Numărul total de instituții ale băncilor a constituit 1164, dintre care 299 filiale și 865 reprezentanțe. Pe parcursul anului 2008 au fost deschise 44 filiale, 106 reprezentanțe și au fost închise 30 reprezentanțe.

Numărul total al personalului ocupat în sistemul bancar la situația din 31 decembrie 2008 a constituit 11319, sau cu 1468 persoane mai mult comparativ cu 31 decembrie 2007. În medie, fiecărui angajat în sectorul bancar i-au revenit active în valoare de 3.5 mil. lei, ceea ce este cu 9.4 la sută mai mult comparativ cu sfârșitul anului 2007.

Noile reglementări prudențiale

Pe parcursul anului 2008 Banca Națională a Moldovei a realizat un șir de acțiuni menite să întărească stabilitatea financiară a sistemului bancar din republică, să îmbunătățească supravegherea bancară în scopul protejării intereselor deponenților, precum și să perfecționeze reglementările prudențiale în vederea aducerii în concordanță cu noile prevederi ale legislației în vigoare.

Urmare a intrării în vigoare a Legii privind modificarea și completarea unor acte legislative nr.109-XVI din 16.05.2008, prin care a fost modificată Legea instituțiilor financiare, au fost operate modificări și completări în unele acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei, ce țin de stabilirea mărimii unice a capitalului pentru toate băncile; stabilirea procedurilor de eliberare a copiilor autorizate de pe licența băncii pentru filialele și reprezentanțele acesteia; stabilirea procedurilor privind eliberarea licenței reperfectate și al duplicatului acesteia, etc.

Au fost efectuate modificări și completări în contextul legislației în vigoare în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. Astfel, au fost perfecționate cerințele aferente informațiilor care necesită a fi acumulate de către bănci în cadrul procesului de identificare a persoanelor fizice, juridice și a beneficiarului acestora, inclusiv la efectuarea tranzacțiilor ocazionale; cerințele de verificare; subiectele specifice care necesită atenție în cadrul procesului de identificare; exigențele privind monitorizarea continuă a conturilor și tranzacțiilor, precum și cerințele minime referitor la deținerea și păstrarea informației. Totodată, fiind introdusă noțiunea de „beneficiar efectiv”, s-a stabilit cerința față de bănci privind dispunerea acestora de proceduri aferente cunoașterii oportune nu numai a proprietarilor direcți sau indirecti, dar și a beneficiarilor efectivi ai acțiunilor.

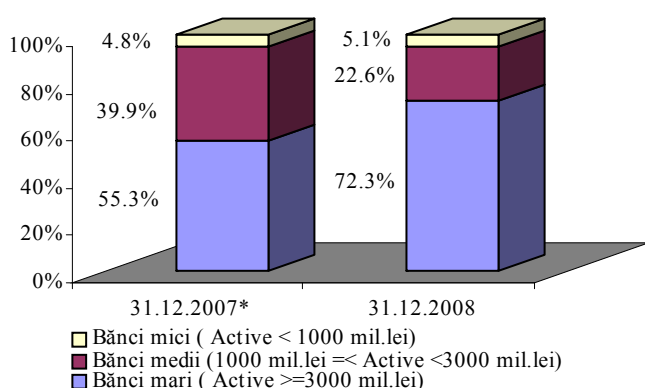
De asemenea, au fost determinate cerințele ce țin de măsurile de identificare a subiecților legalizării în cadrul activității băncii aferente procesului de legalizare a mijloacelor bănești.

* Conform soldurilor din bilanțul contabil la conturile de credit și de depozit întocmit în baza Instrucțiunii cu privire la modul de întocmire și prezentare de către bănci a unor rapoarte referitoare la activitatea financiară, aprobată prin Hotărârea Consiliului de administrație nr. 36 din 8 august 1997 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.64-65, art.103), cu modificările și completările ulterioare.

Activele băncilor

Pe parcursul anului 2008 sistemul bancar din Republica Moldova a înregistrat următoarele rezultate. Activele totale ale sistemului bancar la situația din 31 decembrie 2008 au totalizat 39122.7 mil. lei, sporind față de 31 decembrie 2007 cu 7120.7 mil. lei (22.3 la sută). De asemenea, s-a majorat și ponderea lor în PIB de la 60.0 la sută până la 62.3 la sută (graficul nr. 62). Creșterea activelor a fost determinată de sporirea obligațiunilor băncilor cu 5631.0 mil. lei (21.3 la sută) și a capitalului acționar cu 1489.7 mil. lei (26.9 la sută).

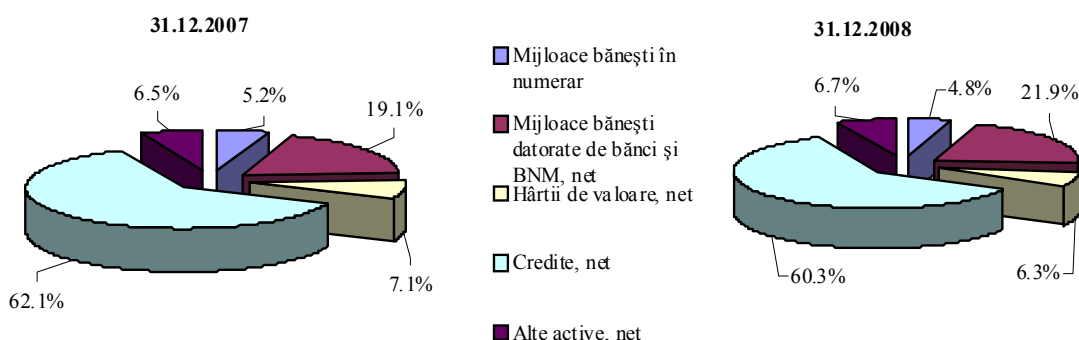
Graficul nr. 60. Concentrarea activelor sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci în perioada 31.12.2007- 31.12.2008 (%)

*Datele la 31.12.2007 pe parcursul întregului text sunt ajustate conform rezultatelor auditului extern.

datorate de bănci și BNM, net - cu 2481.2 mil. lei (40.6 la sută), alte active, net - cu 563.4 mil. lei (27.2 la sută), hârtiile de valoare, net – cu 195.7 mil. lei (8.6 la sută) și numerarul – cu 189.9 mil. lei (11.3 la sută).

Graficul nr. 61. Structura activelor sectorului bancar al Republicii Moldova în perioada 31.12.2007 - 31.12.2008 (%)

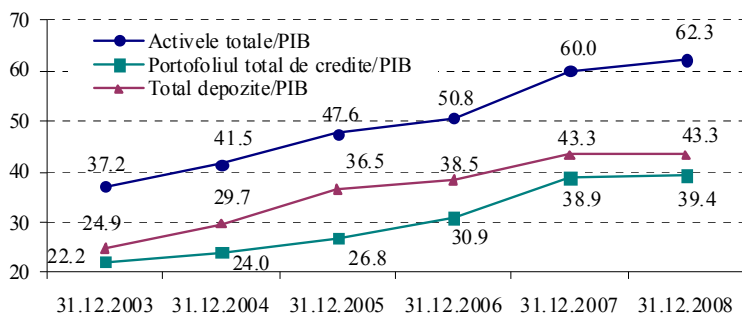
Ponderea maximă în totalul activelor a revenit creditelor nete – 60.3 la sută, fiind cu 1.8 puncte procentuale mai mică față de sfârșitul anului 2007. Mijloacele datorate de bănci și

* Conform soldurilor din bilanțul contabil la conturile de credit întocmit în baza Instrucțiunii cu privire la modul de întocmire și prezentare de către bănci a unor rapoarte referitoare la activitatea financiară, aprobată prin Hotărârea Consiliului de administrație nr. 36 din 8 august 1997 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.64-65, art.103), cu modificările și completările ulterioare.

de BNM nete au reprezentat o pondere de 21.9 la sută, hârtiile de valoare nete – 6.3 la sută, mijloacele bănești în numerar – 4.8 la sută și alte active nete – 6.7 la sută din totalul activelor (graficul nr. 61) .

Ponderea în PIB a creditelor acordate s-a majorat de la 38.9 la sută la 31 decembrie 2007 până la 39.4 la sută la 31 decembrie 2008 (graficul nr. 62).

Graficul nr. 62. Dinamica activelor, creditelor și depozitelor raportate la PIB (%)

În contextul distribuirii riscurilor și al destinației operațiunilor investiționale, ponderea cea mai mare în portofoliul total de credite au deținut-o creditele acordate industriei și comerțului – 48.7 la sută, fiind urmate de creditele acordate pentru imobil, construcție și dezvoltare – 14.6 la sută, creditele acordate agriculturii și industriei alimentare – 13.3 la sută și creditele de consum –

12.9 la sută. Cea mai mică pondere în totalul creditelor au ocupat-o creditele acordate băncilor – 0.1 la sută, creditele acordate Guvernului – 0.2 la sută, creditele acordate industriei energetice și a combustibilului - 2.0 la sută și creditele acordate pentru construcția drumurilor și transportare – 1.6 la sută. Structura portofoliului de credite s-a modificat în condițiile majorării ponderii creditelor pentru imobil, construcție și dezvoltare cu 1.8 puncte procentuale. Acest fapt a condiționat plasarea creditelor pentru imobil, construcție și dezvoltare pe locul doi după creditele acordate industriei și comerțului.

Pe parcursul anului 2008 creșterea cea mai mare au consemnat-o creditele acordate industriei și comerțului - cu 1987.1 mil. lei (19.7 la sută), creditele acordate pentru imobil, construcție și dezvoltare - cu 973.3 mil. lei (36.7 la sută), creditele acordate agriculturii și industriei alimentare – 413.6 mil. lei (14.4 la sută) și creditele de consum – cu 283.8 mil. lei (9.7 la sută)

Graficul nr. 63. Structura portofoliului de credite și a leasingului financiar al sectorului bancar din Republica Moldova conform gradului riscului operațiunilor investiționale la 31.12.2007 și 31.12.2008 (%)

Riscul legat de operațiunile de creditare este moderat. Ponderea creditelor nefavorabile (substandard, dubioase și compromise) (graficul nr. 63) în totalul creditelor la 31

decembrie 2008 a constituit 5.2 la sută sau cu 1.5 puncte procentuale mai mare comparativ cu sfârșitul anului 2007. Respectiv, ponderea reducerilor pentru pierderi la credite în totalul creditelor s-a majorat cu 0.6 puncte procentuale, care la 31 decembrie 2008 a alcătuit 4.8 la sută.

Valoarea totală a creditelor compromise anulată în anul 2008 din contul reducerilor pentru pierderi la credite a constituit 120.7 mil. lei, iar recuperările la credite – 53.3 mil. lei. Astfel, din totalul creditelor anulate, recuperările au reprezentat 44.2 la sută.

La 31 decembrie 2008 suma totală a expunerilor băncilor față de persoanele afiliate a alcătuit 1426.7 mil. lei, ocupând o pondere în totalul creditelor de 5.8 la sută și de 21.4 la sută din capitalul de gradul I (limita maximă – 100.0 la sută din capitalul de gradul I).

Creditele acordate funcționarilor băncilor reprezentau 118.3 mil. lei, sau 0.5 la sută din totalul portofoliului de credite și 1.8 la sută din capitalul normativ total al băncilor (limita maximă nu trebuie să depășească 10.0 la sută din capitalul normativ total).

Valoarea totală a expunerilor "mari" a constituit 6163.6 mil. lei, ceea ce reprezintă 24.9 la sută din portofoliul total de credite și 92.5 la sută din capitalul normativ total al băncilor (limita maximă nu trebuie să depășească 500.0 la sută din capitalul normativ total). Suma celor mai mari zece datorii nete la credite a reprezentat 31.1 la sută din creditele nete pe sistem (limita maximă – 50.0 la sută din volumul total al creditelor nete).

Ponderea activelor nete în valută străină în totalul activelor a consemnat 42.0 la sută, ponderea obligațiilor nete în valută străină în totalul activelor – 41.7 la sută. Diferența nesemnificativă dintre ponderile menționate care a constituit 0.3 puncte procentuale denotă că, riscul cursului valutar este minim și nu influențează semnificativ stabilitatea financiară a sistemului bancar. Comparativ cu 31 decembrie 2007 ponderea activelor și ponderea obligațiilor în valută străină s-au diminuat cu 1.4 și 0.8 puncte procentuale, respectiv. În structura activelor nete în valută străină ponderea cea mai mare a revenit creditelor în valută străină – 62.5 la sută.

Capitalul băncilor

Capitalul de gradul I este partea capitalului normativ total față de care este stabilită mărimea minimă necesară pentru a efectua activități financiare în conformitate cu art. 26 din Legea instituțiilor financiare.

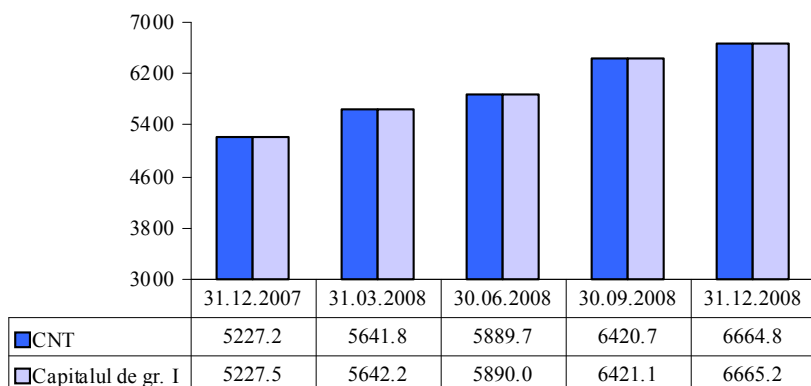
Capitalul de gradul I a atins la situația din 31 decembrie 2008 valoarea de 6665.2 mil. lei și a înregistrat o creștere pe parcursul anului 2008 cu 1437.7 mil. le (27.5 la sută), confirmând în continuare consolidarea sistemului și capacitatea de rezistență a acestuia la eventualele dificultăți financiare de proveniență internă sau externă.

De menționat că, la finele anului 2008 la toate băncile mărimea capitalului de gradul I corespundea nivelului minim stabilit.

Capitalul normativ total (CNT) include capitalul de gradul I și capitalul de gradul II cu excluderea cotelor de participare în capitalul altor bănci, care dețin licența Băncii Naționale a Moldovei.

Capitalul normativ total a sporit în anul 2008 cu 1437.6 mil. lei, sau cu 27.5 la sută

Graficul nr. 64. Dinamica capitalului sistemului bancar al Republicii Moldova în perioada 2007 - 2008 (mil. lei)

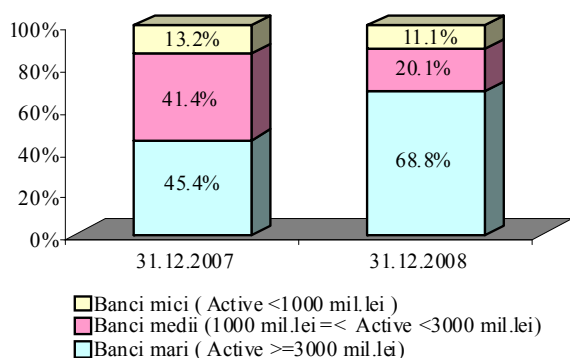
(graficul nr. 64).

Sursa principală de majorare a capitalului de gradul I și CNT a fost venitul net obținut de bănci și realizarea emisiunilor de acțiuni din contul aporturilor suplimentare ale acționarilor în sumă de 143.9 mil. lei.

Media suficienței capitalului ponderat la risc (raportul valorii capitalului normativ total la activele ponderate la risc pe

sistem) se menține la un nivel înalt – 32.2 la sută (nivelul minim în Republica Moldova este de 12.0 la sută, iar cel recomandat de Comitetul Bazel pentru supravegherea bancară indică o suficiență și mai mică – 8.0 la sută) și indică un înalt grad de siguranță al băncilor determinat de existența unui potențial de efectuare a operațiunilor fără afectarea capitalului.

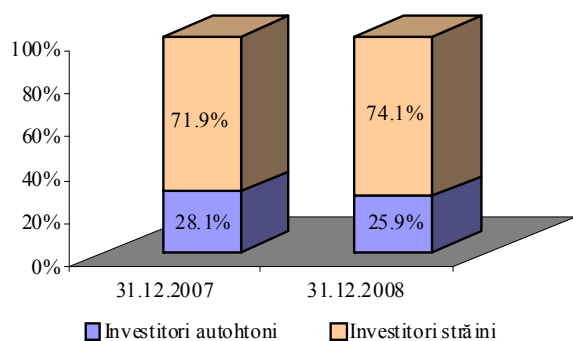
Graficul nr. 65. Concentrarea capitalului normativ total al sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci la 31.12.2007 și 31.12.2008 (%)

Cota capitalului normativ total al băncilor mari în capitalul normativ total al sistemului bancar a înregistrat 68.8 la sută, majorându-se față de 31 decembrie 2007 cu 23.4 puncte procentuale, iar cota capitalului normativ total al băncilor medii și al băncilor mici s-a micșorat cu 21.3 și cu 2.1 puncte procentuale, respectiv, constituind 20.1 la sută și 11.1 la sută, respectiv (graficul nr. 65).

În perioada analizată s-a menținut atractivitatea sectorului bancar pentru investitorii străini, fapt confirmat prin cota semnificativă a investițiilor străine în capitalul băncilor, care la situația din 31 decembrie

Graficul nr. 66. Structura capitalului social al sectorului bancar din Republica Moldova conform sursei de proveniență a investițiilor în perioada 31.12.2007 - 31.12.2008 (%)

2008 a constituit 74.1 la sută, fiind cu 2.2 puncte procentuale mai mare față de finele anului 2007 (graficul nr. 66).

Printre investitorii străini care participă la formarea capitalului băncilor din Republica Moldova sunt: Banca Europeană de Reconstrucții și Dezvoltare, bănci din Italia, Franța, România și Slovenia, precum și investitori corporativi din Austria, Germania, SUA, Rusia, Grecia, Olanda, Marea Britanie, Cehia și alte țări.

Din numărul total al băncilor 4 bănci dispun

de capital format complet din investiții străine, o bancă - de capital format din investiții autohtone și 11 bănci - de capital format din investiții străine și autohtone.

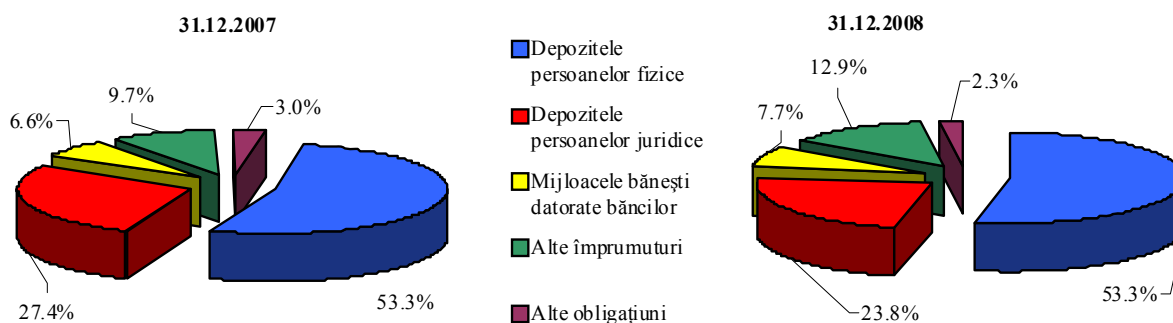
Obligațiunile băncilor

La situația din 31 decembrie 2008 obligațiunile băncilor au însumat 32088.0 mil. lei, sau cu 5631.0 mil. lei (21.3 la sută) mai mult față de sfârșitul anului 2007. Sporirea obligațiunilor a avut loc, în special, din contul majorării depozitelor* cu 4092.0 mil. lei, sau cu 17.7 la sută, ceea ce denotă credibilitatea sistemului bancar.

În anul 2008 depozitele persoanelor fizice s-au majorat cu 2990.8 mil. lei (21.2 la sută), până la 17096.2 mil. lei, alte împrumuturi - cu 1593.4 mil. lei (62.5 la sută), până la 4142.8 mil. lei, mijloacele bănești datorate băncilor - cu 713.9 mil. lei (40.8 la sută), până la 2462.7 mil. lei, depozitele persoanelor juridice - cu 387.2 mil. lei (5.3 la sută), până la 7637.6 mil. lei. Concomitent, alte obligațiuni s-au micșorat cu 54.4 mil. lei (6.8 la sută).

În obligațiunile băncilor ponderea cea mai mare la 31 decembrie 2008 a revenit depozitelor – 84.8 la sută, fiind în descreștere cu 2.5 puncte procentuale comparativ cu sfârșitul anului 2007. Ponderea lor în PIB a rămas la același nivel față de 31 decembrie 2007, constituind 43.3 la sută (graficul nr. 62). În totalul obligațiunilor depozitelor persoanelor fizice le-au revenit 53.3 la sută, depozitelor persoanelor juridice – 23.8 la sută, depozitelor băncilor – 7.7 la sută, altor împrumuturi și altor obligațiuni - 12.9 la sută și 2.3 la sută, respectiv (graficul nr. 67).

Graficul nr. 67. Structura obligațiunilor sectorului bancar al Republicii Moldova la 31.12.2007 și 31.12.2008 (%)

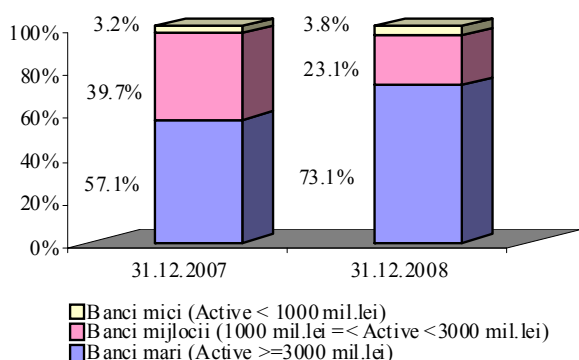

Depozitele în valută străină s-au majorat cu 1392.6 mil. lei (12.4 la sută), atingând valoarea de 12622.5 mil. lei, iar depozitele în lei moldovenești s-au majorat cu 2699.5 mil. lei (22.7 la sută) și la 31 decembrie 2008 au alcătuit 14574.1 mil. lei.

În perioada analizată ponderea depozitelor în valută străină în totalul depozitelor s-a micșorat de la 48.6 la sută la 31 decembrie 2007 până la 46.4 la sută la 31 decembrie 2008. Respectiv, s-a majorat ponderea depozitelor în lei moldovenești până la 53.6 la sută.

* Conform soldurilor din bilanțul contabil la conturile de depozit întocmit în baza Instrucțiunii cu privire la modul de întocmire și prezentare de către bănci a unor rapoarte referitoare la activitatea financiară, aprobată prin Hotărârea Consiliului de administrație nr. 36 din 8 august 1997 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.64-65, art.103), cu modificările și completările ulterioare.

Graficul nr. 68. Concentrarea obligațiunilor sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci la 31.12.2007 și 31.12.2008 (%)

Ponderea obligațiunilor băncilor mari în totalul obligațiunilor sistemului bancar la 31 decembrie 2008 constituia 73.1 la sută, majorându-se comparativ cu 31 decembrie 2007 cu 16.0 puncte procentuale. S-a majorat și ponderea obligațiunilor băncilor mici cu 0.6 puncte procentuale, până la 3.8 la sută, iar ponderea obligațiunilor băncilor medii s-a redus respectiv cu 16.6 puncte procentuale, până la 23.1 la sută în totalul obligațiunilor pe sistem (graficul nr. 68).

Lichiditatea băncilor

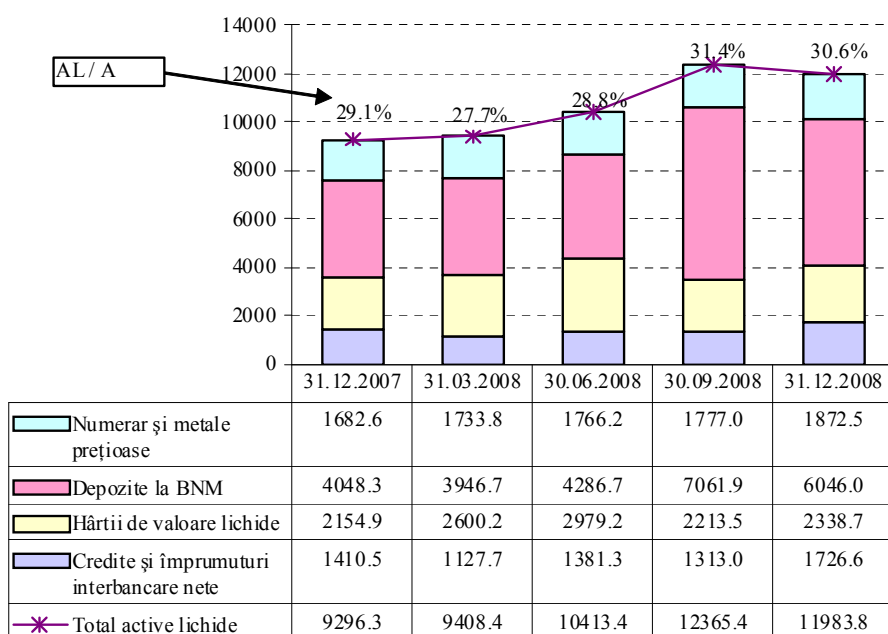
Respectarea de către bănci a indicatorilor lichidității relevă existența surselor pentru acoperirea necesităților potențiale atât pe termen scurt, cât și pe termen lung.

Astfel, lichiditatea pe termen lung (activele cu termenul de rambursare mai mare de 2 ani/resursele financiare cu termenul potențial de retragere care depășește 2 ani ≤ 1) la situația din 31 decembrie 2008 a constituit 0.7.

Lichiditatea curentă (activele lichide exprimate prin numerar, depozite la BNM, hârtii de valoare de stat, credite interbancare nete cu termenul de până la o lună/total active X 100% ≥ 20.0 la sută) la finele anului 2008 a consemnat 30.6 la sută.

Activele lichide au alcătuit 11983.8 mil. lei, majorându-se comparativ cu sfârșitul anului 2007 cu 2687.5 mil. lei, sau cu 28.9 la sută. Această creștere s-a datorat majorării depozitelor la Banca Națională a Moldovei cu 1997.7 mil. lei (49.3 la sută), a creditelor și împrumuturilor

Graficul nr. 69. Dinamica activelor lichide (mil. lei) și ponderii acestora în totalul activelor (%) sistemului bancar al Republicii Moldova în perioada 31.12.2007 – 31.12.2008

interbancare nete cu termenul de rambursare până la 1 lună - cu 316.1 mil. lei (22.4 la sută), a numerarului și metalelor prețioase - cu 189.9 mil. lei (11.3 la sută) și a hârtiilor de valoare lichide - cu 183.8 mil. lei (8.5 la sută), (graficul nr. 69). Creșterea continuă a activelor lichide va contribui la menținerea de către bănci a indicatorilor lichidității.

Ponderea maximă în activele lichide la situația

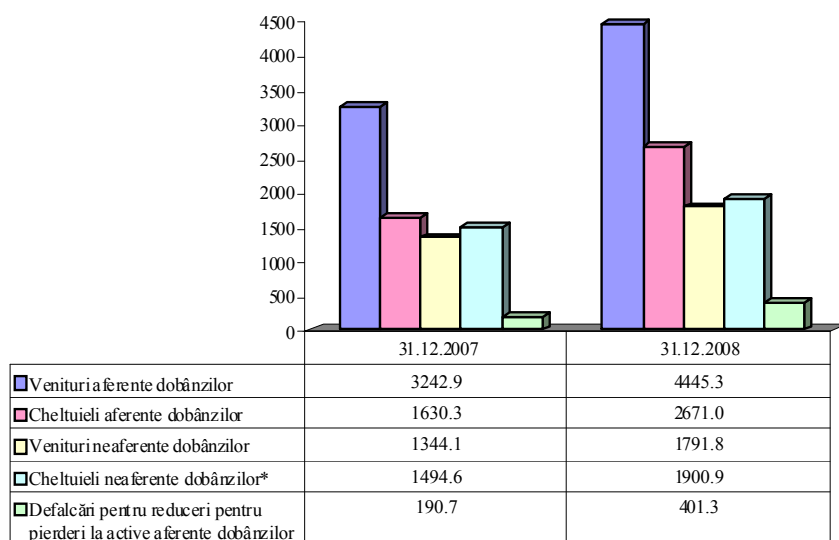
din 31 decembrie 2008 a revenit depozitelor la BNM – 50.5 la sută, fiind urmate de hârțiile de valoare lichide – 19.5 la sută, numerarul și metalele prețioase – 15.6 la sută, creditele și împrumuturile interbancare nete cu termenul rămas până la rambursare de 1 lună – 14.4 la sută.

Veniturile și cheltuielile băncilor

În anul 2008 venitul net pe sistemul bancar a totalizat 1270.3 mil. lei, sau cu 183.6 mil. lei (16.9 la sută) mai mult în raport cu anul 2007, reflectând în continuare o evoluție favorabilă a sistemului.

Astfel, în anul 2008 comparativ cu anul 2007 se observă o creștere a veniturilor aferente dobânzilor cu 1202.4 mil. lei, sau 37.1 la sută și a veniturilor neaferente dobânzilor cu

Graficul nr. 70. Dinamica veniturilor și cheltuielilor sectorului bancar al Republicii Moldova în anii 2007-2008 (mil. lei)

* În cheltuielile neaferente dobânzilor se includ defalcările pentru reduceri pentru pierderi la activele neaferente dobânzilor și defalcările pentru provizioane pentru pierderi la angajamente condiționale.

447.7 mil. lei, sau 33.3 la sută. Cheltuielile aferente dobânzilor și cheltuielile neaferente dobânzilor s-au majorat, respectiv, cu 1040.7 mil. lei, sau cu 63.8 la sută și 406.3 mil. lei, sau cu 27.2 la sută, defalcările pentru reduceri pentru pierderi la active aferente dobânzilor au sporit cu 210.6 mil. lei, sau cu 110.4 la sută (graficul nr. 70).

Pe parcursul anului 2008 veniturile băncilor au fost stabile și au provenit, în special, din activitatea de bază a băncilor (investițiile în activele generatoare de

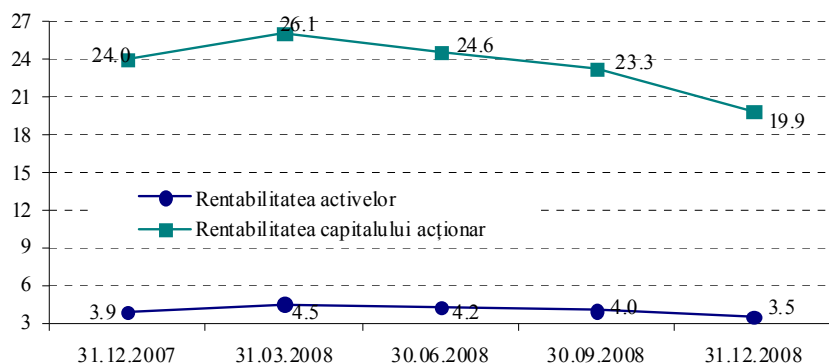
dobândă). Respectiv, veniturile aferente dobânzilor au constituit 4445.3 mil. lei, sau 71.3 la sută din totalul veniturilor obținute de bănci. În structura veniturilor aferente dobânzilor cota cea mai mare o ocupau veniturile aferente dobânzilor și comisioanele la credite – 3882.8 mil. lei (87.3 la sută).

Veniturile neaferente dobânzilor au constituit 1791.8 mil. lei, sau 28.7 la sută din totalul veniturilor. În totalul veniturilor neaferente dobânzilor cea mai mare parte a revenit veniturilor aferente comisioanelor, care au constituit 792.7 mil. lei (12.7 la sută din totalul veniturilor), și veniturilor obținute din operațiunile cu valută străină – 786.4 mil. lei (12.6 la sută din totalul veniturilor).

Suma totală a cheltuielilor a constituit 4973.2 mil. lei, dintre care 2671.0 mil. lei, sau 53.7 la sută au alcătuit cheltuielile aferente dobânzilor, 1900.9 mil. lei, sau 38.2 la sută - cheltuielile neaferente dobânzilor și 401.3 mil. lei, sau 8.1 la sută - defalcările pentru reduceri pentru pierderi la active aferente dobânzilor.

În anul 2008 rentabilitatea activelor sistemului bancar, care reprezintă raportul dintre venitul net și activele medii, a constituit 3.5 la sută, fiind mai mică cu 0.4 puncte procentuale comparativ cu sfârșitul anului 2007. Rentabilitatea capitalului acționar pe

Graficul nr. 71. Dinamica rentabilității activelor și a capitalului acționar ale sistemului bancar al Republicii Moldova pentru perioada 2007-2008 (%)

sistemul bancar, care reprezintă raportul dintre venitul net și capitalul acționar mediu, a alcătuit 19.9 la sută, micșorându-se față de sfârșitul anului 2007 cu 4.1 puncte procentuale. Diminuarea a fost determinată de ritmurile mai înalte de creștere a activelor și, respectiv, a capitalului acționar față de ritmurile de creștere a veniturii net.

În anul de raportare creșterea bazei de obținere a veniturilor s-a manifestat prin sporirea activelor generatoare de dobândă cu 5514.3 mil. lei, sau 20.5 la sută, consemnând valoarea de 32406.1 mil. lei. Majorarea continuă a activelor generatoare de dobândă, precum și ponderea semnificativă a acestora în totalul activelor sistemului bancar, care a alcătuit 82.8 la sută, indică abilitatea băncilor de a genera venituri în viitor.

Sistemul de plăți

Banca Națională a Moldovei are atribuția stabilită prin Lege de a supraveghea sistemul de plăți în Republica Moldova și de a facilita funcționarea eficientă a sistemului de plăți interbancare.

În scopul diminuării expunerii la riscuri a sistemelor de plăți și decontări, a căror complexitate este în continuă creștere datorită dezvoltării tehnologiilor informaționale, Consiliul de administrație al Băncii Naționale Moldovei a aprobat în luna noiembrie 2008 Politica de supraveghere a sistemului de plăți în Republica Moldova.

Politica menționată stabilește obiectivul și principiile supravegherii, sistemele care cad sub incidența supravegherii și acțiunile întreprinse de Banca Națională a Moldovei în acest domeniu.

Pe parcursul anului 2008 a fost asigurată și funcționarea stabilă și eficientă a sistemului automatizat de plăți interbancare (SAPI), care este nucleul sistemului de plăți din Republica Moldova.

SAPI este compus din sistemul de decontare pe bază brută în timp real (sistemul DBTR) și sistemul de compensare cu decontare pe bază netă (sistemul CDN).

La sfârșitul anului 2008 participanți la SAPI erau Banca Națională a Moldovei, 16 bănci licențiate, Trezoreria de Stat din cadrul Ministerului Finanțelor și Centrul de casă și decontări din or. Tiraspol.

În anul gestionar volumul și valoarea plăților procesate în SAPI au consemnat o dinamică pozitivă, înregistrându-se 12.0 mil. plăți în sumă de 351.1 mlrd. lei, ceea ce a constituit o creștere cu 15.7 la sută a numărului și cu 24.0 la sută a valorii plăților față de anul precedent. Ponderea plăților procesate în sistemele DBTR și CDN sub aspect numeric a constituit, respectiv, 5.7 la sută și 94.3 la sută, iar sub aspect valoric 89.4 la sută și 10.6 la sută.

Cu referință la activitatea în sistemele de plăți cu carduri bancare este de menționat că, la finele anului 2008 în circulație se aflau 732.3 mii carduri bancare emise de către băncile licențiate. Deși numărul de carduri aflate în circulație s-a redus cu 5.2 la sută comparativ cu finele anului 2007, volumul și valoarea operațiunilor efectuate cu acestea s-au majorat semnificativ.

Astfel, deținătorii de carduri bancare emise de către băncile licențiate au efectuat pe parcursul anului gestionar pe teritoriul Republicii Moldova 13.9 mil. tranzacții (retrageri de numerar și plăți fără numerar) în sumă de 11.8 mlrd. lei, ceea ce reprezintă o creștere cu 26.8 la sută a numărului și cu 43.7 la sută a valorii tranzacțiilor în comparație cu anul anterior. În anul 2008 retragerile de numerar au continuat să predomine atât în număr, cât și în valoarea operațiunilor efectuate (96.1 la sută și 97.9 la sută, respectiv). Însă este de menționat că, ponderea plăților fără numerar a urmat trendul ascendent din anii precedenți (față de anul 2007 majorarea acesteia a constituit 0.9 puncte procentuale și 0.4 puncte procentuale, respectiv).

Pe parcursul anului 2008, deținătorii de carduri bancare emise în străinătate au efectuat pe

teritoriul Republicii Moldova 615.0 mii tranzacții în sumă de 1.3 mlrd. lei, în scădere cu 28.1 la sută ca număr, însă în creștere cu 13.2 la sută ca valoare comparativ cu anul 2007. De menționat că, în anul gestionar ponderea plăților fără numerar s-a diminuat atât în număr, cât și în valoarea operațiunilor, constituind 30.3 la sută și 23.0 la sută, respectiv.

Tehnologia informației

Planurile de activitate pentru anul 2008 în domeniul informatizării au fost elaborate în strânsă legătură cu planurile activităților de bază ale BNM, susținând și favorizând realizarea acestora.

În conformitate cu programul de reorganizare a paginii-web oficiale a Băncii Naționale a Moldovei (HCA al BNM nr. 166 din 12 iulie 2007) în trimestrul I, 2008 a fost pusă în funcțiune noua pagină-web oficială a Băncii Naționale a Moldovei în rețeaua Internet (www.bnm.md).

Noua pagină-web oficială a BNM este accesibilă în trei versiuni lingvistice (limba moldovenească, limba rusă și limba engleză) și conține informații privind rezultatele analizei macroeconomice, evoluția pieței financiare și date statistice, inclusiv referitor la masa monetară, acordarea creditelor, balanța de plăți și situația pieței valutare, activitatea BNM, a sistemului bancar, cadrul normativ și juridic referitor la reglementarea de către BNM a activităților băncilor și are ca scop crearea unei imagini corecte despre BNM, precum și acțiunile întreprinse pentru atingerea obiectivelor sale.

Începând cu luna noiembrie 2008 a fost dat în exploatare sistemul informațional de raportare în formă electronică la Banca Națională a Moldovei. Astfel, în baza noii Instrucțiuni privind modul de prezentare de către bănci a rapoartelor electronice la BNM (aprobată prin HCA al BNM nr.132 din 17.07.2008, în vigoare din 01.11.2008) și Normelor tehnice privind modul de prezentare a rapoartelor electronice la BNM, prezentarea raportărilor băncilor licențiate (51 de rapoarte) la BNM se efectuează doar în formă electronică cu aplicarea semnăturii digitale. De menționat că, trecerea la raportarea în formă electronică a sporit esențial gradul operativității de colectare a informației și al eficacității de prelucrare a acesteia.

Pe parcursul anului 2008 a continuat procesul de informatizare a activităților Băncii Naționale a Moldovei, ca urmare a implementării și dezvoltării unor sisteme informatice ce deservește procese și activități importante în cadrul BNM. Astfel, pe parcursul anului de referință au fost realizate un șir de lucrări legate de implementarea noului sistem de evidență și gestiune a bunurilor materiale. De asemenea, au fost realizate lucrări de modificare și dezvoltare a aplicațiilor program pentru sistemele informatice: „Valori mobiliare”, „Operațiuni valutare”, „Cartea mare”, „Balanța de plăți”, „Operațiuni de casă”, „Angajamente reciproce”, „Rezervele obligatorii”, „Credite”, „Depozite”, „Statistica”.

De asemenea, în scopul alinierii la cerințele strategice ale BNM privind promovarea unui sector financiar stabil și competitiv, de neadmitere a riscurilor excesive în sistemul financiar-bancar, pe parcursul anului 2008, a fost pus accent pe dezvoltarea cadrului de guvernare în domeniul tehnologiilor informaționale, pe consolidarea sistemului de management al securității informației în cadrul BNM, în conformitate cu cele mai bune

practici în domeniu (ex. COBIT, ITIL, ISO/IEC 27001, etc.), precum și pe promovarea acestor practici în cadrul sistemului financiar-bancar al Republicii Moldova. Cele mai importante acțiuni efectuate în acest sens pe parcursul anului se referă la revizuirea și dezvoltarea cadrului normativ și metodologic privind analiza și gestiunea riscurilor tehnologiilor informaționale și a incidentelor de securitate informațională, implementarea soluțiilor de securitate care va asigura un nivel adecvat al securității informației în raport cu exigențele stabilite, dezvoltarea unui cadru mai transparent privind cerințele de supraveghere în domeniul tehnologiilor informaționale și securității informației față de bănci, etc.

Operațiuni cu numerar

La 31 decembrie 2008 numerarul în circulație* a constituit 8802.8 mil. lei, inclusiv bancnote – 8744.7 mil. lei și monede metalice – 58.8 mil. lei, fiind în creștere comparativ cu finele anului 2007 cu 16.0 la sută.

Pe parcursul anului 2008 ridicările de numerar de la Banca Națională a Moldovei au constituit 4481.8 mil. lei, având o creștere cu 12.0 la sută comparativ cu anul precedent, dintre care bancnote în sumă de 4474.7 mil. lei, iar monede în sumă de 7.1 mil. lei. În același timp, instituțiile financiare au depus la Banca Națională a Moldovei un excedent de numerar în sumă de 328.3 mil. lei.

În anul 2008 Banca Națională a Moldovei a emis cinci monede jubiliare și comemorative, ca mijloc de plată și în scop numismatic.

Monedele jubiliare „Dimitrie Cantemir – 335 de ani de la naștere” și „Antioh Cantemir – 300 de ani de la naștere” au fost dedicate dinastiei Cantemireștilor, astfel completând seria „Personalități”.

De asemenea, a fost inaugurată o nouă serie „Monumentele Moldovei”, care are drept scop promovarea patrimoniului istoric, arhitectural, spiritual și natural al Republicii Moldova. Seria a fost deschisă cu moneda “Stejarul lui Ștefan cel Mare”.

Seria „Sărbători, cultură, tradiții” a fost completată cu o monedă comemorativă “Butnăritul”, care reflectă tradiția populară ce ține de confecționarea butoaielor, iar seria „Cartea Roșie a Republicii Moldova” a fost completată cu o monedă comemorativă “Nufăr Alb”, care reflectă flora meleagului natal.

În total, pe parcursul anilor 1996 – 2008, Banca Națională a Moldovei a emis 55 de monede jubiliare și comemorative dedicate diverselor tematici, cu valori nominale diferite.

Personalul Băncii Naționale a Moldovei și perfecționarea profesională

La situația din 31 decembrie 2008 aparatul Băncii Naționale a Moldovei a fost completat la nivelul de 98.2 la sută (452 angajați din 460 conform statelor). În cadrul băncii activează 7 doctori în economie și științe tehnice.

În anul 2008 au fost promovați în funcție 64 salariați ai băncii. Baza colectivului băncii o constituie persoanele cu vârsta de până la 40 ani: 254 lucrători, sau 56.2 la sută.

* Bani în circulație și numerarul în lei în casele băncilor

Pe parcursul anului gestionar 94 salariați ai Băncii Naționale a Moldovei au participat la cursuri de perfecționare, fapt care a contribuit la îmbunătățirea și dezvoltarea activității Băncii Naționale a Moldovei.

Auditul intern

Departamentul audit intern al Băncii Naționale a Moldovei activează în baza legislației, cadrului normativ și metodologic armonizat cu standardele de performanță și cu buna practică din domeniu. Planificarea strategică și anuală a misiunilor de audit se bazează pe evaluarea riscurilor de activitate. În anul 2008, independent de activitatea operațională, Departamentul audit intern (DAI) a derulat misiuni de audit și misiuni Follow-up, a efectuat evaluări speciale, a avizat Situațiile financiare și executarea bugetului Băncii Naționale a Moldovei, a oferit consultanță. Ca rezultat al misiunilor au fost întocmite 17 rapoarte de audit vizând activitatea BNM - financiară, de conformare, operațională și a tehnologiilor informaționale.

Pentru a minimiza expunerea la risc activitatea de audit intern este axată pe modul prin care să se poată obține o asigurare rezonabilă cu privire la corectitudinea, eficiența și eficacitatea activităților băncii.

Pe parcursul anului 2008 DAI și-a consolidat cadrul metodologic prin stabilirea unui *Program de asigurare a calității*, care determină succesiunea etapelor, procedurilor și a modului de documentare, monitorizare și raportare a activităților de audit. De asemenea, au fost aprobate noi politici și proceduri necesare ghidării activității auditului intern în Banca Națională a Moldovei.

Pe lângă activitățile de competență, DAI s-a concentrat în continuare pe dezvoltarea profesională. În perioada de raportare personalul departamentului a susținut traininguri, a efectuat studii individuale, a colaborat cu structurile și organismele de profil, a beneficiat de calitatea de membru al Institutului Auditorilor Interni (SUA).

Activitatea Consiliului de administrație

Pe parcursul anului 2008 au fost convocate 67 de ședințe ale Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei, la care s-au examinat și s-au adoptat 273 de hotărâri vizând activitatea sistemului financiar-bancar și fiind aprobate sau modificate acte cu privire la următoarele domenii:

- politica monetară și valutară a Băncii Naționale a Moldovei;
- politica de supraveghere a sistemului de plăți în Republica Moldova;
- politica de contabilitate a Băncii Naționale a Moldovei;
- reglementarea și supravegherea bancară;
- evidenței contabile;
- balanței de plăți;

Pe parcursul anului au fost remise pentru publicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova 45 de hotărâri cu caracter de aplicare generală ale Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei.

RAPORTUL AUDITORILOR INDEPENDENȚI

Către Banca Națională a Moldovei

Noi am exercitat auditul asupra situațiilor financiare anexate ale Băncii Naționale a Moldovei („Banca”) care cuprind bilanțul contabil la data de 31 decembrie 2008, precum și contul de profit și pierdere, situația privind capitalul și rezervele și situația fluxurilor de numerar pentru anul încheiat la acea dată, precum și sumarul politicilor contabile semnificative și alte note explicative.

Responsabilitatea Conducerii pentru Situațiile Financiare

Conducerea este responsabilă pentru întocmirea justă a situațiilor financiare în conformitate cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară. Această responsabilitate include elaborarea, implementarea și menținerea controlului intern relevant pregătirii și prezentării juste a situațiilor financiare care nu conțin deficiențe semnificative, cauzate fie de fraude sau erori, selectând și aplicând politici contabile corespunzătoare și făcând estimări contabile rezonabile în aceste circumstanțe.

Responsabilitatea Auditorilor

Responsabilitatea noastră este de a expune o opinie asupra situațiilor financiare în baza auditului efectuat. Noi am exercitat auditul nostru în conformitate cu Standardele Internaționale de Audit. Aceste standarde solicită ca noi să corespundem cerințelor etice și să planificăm și să realizăm auditul astfel încât să obținem o asigurare rezonabilă că situațiile financiare nu conțin erori semnificative.

Un audit presupune efectuarea procedurilor astfel încât să se obțină evidențe de audit aferente cifrelor și notelor explicative la situațiile financiare. Procedurile selectate depind de discernământul auditorilor, inclusiv evaluarea riscului deficiențelor semnificative din situațiile financiare cauzate fie de fraude sau erori. La evaluarea riscului, auditorul ia în considerație controlul intern aferent întocmirii și prezentării juste a situațiilor financiare ale Băncii astfel încât să elaboreze proceduri de audit corespunzătoare circumstanțelor, și nu pentru a expune o opinie asupra eficienței controlului intern al Băncii. Un audit include, de asemenea, evaluarea caracterului adecvat al principiilor de contabilitate utilizate și a rezonabilității estimărilor contabile efectuate de către conducere, precum și evaluarea prezentării de ansamblu a situațiilor financiare.

În opinia noastră, evidențele de audit obținute de noi sunt suficiente și ne oferă o bază rezonabilă pentru a ne exprima opinia.

Opinia

În opinia noastră, situațiile financiare prezintă o imagine veridică, sub toate aspectele semnificative, asupra poziției financiare a Băncii Naționale a Moldovei la 31 decembrie 2008, precum și asupra rezultatelor operaționale și a fluxurilor de numerar pentru anul încheiat la acea dată, în conformitate cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară.

20 martie 2009

Ernst & Young SRL
Chișinău, Republica Moldova

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI
BILANȚUL CONTABIL
La 31 decembrie 2008

	<u>Note</u>	<u>2008</u>	<u>2007</u>
		<u>MDL '000</u>	<u>MDL '000</u>
ACTIVE			
Numerar și plasamente pe termen scurt în bănci	5	10,545,899	11,038,139
Creațe ale organizațiilor financiare internaționale	6	1,975,126	2,202,960
Împrumuturi reperfectate ale Guvernului RM	7	-	1,972,560
Valori mobiliare emise de către Guvernul RM	8	2,304,220	408,537
Credite acordate băncilor și altor persoane	9	32,059	38,839
Valori mobiliare investiționale	10	6,845,824	4,056,392
Active materiale pe termen lung	11	22,599	26,574
Active nemateriale	11	8,881	12,963
Alte active	12	3,293	7,325
TOTAL ACTIVE		<u>21,737,901</u>	<u>19,764,289</u>
OBLIGAȚIUNI, CAPITAL ȘI REZERVE			
Obligațiuni			
Moneda națională în circulație	13	8,732,080	7,603,347
Disponibilități ale Guvernului RM	14	2,789,251	2,506,809
Disponibilități ale băncilor	15	6,048,623	4,054,556
Certificate emise de BNM	16	1,061,580	812,928
Obligațiuni către organizațiile financiare internaționale	6	3,711,103	4,014,172
Alte obligațiuni	17	64,126	144,044
Total obligațiuni		<u>22,406,763</u>	<u>19,135,856</u>
Capital și rezerve			
Capital autorizat	18	288,923	288,923
Fondul general de rezervă	18	(1,110,927)	320,277
Total capital statutar		<u>(822,004)</u>	<u>609,200</u>
Rezerva veniturilor nerealizate din reevaluarea valorilor mobiliare investiționale	18	147,060	17,643
Alte rezerve	18	6,082	1,590
Total capital și rezerve		<u>(668,862)</u>	<u>628,433</u>
TOTAL OBLIGAȚIUNI, CAPITAL ȘI REZERVE		<u>21,737,901</u>	<u>19,764,289</u>

Notele anexate prezintă parte integrantă a acestor situații financiare.

Situațiile financiare au fost autorizate pentru a fi emise la 20 martie 2009:

Leonid Talmaci
Guvernator

Natalia Zabolotnii
*Director al Departamentului Buget,
 Finanțe și Contabilitate, Contabil șef*

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI
CONTUL DE PROFIT ȘI PIERDERE
Pentru anul încheiat la 31 decembrie 2008

	Note	2008 MDL '000	2007 MDL '000
Venituri din dobânzi la plasamente pe termen scurt	20	442,086	372,827
Venituri din dobânzi la valori mobiliare	20	520,355	228,028
Venituri din dobânzi la creditele acordate	20	37,970	244,835
		<u>1,000,411</u>	<u>845,690</u>
Cheltuieli cu dobânzi la creditele primite	21	(13,618)	(24,805)
Cheltuieli cu dobânzi aferente disponibilităților	21	(182,561)	(98,918)
Cheltuieli cu dobânzi aferente operațiunilor cu valori mobiliare și REPO	21	(210,772)	(198,406)
		<u>(406,951)</u>	<u>(322,129)</u>
Venit / (cheltuieli) net(e) din dobânzi		<u>593,460</u>	<u>523,561</u>
Venituri / (pierderi) din tranzacții și diferențe de schimb valutar	22	(1,971,088)	(880,913)
Venituri / (pierderi) din reevaluarea valorilor mobiliare	23	126,499	24,504
Venituri / (cheltuieli) din provizioane la credite și creanțe îndoielnice		(2)	46
Alte venituri	24	42,732	24,234
Cheltuieli operaționale	25	(94,035)	(65,103)
Venit / (cheltuieli) net(e) operațional(e)		<u>(1,895,894)</u>	<u>(897,232)</u>
PIERDERE NETĂ A ANULUI	19	<u>(1,302,434)</u>	<u>(373,671)</u>
Surplus realizat din indexarea activelor fixe		647	647
Defalcarea veniturilor nerealizate din diferențe de curs de la reevaluarea valorilor mobiliare investiționale		(129,417)	(17,643)
Acoperirea pierderilor nerealizate din diferențe de curs de la reevaluarea stocurilor valutare		-	133,099
PIERDERE TOTALĂ		<u>(1,431,204)</u>	<u>(257,568)</u>
Diferențe din reevaluarea valorilor mobiliare emise de către Guvernul RM		5,139	2,127
REZULTAT GLOBAL	19	<u>(1,426,065)</u>	<u>(255,441)</u>

Notele anexate prezintă parte integrantă a acestor situații financiare.

Situațiile financiare au fost autorizate pentru a fi emise la 20 martie 2009:

Leonid Talmaci
Guvernator

Natalia Zabolotnii
*Director al Departamentului Buget,
 Finanțe și Contabilitate, Contabil șef*

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI
SITUAȚIA FLUXURILOR DE NUMERAR
Pentru anul încheiat la 31 decembrie 2008

	Note	2008	2007
		MDL '000	MDL '000
Fluxul de numerar din activitatea operațională			
Dobânzi încasate		1,066,228	835,936
Dobânzi plătite		(417,076)	(328,692)
Câștig din operațiuni în valută străină		126,499	24,504
Alte încasări		42,717	24,223
Plăți către salariați și furnizori		(75,003)	(55,063)
Flux de numerar înainte de variația activelor și obligațiunilor		743,365	500,908
<i>(Majorarea) / diminuarea activelor operaționale</i>			
Majorarea/diminuarea creanțelor organizațiilor financiare internaționale		(853)	209
(Majorarea)/diminuarea valorilor mobiliare investiționale		(3,437,759)	(394,851)
(Majorarea)/diminuarea valorilor mobiliare emise de către Guvernul RM		(2,365,309)	-
(Majorarea)/diminuarea împrumuturilor reperfectate ale Guvernului RM		1,932,242	160,000
(Majorarea)/diminuarea creditelor acordate băncilor și altor persoane		6,778	7,193
		(3,864,901)	(227,449)
<i>Majorarea / (diminuarea) pasivelor operaționale</i>			
Majorarea/(diminuarea) monedei naționale în circulație		1,128,734	1,786,156
Majorarea/(diminuarea) disponibilităților Guvernului RM		281,512	1,635,613
Majorarea/(diminuarea) disponibilităților băncilor		2,243,527	2,300,955
Majorarea/(diminuarea) certificatelor emise de BNM		250,973	(130,160)
Majorarea/(diminuarea) obligațiunilor către organizațiile financiare internaționale		110,097	133,137
Majorarea/(diminuarea) altor obligațiuni		(80,674)	121,766
		3,934,169	5,847,467
Flux net de numerar din activitatea operațională		812,633	6,120,926
Achiziții de active imobilizate		(2,129)	(4,406)
Flux net de numerar din activitatea de investiții		(2,129)	(4,406)
Plăți către Stat		-	(313,498)
Flux net de numerar din activitatea financiară		-	(313,498)
Diferențe din reevaluări		(1,711,281)	(742,171)
Creșterea numerarului și echivalentelor de numerar		(900,777)	5,060,851
Numerar și echivalente de numerar la începutul perioadei		11,446,676	6,385,825
Numerar și echivalente de numerar la sfârșitul perioadei		10,545,899	11,446,676
		2008	2007
Analiza numerarului și echivalentelor de numerar			
Numerar în valută	5	1,418	1,362
Conturi Nostro în valută	5	602,296	678,630
Depozite la termen în valută	5	9,942,185	10,358,147
Valori mobiliare emise de către Guvernul RM	8	-	408,537
Numerar și echivalente de numerar, brut		10,545,899	11,446,676

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI
SITUAȚIA PRIVIND CAPITALUL ȘI REZERVELE
Pentru anul încheiat la 31 decembrie 2008

	Capital autorizat	Fondul general de rezervă	Rezerva veniturilor nerealizate din diferențe de curs de la reevaluarea stocurilor valutare	Rezerva veniturilor nerealizate din reevaluarea valorilor mobiliare investiționale	Alte rezerve	Pierdere totală	Total capital și rezerve
	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000
Sold la 1 ianuarie 2007	288,923	577,845	133,099	-	110	-	999,977
Rezultat global	-	-	-	-	2,127	(257,568)	(255,441)
Transferul surplusului realizat din indexarea activelor fixe	-	-	-	-	(647)	-	(647)
Acoperirea pierderilor nerealizate din diferențe de curs de la reevaluarea stocurilor valutare	-	-	(133,099)	-	-	-	(133,099)
Defalcarea veniturilor nerealizate din reevaluarea valorilor mobiliare investiționale	-	-	-	17,643	-	-	17,643
Transfer din fondul general de rezervă	-	(257,568)	-	-	-	257,568	-
Sold la 31 decembrie 2007	288,923	320,277	-	17,643	1,590	-	628,433
Sold la 1 ianuarie 2008	288,923	320,277	-	17,643	1,590	-	628,433
Rezultat global	-	-	-	-	5,139	(1,431,204)	(1,426,065)
Transferul surplusului realizat din indexarea activelor fixe	-	-	-	-	(647)	-	(647)
Acoperirea pierderilor nerealizate din diferențe de curs de la reevaluarea stocurilor valutare	-	-	-	-	-	-	-
Defalcarea veniturilor nerealizate din reevaluarea valorilor mobiliare investiționale	-	-	-	129,417	-	-	129,417
Transfer din fondul general de rezervă	-	(320,277)	-	-	-	320,277	-
Înregistrarea soldului debitar al fondului general de rezervă	-	(1,110,927)	-	-	-	1,110,927	-
Sold la 31 decembrie 2008	288,923	(1,110,927)	-	147,060	6,082	-	(668,862)

1. Informația generală

Banca Națională a Moldovei (Banca sau BNM) a fost fondată în 1991. Activitatea Băncii este reglementată prin *Legea nr.548-XIII* cu privire la Banca Națională a Moldovei, aprobată de către Parlamentul Republicii Moldova la 21 iulie 1995. În conformitate cu legea menționată, Banca este o persoană juridică publică autonomă și este responsabilă față de Parlament. Obiectivul fundamental al Băncii Naționale este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor. Banca, în consultare cu organele economice și financiare ale Guvernului stabilește și implementează politicile monetară și valutară în stat. Atribuțiile Băncii, sunt precum urmează:

- stabilește și implementează politica monetară și valutară în stat;
- acționează ca bancher și agent fiscal al statului;
- întocmește analize economice și monetare și în baza lor adresează Guvernului propuneri, aduce rezultatele analizelor la cunoștința publicului;
- licențiază, supraveghează și reglementează activitatea instituțiilor financiare;
- acordă credite băncilor;
- supraveghează sistemul de plăți în republică și facilitează funcționarea eficientă a sistemului de plăți interbancare;
- activează ca organ unic de emisiune a monedei naționale;
- stabilește, prin consultări cu Guvernul, regimul cursului de schimb al monedei naționale;
- păstrează și gestionează rezervele valutare ale statului;
- în numele Republicii Moldova își asumă obligații și execută tranzacțiile rezultate din participarea Republicii Moldova la activitatea instituțiilor publice internaționale în domeniul bancar, de credit și monetar în conformitate cu condițiile acordurilor internaționale;
- întocmește balanța de plăți a statului;
- efectuează reglementarea valutară pe teritoriul Republicii Moldova.

La 31 decembrie 2008 numărul unităților de personal, inclusiv locurile vacante, a constituit 460 unități, dintre care persoane angajate – 452 (la 31 decembrie 2007 numărul unităților de personal a constituit 461 unități, dintre care persoane angajate - 445).

Rata inflației în anul 2008 a constituit 7.30 % (2007: 13.10%).

Oficiul înregistrat al Băncii se află pe bulevardul Renașterii 7, Chișinău, Republica Moldova.

2. Baza de întocmire

Situațiile financiare ale BNM sunt întocmite în conformitate cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară (SIRF), care cuprind standardele și interpretările aprobate de către Consiliul pentru Standardele Internaționale de Contabilitate (IASB) și interpretările Comitetului pentru Standardele Internaționale de Contabilitate, aprobate de către Comitetul Standardelor Internaționale de Contabilitate (IASC) care sunt în vigoare.

Rapoartele financiare sunt prezentate în Lei Moldovenești (“MDL”), unitatea monetară a Republicii Moldova. Banca menține conturile și registrele sale în conformitate cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară și *Legea cu privire la Banca Națională* și întocmește rapoartele sale financiare în conformitate cu acestea. Situațiile financiare sunt întocmite în baza convenției costului istoric, cu excepția activelor clasificate în categoria activelor financiare la valoarea justă trecute prin contul de profit și pierdere și activelor financiare disponibile pentru vânzare care sunt evaluate la valoarea justă.

Datorită specificului Băncii, categoriile activelor financiare prezentate în bilanțul contabil au fost dezvoltate utilizând alte denumiri decât cele prevăzute de IAS 39. Această prezentare oferă o înțelegere mai adecvată a activelor și obligațiilor financiare ale Băncii. Totodată, fiecare poziție de active și obligațiuni financiare din bilanțul contabil corespund unei anumite categorii clasificate în conformitate cu IAS 39, acestea fiind expuse în Nota 3.

3. Politici contabile semnificative

a. Reevaluarea soldurilor și tranzacțiilor în valută străină

Tranzacțiile în valută străină sunt înregistrate la rata de schimb din ziua tranzacției și sunt zilnic reevaluate utilizând rata oficială de schimb. La data bilanțului contabil, activele monetare și datoriile denominate în valută sunt convertite la rata de schimb din data bilanțului. Pentru anul 2008 ratele de schimb ale valutilor de referință au fost următoarele:

	2008		2007	
	mediu pe perioadă	la finele anului	mediu pe perioadă	la finele anului
USD/MDL	10.3895	10.4002	12.1362	11.3192
EUR/MDL	15.2916	14.7408	16.5986	16.6437
GBP/MDL	19.2929	15.0760	24.2728	22.6361
CHF/MDL	9.6243	9.8552	10.1068	10.0281
XDR/MDL	16.4315	16.0975	18.5624	17.8671

Diferențele de schimb valutar rezultate din finalizarea tranzacțiilor la rate de schimb diferite de cele ale stocului valutar sunt recunoscute în contul de profit și pierdere.

b. Date comparative

La modificarea prezentării elementelor din situațiile financiare, datele comparative au fost indicate astfel încât să reflecte schimbările de prezentare.

Banca a adoptat înainte de data intrării în vigoare SIC 1 „Prezentarea situațiilor financiare” revizuit în 2007 ce necesită adoptare obligatorie începând cu situațiile financiare aferente anului 2009. Amendamentul principal la SIC 1 este înlocuirea raportului privind rezultatele financiare cu raportul privind rezultatele financiare cuprinzătoare care vor include modificări în capital, precum reevaluarea activelor financiare disponibile pentru vânzare.

Implementarea acestui standard prevede necesitatea unui nou mod de prezentare a Contului de profit și pierdere și Situației privind capitalul și rezervele, acestea fiind aplicate în prezentele situații financiare.

c. Estimări și raționamente contabile semnificative

Întocmirea situațiilor financiare în conformitate cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară impune conducerea să recurgă la estimări și raționamente la determinarea sumelor înregistrate în situațiile financiare. Aceste estimări și raționamente sunt bazate pe informația disponibilă la data întocmirii situațiilor financiare. Astfel, rezultatele reale pot fi diferite de aceste estimări. Utilizarea estimărilor și raționamentelor este preponderent următoarea:

Valoarea justă a instrumentelor financiare

Atunci când valoarea justă a activelor și obligațiilor financiare înregistrate în bilanțul contabil nu poate fi determinată cu referință la piața activă, aceasta se determină utilizând diferite tehnici de evaluare care includ aplicarea modelelor matematice. Datele utilizate în aceste modele pot fi luate de pe alte piețe active existente dacă este cazul. În caz dacă nu este posibilă identificarea unor astfel de piețe, valoarea justă se determină prin aplicarea raționamentelor proprii.

Raționamentele includ analiza datelor aferente lichidității și aplicarea modelelor acceptate de conducerea BNM.

Provizion pentru pierderi la credite și creanțe

Banca revizuieste portofoliul de credite și creanțe la fiecare dată de raportare sau la necesitate pentru a estima necesitatea înregistrării unui provizion de depreciere a valorii acestor active în contul de profit și pierdere.

3. Politici contabile semnificative (continuare)

d. Numerar și echivalente de numerar

Pentru întocmirea situației fluxurilor mijloacelor bănești, numerarul și echivalentele de numerar cuprind numerar în valută străină deținut în casă, conturi curente și plasamente pe termen scurt în alte bănci, valori mobiliare emise de către Guvernul RM cu scadența mai mică de 3 luni de la data achiziționării.

În Bilanțul Contabil numerarul și plasamentele pe termen scurt în bănci sunt prezentate pe baza netă (numerarul în casă în moneda națională fiind compensat cu moneda națională emisă în circulație).

e. Creanțe ale organizațiilor financiare internaționale

Sumele înregistrate în bilanțul contabil la poziția “Creanțe ale organizațiilor financiare internaționale” includ, în principal, cota de participare a Republicii Moldova la Fondul Monetar Internațional (“FMI”). Această sumă este stabilită în Drepturi Speciale de Tragere (“XDR”), dar prezentarea ei se face în MDL.

f. Active financiare

Banca clasifică activele sale financiare în următoarele categorii: active financiare la valoarea justă trecute prin contul de profit și pierdere, credite acordate de către Bancă, investiții deținute până la scadență și active financiare disponibile pentru vânzare.

Active financiare la valoarea justă trecute prin contul de profit și pierdere

Active financiare la valoarea justă trecute prin contul de profit și pierdere sunt valori mobiliare care au fost achiziționate fie cu scopul generării unui profit din fluctuațiile pe termen scurt ale prețului, fie sunt valori mobiliare incluse în portofoliu cu o tendință de generare a profiturilor pe termen scurt. După recunoașterea inițială, aceste valori mobiliare sunt reevaluate la valoarea justă, în baza prețului cotelat oferit. Dobânda de la valorile mobiliare este recunoscută în venituri din dobândă.

Această categorie de active financiare cuprinde valorile mobiliare emise de nerezidenți cu cupon sau scont și achiziționate pe piețele străine, care sunt prezentate în bilanț la articolul „Valori mobiliare investiționale”.

Credite și creanțe ale Băncii

Creditele și creanțele Băncii reprezintă instrumente financiare, prin care mijloacele bănești sunt acordate direct împrumutatului și sunt recunoscute când mijloacele sunt înaintate beneficiarului. Acestea sunt inițial înregistrate la cost, ceea ce reprezintă valoarea justă a mijloacelor alocate și, ulterior, sunt evaluate la costul amortizat.

Creditele acordate băncilor și altor persoane sunt raportate la costul amortizat, care se determină prin micșorarea valorii inițiale cu sumele casate și provizioanele pentru depreciere.

În această categorie Banca include creanțele organizațiilor financiare internaționale, împrumuturile reperfectate ale Guvernului RM, creditele acordate băncilor licențiate și salariaților.

Investiții deținute până la scadență

Investițiile deținute până la scadență sunt active financiare nederivate cu plăți fixe sau determinabile și scadențe fixe, pe care BNM are intenția și abilitatea de a le deține până la scadență. După recunoașterea inițială, activele financiare deținute până la scadență sunt evaluate ulterior la costul amortizat utilizând metoda dobânzii efective și diminuat cu valoarea provizionului pentru deprecierea valorii.

3. Politici contabile semnificative (continuare)

f. Active financiare (continuare)

Investiții deținute până la scadență (continuare)

În perioada de raportare Banca nu are articole clasificate la această categorie.

Active financiare disponibile pentru vânzare

Toate activele financiare care nu sunt clasificate la valoarea justă trecute prin contul de profit și pierdere sau deținute până la scadență sunt incluse în categoria valorilor mobiliare disponibile pentru vânzare.

Toate achizițiile sau vânzările de valori mobiliare care necesită furnizare în termeni stabiliți prin reglementări sau acorduri de piață sunt recunoscute la data tranzacționării. Inițial, activele disponibile pentru vânzare sunt recunoscute la valoarea justă (inclusiv costurile de tranzacționare). Ulterior recunoașterii inițiale, ele sunt reevaluate la valoarea justă care se bazează pe prețul cotat oferit sau pe sumele derivate din modelele fluxurilor financiare și coeficienții, ce reflectă circumstanțele specifice ale emitentului.

Veniturile și pierderile nerealizate aferente acestei categorii de active financiare sunt recunoscute direct în capital. Când activele financiare disponibile pentru vânzare sunt scoase din evidență, pierderea sau venitul cumulativ, inițial recunoscut la capital, este recunoscut în contul de profit și pierdere.

Dobânda calculată utilizând metoda dobânzii efective este recunoscută în contul de profit și pierdere.

În această categorie Banca include valorile mobiliare emise de Guvernul Republicii Moldova, care sunt prezentate în bilanț la articolul „Valori mobiliare emise de către Guvernul RM”.

g. Valoarea justă a instrumentelor financiare

Valoarea justă este suma la care un instrument financiar ar putea fi schimbat într-o tranzacție curentă dintre două părți dispuse, cu excepția unei vânzări forțate sau lichidări, și este cel mai bine exprimată la prețul cotat pe piață.

Creditele și avansurile acordate de către Bancă sunt prezentate la costul amortizat minus o estimare de provizion care aproximează valoarea justă a acestora.

Valorile mobiliare ale nerezidenților sunt clasificate ca active financiare la valoarea justă trecute prin contul de profit și pierdere, pierderile sau veniturile din reevaluarea lor la valoarea de piață fiind trecute în contul de profit și pierdere.

Valoarea justă a instrumentelor financiare disponibile pentru vânzare este stabilită de Bancă utilizând informațiile disponibile pe piață și metodologiile corespunzătoare de evaluare, cum ar fi tehnicile fluxurilor bănești decontate.

Valorile mobiliare de stat sunt clasificate ca fiind disponibile pentru vânzare și sunt raportate la valoarea justă.

La aplicarea tehnicilor fluxurilor bănești decontate, fluxurile bănești estimate pentru viitor sunt bazate pe cele mai bune decizii ale conducerii și rata discountului este o rată de piață la data bilanțului contabil cu condiții și termeni similari. Totodată, este necesar ca raționamentele profesionale să fie aplicate la interpretarea datelor de piață pentru obținerea valorii juste estimate.

3. Politici contabile semnificative (continuare)

g. Valoarea justă a instrumentelor financiare (continuare)

Valoarea justă a valorilor mobiliare de stat deținute în portofoliu (pentru scadențele care nu au fost tranzacționate recent pe piața secundară) se estimează prin obținerea la data de raportare a ratelor noi de dobândă (curente pe piață) pentru fiecare scadență a valorilor mobiliare de stat deținute în portofoliul BNM din curba ratelor curente ale dobânzilor. Această curbă este construită pentru ziua respectivă în baza rezultatelor licitațiilor recente de vânzare a valorilor mobiliare de stat pe piața primară, precum și a tranzacțiilor efectuate pe piața secundară pentru ultimele 5 zile lucrătoare precedente.

h. Provizioane pentru deprecierea creditelor și altor active

Un provizion de risc de credit este constituit dacă există dovezi obiective (ce țin de starea financiară a băncii, asigurarea rambursării creditelor, efectuarea plăților curente, renegocierea sau prolongarea termenelor de rambursare a creditelor sau/și dobânzilor aferente) conform cărora Banca nu va fi în măsură să recupereze toate sumele datorate (suma inițială a creditului și dobânda).

Suma provizionului reprezintă diferența dintre valoarea contabilă și valoarea recuperabilă estimată, calculată ca valoarea actualizată a fluxurilor de numerar estimate a fi recuperate, inclusiv sumele recuperabile din gaj, actualizate pe baza ratei dobânzii inițiale a instrumentului. Diminuarea sau majorarea provizionului pentru deprecierea creditelor se efectuează în cazul în care suma provizionului calculat la data curentă este respectiv mai mică sau mai mare decât suma provizionului format anterior.

Provizionul pentru deprecierea creditului se utilizează pentru acoperirea creditelor clasificate ca neperformante în cazul falimentării băncii licențiate și/sau insuficienței mijloacelor proprii ale acesteia pentru achitarea datoriilor către BNM. Aceste credite se trec la scăderi din contul provizioanelor formate anterior.

Recuperările de credit, casate în perioadele anterioare, sunt incluse în venituri.

Pentru acoperirea riscurilor și pierderilor posibile, obiective din datorii debitoare se formează provizionul pentru creanțe îndoielnice. Provizionul reprezintă o cheltuială în momentul constituirii sau majorării și, respectiv, un venit la anulare sau diminuare. Provizioanele pentru creanțele îndoielnice nu sunt utilizate pentru acoperirea pierderilor rezultate din casarea creanțelor îndoielnice devenite nerecuperabile. Creanța îndoielnică se consideră nerecuperabilă în cazul în care există confirmarea instanțelor abilitate că o astfel de creanță și-a pierdut valoarea și nu va fi recuperată. Casarea creanțelor îndoielnice este recunoscută în calitate de cheltuială și provizionul creat se diminuează cu reflectarea la venituri.

i. Acorduri de vânzare și răscumpărare

Valorile mobiliare vândute cu un angajament simultan de răscumpărare la o dată anumită (REPO) sunt ulterior recunoscute în bilanțul contabil ca valori mobiliare și sunt evaluate în conformitate cu politicile contabile respective. Datoriile înregistrate în urma acestui acord sunt incluse în creanțe către Guvern. Diferența dintre prețul de vânzare și prețul de răscumpărare reprezintă cheltuieli cu dobânzi calculate în conformitate cu metoda randamentului efectiv.

În perioada de raportare curentă asemenea operațiuni nu au fost efectuate de către Bancă.

3. Politici contabile semnificative (continuare)

j. Active materiale pe termen lung

Activele materiale pe termen lung sunt înregistrate la cost minus uzura acumulată.

În 1996 Banca a efectuat indexarea clădirilor și echipamentelor care au fost procurate înainte de 1 ianuarie 1996 prin aplicarea unui set de indicatori elaborați de Guvernul Republicii Moldova. Acești indicatori au fost aplicați la valoarea netă de bilanț a activelor pentru a reflecta modificările de preț. Indicatorii au variat în conformitate cu tipul activului și data achiziționării.

Cheltuielile privind reparațiile și întreținerea sunt înregistrate ca cheltuieli operaționale la momentul realizării lor. Cheltuielile ulterioare privind mijloacele fixe sunt recunoscute ca active doar dacă aceste cheltuieli îmbunătățesc condiția activului peste limitele standardului de performanță evaluat inițial.

Amortizarea mijloacelor fixe se calculează prin metoda liniară, folosindu-se următoarele rate de amortizare pentru a reduce costul fiecărui activ la valoarea reziduală pe durata de viață utilă a acestuia:

	<u>rata anuală</u>
Clădiri	5%
Camioane	10%
Clădiri din lemn	20%
Autoturisme și autovehicule destinate transportului de persoane	20%
Echipament special	20%
Echipament de birou	20%
Mașini și utilaje	30%

k. Active nemateriale

Activele nemateriale reprezintă costurile de achiziție a programelor informatice, care sunt amortizate folosind metoda liniară pe duratele estimate de viață prin aplicarea unei rate anuale de amortizare determinată în dependență de durata de funcționare utilă a activului care se determina la momentul dării în exploatare a acestora, în funcție de perioada în care se preconizează să fie folosit activul sau pe perioada drepturilor contractuale. La 31 decembrie 2008 durata de funcționare utilă a activelor nemateriale aflate în exploatare varia între 1 an și 5 ani.

Costurile asociate dezvoltării sau menținerii elementelor de programe informatice sunt recunoscute în contul de profit și pierdere în momentul, în care sunt efectuate.

l. Monedă națională în circulație

Moneda națională în circulație este recunoscută la valoarea nominală. În scop de prezentare, moneda națională în circulație se diminuează cu moneda națională în casa centrală a BNM. Costurile producerii monedei naționale se reflectă în contul de profit și pierdere la momentul suportării acestor cheltuieli.

m. Disponibilități ale băncilor

Disponibilitățile băncilor includ mijloacele pe conturile „Loro” și cele curente ale băncilor rezidente și nerezidente, precum și depozitele acceptate de la bănci și dobânzile calculate aferente acestora.

Disponibilitățile băncilor includ *inter alia* și rezervele obligatorii, pe care băncile trebuie să le mențină în conturile deschise la BNM în conformitate cu cerințele prudențiale.

3. Politici contabile semnificative (continuare)

m. Disponibilități ale băncilor (continuare)

Rezervele obligatorii sunt determinate în baza mediei soldurilor zilnice din conturile de depozit și alte pasive similare ale băncilor licențiate, specificate în acest scop în *Regulamentul BNM cu privire la regimul rezervelor obligatorii*.

În bilanțul contabil disponibilitățile băncilor sunt prezentate la valoarea lor nominală, în cazul depozitelor acceptate, acestea ulterior se evaluează la costul amortizat. Datorită caracterului lor de scurtă durată, valoarea lor de bilanț aproximează valoarea lor justă.

n. Disponibilități ale Guvernului RM

Disponibilitățile Guvernului includ mijloacele bugetului de stat deținute în Contul Unic Trezorerial, depozitele la termen ale Ministerului Finanțelor și mijloacele Directoratului Liniei de Credit de pe lângă Ministerul Finanțelor și se reflectă în bilanțul contabil la valoarea nominală. Depozitele Ministerului Finanțelor sunt evaluate ulterior la costul amortizat, care datorită caracterului de scurtă durată aproximează valoarea justă.

o. Certificatele emise de BNM

Certificatele emise de BNM reprezintă valori mobiliare cu scont și se reflectă în bilanțul contabil la data decontării la prețul de vânzare. După recunoașterea inițială certificatele se evaluează la costul amortizat utilizând rata dobânzii efective cu calcularea și reflectarea amortizării scontului în ultima zi lucrătoare a fiecărei luni, și la data scadenței certificatelor BNM. Datorită caracterului lor de scurtă durată, valoarea lor de bilanț aproximează valoarea lor justă.

p. Obligațiuni către organizațiile financiare internaționale

Obligațiunile către organizațiile financiare internaționale sunt recunoscute inițial la valoarea justă, egală cu valoarea încasărilor. Obligațiunile către organizațiile financiare internaționale sunt ulterior evaluate la costul amortizat. Orice diferență între încasările nete și valoarea de răscumpărare este recunoscută în contul de profit și pierdere pe parcursul perioadei până la scadență.

q. Capital și rezerve

Banca menține capitalul său la nivelul necesar pentru atingerea obiectivului stabilit în *Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei nr.548 – XIII din 21 iulie 1995*.

Capitalul Băncii Naționale a Moldovei, include:

- Capitalul statutar:
 - Capitalul autorizat
 - Fondul general de rezervă
- Conturi de rezervă ale veniturilor nerealizate
- Alte conturi de rezervă, în conformitate cu cerințele SIRF.

Capitalul statutar este dinamic și se formează din profitul anului disponibil pentru distribuire și/sau din contribuțiile Guvernului, până când mărimea acestuia va atinge 10% din totalul obligațiunilor monetare ale BNM (care reprezintă totalitatea obligațiunilor reflectate în bilanțul BNM cu excepția obligațiunilor față de Guvern și a celor față de Fondul Monetar Internațional).

3. Politici contabile semnificative (continuare)

q. Capital și rezerve (continuare)

Capitalul autorizat este subscris și deținut exclusiv de către stat, el nu este transferabil sau nu poate fi grevat cu sarcini. Nici o reducere a nivelului obligațiunilor monetare, atât pe parcursul, cât și la finele anului financiar, nu implică diminuarea capitalului statutar creat anterior.

Fondul general de rezervă se utilizează exclusiv pentru acoperirea pierderilor nete înregistrate de către Banca Națională la încheierea anului financiar. În cazul în care la finele anului financiar soldul fondului general de rezervă devine debitar, Guvernul, în persoana Ministerului Finanțelor, în decurs de 60 de zile după primirea raportului auditorului extern asupra dării de seamă financiară a Băncii Naționale, transferă Băncii Naționale o contribuție de capital în valori mobiliare de stat la o rată a dobânzii de piață, în volumul necesar pentru acoperirea soldului debitar.

Deoarece repartizarea veniturilor nerealizate poate afecta realizarea obiectivului BNM, Banca reține veniturile nerealizate, provenite ca urmare a fluctuațiilor cursurilor valutare precum și cele provenite din reevaluarea valorilor mobiliare în valută străină la valoarea lor justă în conturile corespunzătoare de rezervă ale veniturilor nerealizate, care se utilizează ulterior pentru acoperirea pierderilor nerealizate generate de sursele respective.

În bilanț atât capitalul statutar, cât și rezervele sunt prezentate la valoare nominală.

r. Impozit pe venit

În conformitate cu art. 24 alin. (15) lit. f) al *Legii nr. 1164-XIII din 24 aprilie 1997 pentru punerea în aplicare a titlurilor I și II ale Codului Fiscal*, Banca Națională a Moldovei este scutită de plata impozitului pe veniturile obținute aferente activității sale.

s. Venituri din dobânzi și cheltuieli din dobânzi

Veniturile și cheltuielile din dobânzi sunt recunoscute în contul de profit și pierdere pentru toate instrumentele evaluate la costul amortizat prin metoda liniară și cele evaluate la costul amortizat utilizând metoda dobânzii efective.

t. Reevaluarea activelor și obligațiunilor în valută

Veniturile și/sau pierderile valutare nerealizate se formează în rezultatul reevaluării zilnice a stocurilor valutare ca diferența dintre cursul oficial al leului moldovenesc în raport cu valutele străine care formează stocurile valutare respective, reevaluării conturilor Fondului Monetar Internațional pe parcursul anului financiar, precum și urmare reevaluării lunare la valoarea justă a valorilor mobiliare în valută străină disponibile în portofoliul Băncii Naționale.

În calitate de bancă centrală și în scopul intervenirii pe piața valutară, BNM menține poziții valutare deschise la datele de raportare.

În conformitate cu art. 20 al *Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei* la finele anului financiar veniturile nete nerealizate aferente reevaluării stocurilor valutare și valorilor mobiliare în valută străină disponibile în portofoliul BNM, se transferă în conturile corespunzătoare de rezervă ale veniturilor nerealizate.

Suma pierderilor nete nerealizate, după trecerea acestora prin contul de profit și pierdere, se acoperă din sursele conturilor corespunzătoare de rezervă ale veniturilor nerealizate, până când soldul acestora devine zero.

u. Activități fiduciare

Banca Națională a Moldovei acționează în unele cazuri ca agent fiscal al Statului. Activele și veniturile aferente acestor activități nu sunt incluse în aceste situații financiare.

3. Politici contabile semnificative (continuare)

v. Datorii și active contingente

Datoriile contingente nu sunt recunoscute în situațiile financiare. Ele sunt prezentate în note, cu excepția cazurilor în care posibilitatea ieșirilor de resurse cu beneficii economice este înlăturată. Activele contingente nu sunt recunoscute în situațiile financiare, dar sunt prezentate când o intrare de beneficii economice este probabilă.

w. Provizioane

Banca recunoaște provizioane atunci când are obligația legală sau implicită de a transfera beneficii economice ca rezultat al unor evenimente trecute și atunci când o estimare rezonabilă a obligației poate fi efectuată.

x. Costurile aferente schemelor de pensionare și beneficiile angajaților

Pe parcursul derulării activității curente, BNM execută plăți către bugetul asigurărilor sociale de stat și fondul asigurării obligatorii de asistență medicală al Republicii Moldova, inclusiv cele efectuate în numele angajaților săi, conform legislației în vigoare. Contribuțiile de asigurare socială de stat, precum și primele de asigurare obligatorie de asistență medicală suportate de Banca Națională pe cont propriu se reflectă la cheltuieli la momentul calculării salariului. Banca nu participă la nici o altă schemă de pensionare și nu are nici o obligație de a oferi alte beneficii foștilor sau actualilor angajați.

y. Standarde emise dar care încă nu au intrat în vigoare

Standarde și interpretări ce au fost emise, dar care vor intra în vigoare cu începere de la 1 ianuarie 2009 sau pentru perioade ulterioare constituie după cum urmează:

SIRF 3. Amendamente la SIRF 3 Combinări de întreprinderi și SIC 27 Situații financiare consolidate și individuale (în vigoare de la 1 iulie 2009). SIRF 3 revizuit cuprinde o serie de modificări în evidența contabilă pentru combinările de întreprinderi care vor avea un impact asupra sumelor de goodwill recunoscut, rezultatelor raportate în perioada în care au loc achizițiile și rezultatelor raportate pe viitor. SIC 27 revizuit cere ca modificările aferente investițiilor proprietarilor în entitățile subordonate să fie contabilizate ca tranzacții de capital. Revizuirea standardelor menționate nu se va aplica situațiilor financiare ale Băncii.

SIRF 8, Segmente Operaționale (în vigoare de la 1 ianuarie 2009). Standardul se aplică entităților ale căror instrumente de capital sau datorii sunt comercializate pe piața activă sau care înregistrează, sau sânt în proces de înregistrare a situațiilor financiare către organele de reglementare cu scopul emiterii unui tip de instrument pe piața activă. SIRF 8 solicită unei entități să prezinte informație descriptivă și financiară referitor la segmentele sale operaționale și specifică în ce mod o entitate urmează să raporteze această informație. Banca nu are diferite sectoare de activitate, respectiv Standardul nu se va aplica situațiilor financiare ale Băncii.

SIC 23, Costurile îndatorării (în vigoare de la 1 ianuarie 2009). Amendamentul principal la SIC 23 este eliminarea opțiunii de recunoaștere imediată la cheltuieli ale costurilor îndatorării ce se referă la activele cu un ciclu lung de producție în scopul de a fi utilizate sau vândute. De aceea, o entitate este obligată să capitalizeze astfel de costuri în cadrul costului aceluia activ. Standardul revizuit este aplicabil în perspectivă pentru costurile îndatorării ce se referă la active ce se califică pentru care data inițială de capitalizare este la 1 ianuarie 2009. Datorită specificului Băncii, nu se preconizează că vor apare circumstanțe pentru aplicarea Standardului dat.

3. Politici contabile semnificative (continuare)

y. Standarde emise dar care încă nu au intrat în vigoare (continuare)

Modificări la SIRF ale anului 2008. În mai 2008 Consiliul a emis primul său volum de amendamente la standarde, în primul rând aferent înlăturării inconsistențelor existente și clarificarea cuvintelor utilizate. Prevederi tranzitorii separate au fost elaborate pentru fiecare standard (în vigoare de la 1 ianuarie 2009). Printre standardele ce au tangență cu activitatea băncii sunt: *SIRF 7 Instrumente financiare: Informații de furnizat*; *SIC 1 Prezentarea situațiilor financiare*; *SIC 8 Politici contabile, modificări în estimările contabile și erori*; *SIC 16 Imobilizări corporale*; *SIC 39 Instrumente financiare: Recunoaștere și evaluare*. Este de menționat că ajustările efectuate la standardele menționate, în virtutea operațiunilor și atribuțiilor Băncii, nu vor afecta situațiile sale financiare.

Interpretarea IFRIC 15. Acorduri pentru construcția imobilelor (în vigoare de la 1 ianuarie 2009). Interpretările se aplică pentru evidența veniturilor și cheltuielilor aferente de către entitățile care sunt angajate în construcția imobilelor direct sau prin intermediul subagenților. În virtutea operațiunilor și atribuțiilor Băncii, interpretarea dată nu va afecta situațiile sale financiare.

4. Managementul riscului

Pe parcursul desfășurării normale a activității sale, Banca Națională a Moldovei este expusă la o serie de riscuri de natură operațională și financiară.

Riscul operațional

Riscul operațional implică riscul pierderilor în termeni atât financiari, cât și non-financiari în rezultatul erorilor umane, cât și a căderilor sau funcționării inadecvate a sistemului de control intern. Managementul riscului operațional al Băncii este conceput ca parte integră a operațiunilor și managementului de fiecare zi. Managementul riscului operațional include politici care descriu standarde de conduită impuse persoanelor implicate, și sistemele de control intern specifice fiecărei subdiviziuni, elaborate luând în considerație particularitățile activității lor de bază.

Astfel, subdiviziunile BNM elaborează procedurile proprii de control intern în scopul monitorizării și gestionării adecvate a riscurilor aferente.

Banca Națională a Moldovei evaluează acest risc prin intermediul Departamentului Audit Intern, care testează și își expune opinia asupra eficienței funcționării sistemului de control intern. Divizarea responsabilităților între diversele subdiviziuni ale Băncii Naționale a Moldovei („front-office”, „middle-office”, „back-office”) este considerată de asemenea un mecanism de control al riscului operațional.

Riscul financiar

Principalele categorii de riscuri financiare, la care Banca este expusă sunt: riscul de credit, riscul de lichiditate, riscul de piață care include riscul ratei dobânzii, riscul valutar. Structura activelor și obligațiilor depinde în principal de natura funcțiilor statutare ale Băncii Naționale a Moldovei și nu neapărat de aspectele comerciale. În același timp, BNM controlează permanent expunerea sa față de riscuri, prin diverse tehnici de gestionare a riscului.

Activitatea de gestionare a riscului desfășurată în cadrul Băncii Naționale a Moldovei este reglementată prin instrucțiuni și proceduri interne și este monitorizată de managementul Băncii, care analizează problemele legate de politica monetară, investițională și cea valutară a Băncii Naționale a Moldovei și stabilește limite pentru volumele de operațiuni.

4. Managementul riscului (continuare)

4.1 Riscul de credit

Riscul de credit este riscul pierderilor rezultate în urma eșecului unei contrapărți de a-și îndeplini obligațiunile contractuale.

Expunerea maximă a BNM la riscul de credit, exclusiv valoarea garanției, este reflectată în valoarea contabilă a activelor financiare.

Riscul de credit aferent operațiunilor de credit în moneda națională este monitorizat și controlat.

Pentru a controla expunerea la riscul de credit sunt prevăzute următoarele elemente de control al riscului:

- stabilirea procentului de asigurare a tranzacției (haircut) - când valorile mobiliare sunt cumpărate la rate ale dobânzii mai înalte decât cele stabilite pe piață la moment, Banca Națională protejându-se de eventualele nerambursări ale mijloacelor de către banca-contraparte;
- solicitarea gajului suplimentar pentru menținerea procentului inițial de asigurare a tranzacției, stabilit de BNM.

Pentru a diminua expunerea la riscul de credit asociat creditelor acordate băncilor licențiate pentru creditarea cooperativelor de construcție locativă, BNM permanent monitorizează calitatea portofoliului de credite și situația financiară a debitorilor, și periodic evaluează provizioanele - reducerile pentru pierderi la credite, ajustându-le astfel încât să reflecte cea mai bună estimare curentă. Riscul de credit asociat acestor credite scade și datorită micșorării soldului creditelor acordate.

Riscul de credit asociat cu creditele „intraday”/„overnight”/facilitatea de lombard se gestionează zilnic prin utilizarea limitelor de politică monetară și prin asigurarea cu valori mobiliare de stat și certificatele emise de BNM care au un grad înalt de lichiditate.

Pentru a reduce expunerea la riscul de credit aferent creditelor acordate personalului Băncii, Banca acceptă ca asigurare obiecte de proprietate în calitate de gaj și salarii.

Riscul de credit aferent efectuării tranzacțiilor în scopul gestionării rezervelor valutare este monitorizat prin selectarea instrumentelor investiționale cu lichiditate înaltă și un grad minim de risc, precum și stabilirea limitelor pe investiții și a controlului zilnic al acestora.

Totodată, un element esențial al gestionării riscului de credit este efectuarea de către BNM a investițiilor în scopul gestionării rezervelor valutare la contrapărți sigure cu calitate creditară înaltă pe termen lung, stabilită de agențiile internaționale de rating (Standard & Poor's, Moody's și Fitch IBCA) și autorizate de către BNM pentru tranzacțiile în valută străină.

4. Managementul riscului (continuare)

4.1 Riscul de credit (continuare)

Tablelul expus în continuare reprezintă activele financiare ale băncii în baza rating-ului pe termen lung:

Active financiare	Ratingul pe termen lung	31 decembrie 2008	31 decembrie 2007
		MDL '000	MDL '000
Numerar și plasamente pe termen scurt în bănci (în valută străină):	AAA	2,101,732	3,593,441
	AA+	-	-
	AA	773,742	5,608,128
	AA-	2,363,800	1,836,238
	A+	4,127,953	-
	A	307,134	319
	A-	4	-
	BBB	871,524	-
	BBB-	-	13
	BB+	10	-
	Creanțe ale organizațiilor financiare internaționale	AAA	1,975,126
Împrumuturi reperfectate ale Guvernului RM	N/A	-	1,972,560
Valori mobiliare emise de către Guvernul RM	N/A	2,304,220	408,537
Credite acordate băncilor și altor persoane	N/A	32,059	38,839
Valori mobiliare investiționale	AAA	6,845,824	4,056,392
Alte active financiare	N/A	1,388	5,232
Total active financiare		21,704,516	19,722,659

Pentru cuantificarea riscului de credit la investițiile efectuate în valută străină se calculează valoarea riscului de credit aplicat portofoliului de investiții în baza coeficienților de default determinați de către agenția Standard & Poor's, pentru fiecare tip de rating, investițiile fiind divizate în cinci categorii, pe scadențe anuale până la cinci ani, inclusiv. La situația din 31 decembrie 2008 riscul de credit al portofoliului de investiții este evaluat la nivelul de cca 5,885 mii lei (echivalentul a cca 566 mii USD) (la 31 decembrie 2007: circa 574 mii lei (echivalentul a circa 51 mii USD)).

4. Managementul riscului (continuare)

4.1 Riscul de credit (continuare)

Pentru a evalua diversificarea portofoliului activelor și a estima corect riscul de credit în funcție de aria geografică se prezintă clasificarea activelor băncii în dependența de țara de investiție, cu excepția numerarului, care se clasifică în funcție de țara de origine:

Țara	31 decembrie	31 decembrie
	2008	2007
	MDL '000	MDL '000
Organizații Financiare Internaționale	4,693,215	2,653,637
SUA	3,709,936	4,752,215
Franța	2,830,115	1,600,271
Olanda	2,289,724	1,321,354
Marea Britanie	2,223,975	9,484
Germania	1,225,113	2,556,550
Elveția	909,305	2,446,482
Irlanda	871,521	-
Suedia	312,168	562,942
Belgia	301,588	1,394,328
Alte țări	189	228
Moldova	2,337,667	2,425,168
Total active financiare	21,704,516	19,722,659

La articolul „Organizații Financiare Internaționale”, ponderea esențială o deține cota Republicii Moldova la FMI. Concomitent ponderea cea mai esențială în investiții și disponibilități efectuate în dependență de țară o dețin SUA (17.09% din total active), Franța (13.04%) și Olanda (10.55%) (la 31 decembrie 2007: SUA (24.10% din total active), Germania (12.96%) și Elveția (12.40%).

4.2 Riscul de lichiditate

Riscul de lichiditate reprezintă riscul că Banca nu-și va putea onora obligațiunile de plată la scadență în circumstanțe altele decât cele normale. Scadențele activelor și obligațiunilor, precum și capacitatea de a înlocui la un cost acceptabil datoriile purtătoare de dobândă pe măsură ce acestea ajung la scadență, constituie factori importanți pentru evaluarea lichidității Băncii Naționale a Moldovei.

Riscul de lichiditate este gestionat în mod permanent de către BNM prin limitarea duratei maxime admisibile a scadenței portofoliului de investiții, ceea ce nu permite efectuarea investițiilor în instrumente cu scadențe mari, prin urmare scadența rămasă a instrumentelor din portofoliul BNM fiind diversificată.

Lichiditatea este unul dintre criteriile de bază în determinarea componenței activelor valutare. Acest fapt reflectă necesitatea potențială de a lichidifica rezervele valutare în scopuri de intervenție, în cazul în care apar așa necesități.

Valorile mobiliare în valută străină deținute în portofoliul Băncii Naționale a Moldovei sunt instrumente cu un grad înalt de lichiditate, ceea ce ar însemna că, ele ar putea fi vândute, înainte de scadență.

Valorile mobiliare emise de Guvernul Republicii Moldova și deținute de Banca Națională a Moldovei au scadența contractuală maximă de 182 zile. Cu toate acestea, la scadență aceste valori mobiliare sunt răscumpărate de Guvern și sunt emise noi valori mobiliare care sunt achiziționate de Banca Națională a Moldovei.

Analiza activelor și obligațiunilor în funcție de scadența contractuală la situația din 31 decembrie 2008 este prezentată după cum urmează:

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI
NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE
Pentru anul încheiat la 31 decembrie 2008

4. Managementul riscului (continuare)

4.2 Riscul de lichiditate (continuare)

	0-3 luni	3-6 luni	6-12 luni	De la 1 la 2 ani	Mai mult de 2 ani	Scadență nedeterminată	Total
	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000
31 decembrie 2008							
Active							
Numerar și plasamente pe termen scurt în bănci	10,233,893	312,006	-	-	-	-	10,545,899
Creanțe ale organizațiilor financiare internaționale	1,570	-	-	-	-	1,973,556	1,975,126
Valori mobiliare emise de către Guvernul RM	1,943,209	361,011	-	-	-	-	2,304,220
Credite acordate băncilor și altor persoane	1,703	1,704	3,402	6,774	18,476	-	32,059
Valori mobiliare investiționale	32,734	635,097	3,083,663	1,838,746	1,255,584	-	6,845,824
Active materiale pe termen lung	-	-	-	-	-	22,599	22,599
Active nemateriale	-	-	-	-	-	8,881	8,881
Alte active	3,293	-	-	-	-	-	3,293
Total active	12,216,402	1,309,818	3,087,065	1,845,520	1,274,060	2,005,036	21,737,901
Obligațiuni							
Monedă națională în circulație	8,732,080	-	-	-	-	-	8,732,080
Diponibilități ale Guvernului RM	2,472,251	157,000	160,000	-	-	-	2,789,251
Disponibilități ale băncilor	6,048,623	-	-	-	-	-	6,048,623
Certificate emise de BNM	1,061,580	-	-	-	-	-	1,061,580
Obligațiuni către organizațiile financiare internaționale	63,513	14,874	63,121	89,244	1,505,825	1,974,526	3,711,103
Alte obligațiuni	64,126	-	-	-	-	-	64,126
Total obligațiuni	18,442,173	171,874	223,121	89,244	1,505,825	1,974,526	22,406,763
Decalaj	(6,225,771)	1,137,944	2,863,944	1,756,276	(231,765)	30,510	(668,862)
31 decembrie 2007							
Total active	10,851,669	4,184,217	1,185,820	1,045,080	256,736	2,240,767	19,764,289
Total obligațiuni	14,964,340	138,509	252,465	210,725	1,361,616	2,208,201	19,135,856
Decalaj	(4,112,671)	4,045,708	933,355	834,355	(1,104,880)	32,566	628,433

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI
NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE
Pentru anul încheiat la 31 decembrie 2008

4. Managementul riscului (continuare)

4.2. Riscul de lichiditate (continuare)

În tabelul de mai jos este prezentată analiza obligațiunilor financiare totale, inclusiv sumele dobânzilor viitoare în funcție de scadența contractuală la situația din 31 decembrie 2008.

Sumele aferente obligațiunilor viitoare au fost calculate utilizând datele disponibile la 31 decembrie 2008 (ratele de schimb valutar, ratele dobânzilor la instrumentele monetar-creditare, etc.)

	0-3 luni	3-6 luni	6-12 luni	De la 1 la 2 ani	Mai mult de 2 ani	Scadență nedetermi- nată	Total
	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000
31 decembrie 2008							
Obligațiuni							
Monedă națională în circulație	8,732,080	-	-	-	-	-	8,732,080
Diponibilități ale Guvernului RM	2,484,500	166,251	174,539	-	-	-	2,825,290
Disponibilități ale băncilor	6,049,782	-	-	-	-	-	6,049,782
CertIFICATE emise de BNM	1,066,861	-	-	-	-	-	1,066,861
Obligațiuni către organizațiile financiare internaționale	65,769	17,071	67,223	96,912	1,535,554	1,974,526	3,757,055
Alte obligațiuni	64,126	-	-	-	-	-	64,126
Total obligațiuni	18,463,118	183,322	241,762	96,912	1,535,554	1,974,526	22,495,194
31 decembrie 2007							
Obligațiuni							
Monedă națională în circulație	7,603,347	-	-	-	-	-	7,603,347
Disponibilități ale Guvernului RM	2,240,282	127,666	156,610	-	-	-	2,524,558
Disponibilități ale băncilor	4,055,230	-	-	-	-	-	4,055,230
CertIFICATE emise de BNM	816,276	-	-	-	-	-	816,276
Obligațiuni către organizațiile financiare internaționale	113,957	20,593	114,024	218,981	1,390,546	2,208,201	4,066,302
Alte obligațiuni	144,044	-	-	-	-	-	144,044
Total obligațiuni	14,973,136	148,259	270,634	218,981	1,390,546	2,208,201	19,209,757

4. Managementul riscului (continuare)

4.3 Riscul de piață

Riscul de piață este riscul ca valoarea unui instrument financiar să fluctueze ca rezultat al schimbării prețurilor pieței, chiar dacă aceste schimbări sânt cauzate de factori specifici titlurilor de valoare individuale sau emitentului acestora, sau factori care afectează toate titlurile de valoare tranzacționate pe piață.

Titlurile de stat sunt evaluate trimestrial la valoarea lor justă, determinată preponderent în baza ratelor dobânzilor la licitațiile recente de pe piața primară.

Riscul de piață aferent portofoliului de valori mobiliare investiționale este gestionat și monitorizat în baza metodologiei valorii expuse la Risc (VaR) care reprezintă interdependența între variabilele riscului. Banca aplică metodologia VaR pentru a evalua expunerea la riscul de piață aferent pozițiilor care le deține și pentru a estima pierderile economice potențiale bazate pe un șir de parametri și asumări pentru diferite modificări a condițiilor pieții. VaR reprezintă o metodă utilizată pentru cuantificarea riscului financiar prin estimarea modificării negative potențiale a valorii de piață a portofoliului cu o probabilitate de realizare definită și pentru o perioadă viitoare specificată. La calcularea VaR Banca utilizează metoda volatilităților istorice.

Expunerea la riscul de piață a portofoliului de valori mobiliare în valută străină este cuantificată de asemenea prin calcularea valorii expuse la Risc, ce reprezintă pierderile maxime posibile aferente valorilor mobiliare în valută străină, pe o perioadă viitoare de 12 luni, cu o probabilitate, de regulă de 5%, luând în considerație volatilitățile istorice pentru o perioadă similară.

La data de 31 decembrie 2008 valoarea expusă la risc a portofoliului de valori mobiliare în valută străină este evaluată la nivelul de circa 62,558 mii USD sau circa 650,618 mii lei (2007: 16,387 mii USD sau circa 185,488 mii lei).

4.3.1 Riscul ratei dobânzii

Riscul ratei dobânzii este riscul ca valoarea unui instrument financiar să fluctueze datorită schimbărilor nivelului de piață al ratei dobânzii.

Pentru analiza sensibilității portofoliului de VMS a BNM nu se aplică metoda value-at-risk. Totodată, în baza judecăților profesionale proprii, se poate presupune că o fluctuație de +/- 1p.p. față de rata de intrare în portofoliu a ratei dobânzii la titlurile deținute în portofoliu implică un impact de circa +/-1,936 mii lei asupra capitalului băncii.

Ca rezultat al activității ce ține de politică monetară, Banca este expusă riscului ratei dobânzii pe piața internă ca urmare a creditelor acordate băncilor la o rată fixă, deținerii VMS în portofoliu BNM în sume și pentru perioade diferite de cele ale depozitelor plasate la BNM, Certificatelor BNM emise și ale altor fonduri împrumutate.

În măsura în care activele și pasivele purtătoare de dobânzi devin scadente sau li se modifică rata dobânzii în perioade diferite sau în sume diferite – permanent se urmărește corelarea ratelor curente de dobândă de pe piață.

Totodată, obținerea unei marje pozitive nu este întotdeauna posibilă datorită faptului că nivelurile activelor și obligațiilor sus-menționate sunt dictate de obiectivele politicii monetare.

În cazul împrumuturilor pe termen lung obținute de la FMI, Banca este expusă riscului ratei dobânzii ca urmare a fluctuării acesteia.

4. Managementul riscului (continuare)

4.3 Riscul de piață (continuare)

4.3.1 Riscul ratei dobânzii (continuare)

Modificarea ratelor dobânzii pe piața externă poate avea un impact asupra valorii portofoliului de investiții în valută străină cât și asupra fluxului de numerar în viitor. Cele mai sensibile instrumente la modificarea ratelor dobânzii pe piața externă sunt valorile mobiliare în valută străină, deoarece modificarea ratelor dobânzii afectează indirect prețul acestor active.

Totodată, în rezultatul fluctuațiilor ratelor dobânzii pe piața externă pot apărea divergențe negative dintre ratele dobânzii la portofoliul investițional în valută străină și ratele dobânzii la obligațiunile în valută ale băncii.

Pentru a determina riscul ratei dobânzii aferent plasamentelor la vedere și la termen în valută străină, sunt calculate pierderile posibile asumând o diminuare cu 0.5 p.p. a ratei dobânzii la aceste instrumente pentru următoarele 12 luni. Conform soldului mediu al depozitelor la vedere și la termen pentru anul 2008, valoarea pierderilor posibile de la diminuarea ratei dobânzii cu 0.5 p.p. este evaluată la nivelul de circa 5,604 mii USD sau circa 58,285 mii lei (2007: 3,086 mii USD sau circa 34,927 mii lei).

La gestionarea riscului ratelor dobânzii cauzate de evoluțiile pe piața externă, o atenție deosebită se acordă principiului diversificării portofoliului de investiții pe scadențe și pe valute.

Ratele medii aplicabile componentelor majore ale bilanțului contabil au fost dezvăluite în notele referitoare acestor componente. Analiza activelor și obligațiunilor la 31 decembrie 2008 în funcție de ratele contractuale și scadența acestora este prezentată după cum urmează:

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI
NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE
Pentru anul încheiat la 31 decembrie 2008

4. Managementul riscului (continuare)

4.3 Riscul de piață (continuare)

4.3.1 Riscul ratei dobânzii (continuare)

	0-3 luni	3-6 luni	6-12 luni	De la 1 la 2 ani	Mai mult de 2 ani	Nepurtătoare de dobândă	Total
	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000
31 decembrie 2008							
Active							
Numerar și plasamente pe termen scurt în bănci	10,124,030	312,006	-	-	-	109,863	10,545,899
Creanțe ale organizațiilor financiare internaționale	1,566	-	-	-	-	1,973,560	1,975,126
Valori mobiliare emise de către Guvernul RM	1,943,209	361,011	-	-	-	-	2,304,220
Credite acordate băncilor și altor persoane	1,703	1,704	3,402	6,774	18,476	-	32,059
Valori mobiliare investiționale	9,361	614,433	3,073,616	1,838,746	1,255,584	54,084	6,845,824
Active materiale pe termen lung	-	-	-	-	-	22,599	22,599
Active nemateriale	-	-	-	-	-	8,881	8,881
Alte active	-	-	-	-	-	3,293	3,293
Total active	12,079,869	1,289,154	3,077,018	1,845,520	1,274,060	2,172,280	21,737,901
Obligațiuni							
Monedă națională în circulație	-	-	-	-	-	8,732,080	8,732,080
Disponibilități ale Guvernului RM	2,190,446	157,000	160,000	-	-	281,805	2,789,251
Disponibilități ale băncilor	4,497,374	-	-	-	-	1,551,249	6,048,623
CertIFICATE emise de BNM	1,061,175	-	-	-	-	405	1,061,580
Obligațiuni către organizațiile financiare internaționale	96,495	14,874	29,748	89,244	1,505,825	1,974,917	3,711,103
Alte obligațiuni	-	-	-	-	-	64,126	64,126
Total obligațiuni	7,845,490	171,874	189,748	89,244	1,505,825	12,604,582	22,406,763
Decalaj	4,234,379	1,117,280	2,887,270	1,756,276	(231,765)	(10,432,302)	(668,862)
31 decembrie 2007							
Total active	10,698,548	4,171,569	1,176,062	1,045,056	256,736	2,416,318	19,764,289
Total obligațiuni	6,011,291	138,509	178,019	99,055	1,361,616	11,347,366	19,135,856
Decalaj	4,687,257	4,033,060	998,043	946,001	(1,104,880)	(8,931,048)	628,433

Activele și obligațiunile generatoare de dobânzi, în special cuprind numerar și echivalente de numerar în valută străină, valori mobiliare, depozite acceptate și certificate emise de Bancă, precum și împrumuturi acordate de către organizații financiare internaționale. Ele implică rate fixe ale dobânzilor, cu excepția contului curent la FMI și împrumuturilor acordate de FMI (EFF), la care se aplică rate variabile stabilite săptămânal de FMI, precum și creditele acordate băncilor pentru creditarea cooperativelor de construcție locativă, la care sunt stabilite rate flotante în dependență de modificarea ratei de bază pe termen lung stabilite de BNM.

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI
NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE
Pentru anul încheiat la 31 decembrie 2008

4. Managementul riscului (continuare)

4.3 Riscul de piață (continuare)

4.3.2 Riscul valutar

Riscul valutar este riscul ca valoarea instrumentelor financiare să varieze urmare modificării ratelor de schimb. La 31 decembrie 2008, Banca avea următoarea poziție valutară:

	MDL	USD	EUR	GBP	CHF	XDR	Alte valute	Total
	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000
31 decembrie 2008								
Active								
Numerar și plasamente pe termen scurt în bănci	-	4,316,193	4,250,528	1,681,630	297,373	-	175	10,545,899
Creanțe ale organizațiilor financiare internaționale	1,973,556	-	-	-	-	1,570	-	1,975,126
Valori mobiliare emise de către Guvernul RM	2,304,220	-	-	-	-	-	-	2,304,220
Credite acordate băncilor și altor persoane	32,059	-	-	-	-	-	-	32,059
Valori mobiliare investiționale	-	3,987,660	1,579,124	1,279,040	-	-	-	6,845,824
Active materiale pe termen lung	22,599	-	-	-	-	-	-	22,599
Active nemateriale	8,881	-	-	-	-	-	-	8,881
Alte active	3,257	31	5	-	-	-	-	3,293
Total active	4,344,572	8,303,884	5,829,657	2,960,670	297,373	1,570	175	21,737,901
Obligațiuni								
Monedă națională în circulație	8,732,080	-	-	-	-	-	-	8,732,080
Disponibilități ale Guvernului RM	2,526,062	90,530	172,659	-	-	-	-	2,789,251
Disponibilități ale băncilor	3,094,602	1,148,691	1,805,330	-	-	-	-	6,048,623
Certificate emise de BNM	1,061,580	-	-	-	-	-	-	1,061,580
Obligațiuni către organizațiile financiare internaționale	1,974,199	-	-	-	-	1,736,904	-	3,711,103
Alte obligațiuni	64,098	10	18	-	-	-	-	64,126
Total obligațiuni	17,452,621	1,239,231	1,978,007	-	-	1,736,904	-	22,406,763
Decalaj	(13,108,049)	7,064,653	3,851,650	2,960,670	297,373	(1,735,334)	175	(668,862)
31 decembrie 2007								
Total active	4,663,873	8,011,665	4,077,817	3,008,956	48	1,730	200	19,764,289
Total obligațiuni	15,178,951	774,658	1,376,276	-	-	1,805,971	-	19,135,856
Decalaj	(10,515,078)	7,237,007	2,701,541	3,008,956	48	(1,804,241)	200	628,433

Alte valute sunt reprezentate, în principal, de yeni japonezi în echivalentul a – 84 mii lei, lei românești – 34 mii lei, dolari canadieni – 33 mii lei, coroane norvegiene – 16 mii lei, coroane estoniene – 4 mii lei și ruble rusești – 2 mii lei.

4. Managementul riscului (continuare)

4.3 Riscul de piață (continuare)

4.3.2 Riscul valutar (continuare)

Pentru a estima riscul valutar aferent activelor și obligațiilor în valută străină, sunt calculate veniturile/pierderile nerealizate posibile, asumând o deviere de +/- 5 % pe parcursul următoarelor 12 luni a ratelor de schimb a MDL față de valutele în care aceste active și obligațiuni sunt denominate. Conform situației la 31 decembrie 2008 și 31 decembrie 2007, respectiv, valoarea impactului posibil asupra profitului și capitalului BNM este evaluată după cum urmează:

	31 decembrie 2008		31 decembrie 2007	
	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000
	Profit	Capital	Profit	Capital
MDL față de USD	+/- 353,233	+/- 353,233	+/- 361,850	+/- 361,850
MDL față de EUR	+/- 192,583	+/- 192,583	+/- 135,077	+/- 135,077
MDL față de GBP	+/- 148,034	+/- 148,034	+/- 150,448	+/- 150,448
MDL față de CHF	+/- 14,869	+/- 14,869	+/- 2	+/- 2
MDL față de XDR	+/- 86,767	+/- 86,767	+/- 90,212	+/- 90,212
MDL față de alte valute	+/- 9	+/- 9	+/- 10	+/- 10

Notă: În cazul aprecierii MDL față de valutele respective se generează pierderi nerealizate și viceversa, în cazul deprecierei se generează venituri nerealizate, excepție fiind XDR, pentru care aprecierea MDL față de XDR generează venituri nerealizate, iar deprecierea generează pierderi nerealizate.

5. Numerar și plasamente pe termen scurt în bănci

	31 decembrie 2008	31 decembrie 2007
	MDL '000	MDL '000
Numerar în valută străină	1,418	1,362
Conturi Nostro	602,296	678,630
Depozite la termen în valută străină	9,942,185	10,358,147
	10,545,899	11,038,139

Numerarul și plasamentele pe termen scurt în bănci nu include numerarul în valută națională aflat în casa centrală a BNM, fiind diminuată cu suma respectivă și poziția „Monedă națională în circulație” (Nota 13). Prezentarea valorii nete este considerată adecvată ținând cont de calitatea BNM de emitent a monedei naționale.

La situația din 31 decembrie 2008 ponderea cea mai semnificativă în acest articol o dețin depozitele la termen în valută (cca 94.28%). La finele perioadei de gestiune depozitele la termen în valută au fost plasate la contrapărți cu ratingul: „AAA” – 15.31%, „AA” – 7.82%, „AA-” – 23.73%, „A+” – 41.48%, „A” – 3.0%, „BBB” – 8.67% (clasarea investițiilor în această categorie de rating s-a efectuat urmare revizuirii de către companiile de rating a ratingului unei contrapărți, ulterior efectuării investițiilor), (la 31 decembrie 2007: „AAA” – 28.35%, „AA” – 53.90%, „AA-” – 17.75%).

Rata medie a profitabilității depozitelor la termen în valută străină pentru anul 2008 constituie 4.51% (în anul 2007 – 5.14%) și este superioară benchmarkului compus aferent portofoliului de investiții calculat pentru aceeași perioadă, care constituie 3.24% (în anul 2007 – 4.64%).

6. Creanțe/obligațiuni ale/către organizațiile financiare internaționale

	31 decembrie 2008	31 decembrie 2007
	MDL '000	MDL '000
Active		
Cota Republicii Moldova la Fondul Monetar Internațional (FMI)	1,973,556	2,201,230
Cont curent la FMI	1,570	1,730
	1,975,126	2,202,960
Obligațiuni		
Cont 1	1,973,475	2,201,141
Cont 2	81	90
Total disponibilități ale FMI	1,973,556	2,201,231
Alte organizații internaționale	970	6,970
Credite acordate de FMI	1,736,577	1,805,971
	3,711,103	4,014,172

Republica Moldova a aderat la FMI la 12 august 1992. Banca Națională a Moldovei activează în calitate de agent la efectuarea tranzacțiilor financiare cu FMI și în calitate de depozitar pentru menținerea conturilor FMI. Calitatea de membru în cadrul FMI este distribuită în bază de cotă. Cota membrului este determinată în urma acceptării în calitate de membru și este, periodic, majorată conform Revizuirii Generale a Cotelor. Cota formează baza pentru

6. Creanțe/obligațiuni ale/către organizațiile financiare internaționale (continuare)

relațiile financiare și organizaționale cu FMI și determină, printre altele, dreptul relativ de vot al membrului, accesul maxim la finanțarea FMI și cota de membru în orice alocație a XDR.

Contul Cota FMI reflectă plata inițială și ulterioară a cotei și este un activ al membrului FMI. Până la 25% este achitat Fondului Monetar Internațional de către fiecare membru în active de rezervă specificate de FMI și restul sumei este achitată în valuta țării membre.

Partea cotei spre achitare în moneda națională este depozitată în Contul nr. 1 al FMI și Contul nr. 2 al FMI. Contul nr. 1 al FMI este utilizat pentru tranzacțiile operaționale ale FMI (procurări, răscumpărări), iar Contul nr. 2 al FMI este utilizat pentru plata cheltuielilor suportate de FMI în moneda națională a țării membre.

Sumele incluse în bilanțul contabil al BNM în cadrul „Obligațiunilor către organizațiile financiare internaționale” includ, de asemenea, și creditele primite de către BNM de la FMI. Aceste credite sunt exprimate în Drepturi Speciale de Tragere (XDR), iar în bilanțul contabil sunt prezentate în echivalentul MDL la finele perioadei gestionare.

La 31 decembrie 2008 soldul creditelor primite de la FMI este:

- Angajamente PRGF – 103,708 mii XDR (la 31 decembrie 2007 – 86,372 mii XDR)
- Angajamente EFF – 4,167 mii XDR (la 31 decembrie 2007 – 14,583 mii XDR)

Facilitatea de Reducere a Sărăciei și Creștere Economică (PRGF) reprezintă împrumuturi acordate țărilor sărace cu PIB mai mic de 895 USD pe persoană. FMI a acordat credite în cadrul PRGF pentru o perioadă de 10 ani cu perioada de grație de 5.5 ani. Rata dobânzii pentru aceste credite este de 0.5% pe an.

Pe parcursul anului 2008 BNM a primit două tranșe în mărime de 11,440 mii XDR fiecare în cadrul facilității PRGF (2007: o tranșă în mărime de 21,710 mii XDR).

Facilitatea de Finanțare Extinsă (EFF) reprezintă împrumuturi oferite pentru susținerea creșterii economice și sunt acordate economiilor cu deficit al balanței comerciale și de plăți. Creditele în cadrul acestei facilități sunt acordate pe un termen de 10 ani, cu perioada de grație de 4.5 ani și rata dobânzii flotantă stabilită săptămânal de către FMI.

Creditele primite de către BNM de la FMI din Contul Resurselor Generale sunt garantate cu o cambie emisă de Banca Națională a Moldovei.

Alte organizații internaționale reprezintă disponibilitățile Băncii Internaționale de Reconstrucție și Dezvoltare și ale Asociației Multilaterale de Garantare a Investițiilor.

7. Împrumuturi reperfectate ale Guvernului RM

	31 decembrie 2008	31 decembrie 2007
	MDL '000	MDL '000
Împrumuturi reperfectate ale Guvernului RM	-	1,932,242
Dobânda la împrumuturile acordate/ reperfectate ale Guvernului RM	-	40,318
	-	1,972,560

7. Împrumuturi reperfectate ale Guvernului RM (continuare)

La situația din 31 decembrie 2008 valoarea de bilanț a datoriei statului față de BNM (suma împrumutului și dobânzile calculate) este nulă în rezultatul efectuării pe parcursul trimestrului I al anului 2008 a convertirii împrumuturilor în VMS conform Planului de convertire, aprobat prin Hotărârea Colegiului Ministerului Finanțelor (nr. 14/1 din 10 septembrie 2007) și prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale (nr. 234 din 12 septembrie 2007).

8. Valori mobiliare emise de către Guvernul RM

	31 decembrie 2008	31 decembrie 2007
	MDL '000	MDL '000
Valori mobiliare emise de către Guvernul RM	2,364,923	415,502
Scont la valori mobiliare emise de Guvernul RM	(66,228)	(7,352)
Reevaluarea valorilor mobiliare emise de Guvernul RM	5,525	387
	2,304,220	408,537

La 31 decembrie 2008 portofoliul BNM a fost compus din valori mobiliare de stat emise și transmise BNM ca rezultat al reemisiunii și convertirii în VMS a datoriei de stat interne contractate de la Banca Națională a Moldovei în anii precedenți. Aceste valori mobiliare sunt clasificate ca active disponibile pentru vânzare și sunt reflectate la valoarea justă.

La situația din 31 decembrie 2008 acest articol a înregistrat o creștere de 1,895,683 mii lei față de finele anului 2007 în cea mai mare parte datorită convertirii pe parcursul trimestrului I, 2008 în valori mobiliare de stat a împrumuturilor contractate anterior de la Banca Națională în volum de 1,813,442 mii lei conform Planului de convertire menționat în nota 7.

Majorarea ratelor dobânzilor pe piața valorilor mobiliare de stat, începând cu a doua jumătate a anului 2008, a determinat majorarea randamentelor VMS din portofoliul BNM față de finele anului 2007: rata medie de piață a portofoliului de VMS deținute de BNM la 31 decembrie 2008 a constituit 16.91% anual (la 31 decembrie 2007 – 14.19% anual).

Tabelul de mai jos prezintă reconcilierea rezervei din reevaluarea valorilor mobiliare emise de către Guvernul RM:

	31 decembrie 2008	31 decembrie 2007
	MDL '000	MDL '000
La 1 ianuarie	387	(1,740)
Modificări ale rezervei din reevaluarea valorilor mobiliare emise de către Guvernul RM	5,139	2,127
La 31 decembrie	5,525	387

9. Credite acordate băncilor și altor persoane

	31 decembrie 2008	31 decembrie 2007
	MDL '000	MDL '000
Credite acordate băncilor	26,386	33,461
Credite acordate altor persoane	5,675	5,378
Subtotal	32,061	38,839
Minus: Provizioane pentru deprecierea valorii creditelor	(2)	-
	32,059	38,839

Acest articol include soldul creditelor acordate băncilor licențiate în anii 1993-2000 pentru creditarea cooperativelor de construcție ale locuințelor și soldul creditelor acordate salariaților BNM, ajustate la suma provizionului.

Diminuarea soldului la acest articol cu 6,780 mii lei sau cu 17.46% se datorează rambursării creditelor de către bănci.

Astfel, soldul creditelor acordate băncilor s-a micșorat cu 7,075 mii lei, de la 33,461 mii lei la 26,386 mii lei, iar soldul creditelor acordate salariaților BNM s-a majorat cu 297 mii lei, de la 5,378 mii lei la 5,675 mii lei. Suma provizionului constituită către finele anului a cifrat 2 mii lei.

Creditele acordate de către Banca Națională a Moldovei băncilor licențiate sânt asigurate cu mijloacele conturilor Loro ale Băncilor în lei moldovenești. La situația din 31 decembrie 2008 gajul depus de către bănci ca asigurare a rambursării creditelor acordate și a dobânzilor aferente constituie 199,010 mii lei (la 31 decembrie 2007: 199,010 mii lei).

La 31 decembrie 2008 gajul depus de către salariați ca asigurare a rambursării creditelor acordate și dobânzilor aferente constituie 9,031 mii lei (la 31 decembrie 2007: 8,930 mii lei).

Fluctuațiile provizionului pentru pierderi la credite pe parcursul anului au fost precum urmează:

	31 decembrie 2008	31 decembrie 2007
	MDL '000	MDL '000
La 1 ianuarie	-	-
Venituri din provizioane pe parcursul anului	-	(5)
Cheltuieli cu provizioane pe parcursul anului	(2)	5
La 31 decembrie	(2)	-

La 31 decembrie 2008 BNM nu a înregistrat restanțe semnificative la credite.

10. Valori mobiliare investiționale

	31 decembrie 2008	31 decembrie 2007
	MDL '000	MDL '000
Valori mobiliare în valută străină cu cupon, inclusiv	5,811,003	4,056,392
Valori mobiliare în valută străină cu cupon (valoarea nominală)	5,572,683	4,002,772
Primă/scont la valori mobiliare în valută străină cu cupon	34,465	(9,049)
Dobîndă cumpărată la valori mobiliare în valută străină cu cupon	15,808	6,221
Dobîndă calculată la valori mobiliare în valută străină cu cupon	54,084	44,406
Reevaluarea valorilor mobiliare în valută străină cu cupon	133,963	12,042
Valori mobiliare în valută străină cu scont, inclusiv	1,034,821	-
Valori mobiliare în valută străină cu scont (la valoarea nominală)	1,040,020	-
Scont la valori mobiliare în valută străină cu scont	(7,829)	-
Reevaluarea valorilor mobiliare în valută străină cu scont	2,630	-
Total valori mobiliare în valută străină	6,845,824	4,056,392

Valorile mobiliare în valută străină emise de nerezidenți deținute de Banca Națională a Moldovei sunt reprezentate, în principal, de valori mobiliare emise de entități din Statele Unite ale Americii, Uniunea Europeană și valori mobiliare supranaționale.

La 31 decembrie 2008, toate valorile mobiliare emise de nerezidenți, disponibile în portofoliul Băncii Naționale a Moldovei dețin cel mai înalt rating - „AAA” (la 31 decembrie 2007: “AAA”- 100 %).

Aceste valori mobiliare sunt active cu risc scăzut și sunt clasificate ca active financiare la valoarea justă trecute prin contul de profit și pierdere deținute pentru tranzacționare.

Pe parcursul anului 2008 soldul valorilor mobiliare emise de nerezidenți s-a majorat în echivalentul în MDL cu 68.77%, (în anul 2007 s-a majorat cu 0.92%), fapt condiționat de creșterea rezervelor valutare și, respectiv, a portofoliului valorilor mobiliare în valută străină.

În perioada de gestiune au fost vândute și au ajuns la scadență valori mobiliare în valută străină cu valoarea nominală totală de 124,000 mii USD; 60,000 mii EUR și 19,000 mii GBP (în anul 2007 – 130,000 mii USD; 63,000 mii EUR și 16,500 mii GBP). Totodată, în perioada de gestiune au fost procurate valori mobiliare în valută străină cu valoarea nominală totală de 309,000 mii USD; 83,000 mii EUR și 75,600 mii GBP (în anul 2007: 164,000 mii USD; 65,000 mii EUR și 14,000 mii GBP).

Tabelul de mai jos prezintă reconcilierea modificării valorii juste a valorilor mobiliare investiționale:

	2008	2007
	MDL '000	MDL '000
La 1 ianuarie	12,042	(12,615)
Venituri/(pierderi) realizate din reevaluarea valorilor mobiliare investiționale	(2,918)	6,643
Venituri nerealizate din reevaluarea valorilor mobiliare investiționale	129,417	17,643
Diferențe de schimb valutar	(1,948)	371
La 31 decembrie	136,593	12,042

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI
NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE
Pentru anul încheiat la 31 decembrie 2008

11. Active nemateriale și materiale pe termen lung

	Clădiri	Echipamente	Active materiale pe termen lung în curs de execuție	Active nemateriale	Active nemateriale în curs de execuție	Total
	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000
Cost						
La 1 ianuarie 2008	36,420	77,871	15	25,704	120	140,130
Intrări	-	1,831	-	298	-	2,129
Transferuri	-	-	-	120	(120)	-
Dare în exploatare	-	12	-	-	-	12
Ieșiri	-	(1,761)	-	(275)	-	(2,036)
La 31 decembrie 2008	36,420	77,953	15	25,847	-	140,235
Deprecierea acumulată						
La 1 ianuarie 2008	19,380	68,352	-	12,861	-	100,593
Uzura calculată	985	4,833	-	4,380	-	10,198
Ieșiri	-	(1,761)	-	(275)	-	(2,036)
La 31 decembrie 2008	20,365	71,424	-	16,966	-	108,755
Valoarea de bilanț						
La 1 ianuarie 2008	17,040	9,519	15	12,843	120	39,537
La 31 decembrie 2008	16,055	6,529	15	8,881	-	31,480

	Clădiri	Echipamente	Active materiale pe termen lung în curs de execuție	Active nemateriale	Active nemateriale în curs de execuție	Total
	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000
Cost						
La 1 ianuarie 2007	36,627	76,111	15	26,269	-	139,022
Intrări	-	3,675	-	636	120	4,431
Ieșiri	(207)	(1,915)	-	(1,201)	-	(3,323)
La 31 decembrie 2007	36,420	77,871	15	25,704	120	140,130
Deprecierea acumulată						
La 1 ianuarie 2007	18,478	63,230	-	9,539	-	91,247
Uzura calculată	992	7,037	-	4,523	-	12,552
Ieșiri	(90)	(1,915)	-	(1,201)	-	(3,206)
La 31 decembrie 2007	19,380	68,352	-	12,861	-	100,593
Valoarea de bilanț						
La 1 ianuarie 2007	18,149	12,881	15	16,730	-	47,775
La 31 decembrie 2007	17,040	9,519	15	12,843	120	39,537

12. Alte active

	31 decembrie 2008	31 decembrie 2007
	MDL '000	MDL '000
Cheltuieli în avans	107	41
Alte creanțe	1,281	5,191
Stocuri	1,300	1,423
Mărfuri și materiale în gestiune	786	839
Subtotal	3,474	7,494
Minus: Provizioane pentru stocurile cu rulaj lent și creanțe îndoielnice	(181)	(169)
	3,293	7,325

Mișcarea provizionului pentru stocurile cu rulaj lent și creanțele îndoielnice pe parcursul anului este precum urmează:

	2008	2007
	MDL '000	MDL '000
La 1 ianuarie	169	212
Cheltuieli cu provizioane pe parcursul anului	19	7
Venituri din provizioane pe parcursul anului	(7)	(50)
La 31 decembrie	181	169

13. Monedă națională în circulație

	31 decembrie 2008	31 decembrie 2007
	MDL '000	MDL '000
Monedă națională în circulație	8,802,838	7,603,355
Minus: Numerar în moneda națională în casa centrală a BNM	(70,758)	(8)
	8,732,080	7,603,347

14. Disponibilități ale Guvernului RM

	31 decembrie 2008	31 decembrie 2007
	MDL '000	MDL '000
Depozite la termen ale Ministerului Finanțelor	837,727	371,415
Depozite la vedere ale Ministerului Finanțelor	1,683,919	1,882,761
Alte disponibilități ale Guvernului RM	267,605	252,633
	<u>2,789,251</u>	<u>2,506,809</u>

Disponibilitățile Guvernului la situația din 31 decembrie 2008 constituie 12.45 % din totalul obligațiilor BNM (la 31 decembrie 2007: 13.10%).

Pentru depozitele la termen acceptate de la Ministerul Finanțelor, BNM plătește o dobândă, reieșind din rata medie ponderată a dobânzii pe sistemul bancar disponibilă pentru ultimele trei luni, la depozitele cu același termen de păstrare în lei moldovenești. Rata medie ponderată la depozitele la termen acceptate de la Ministerul Finanțelor în sold la 31 decembrie 2008 a constituit 18.16% (la 31 decembrie 2007: 15.00%).

Pentru soldul depozitelor la vedere al Ministerului Finanțelor, BNM plătește o dobândă reieșind din rata medie ponderată a dobânzii pe sistemul bancar, disponibilă pentru ultimele trei luni, la depozitele la vedere cu dobândă în lei moldovenești. Rata medie ponderată la depozitele la vedere de la Ministerul Finanțelor în sold la 31 decembrie 2008 a constituit 1.19% (la 31 decembrie 2007: 2.97%).

15. Disponibilități ale băncilor

	31 decembrie 2008	31 decembrie 2007
	MDL '000	MDL '000
Disponibilități ale băncilor licențiate, inclusiv rezervele obligatorii	5,854,612	3,741,505
Depozite ale băncilor licențiate în monedă națională	194,011	313,051
	<u>6,048,623</u>	<u>4,054,556</u>

Disponibilitățile băncilor la situația din 31 decembrie 2008 constituie 26.99% din totalul obligațiilor BNM (la 31 decembrie 2007: 21.19%).

16. Certificate emise de Banca Națională a Moldovei

	31 decembrie 2008	31 decembrie 2007
	MDL '000	MDL '000
Certificate emise de BNM	1,061,175	810,201
Scont la certificatele emise de BNM	405	2,727
	1,061,580	812,928

Certificatele BNM (CBN), reprezintă valori mobiliare vândute băncilor licențiate prin intermediul licitațiilor în scopul absorbției excesului de lichiditate pe piața monetară. Acestea sunt emise cu scont și răscumpărate la scadență la valoarea nominală. Pe parcursul anului 2008 Certificatele BNM au fost emise cu scadențe de 7, 14 și 28 zile.

Rata medie ponderată la CBN aflate în circulație la finele anului 2008 a înregistrat o diminuare, constituind 13.97% anual, față de 15.86% la finele anului 2007.

17. Alte obligațiuni

	31 decembrie 2008	31 decembrie 2007
	MDL '000	MDL '000
Obligațiuni față de Bugetul de Stat	-	-
Obligațiuni față de alte entități	57,043	137,293
Obligațiuni față de personal	5,384	5,061
Alte obligațiuni	1,699	1,690
	64,126	144,044

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI
NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE
Pentru anul încheiat la 31 decembrie 2008

18. Capital și rezerve

	31 decembrie 2008	31 decembrie 2007
	MDL '000	MDL '000
Capital autorizat	288,923	288,923
Fondul general de rezervă	(1,110,927)	320,277
Total capital statutar	(822,004)	609,200
Rezerva veniturilor nerealizate din reevaluarea valorilor mobiliare investiționale	147,060	17,643
Rezerva veniturilor din reevaluarea valorilor mobiliare emise de către Guvernul RM	5,525	387
Surplus din indexarea activelor fixe	557	1,203
	(668,862)	628,433

La situația din 31 decembrie 2008 capitalul statutar a fost diminuat cu 320,277 mii lei urmare utilizării integrale a fondului general de rezervă pentru acoperirea parțială a pierderilor totale ale anului înregistrate în sumă de 1,431,204 mii lei. Pierderile rămase neacoperite, conform prevederilor Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei, au condus la înregistrarea soldului debitar al fondului general de rezervă în mărime de 1,110,927 mii lei.

În conformitate cu articolul 19 al Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei, Guvernul, în persoana Ministerului Finanțelor, în decurs de 60 de zile după primirea raportului auditorului extern asupra dării de seamă financiară a Băncii Naționale, transferă Băncii Naționale o contribuție de capital în valori mobiliare de stat la o rată a dobânzii de piață, în volumul necesar pentru acoperirea soldului debitar.

La situația din 31 decembrie 2008 de la reevaluarea valorilor mobiliare de stat a fost constatat un rezultat total pozitiv egal cu 5,525 mii lei (la 31 decembrie 2007: 387 mii lei).

19. Acoperirea pierderilor nete ale anului

	31 decembrie 2008 MDL '000	31 decembrie 2007 MDL '000
Pierdere netă a anului	(1,302,434)	(373,671)
Defalcarea veniturilor nerealizate din reevaluarea valorilor mobiliare investiționale	(129,417)	(17,643)
Acoperirea pierderilor nerealizate din diferențe de curs de la reevaluarea stocurilor valutare	-	133,099
Indexarea surplusului realizat din indexarea activelor fixe	647	647
Pierdere Totală	(1,431,204)	(257,568)
Utilizarea fondului general de rezervă	320,277	257,568
Înregistrarea soldului debitar al fondului general de rezervă	1,110,927	-

La situația din 31 decembrie 2008 Banca Națională a înregistrat pierdere totală în mărime de 1,431,204 mii lei, aceasta fiind condiționată în special de înregistrarea pierderilor nerealizate din reevaluarea stocurilor valutare în sumă de 1,865,107 mii lei (la 31 decembrie 2007: 885,438 mii lei).

20. Venituri din dobânzi

	31 decembrie 2008	31 decembrie 2007
	MDL '000	MDL '000
Venituri din dobânzi la plasamente pe termen scurt:		
Dobânzi la depozite la termen în bănci străine	357,392	281,671
Dobânzi la depozite plasate overnight	83,824	89,373
Dobânzi la disponibilități	870	1,783
	442,086	372,827
Venituri din dobânzi la valori mobiliare:		
Dobânzi la valori mobiliare emise de nerezidenți cu cupon și scont	168,654	179,720
Amortizarea scontului la valori mobiliare emise de Guvernul RM	351,701	48,308
	520,355	228,028
Venituri din dobânzi la creditele acordate:		
Dobânzi la împrumuturile reperfectate Guvernului RM	33,947	240,556
Dobânzi la creditele acordate băncilor și salariaților	4,023	4,279
	37,970	244,835
	1,000,411	845,690

21. Cheltuieli cu dobânzi

	31 decembrie 2008	31 decembrie 2007
	MDL '000	MDL '000
Cheltuieli cu dobânzi la creditele primite:		
Dobânzi la creditele primite de la FMI	13,618	24,805
	13,618	24,805
Cheltuieli cu dobânzi aferente disponibilităților:		
Dobânzi aferente rezervelor obligatorii	49,051	16,444
Dobânzi aferente depozitelor acceptate de la bănci	1,039	29,299
Dobânzi la depozitele acceptate de la Ministerul Finanțelor	132,471	53,175
	182,561	98,918
Cheltuieli cu dobânzi aferente operațiunilor cu valori mobiliare și REPO:		
Amortizarea scontului la certificatele BNM	210,772	198,406
	210,772	198,406
	406,951	322,129

22. Venituri / (Pierderi) din tranzacții și diferențe de schimb valutar

	31 decembrie 2008	31 decembrie 2007
	MDL '000	MDL '000
Venituri/(pierderi) nete realizate din operațiuni de schimb valutar	(105,981)	4,525
(Pierderi) nerealizate din diferențe de schimb valutar	(1,865,107)	(885,438)
	(1,971,088)	(880,913)

23. Venituri / (Pierderi) din reevaluarea valorilor mobiliare

	31 decembrie 2008	31 decembrie 2007
	MDL '000	MDL '000
Venituri/(pierderi) nete realizate din valori mobiliare	(2,918)	6,861
Venituri nete nerealizate din reevaluarea valorilor mobiliare	129,417	17,643
	126,499	24,504

24. Alte venituri

	31 decembrie 2008	31 decembrie 2007
	MDL '000	MDL '000
Venituri aferente operațiunilor cu numerar	14,263	11,374
Venituri neaferente dobânzilor în contul curent al BNM la FMI	11,594	-
Venituri aferente serviciilor de decontare în SAPI	10,645	9,213
Alte venituri	6,230	3,647
	42,732	24,234

25. Cheltuieli operaționale

	31 decembrie 2008	31 decembrie 2007
	MDL '000	MDL '000
Cheltuieli aferente monedei naționale	33,164	4,053
Cheltuieli cu personalul	37,147	35,636
Cheltuieli privind amortizarea activelor nemateriale și materiale pe termen lung	10,198	12,551
Cheltuieli de comunicare	6,492	5,728
Cheltuieli pentru reparații de clădiri și echipament	518	273
Cheltuieli de menținere a echipamentului	486	445
Alte cheltuieli operaționale	6,030	6,417
	94,035	65,103

Cheltuielile cu personalul includ și contribuțiile obligatorii de asigurare socială de stat în mărime de 6,717 mii lei și primele de asigurare obligatorie de asistență medicală în mărime de 873 mii lei (la 31 decembrie 2007: 6,681 mii lei și 699 mii lei respectiv).

26. Părți afiliate

La 31 decembrie 2008 cheltuielile de remunerare aferente conducerii Băncii, inclusiv conducătorilor de nivel mediu au constituit 4,120 mii lei (la 31 decembrie 2007: 3,877 mii lei).

La 31 decembrie 2008 cheltuielile cu contribuțiile obligatorii de asigurare socială de stat și primele de asigurare obligatorie de asistență medicală aferente conducerii Băncii, inclusiv conducătorilor de nivel mediu au constituit 950 mii lei și 119 mii lei respectiv (la 31 decembrie 2007: 924 mii lei și 92 mii lei respectiv).

Banca oferă credite angajaților săi. Prezentarea în continuare reprezintă mișcarea creditelor oferite și soldul la credite oferite conducerii băncii, inclusiv conducătorilor de nivel mediu:

	Sold la 1 ianuarie	Credite acordate	Rambursări	Sold la 31 decembrie
	MDL '000	MDL '000	MDL '000	MDL '000
2007	633	-	78	555
2008	555	432	92	895

Creditele sunt acordate persoanelor de conducere la rate a dobânzii aplicate pentru toți salariații BNM în condițiile prevăzute de actele normative interne ale BNM. Aceste credite sunt asigurate prin gajul depus de fiecare persoană beneficiară, care la situația din 31 decembrie 2008 a înregistrat o valoare de 1,216 mii lei (la 31 decembrie 2007: 984 mii lei). La data de 31 decembrie 2008 aceste credite sunt clasificate în categoria creditelor performante la care nu se formează provizion.

27. Angajamente și contingente

Litigii

La 31 decembrie 2008 Banca a fost implicată în 4 litigii intentate împotriva ei. La situația din 31 decembrie 2008 banca nu a înregistrat provizioane pentru litigii, deoarece la acel moment nu avea nici o obligație legală sau presupusă care ar fi apărut dintr-un eveniment trecut, de asemenea nu au existat dovezi de eventuale ieșiri viitoare semnificative de fluxuri economice, necesare achitării unor obligațiuni.

Angajamente

La 31 decembrie 2008 nu exista nici un angajament de creditare.

La 31 decembrie 2008 nu exista nici o datorie cu termen de prescripție expirat.

Anexe
Tabelul nr. 1. EVOLUȚIA INDICATORILOR MACROECONOMICI

	2006	2007	2008
Produsul intern brut nominal (mil. lei)	44754.4	53429.6	62840.3
– față de perioada similară din anul trecut, în termeni reali (%)	104.8	103.0	107.2
Deflatorul PIB (%)	113.4	115.9	109.7
Producția industrială (mil. lei)	22370.7	26173.5	29654.6
– față de perioada similară din anul trecut, în termeni reali (%)	95.2	98.7	100.7
Indicele prețurilor producătorilor de producție industrială (mediu)	112.2	126.5	110.4
Producția agricolă (mil. lei)	13734.0	12825.0	16410.0
– față de perioada similară din anul trecut, în termeni reali (%)	98.9	76.9	131.9
Investițiile în capital fix (mil. lei)	11012.3	15180.5	17710.3
– față de perioada similară din anul trecut, în termeni reali (%)	123.0	120.7	100.4
Deficitul (-), excedentul (+) bugetului public (mil. lei)	-146.7	-123.6	-630.9
- față de PIB (%)	-0.3	-0.2	-1.0
Indicele prețurilor de consum (mediu)	112.7	112.3	112.7
Indicele prețurilor de consum (la sfârșit de perioadă)	114.1	113.1	107.3
Numărul scriptic mediu al personalului pe perioadă (mii persoane)	648.7	621.6	618.1
Numărul șomerilor oficial înregistrați la sfârșit de perioadă (mii persoane)	20.4	18.9	17.8
Rata șomajului conform BIM	7.4	5.1	4.0
Salariul mediu (lei)	1697.1	2065.0	2529.7
– față de perioada similară din anul trecut, în termeni reali (%)	114.2	108.4	108.7
Restanțele la salarii la sfârșit de perioadă (mil. lei)	114.7	72.5	102.0
Datoria externă publică și public garantată (mil. USD) ¹	876.4	944.0	957.1
Total datorie externă (mil. USD)	2528.1	3326.0	4125.5
Datoria internă (mil. lei)	3790.2	3748.7	3509.9
– împrumuturi de la BNM cu garanția VMS	2092.2	1932.2	-
– hârtii de valoare de stat în circulație,	1697.9	1816.4	3509.9
inclusiv VMS în portofoliul BNM	400.0	400.0	2213.4

¹ Sold la sfârșit de perioadă; pentru anul 2008 - date estimative

Sursa: Biroul Național de Statistică, Ministerul Finanțelor și Banca Națională a Moldovei

Tabelul nr. 2. **DINAMICA INFLAȚIEI**

	% modificării față de luna precedentă			% modificării față de luna decembrie a anului precedent			% modificării față de luna similară a anului precedent		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Ianuarie	1.9	0.8	1.4	1.9	0.8	1.4	10.9	12.9	13.9
Februarie	1.4	0.6	1.5	3.3	1.4	2.9	10.1	12.0	14.9
Martie	1.5	0.6	1.1	4.8	2.0	4.1	10.8	11.1	15.4
Aprilie	1.0	1.0	1.6	5.9	3.0	5.8	10.4	11.0	16.2
Mai	1.2	0.9	1.5	7.2	3.9	7.4	11.7	10.6	16.9
Iunie	0.2	0.0	-1.1	7.4	3.9	6.2	12.8	10.4	15.6
Iulie	-0.4	1.1	-0.9	7.0	5.0	5.3	13.7	12.0	13.4
August	0.8	2.2	0.7	7.9	7.3	6.0	14.5	13.5	11.7
Septembrie	1.1	1.6	0.6	9.1	9.0	6.7	14.4	14.0	10.7
Octombrie	1.6	1.6	0.8	10.8	10.7	7.5	14.4	14.0	9.8
Noiembrie	1.7	1.3	0.0	12.7	12.1	7.5	14.3	13.5	8.5
Decembrie	1.2	0.9	-0.2	14.1	13.1	7.3	14.1	13.1	7.3

Sursa: Biroul Național de Statistică

Tabelul nr. 3. PRODUSUL INTERN BRUT

	Mil. lei, prețuri curente		Creștere reală, %		Ponderea, %	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
<i>pe categorii de resurse</i>						
Produsul intern brut	53429.6	62840.3	3.0	7.2	100	100
Valoarea adăugată brută, total	44412.9	51754.3	2.3	6.3	83.1	82.4
Bunuri	12949.8	14696.1	-17.8	14.7	24.2	23.4
Agricultură	5333.9	5617.0	-35.0	35.2	10.0	8.9
Industrie	7615.9	9079.1	-0.8	0.3	14.2	14.5
Servicii	32678.9	38516.8	14.0	3.8	61.2	61.3
Construcții	2585.9	3162.0	21.2	1.1	4.8	5.0
Comerț cu ridicata	6713.8	8223.4	16.5	9.5	12.6	13.1
Transport și comunicații	6582.0	7652.3	18.8	4.5	12.3	12.2
Alte servicii	16797.2	19479.1	10.2	1.7	31.5	31.0
Serviciile intermediarilor financiari indirect măsurate	-1215.8	1458.6	35.2	27.4	-2.3	-2.3
Impozite nete pe produs și import	9016.7	11086.0	6.7	11.4	16.9	17.6
<i>pe categorii de utilizări</i>						
Consumul final	60618.1	71534.4	3.9	4.6	113.5	113.8
gospodării	49178.3	57944.4	3.6	4.5	92.1	92.2
administrația publică și privată	11439.8	13590.0	5.3	5.0	21.4	21.6
Formarea brută de capital	20359.8	23221.9	22.0	-0.9	38.1	37.0
formarea brută de capital fix	18221.7	21413.3	25.5	1.8	34.1	34.1
variația stocurilor	2138.1	1808.6	-0.6	-23.9	4.0	2.9
Export net	-27548.3	-31916.0	18.5	-4.6	-51.6	-50.8
export	24353.6	25602.7	10.5	-7.8	45.6	40.7
import	51901.9	57518.7	14.6	-6.1	97.2	91.5

Sursa: Biroul Național de Statistică, Banca Națională a Moldovei

Tabelul nr. 4. **INDICATORI MONETARI** (mil. lei, la sfârșit de perioadă)

	2006	2007	2008
Agregate monetare			
Baza monetară	6512.3	9537.2	11633.6
M0 (bani în circulație)	5145.8	6664.9	7578.7
Depozitele la vedere	3122.4	4258.6	4030.5
M1	8268.2	10923.5	11609.2
Depozitele la termen	4202.0	7455.9	10148.0
Instrumentele pieței monetare	15.0	17.3	16.9
M2	12485.2	18396.7	21774.1
Depozitele în valută străină	7072.8	8947.4	9906.7
M3	19558.0	27344.1	31680.7
Viteza de circulație a banilor (M2)	3.58	2.90	2.89
Multiplicatorul (M2)	1.92	1.93	1.87
Depozite (total)	14397.2	20661.9	24085.2
Depozitele persoanelor juridice	5033.3	6447.9	6843.2
inclusiv în valută străină	1915.6	1992.1	2062.1
Depozitele persoanelor fizice	9363.9	14214.0	17242.0
inclusiv în valută străină	5157.2	6955.3	7844.6
Credite			
Cereri de plată ale BNM față de bănci	40.7	33.5	26.4
Cereri de plată față de sectorul neguvernamental, total	13767.8	20883.8	25122.6
în moneda națională:	8509.0	11768.9	14779.9
– față de întreprinderile de stat	339.7	334.6	246.8
– față de sectorul privat	5380.9	6395.6	8887.0
– față de populație	2072.2	4662.0	4648.1
– față de alte instituții financiare	716.2	376.7	998.0
în valută străină	5258.8	9114.9	10342.7

Sursa: Banca Națională a Moldovei

Tabelul nr. 5. RATA MEDIE PONDERATĂ LA DEPOZITELE LA TERMEN

	Depozite				
	total	în MDL		în valută străină	
		volumul mil. lei	rata dobânzii %	volumul mil. lei	rata dobânzii %
Ianuarie 2007	1442.3	657.2	14.03	785.1	5.86
Februarie	1309.0	538.9	13.94	770.1	5.58
Martie	1557.7	664.1	13.90	893.6	5.45
Aprilie	1405.8	689.4	15.45	716.4	5.85
Mai	1729.7	886.5	15.40	843.2	5.91
Iunie	1865.5	1010.8	15.49	854.7	5.96
Iulie	1811.4	972.5	15.50	838.9	6.05
August	1850.0	787.1	14.99	1062.9	6.16
Septembrie	1721.9	799.0	14.87	922.9	6.10
Octombrie	1867.4	866.6	15.47	1000.8	6.12
Noiembrie	2101.3	1059.1	15.37	1042.2	6.22
Decembrie 2007	2391.5	1223.3	15.71	1168.2	6.49
Total 2007	21053.5	10154.6	15.13	10899.0	6.01
Ianuarie 2008	2440.1	1382.1	16.10	1058.0	6.62
Februarie	2261.2	1256.6	15.61	1004.6	6.58
Martie	2272.1	1233.2	15.94	1038.9	6.58
Aprilie	2512.1	1384.2	16.41	1127.9	7.26
Mai	2986.3	1607.2	17.18	1379.1	8.96
Iunie	2903.2	1508.5	18.41	1394.7	10.24
Iulie	3090.7	1672.7	18.69	1418.0	10.32
August	3153.4	1633.6	18.84	1519.8	10.81
Septembrie	2764.5	1323.9	18.99	1440.6	10.93
Octombrie	2776.2	1500.6	19.38	1275.6	10.69
Noiembrie	2783.6	1536.0	19.91	1247.6	11.44
Decembrie 2008	3822.9	2181.1	19.75	1641.8	12.09
Total 2008	33766.3	18219.7	18.09	15546.6	9.64

Sursa: Banca Națională a Moldovei

Tabelul nr. 6. RATA MEDIE PONDERATĂ LA CREDITE

	Credite				
	total	în MDL		în valută străină	
		volumul mil. lei	rata dobânzii %	volumul mil. lei	rata dobânzii %
Ianuarie 2007	1245.3	770.3	18.70	475.0	11.12
Februarie	1656.8	1023.0	18.32	633.8	11.02
Martie	2122.0	1276.0	18.69	846.0	11.06
Aprilie	1799.8	1084.4	18.62	715.4	10.91
Mai	2122.6	1110.6	18.81	1012.0	11.01
Iunie	2059.7	1111.2	18.98	948.5	11.01
Iulie	2389.2	1186.5	18.82	1202.7	10.81
August	2338.7	1130.7	19.06	1208.0	10.80
Septembrie	2459.4	1283.7	18.87	1175.7	10.90
Octombrie	2294.5	1320.6	18.87	973.9	10.81
Noiembrie	2681.6	1436.2	19.16	1245.4	10.80
Decembrie 2007	3317.2	1782.0	19.00	1535.2	10.66
Total 2007	26486.8	14515.2	18.85	11971.8	10.88
Ianuarie 2008	1615.8	885.3	19.18	730.5	10.77
Februarie	2732.2	1771.4	18.93	960.8	10.75
Martie	2937.8	1920.6	19.07	1017.2	11.04
Aprilie	2627.8	1666.9	19.53	960.9	11.08
Mai	2220.6	1409.6	20.12	811.0	11.39
Iunie	2399.8	1452.6	21.11	947.2	11.72
Iulie	2469.4	1355.5	21.45	1113.9	12.27
August	2375.4	1424.2	22.76	951.2	12.39
Septembrie	2677.6	1536.2	22.99	1141.4	12.95
Octombrie	2035.0	1179.5	22.31	855.5	13.03
Noiembrie	1502.6	904.8	22.77	597.8	13.34
Decembrie 2008	2217.8	1620.6	22.55	597.2	14.56
Total 2008	27811.8	17127.2	20.96	10684.6	12.02

Sursa: Banca Națională a Moldovei

Tabelul nr. 7. RATA PROFITULUI LA VMS EMISE PE PIAȚA PRIMARĂ (%)

	Rata lunară medie ponderată pe tipuri de VMS			Rata lunară medie ponderată nominală
	91 zile	182 zile	364 zile	
Ianuarie 2007	14.83	15.47	16.35	15.33
Februarie	13.32	13.49	13.92	13.52
Martie	11.24	11.60	12.01	11.48
Aprilie	11.31	11.99	12.25	11.70
Mai	11.36	11.95	12.22	11.71
Iunie	11.18	11.83	12.10	11.55
Iulie	11.08	11.80	12.06	11.49
August	10.84	11.56	11.94	11.29
Septembrie	10.55	11.31	11.78	11.03
Octombrie	15.15	16.37	16.15	15.68
Noiembrie	15.63	16.54	16.92	16.16
Decembrie 2007	15.54	16.41	16.86	16.06
Rata anuală medie ponderată – 2007	12.66	13.32	13.65	13.02
Ianuarie 2008	15.40	16.10	16.58	15.92
Februarie	15.00	15.63	15.79	15.35
Martie	15.32	15.42	15.55	15.42
Aprilie	16.90	17.13	17.26	17.08
Mai	16.65	16.49	16.82	16.72
Iunie	18.41	19.33	19.48	18.88
Iulie	20.24	20.93	21.12	20.61
August	20.13	21.20	21.63	20.70
Septembrie	18.30	19.90	20.67	19.27
Octombrie	17.26	17.71	18.30	17.67
Noiembrie	19.84	20.09	20.84	20.14
Decembrie 2008	18.81	19.18	19.78	19.12
Rata anuală medie ponderată – 2008	17.70	18.10	18.39	17.95

Sursa: Banca Națională a Moldovei

Tabelul nr. 8. CURSUL OFICIAL DE SCHIMB (lei)

	2006		2007		2008	
	la sfârșit de perioadă	mediu anual	la sfârșit de perioadă	mediu anual	la sfârșit de perioadă	mediu pe perioadă
USD (1\$)	12.9050	13.1319	11.3192	12.1362	10.4002	10.3895
EUR (1€)	16.9740	16.4918	16.6437	16.5986	14.7408	15.2916
RUB (1)	0.4894	0.4834	0.4619	0.4742	0.3548	0.4196
RON (1)*	4.9869	4.6800	4.6187	4.9807	3.6673	4.1571

* La 1 iulie 2005 moneda națională a României, leul, a fost denumită astfel, încât 1 leu nou (RON) echivalează cu 10 000 lei vechi (ROL). Lei vechi (ROL) au avut putere circulatorie până la 31 decembrie 2006.
Sursa: Banca Națională a Moldovei